

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 14 februari.

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Roland Utbult* (KD) avsagt sig uppdraget som suppleant i socialutskottet från och med den 22 februari.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Kristdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Roland Utbult som ledamot i civilutskottet, Robert Halef som suppleant i justitieutskottet, Magnus Sjödahl som suppleant i socialutskottet och Annika Eclund som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet, samtliga från och med den 22 februari.

Talmannen förklarade valda *från och med den 22 februari* till

ledamot i civilutskottet

Roland Utbult (KD)

suppleant i justitieutskottet

Robert Halef (KD)

suppleant i socialutskottet

Magnus Sjödahl (KD)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet

Annika Eclund (KD)

4 § Utökning av antalet suppleanter i utrikesutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i utrikesutskottet skulle utökas från 32 till 33.

Kammaren medgav denna utökning.

5 § Val av extra suppleant i utrikesutskottet

Företogs val av extra suppleant i utrikesutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i utrikesutskottet

Karin Åström (S)

6 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2012/13:FPM62 Handlingsplan mot skattebedrägeri och skatteundandragande KOM(2012) 722 till skatteutskottet

7 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2012/13:71 till arbetsmarknadsutskottet

2012/13:78 till trafikutskottet

Redogörelse

2012/13:RR1 till finansutskottet

Motion

2012/13:U11 till utrikesutskottet

EU-dokument

KOM(2013) 48 till försvarsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 10 april*.

8 § Förnyad bordläggning

Prot. 2012/13:68
20 februari

Föredrogs och bordlades åter
Skatteutskottets betänkanden 2012/13:SkU22 och SkU23
Trafikutskottets betänkande 2012/13:TU6
Socialutskottets betänkanden 2012/13:SoU6, SoU9 och SoU10
Utbildningsutskottets betänkande 2012/13:UbU4

9 § Granskning av grönbok om en integrerad paketmarknad

Föredrogs
trafikutskottets utlåtande 2012/13:TU8
Granskning av grönbok om en integrerad paketmarknad (KOM(2012)
698).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 13 §.)

10 § Forskning och innovation

*Forskning och
innovation*

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2012/13:UbU3
Forskning och innovation (prop. 2012/13:30 och skr. 2011/12:161).

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! Nu är det dags att diskutera en ny forsknings- och innovationsproposition. Det är fyra år sedan senast. Några av oss var med då.

Jag vill först säga att det finns satsningar i den proposition vi nu ska diskutera som vi socialdemokrater välkomnar. Det är bra att forskningsanslaget ökar med 4 miljarder kronor och att 900 miljoner kronor går till lärosätenas basanslag. Vi välkomnar också ett inrättande av strategiska innovationsområden och prioriteringar av livsvetenskapen, även om vi delvis skulle ha valt ett annat utförande. Sedan finns det sådant som vi inte är överens om, och det är om denna skillnad som jag ska tala nu i några minuter.

Är det hugget i sten att forsknings- och innovationspropositioner ska diskuteras vart fjärde år? Nej, självklart inte – men så har det varit under ett antal år. Nu tycker vi socialdemokrater att det är dags att byta perspektiv. Vi måste tänka mer långsiktigt. Det handlar om att ta ut kompassriktningen för fem, tio och femton år framåt i tiden. Då bör vi komma överens om några principiellt viktiga utgångspunkter och förutsättningar som kan ge universitet och högskolor, forskningsråd och forskningsinstitut samt näringsliv och offentlig sektor långsiktiga och hållbara spelregler. Det skulle verkligen gynna svensk industri, svensk välfärd och Sverige som nation. Alla forskningens aktörer nickar in-

stämmande när de hör detta – dock inte regeringen, som inte vill ta vår utsträckta hand. Det är beklagligt, för det gynnar inte svensk forskning och innovation.

Vi anser att det är synnerligen angeläget att se över hur forsknings- och innovationspolitiken ska organiseras och finansieras. Trots att forskningsanslagen har ökat dramatiskt under de senaste tio åren har inte Sverige förbättrat sin internationella position som forskningsnation. Om vi studerar banbrytande forskning ser vi att länder som Danmark, Holland och Schweiz lyckas bättre än Sverige. Det säger oss att det inte räcker med bara höjda anslag. Det behövs också strukturreformer för att få ut mer av svensk forskning och innovation. Därför föreslår vi en öppen och förutsättningslös parlamentarisk utredning av den svenska forskningspolitiken. I detta inkluderar vi att man ser över det svenska högskole- och universitetslandskapet. Vi tror att det skulle stärka svensk utbildning, svensk forskning och svensk innovation.

Nu kommer jag till en mycket viktig skillnad mellan socialdemokratisk och borgerlig forskningspolitik. Vi anser nämligen att regeringen satsar alldeles för lite på att stärka samverkan mellan akademi, näringsliv, offentlig sektor och politik. Även företrädare för näringslivet, både arbetsgivarsidan och de fackliga organisationerna, efterlyser att regeringen satsar mer på forskning, mer på samverkansforskning och mer på samverkan och innovation. Det finns steg åt rätt håll i den proposition vi diskuterar i dag, men tyvärr ligger ambitionsnivån och inriktningen på en alldeles för låg nivå.

Sverige ska konkurrera med kunskap och kompetens, inte med låga löner. Då är det nödvändigt att ha ett fungerande samspel mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor och politik. Det gäller utbildning, det gäller forskning och det gäller innovationer. Det är särskilt viktigt när vi är ett starkt exportberoende land. Därför får det inte finnas någon motsättning mellan grundforskning och tillämpad forskning eller mellan fri akademisk forskning och företagsnära forskning. Vi måste kunna satsa på både och. Det här är något mycket viktigt för oss socialdemokrater, och vi beklagar verkligen att regeringen inte delar vår helhetssyn på utbildning, forskning och innovation.

Om vi hade regeringsmakten skulle vi satsa betydligt mer på samarbete och gemensamma prioriteringar av forskningsresurser, utbildningsinsatser samt export- och investeringsfrämjande åtgärder. Vi skulle också sjösätta en betydligt tydligare och kraftfullare innovationsstrategi som var nära kopplad till forskningspolitiken. Då skulle vi bygga upp en ny samverkansmodell mellan olika samhällsaktörer som tar sin utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar. Det är därför vi avsätter ytterligare 500 miljoner kronor årligen för strategiska samverkansprogram. Då behöver vi ett innovationsråd som leds av statsministern och som har i uppgift att samordna frågor av betydelse för forskning och innovation. Det skulle stärka samverkan och utveckla Sveriges innovations- och konkurrenskraft. Då är det också viktigt att snarast införa en indikator för samverkan i resursfördelningssystemet jämte bibliometri och externa medel.

Strategisk samverkan är exempelvis nödvändigt inom området livsvetenskap. Ska Sverige fortsätta att vara ett attraktivt land för forskning inom medicin, medicinteknik och läkemedel krävs mer av samordning

och långsiktig samverkan mellan sjukvården, universiteten och industrin. Behovet av forsknings- och innovationssamverkan är även tydligt inom klimatområdet och för de gröna näringarna. Det handlar om energieffektivisering, förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser. Samma princip gäller för tjänsteforskningen.

Institutsektorn behöver stärkas, för den har en viktig roll som brygga mellan akademi och näringsliv.

Lite senare i debatten kommer Ingela Nylund Watz att ytterligare belysa vikten av samverkan mellan näringslivet och den offentliga sektorn, och därför lämnar jag nu samverkansbiten.

Herr talman! De humanistiska och samhällsvetenskapliga perspektiven är nödvändiga och behövs mer än någonsin, inte minst när vi ska möta de globala utmaningarna och bygga en hållbar och grön värld. Tyvärr saknar jag idéerna och resonemangen i dagens politik om den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningens betydelse för människa och samhälle. Vi ser oroande tecken på hotande instabilitet i spåren av den ekonomiska krisen i Europa och de växande ekonomiska klyftorna. Vi ser tecken på försvagad social sammanhållning, växande välfärdsklyftor och en historiskt hög arbetslöshet. I ljuset av detta saknar vi en politik som ger forskningen en tydlig uppgift i relation till dessa stora utmaningar. Vi vill därför satsa rejält på humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning och anslår 375 miljoner kronor för tvärgående program som exempelvis ett forskningsprogram om välfärd och social sammanhållning.

Skolans forskningsbas måste stärkas. Utbildningsministern är nu inne på sitt sjunde år som ansvarig skolminister, och kunskapsresultaten fortsätter att sjunka. Vi behöver en ny politik, utbildningsministern. Vi behöver en politik som ser värdet i att satsa på skolforskning. Tyvärr tycker jag att regeringen även inom detta område är för försiktig. Det behövs en högre ambition. Fler lärare måste få möjlighet att forska, och vi avsätter därför mer pengar till forskarskolor. Forskningsanslaget till den utbildningsvetenskapliga kommittén måste också höjas, och denna kommitté borde få bli ett eget ämnesråd inom Vetenskapsrådet.

Vi föreslår också att det inrättas ett institut för lärande. Det är viktigt att bygga broar mellan forskning och skolutveckling. Därför tror vi att ett institut för lärande är en bra åtgärd för att stärka forskningsbasen i svensk skola.

Tyvärr är forskningsresurserna ojämnt fördelade mellan lärosätena. Många högskolor har alltjämt för små forskningsresurser. Enligt Högskoleverkets uppgifter för 2010 kanaliserades nästan 90 procent av forskningsanslagen till de stora och äldre universiteten, medan de fyra unga universiteten och de resterande högskolorna fick dela på de återstående 10 procenten. Det är ett av skälen till att vi vill ha en öppen och förutsättningslös översyn av universitets- och högskolelandskapet samt av hur forskningen ska organiseras och finansieras. Som ett första steg i detta föreslår vi redan i dag att basresursen till lärosätena ska höjas från dagens 8 000 kronor per helårsstudent och år till minst 10 000 kronor per helårsstudent och år.

Vi vill också tydligt stärka de yngre forskarnas situation. Doktorander ska ha trygga villkor, och det ska finnas tydliga karriärvägar för fortsatt forskning och meritering. Ett första steg är att ta bort utbildningsbidra-

gen. På denna punkt är vi socialdemokrater tydliga. Det är dags att ge doktoranderna anställning från första dagen. Vi beklagar att regeringen säger nej till det förslaget.

Vi måste också attrahera forskarbegåvningar. Då måste det finnas ett karriärsystem som är attraktivt och som ger möjlighet till fortsatt forskning och meritering. Tyvärr är andelen tidsbegränsade anställningar inom högskolesektorn mycket hög, särskilt bland kvinnor. Därför måste vi begränsa möjligheten att stapla visstidsanställningar på varandra.

Regeringen prioriterar nu en satsning på att locka seniora, internationella forskare till Sverige. Man skulle kunna ge den satsningen rubriken: Gårdagens män ska förnya svensk forskning.

Vi säger inte nej till seniora forskare, men vi tycker att det vore bättre att prioritera en satsning på internationell rekrytering av unga framtidslöften som kan vara internationellt ledande om tio år.

Karriärsystemet måste också innehålla en rörlighet mellan akademi och näringsliv. Det är ytterligare en viktig punkt där regeringen borde initiera en dialog med lärosätena kring hur man tar vara på kompetensen från dem som varit ute i näringslivet.

Slutligen vill jag säga några ord om jämställdheten inom akademien. Utvecklingen mot en jämställd akademi går på tok för långsamt. Andelen kvinnor minskar genom forskningshierarkin. Trots att kvinnor har varit i majoritet bland studenterna sedan 70-talet är i dag bara 23 procent av professorerna kvinnor. Med den hastigheten kommer det att ta nästan tre decennier innan vi når en numerärt jämställd akademi. Det duger inte alls. Vi måste ta ut steglängden, och vi föreslår att en jämställdhetsbonus i Sverige införs för att driva på jämställdhetsarbetet.

Genusperspektivet måste få genomslag i forskningens alla led, från beredningsprocesser till forskningens vardag. Över huvud taget är genusforskning ett viktigt forskningsområde. Tyvärr uppmärksammar regeringen inte detta så som den borde göra.

När vi lade fram vår forskningsproposition 2004 nämndes ordet genus 80 gånger. I den borgerliga propositionen från 2008 nämndes ordet genus sju gånger. Vet ni hur många gånger ordet nämns i den nuvarande propositionen? Inte en gång. Det där kan man ju dra lite på munnen åt, men det är allvarligt. Det säger någonting om synen på genusforskningen och om hur viktigt genusperspektivet är.

Herr talman! Jag vill avsluta med några ord från vår motion. ”Utbildning, forskning och innovation ska stå i människornas tjänst för ett solidariskt, jämlikt och rättvist samhälle. Ett samhälle som håller samman och är öppet mot omvärlden.”

Vi socialdemokrater står bakom alla våra reservationer, men för tidsvinnande yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 4.
(Applåder)

Anf. 2 JABAR AMIN (MP):

Herr talman! Forskningspolitik handlar i huvudsak om hur forskningen ska organiseras och hur forskningen ska finansieras. Men forskningspolitik handlar även om vilka utmaningar vi står inför och hur vi kan få stöd i forskningen för att bemästra utmaningarna. Att peka på de gemensamma strategiska samhällsutmaningarna och därigenom styra en del resurser till vissa specifika strategiska områden är därför inte bara en

fråga om finansiering. Det är även en fråga om prioritering och om politisk insikt.

Utmaningen för forskningspolitiken är att styra med visioner, inte med detaljer. Det är ingen tvekan om att regeringen, genom sin forskningsproposition, agerar aningen visionslöst och klåfingrigt. En grund i Miljöpartiets forskningspolitik är självständiga och oberoende lärosäten som genom sin forskning bidrar till samhällsutvecklingen, lärosäten som får spelregler som ska premiera kvalitet.

Herr talman! På tåget mellan Arlanda och Stockholms central mötte jag en dag min handledare från den tid jag läste vid Umeå universitet. Snart kom vi in på ämnet resursfördelning till grundutbildningen. Som svar på min fråga hur han ser på gällande resursfördelningssystem svarade han med ett ord – korrumperande. Det är korrumperande eftersom det premierar genomströmning i stället för kvalitet. Ju fler studenter han tillåter passera, desto mer pengar får hans institution. Således har vi, som sagt, ett system som premierar genomströmning framför kvalitet.

Tyvärr är det inte bara systemet för fördelning av medel till grundutbildningen som är bristfälligt utan även regeringens resursfördelningssystem till forskningen. Det har alldeles för mycket premierat antalet publikationer och citeringar på bekostnad av allt annat.

Herr talman! En av de negativa konsekvenserna av regeringens forskningspolitik, inte minst genom excellensforskningen, är snedfördelningen av medlen inom akademien till kvinnornas nackdel. Det måste förändras. Regeringen borde se till att den nationella jämställdhetspolitiken även ska genomsyra forskningsfinansieringen.

Beträffande de yngre och de äldre lärosätena har regeringens politik missgynnat de yngre och mindre lärosätena, bland annat genom fördelningen av de strategiska forskningsmedlen, trots att det inte finns något som tyder på att yngre och mindre forskningsmiljöer skulle vara sämre än större. Tvärtom visar utvärderingar att det inte skiljer mellan mindre och större lärosäten i fråga om forskningens kvalitet.

Den borgerliga regeringens politik och de besparingar man har ålagt högskolorna börjar nu skörda sina offer bland de yngre lärosätena ute i landet. I förrgår beslutade Mittuniversitetet att stänga campus i Härnösand med allt vad det innebär för Härnösands kommun. Högskolan i Kristianstad har fått avveckla sina utbildningar i Hässleholm, en ort där två statliga myndigheter redan lagts ned. Detta är två exempel av många.

Flera av samhällets stora utmaningar måste mötas med ett gränsöverskridande tankesätt och en insikt om att många olika faktorer påverkar. Därför bör en tvärvetenskaplig ansats främjas i den kunskapsbaserade samhällsutvecklingen. De statliga forskningsråden bör således få ett tydligare uppdrag att främja och följa upp tvärvetenskaplighet.

En internationell strategi i forskningspolitiken som stöd för internationellt samarbete inom forskning och innovation är nödvändig. En sådan strategi saknas dock i regeringens förslag. Dess värre finns det tydliga tecken på att detta nonchaleras exempelvis genom införandet av avgifter för utländska studenter som annars hade bidragit till att stärka den internationella kopplingen och det internationella samarbetet.

Herr talman! Föregående talare tog upp doktoranders villkor. Det är ett mycket viktigt ämne. Doktoranders studie- och anställningsvillkor är en av förutsättningarna för kvalitativ forskning på universitet och högs-

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation*

kolor. Det är viktigt att doktorander erbjuds en trygg anställning. En försörjning genom stipendier och bidrag är alltför osäker; det riskerar att också äventyra kvaliteten i forskningen. Om Sverige ska förbli en stark forskningsnation spelar goda villkor för att rekrytera de bäst lämpade till forskarutbildningen en central roll.

Ytterligare en förutsättning är rimliga anställnings- och karriärmöjligheter efter disputation. Regeringen har med sin misslyckade reform för ökad självständighet för lärosätena sett till att skapa ett system där olika typer av tidsbegränsade anställningar även fortsättningsvis kan staplas på varandra år efter år. Detta riskerar att skapa förutsättningar för val av enbart så kallade trygga forskningsfrågor. Sverige bör skapa ett karriärutvecklingssystem, liknande tenure-track-systemet för unga forskare, med rimlig basfinansiering.

Vi måste också komma ifrån den orimliga situationen att etablerade forskare spenderar merparten av sin tid på att skriva forskningsansökningar för externa medel. Även här ska det finnas basfinansiering för professorer och lektorer i form av fakultetstjänster som möjliggör riskfylld långsiktig forskning. Det innebär att universiteten bör stå för en betydligt större andel av de statliga forskningsresurserna än i dag.

Herr talman! Som jag sade tidigare i mitt anförande ska staten styra forskningen med tydligare visioner och med färre detaljer. Regeringen förmår inte göra detta, utan forskningspropositionen som vi nu debatterar pendlar mellan svepande formuleringar om globala utmaningar och detaljerade förslag om ämnesdidaktisk utveckling inom naturvetenskapen.

Vi i Miljöpartiet föreslår fyra prioriterade strategiska områden för forskningspolitiken: För det första klimat, för det andra innovation, för det tredje välfärd och för det fjärde medicin och hälsa.

Klimatförändringarna och miljöförstörelsen är den allvarligaste utmaningen mänskligheten står inför. Situationen är mer akut än många tidigare velat eller vågat erkänna. Av den anledningen vill vi satsa mer på forskning inom detta område.

Innovationer är mycket viktiga för ett modernt samhälle. Det finns potential att skapa många nya jobb i små forskningsintensiva företag inom exempelvis miljöteknik, medicin, infrastruktur och bioteknik. Investeringarna i forskning i små och medelstora företag är dock lägre i Sverige än i många andra länder, och det finns tyvärr många exempel på svenska innovationer som har kommersialiserats utomlands.

I tjänstesamhället blir det allt viktigare att utveckla kunskap för komplexa system där flera branscher och kompetenser ska fungera ihop. Globalisering och tjänsteutveckling driver på en ökad arbetsfördelning i näringslivet och specialisering i såväl industri- som tjänsteföretag. Forskningspolitiken behöver tydligare bejaka behovet av tvärvetenskaplig kunskap för ökad tjänsteinnovation.

Kunskapsintensiva tjänsteföretag och industriföretag uttalar i dag samma behov av ny kunskap och nya samverkansmiljöer, och det är hög tid att stödja dem i denna strategiskt viktiga utvecklingsfas. Tjänsteinnovationer leder till utveckling, inte bara genom ny verksamhet eller nya företag, utan även genom att förnya och vitalisera befintliga företag. Men regeringen har missat att poängtera vikten av tjänsteinnovation för näringslivets och den offentliga sektorns utvecklingskraft. Detta är att beklaga.

En av de mest uppenbara formerna för samverkan mellan akademien och det allmänna rör den offentliga sektorn som arena för forskning och kunskapsproduktion.

Behovet av sådan verksamhet är i dag, enligt vår mening, allra tydligast i kommunala och landstingskommunala verksamheter. Just därför prioriterar vi även välfärd.

Forskning behövs för att få ökad kunskap om kroppens sätt att fungera och om hur förebyggande åtgärder kan förhindra förekomsten av eller påverka förloppet av sjukdomstillstånd. Att skapa förutsättningar för ökad hälsa för hela befolkningen är en av de viktiga uppgifterna i ett samhälle.

Detta är inte enbart ett ansvar för den enskilde. Forskning behövs för att tydliggöra kopplingen mellan miljöfaktorer och hälsa men också hur livsvillkor och levnadsförhållanden påverkar befolkningens hälsa och inte bara livsstil, som regeringen fokuserar på i sin nuvarande politik.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag meddela att jag självfallet står bakom alla våra reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bifall till reservationerna 3, 6 och 39.

Anf. 3 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas samtliga reservationer i betänkandet.

Sverige har en stolt historia av världsledande forskning bakom sig. Raden av svenska världsledande uppfinningar skvallrar om en genuin tradition av forskning och framgångsrika uppfinningar.

Dessa uppfinningar har också realiserats i produkter vilka sedan återfunnits över hela världen. Många känner säkert till produkter som AGA-fyren, dynamit, tändstickan, skiftnyckeln och propellern. Betydligt färre känner till att även gaffelpärmen och pacemakern är svenska uppfinningar.

Listan kan göras ännu längre, men det viktiga är att forskning som resulterat i uppfinningar har bidragit till Sveriges välstånd och gjort vårt land känt som industrination.

Ska vi även i framtiden bevara vårt välstånd och vårt internationella anseende är det av största vikt att vi även framgent satsar stora resurser på forskning. Som statsministern själv sade i World Economic Forum i Davos kan vårt framtida välstånd aldrig vila på okvalificerat arbete, där vi på många områden alltid kommer att förlora mot låglöneområdena i världen.

Herr talman! Vår chans inför framtiden är vårt utbildningssystem och vår forskning, som gör att vi förmår ta fram produkter och tjänster och där vi med framgång kan konkurrera med världens främsta industrinationer. Låt oss komma ihåg att världsmarknaden är en spelplan där vi alla tävlar på lika villkor och där inga handikapp ges till dem som tränat eller satsat för dåligt.

Just därför vill vi sverigedemokrater satsa ännu mer på kvalitativ forskning än regeringen, även om regeringens forskningsproposition innehåller många goda satsningar som inte kan sägas vara blygsamma. Sverigedemokraterna satsar 4 miljarder mer än regeringen under budgetperioden på olika forskningsinitiativ. Detta får ses som en rejäl markering för hur viktig vi anser att forskningen är.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation*

Sverige ska vara en framträdande kunskapsnation även i framtiden. Vi ser en potential i att utveckla kompetensen inom ett antal forskningsfält. Vi ser som särskilt intressanta områden informationsteknik, kärnfysik, genteknik, nanoteknik och rymdteknik. Det är inom dessa områden många av framtidens innovationsutmaningar kommer att ligga. Jag tror att vi kommer att se smärre revolutioner, inte minst inom områden som hälsa och miljö, när det gäller dessa fält.

Här bör Sverige vara med och konkurrera som världsledande. Vi kan vara det bara vi vill. Sverige har sedan 90-talet varit bland de främsta länderna i världen när det gäller utveckling, kommersialisering och användning av it-baserade system.

Detta är en position som har gett Sverige konkurrensfördelar och som vi på intet vis bör överge eller ringakta. Men vi ska komma ihåg att vi trots det börjar känna flåset i nacken från våra konkurrenter. Därför bör vi med varsamhet förvalta och vidareutveckla vår hittills gynnsamma ställning.

Herr talman! Jag nämnde tidigare rymdteknik. Rymdforskning är ett angeläget forskningsområde som regeringen tyvärr skurit ned på. Vi Sverigedemokrater vill i stället satsa mer på detta viktiga område inför framtiden. Under budgetperioden satsar vi totalt 800 miljoner mer än regeringen på rymdforskningen.

Rymdforskning är ett område som ger många spin-off-effekter i annan teknik till fromma för vår industri och export. Dessutom är avancerad rymdteknologi en förutsättning för robusta kommunikationer, vilket används vid katastrofsituationer och andra internationella operationer. Därför anser vi att detta teknikområde är viktigt inför framtiden och motiverar en utökad satsning i stället för regeringens defensiva neddragningar av anslaget.

Ett annat område Sverigedemokraterna vill prioritera är mineralogi och geovetenskap. Sverige har stolta traditioner inom detta viktiga område, och vi anser att ansträngningarna måste öka för att behålla denna tätposition.

Vi kan självklart inte ta vår nuvarande tätposition inom detta område för given om vi inte själva anstränger oss. Vi vill satsa mer än regeringen på geovetenskap, vilket bland annat innebär att ett nytt nordiskt forskningscentrum etableras inom ramen för ett nordiskt samarbete.

Vi vill också att resurser satsas inom vad vi kan kalla gruvvetenskap. Det finns ingen enskild forskning som heter det, utan det får ses som ett samlingsnamn för olika forskningsprojekt. Det gäller gruvvetenskap på Luleå tekniska universitet. Detta vill vi göra för att öka antalet utbildningsplatser nu när gruv- och mineralnäringen går bättre än på mycket länge eftersom en global efterfrågan på metaller är för handen.

Herr talman! Regeringen tar ansvar när det gäller att satsa resurser på forskningen i vårt land, även om vi sverigedemokrater vill satsa ännu mer. Problemet är att forskningssatsningarna från näringslivet visat en negativ trend de sista åren. För att lösgöra ännu mer resurser till forskningen vill vi inrätta en riskkapitalfond för forskning och innovation.

Många av våra framgångsrika innovationer startar i regel i små och medelstora företag som har svårt att få fram riskkapital för att realisera eller utveckla innovationer. En riskkapitalfond skulle lösa detta problem, och fler uppfinningar skulle realiseras till gagn för hela vårt näringsliv.

En god lösning på finansiering av denna fond är att 5 miljarder kronor om året från Vattenfalls vinster plöjs ned i fonden, förutsatt givetvis att dessa vinster finns.

När det gäller kultur och kulturarvsområdet vill vi sverigedemokrater även där satsa mer än regeringen. Vi anser att kulturarvsforskningen måste få ett större anslag och satsar 30 miljoner per år utöver det regeringen anslår.

Dessa pengar ska gå till Riksantikvarieämbetet, som är den myndighet som är bäst lämpad att sköta många kulturarvsfrågor. Vi vill också inrätta en kulturarvsfond, detta för att markera kulturarvets betydelse för nationen och svenska folket. Vi avsätter 100 miljoner under budgetperioden för denna fond.

Herr talman! Vi har inte bara satsningar i vårt forsknings- och innovationsförslag. Vi vill även förändra och utveckla inriktningen inom en del områden.

Regeringen föreslår i sin proposition en förändring av högskolelagen, 1 kap. 2 §, som innebär att begreppet konstnärlig forskning mer likställs med det naturvetenskapliga begreppet forskning. Eftersom varken Vetenskapsrådet eller någon annan instans kunnat ge en tillfredsställande definition av begreppet konstnärlig forskning, vad det innebär, tänkbara målsättningar eller godtagbara arbetsmetoder, yrkar vi därför avslag på denna förändring av högskolelagen.

Vi avstyrker också de aviserade höjningarna av forskningsanslagen till Dramatiska högskolan samt de likaså aviserade anslagshöjningarna för konstnärlig forskning avseende Högskolan i Borås, Göteborgs universitet och Lunds universitet.

När det gäller forskningssamarbetet med EU anser vi sverigedemokrater att många av de föreslagna åtgärderna för att delta i dessa projekt är rimliga och bra. Likaså anser vi att många av projekten för utvecklingen framåt.

Däremot är vi starkt kritiska till hur EU prioriterat många av satsningarna. Vi menar att EU borde prioritera redan starka områden och regioner, som då skulle fungera som draglok åt svagare forskningsområden. EU borde satsa mer på verklig spetskompetens och den bästa världsledande forskningen för att driva utvecklingen och innovationen framåt. Speciellt viktigt är detta i tider av ekonomisk stagnation, som vi just nu upplever.

Herr talman! Forskning för ökad jämställdhet är ett område som uppvisar exempel på allvarliga brister i vetenskaplig kvalitet och som tyvärr låter politiska hänsyn gå ut över det som högskolelagen stipulerar om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Därmed inte sagt att all forskning om jämställdhet lider av denna brist.

Det finns bra och seriös forskning också. Men denna skymms snarare av uppseendeväckande forskningsprojekt som vid granskning visar på allvarliga brister vad gäller vetenskaplighet. Regeringen bör i högre grad säkerställa att all forskning inom detta område uppfyller samma vetenskapliga krav som vi ställer på annan forskning.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag betona att grunden till vetenskapliga framsteg och innovationer läggs framför allt i vårt skolsystem. Att vårt utbildningssystem håller hög klass från förskolan upp till högskolan

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation*

är en förutsättning för att vi ska kunna behålla vår position som en framstående forskarnation.

Vi har på senare år sett oroande tecken på att lärare som undervisar i högskolan fått sämre arbetsförhållanden och lönemässigt halkat efter övriga yrken med samma utbildningskrav. Undervisningsgrupperna har blivit större och den lärarledda lektionstiden mindre. Detta är oroande tecken som i förlängningen inte främjar forskningen i vårt land. Vill vi behålla vår ställning och kanske klättra som forskningsnation måste vi se till att hela vårt utbildningssystem håller högsta klass. Där finns det tyvärr inga genvägar.

Anf. 4 ROSSANA DINAMARCA (V):

Herr talman! Kvinnor och män har olika villkor för att göra akademisk karriär och meritera sig till de högsta tjänsterna. Det är ett brott mot de värden forskningssamhället bygger på och en misshushållning med resurser. Om Sverige ska vara en framstående forskningsnation krävs en mer jämställd akademi där såväl mäns som kvinnors kompetens tas till vara.

Trots att kvinnor har varit i majoritet bland studenterna sedan 70-talet är i dag bara 23 procent av professorerna i Sverige kvinnor. År 1995 var de 8 procent. Det ger en ökning med 15 procentenheter under perioden 1995–2011. Det är en ökning med mindre än 1 procentenhet per år. Med den hastigheten kommer det att ta nästan tre decennier innan vi når en numerärt jämställd akademi. Inom teknik och naturvetenskap pekar prognoserna rent av på att andelen professorer som är kvinnor riskerar att minska. Utvecklingen går uppenbarligen för långsamt, eller till och med inom vissa områden åt helt fel håll. Vi vill därför förbättra uppföljningen av rekryteringsmålen avseende professorer.

Herr talman! Systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat. Det är uppenbart att nuvarande system inte håller tillräckligt hög kvalitet. Enligt rapporten *Hans excellens*, en utvärdering av excellenssatsningarna, har mellan en halv och en miljard kronor på detta sätt omfördelats från kvinnor till män.

Jämställdhet i akademien handlar därför också om att utveckla kvalitetsbegreppet. Sammansättningen i bedömargrupper inom forskningsråd har visat sig vara viktig för vad som bedöms vara hög kvalitet inom forskning, vilket varierar stort mellan discipliner och bedömare.

Jämställdhet inom forskningsfinansieringen måste därför beaktas i större utsträckning än vad som är fallet i dag. Vi vill skärpa instruktionerna för forskningsråden och Vinnova och tydliggöra kraven att arbeta för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Dessutom bör forskningsråden och Vinnova få ett gemensamt uppdrag att ur ett jämställdhetsperspektiv se över hela processen för fördelning av forskningsmedel, inklusive excellenssatsningar och motsvarande.

Herr talman! Vänsterpartiet anser inte att de kvalitetsindikatorer som nu används är tillräckligt träffsäkra för att på ett tillfredsställande sätt mäta kvaliteten i högskolornas forskning. Att använda dessa bristfälliga indikatorer för att fördela om en allt större andel av forskningsresurserna är riskabelt. Bredden och mångfalden i forskningen kan på sikt drabbas negativt.

I Resursutredningen från 2007 föreslogs att antalet kvinnliga professorer skulle påverka resursfördelningen, vilket vi anser åter bör tas i beaktande och utvecklas tillsammans med andra mått på jämställdhet. Det kan vidare handla om ett kriterium på lärosätenas förmåga att ställa nya frågor och sätta forskningsagendan inom ett eller flera forskningsområden. Ett annat kriterium borde vara hur väl forskarutbildningen fungerar. Ytterligare ett skulle kunna vara om det finns en gemensam vision vid lärosätena och hur den får genomslag i forskningen, bland annat i form av tvärvetenskaplighet.

I det föreslagna resursfördelningssystemet finns inga incitament till nyskapande forskning eller utrymme för risktagande. Det kan därför behövas ett särskilt stöd till ämnen och miljöer som har potential att utvecklas. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som gör en grundlig översyn av kvalitetsindikatorerna i resursfördelningssystemet och tar fram en mer färdigformulerad modell för hur samverkan med det omgivande samhället ska premieras. I detta bör inte enbart samverkan med näringslivet avspeglas utan även samverkan med samhället i stort.

Herr talman! Regeringen föreslår att ett storskaligt nationellt system med peer review ska användas som verktyg för att fördela de direkta anslagen för forskning och forskarutbildning efter 2018. Vi är skeptiska till det förslaget. Vi ser att peer review har dålig precision och kan bli direkt vilseledande när man jämför hela lärosäten. De skulle också mobilisera stora mängder internationella forskare och bli mycket kostnadskrävande. En stor del av remissopinionen, inklusive flertalet av de stora universiteten, har också varit negativa. En hög kostnad kan självklart vara värd att bära om man tror att resultatet och tillförlitligheten vida kommer att överstiga kostnaden. Det finns dock inte mycket tecken på att så skulle vara fallet.

Vi ser en risk för ökad konservering. Dessutom finns en risk att peer review motverkar en jämställd fördelning av forskningsmedel.

Flera lärosäten har använt peer review i syfte att kvalitetsbedöma den egna forskningen. Dessa processer har lett till ökad dialog och samarbete inom lärosätet och på så sätt varit kvalitetsutvecklande. Det är dock inte detsamma som att ett nationellt storskaligt system med peer review skulle vara bra för vare sig utveckling av forskningen eller som ett verktyg för rankning av lärosätena och fördelning av forskningsmedel därefter.

Vi är positiva till propositionens satsning på yngre toppforskare. Där emot tror vi inte att regeringens utformning av satsningen på internationella toppforskare kommer att ge de resultat man vill ha. Om det är framtidens yngre toppforskare man vill rekrytera är vi också övertygade om att de studieavgifter som regeringen infört för internationella studenter får negativa konsekvenser.

Regeringens utformning av satsningen riskerar att leda till att man rekryterar, som sagts tidigare, "gårdagens män". Vi tror att man i stället ska satsa på generellt goda forskningsmiljöer. De pengar som regeringen satsar anser vi att man borde lägga på ökade direkta anslag till universitet och högskolor.

Svensk forskning utförs till stor del av doktorander vid våra lärosäten. För Vänsterpartiet är det självklart att den som utför ett arbete ska vara anställd och ha lön och övriga arbetsvillkor reglerade i kollektivavtal.

Svensk forskarutbildning skulle bli än mer attraktiv om alla doktorander kunde erbjudas en anställning och därmed en rimligt trygg tillvaro under forskarutbildningen.

Ytterligare en stor fördel med att anställa doktorander redan från första dagen på forskarutbildningen är att det kan leda till en större öppenhet i antagningen. Det kommer förhoppningsvis även att leda till att fler med utländsk bakgrund och fler från arbetarklassen antas samt att könsfördelningen kan bli jämnare i fler ämnen. Med ett öppnare antagningssystem finns också bättre möjligheter att bryta beroendeförhållanden mellan doktorander och handledare.

Regeringen tar bara små steg på denna väg genom att man anser att anställande av doktorander ska tidigareläggas. Vänsterpartiets förslag är att utbildningsbidragen nu ska avskaffas och att doktoranderna ska anställas. Detsamma anser vi när det gäller stipendiefinansieringen.

Herr talman! Vi har lyft fram flera forskningsområden i vår motion, men jag tänkte bara kort lyfta fram några av dem.

Det handlar om utbildningsforskningen, som behöver ges bättre förutsättningar att utvecklas. Forskningsanknytningen i lärarutbildningen och i pedagogikens praktik måste stärkas. Vi välkomnar därför de satsningar som regeringen gör på forskarskolor för lärare och förskollärare samt systematiskt sammanvägande och spridande av effektiva metoder och arbetssätt i skola och förskola.

Men det behövs strukturer som främjar integration mellan forskning, utbildning och pedagogisk verksamhet. Inom socialtjänsten har Socialstyrelsen och kommunerna aktivt verkat för en sådan verksamhetsanknuten kunskapsutveckling. Framgången där beror främst på att Socialstyrelsen har fått regeringens uppdrag att utforma program för en sådan verksamhet. Vi vill gärna se att regeringen på motsvarande sätt ger Högskoleverket i uppdrag att utforma program med mötesplatser för forskning och yrkespraktik och med incitament för forskningsfinansiering från skolornas huvudmän.

Det andra område som jag vill lyfta fram är genusforskningen. Genom den integrering av genusforskning som har skett inom många ämnen har nya frågor ställts om hur föreställningar om kön påverkar traditionella kunskapsområden och forskningsfält. Inom medicinen har denna forskning exempelvis inneburit förbättrade diagnoser och behandlingsmetoder. Genusperspektiv på klimatforskningen innebär till exempel att resurseffektiva insatser kan riktas mot den halva av befolkningen som står för den största delen av dagens överkonsumtion.

En strategisk åtgärd för att stärka genusforskningen var beslutet 1995 att tillsätta sex genusprofessorer. Detta har inneburit att genusforskningen har integrerats i nya miljöer och har skapat en bredare legitimitet för ämnet. Forskningsmiljöer har byggts upp där genusforskningen ingår som en naturlig del. Vi i Vänsterpartiet vill bygga vidare på denna strategi och trygga kontinuiteten i satsningen genom att utlysa ytterligare sex genusprofessorer med tillhörande resurser för att finansiera doktorand- och forskarassistenttjänster.

Det tredje och sista område som jag vill lyfta fram är arbetslivsforskningen, som har minskat drastiskt och skingrats för vinden sedan regeringen lade ned Arbetslivsinstitutet. Från att ha varit världsledande är nu

svensk arbetslivsforskning satt på undantag. Sverige och Portugal är de enda EU-länder som saknar ett arbetslivsinstitut.

Vi saknar nu en överblick av läget och utvecklingen i arbetslivet. Det saknas en kunskapsöversikt över intressanta resultat. Betydande kunskaper och en samlad bild av forskningen har gått förlorade. Överföringen av forskningsresultat har avstannat, och det är färre både unga och etablerade forskare som får chans att satsa på arbetslivsforskning.

Regeringen vill att vi alla ska stå till arbetsmarknadens förfogande men vill inte investera i den forskning som behövs för att underlätta återgång till arbetslivet och för att människor ska kunna vara kvar längre i arbetslivet.

Det görs nu spridda forskningsinsatser runt om i landet, men de uppväger inte alls den tidigare neddragningen och splittringen av arbetslivsforskningen.

Vänsterpartiet menar att arbetslivs- och arbetsmiljöforskningen är av stor vikt för arbetslivets utveckling. Det finns ett värde i att samla denna forskning och kompetens inom ramen för ett nationellt kunskapscentrum som arbetar i nära kontakt med parterna på arbetsmarknaden och kan bidra till att resultatet av forskningen kommer till praktisk tillämpning.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur arbetslivsforskningen kan samlas och stärkas.

Därmed vill jag yrka bifall till våra reservationer 29, 36 och 64.

Anf. 5 BETTY MALMBERG (M):

Herr talman! Alliansen har sedan den tillträdde i handling visat stort engagemang för och stor tilltro till Sverige som kunskaps- och forskningsnation. Det märks inte minst på de stora ekonomiska satsningar som görs.

Då det gäller dagens betänkande om forskning och innovation, som sträcker sig fram till år 2016, handlar det faktiskt om att den årliga nivån på anslagen kommer att ha ökat med 4 miljarder. Läger vi därtill den förra propositionen, som gällde åren 2009–2012, är ökningen hela 9 miljarder eller 30 procent jämfört med den senaste socialdemokratiska forskningsbudgeten. Den nivån är historisk och möjliggör att Sverige fortsatt kommer att vara en konkurrenskraftig kunskapsnation där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och dessutom bidrar till hög tillväxt, stark innovationskraft och också högkvalificerade jobb.

Förutom dessa mycket stora ekonomiska tillskott har Alliansen under sin tid också genomfört stora systemförändringar. Vi har höjt förkunskapskraven till grundutbildningen vid universitet och högskolor. Kvalitativ grundutbildning och forskning premieras med ökade resurser. Vi har infört ökad autonomi för lärosätena. För att skapa en stabilitet för samtliga lärosäten och också för att visa att forskningen har betydelse för kvaliteten i grundutbildningen har varje student nu med sig en forskningspeng på minst 8 000 kronor per år. Alla lärosäten kan dessutom söka examensrätt för forskningsutbildning inom smalare profilområden. Strategiska områden för forskning har pekats ut. Efter en ändring i högskolelagen har lärosätena också fått ett särskilt uppdrag om att mer forskning ska komma till nytta. Det är inget dåligt facit på sex år.

Strävan efter ökad vetenskaplig kvalitet och ökad grad av nyttiggörande och självständighet för universitet och högskolor går nu vidare

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation*

genom det betänkande som vi diskuterar och sedermera också ska besluta om i dag.

Herr talman! Bland förslagen i det här betänkandet är det några saker jag särskilt vill framhålla. Först och främst är det naturligtvis den stora satsningen på fakultetsmedel. Tack vare den och det garanterade tillskottet på 1 procent till alla lärosäten från 2014 samt den forskningspeng som vi tidigare har introducerat, som kommer att bli kvar under hela perioden, får lärosätena möjligheter och förutsättningar att fatta långsiktiga beslut om sin forskning. Men det ger också bättre möjligheter till risktagande och bättre villkor för forskarna i form av tryggare finansiering och tryggare anställningar.

I sammanhanget är det också viktigt att nämna den vidareutveckling av systemet för fördelning av resurser som vi har baserat på kvalitet. Från och med 2014 kommer detta att innebära att 20 procent av basanslagen blir föremål för omfördelning. Det är bra eftersom det i dag de facto är ett mycket litet belopp som flyttas från vissa lärosäten till andra. Det är faktiskt en nödvändig förändring som vi gör i systemet.

Med tanke på autonomin och de stora pengar som i dag finns på universitet och högskolor tycker vi moderater att det är särskilt bra att vi nu också kommer att utvärdera ledarskapet. Nog för att det är viktigt att vi höjer anslagen, men det är också viktigt att vi ser att resurserna används effektivt. Ett strategiskt ledarskap är centralt för kvaliteten i verksamheten. Det finns också internationell forskning som visar att detta gynnar såväl grundutbildning som forskning. Visst är det bra att vi följer upp detta.

En annan fråga som har stor betydelse för forskningens kvalitet är naturligtvis forskarna själva. Ingen forskning utan forskare, brukar det sägas, och visst är det väl så. På det här området kommer också flera viktiga åtgärder att genomföras. Det handlar bland annat om att förbättra de studiesociala villkoren, där tiden med utbildningsbidrag ska förkortas så att doktoranden anställs då minst tre år av utbildningstiden kvarstår. Dessutom uppmanas lärosäten att teckna försäkringar för att garantera att alla doktorander som kan finnas kvar med stipendier eller utbildningsbidrag får del av de sociala trygghetssystemen i händelse av sjukdom och vid föräldraledighet.

Utöver det gör vi en ökad satsning på unga forskare och internationell rekrytering. Det behöver påpekas att det faktiskt också kan vara unga forskare. Det som står i statuterna är att det ska vara forskare med stor potential. Syftet är att stärka kvaliteten genom att satsa på de framstående forskarna.

Christian Broberger, ordförande i Sveriges unga akademi, skrev i en kommentar till den nya propositionen: "Lärosätena har nu finansiering, lagstiftning och autonomi att inrätta karriärsystem med höga kvalitetskrav, substantiell startfinansiering, utvärdering och den långsiktiga trygghet som gör att unga forskare vågar satsa på projekt med genomslagspotential. Vi utgår från att denna möjlighet inte slarvas bort."

Det är alltså en uppmaning till våra lärosäten som ger ett starkt stöd för den forskningsinriktning som regeringen har presenterat.

Herr talman! Det finns två ytterligare områden i betänkandet som jag särskilt vill lyfta fram. Det gäller dels den stora satsning på nationell

infrastruktur som vi genomför, dels frågan om samverkan och nyttiggörande av forskning.

Satsningarna på infrastrukturen handlar framför allt om Sci Life Lab, ESS, Max IV, Iter – som i sig befinner sig utanför vårt lands gränser men som våra forskare också har nytta av – test- och demonstrationsanläggningar och registerforskningen. Alla dessa satsningar kommer att få stor samhällsekonomisk betydelse för Sverige. Häromdagen läste jag till exempel att flera internationella forskarlag redan har anmält intresse för att prova anläggningen Max IV fastän den inte ens är färdigbyggd. Den är klar om två till tre år, men man har redan sagt att man vill finnas på plats och kunna jobba med sin forskning där.

Het på gröten är man utifrån. Vad man nu uppmanar till är att också svenska forskare måste visa att de vill vara på plats.

Varför är då detta så attraktivt? I forskningsanläggningen Max IV har man röntgenstrålar som kan användas för materialforskning. Intensiteten i strålarna är 100 miljarder gånger starkare än vad vanliga röntgenrör kan åstadkomma. Det innebär att man får helt nya förutsättningar till och med på läkemedelsområdet. Det förvånade mig. En av dem som står i kö är Astra Zeneca i Mölndal, som säger att detta är en viktig pusselbit för deras forskning, och man har också behållit sin anläggning i Mölndal för att lätt kunna nyttja också Max IV. En direktör där sade: I dag utforskas sjukdomar gemensamt av akademi och industri och inte längre separat. Det måste vara så, och det kommer att förbli så i framtiden.

Detta är en mycket intressant kommentar som visar på att dessa infrastruktursatsningar verkligen är nationella angelägenheter inte bara för den akademiska världen utan också för samhället utanför akademien. I sin förlängning torde det också innebära att fler företag också kan stanna i Sverige och behålla sin forskning här.

Som sista punkt skulle jag vilja ta upp samverkan, närmandet mellan akademi och samhället i övrigt. Då talar vi om ledord som samverkan, nyttiggörande och relevans. Också här presenteras strukturreformer som jag betvivlar hade kommit på plats utan en alliansregering. Redan nu kan man säga att en indikator för samverkan ingår i resursfördelningssystemet, men det har bland andra Vinnova fått i uppdrag att utveckla, och det tror jag kommer att vara bra. Vinnova och VR kommer sedan att kunna ge extra pengar till de universitet som har den bästa graden av samverkan.

Vinnova och VR har också fått ett uppdrag att stödja lärosätenas strategiska arbete när det gäller samverkan. När vi talar om nyttiggörande får vi heller inte glömma att detta inte bara handlar om näringslivet och den delen av samhället, utan det handlar också om satsningar som rör praktiska forskning, till exempel inom skolan eller vården. Det är också områden som vi tar upp i betänkandet och gör extra satsningar på.

En ny typ av samverkansprogram lanseras också, nämligen strategiska innovationsområden, SIO. Tanken är att man i stället för att utgå från idéer hos en forskare utlyser medel för att forska om lösningar på ett problem som man i förväg har bestämt och där man gemensamt från akademi, näringsliv, offentlig verksamhet och så vidare hittar problematiken och lösningarna. Projekten ska bedrivas i samverkan. Det kommer att bli väldigt spännande att följa effekterna av det. Jag tycker att regeringen gör rätt när man säger att detta ska utvärderas, så att man ser vad

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation*

det på sikt kommer att ge. Det är endast så vi lär inför framtiden. Det är en lärande organisation som gör att vi faktiskt kan se framåt.

Vän av ordning undrar förstås vad partierna i opposition vill, och till viss del undrar jag det också. Bland reservationerna finns det få konkreta förslag. Dessutom känns det som att man i många fall slår in öppna dörrar – nästan vidöppna dörrar. Intressant är dock den kovändning som nu tycks ha gjorts då det gäller att tilldela forskningsresurser baserat på kvalitet. Då vi diskuterade den förra propositionen var detta en ständigt återkommande fråga, och den socialdemokratiska företrädaren sade till och med i debatten: Jag tror inte att regeringens resursfördelning kommer att överleva denna forskningsperiod därför att ingen begriper systemet. Så fel han hade, och så fel oppositionsföreträdarna hade då det gällde vad och vilka som skulle gynnas av systemet! Tvärtemot deras utsagor visar nämligen en uppföljning av forskaren Ulf Sandström, som var aktuell också i den debatten, att humanioraforskningen är det som har vunnit på modellen och att det faktiskt var högskolorna och de unga universiteten som vann på omfördelningen.

Herr talman! Det jag redogjorde för var ett smörgåsbord av åtgärder som presenteras i betänkandet och som syftar till att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och dessutom bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Det är med stor glädje och framtidstro som jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande UbU3.

(Applåder)

Anf. 6 THOMAS STRAND (S) replik:

Herr talman! Jag vill ta fasta på det som Betty Malmberg tog upp mot slutet, angående samverkan. Det må vara så att vi socialdemokrater ofta tar upp det och kritiserar regeringen, men det intressanta är att också ta del av vad andra aktörer i Sverige säger.

Jag har i min hand en skrivelse som har skickats till Jan Björklund den 7 december. Det är sex politiska företrädare plus rektorn för Linnéuniversitetet och vd:n för Sydsvenska industri- och handelskammaren som har undertecknat skrivelsen. Rubriken på skrivelsen lyder: *Forskningspropositionen nyttjar inte Sveriges hela potential*. Bland de politiker som har skrivit under finns Bo Frank, moderat kommunalråd i Växjö kommun och Per-Olof Jonsson, moderat oppositionsråd i Kalmar kommun.

Det skulle vara intressant att få lyssna på hur Betty Malmberg ser på den kritik som riktas även från hennes eget partis företrädare. De skriver bland annat: "Vi ser i propositionen en tydlig slagsida som på ett för landet ogynnsamt sätt gynnar de etablerade lärosätena och därmed storstadsregionerna." De fortsätter: "Vi befärar att regeringens nyligen lagda proposition leder till att företagets beslut blir till nackdel för vår region beroende på en nationell koncentration av forskningsanslag." Det här gäller principiellt hela Sverige. Jag möter ofta det här resonemanget.

Vad säger Betty till kollegerna Bo och Per-Olof? Har de fel när de reagerar lite negativt på den proposition vi diskuterar?

Anf. 7 BETTY MALMBERG (M) replik:

Herr talman! Samverkan, nyttiggörande och relevans är ledord i denna forskningsproposition. Det återkommer inte bara i kontakterna med näringsliv och företagande utan också när det gäller skolforskning och vårdforskning. Tidigare har vi också haft med samverkan i form av externa medel i det resursfördelningssystem som vi hade för att jobba för bättre och ökad kvalitet.

I det här läget skulle jag till mina kolleger säga att det nu i mycket handlar om att vi går vidare och om att också universitet och lärosäten går vidare för att lyfta samverkan genom de förutsättningar som faktiskt finns. Som jag nämnde kommer nu Vinnova och VR att finnas med och stödja det strategiska ledarskapet för att nå samverkan. Vi tar också nya initiativ där samverkan kommer att premieras extra. Man måste kanske läsa forskningspropositionen med nya glasögon som inte bara har akademiska linser.

Just ledarskapet är oerhört väsentligt.

Jag skulle också säga till dem att jag tycker att de ska diskutera frågorna med Socialdemokraterna. För samverkan är någonting som måste höjas mycket mer.

Thomas Strand redogjorde här för hur man har tittat på samverkansprogram. Jag tycker att det är lite olyckligt. Det är de gamla branschprogrammen, som har funnits. Jag noterar också att 300 miljoner kronor har försvunnit sedan ni presenterade detta i budgeten.

Jag tycker också att man skulle fråga: Varför säger Socialdemokraterna nej till peer review? Varför säger ni nej till ökad samverkan den vägen?

Anf. 8 THOMAS STRAND (S) replik:

Herr talman! Vi säger inte nej till peer review. Vi är fundersamma.

Det är intressant att lyssna till Betty Malmbergs svar. Antingen har de läst propositionen och inte fattat någonting. Men det tror jag inte. Det är ju en rektor som har läst, och han borde begripa. Eller så har de missförstått alltihop. Det är något åt det hållet som jag nästan tycker att Betty säger, att det har tvättats genom akademiska glasögon.

Men det är ju flera som säger detta. Det är representanter för företag och politiker, socialdemokrater, centerpartister och moderater, som säger detta. Det blir fel för att det blir fel fokus.

Jag har funderat över detta. Den här åsikten möter jag gång på gång när jag är ute på lärosäten, speciellt på de mindre högskolorna och universiteten. Man är oroad över att resurserna förs till de större. Det slår mot företagsutveckling ute i regionerna. Det slår också mot den akademiska excellensen ute i landet.

Då har jag funderat på en sak. Varför ser inte ni borgerliga utskottsledamöter detta? Har de missförstått och ni fattat? Ser inte ni att det händer någonting som man är oroad för ute i landet? Jag tycker att det är oerhört viktigt att få det här svaret.

Man säger att det är en slagsida. Det här gynnar inte unga universitet. Det gynnar inte företag. Och det här gäller hela Sverige. Det här är en kritik som vi måste lyssna på. Det har jag ofta fört fram, och ni viftar bort det. Men nu kommer det från era egna företrädare.

Varför kan ni inte lägga fram en proposition som gynnar hela landet och alla lärosäten? Vi vill ha en översyn av hela forskningens organiserade finansiering. Vi måste lösa det här problemet på sikt.

Anf. 9 BETTY MALMBERG (M) replik:

Herr talman! När jag läste de olika reservationerna och Socialdemokraternas motion på området tänkte jag på ett ord: idétorra.

Det finns få egna förslag. Men det är den här utredningen, som Thomas Strand lyfter fram, om forskning och utveckling. Vad andas den? Ja, man säger att forskningen angår hela samhället och att man alltid har tyckt det. Men varför gjorde man då ingenting?

Jag skulle vilja svara Thomas Strand att med de steg som regeringen har tagit sedan den tidigare forskningspropositionen – och nu flyttar vi fram positionerna en gång till – har vi lyft in samverkan. Sedan vet Thomas Strand likaväl som jag att våra lärosäten har många olika roller att spela. Det handlar inte bara om att nyttiggöra i de konkreta fallen ut mot företagande. Det handlar faktiskt också om ett bildningsideal och den vetenskapliga kvaliteten, som vi också måste värna. Man har inte en helt lätt position.

Jag tycker att de strategiska innovationsområdena är oerhört intressanta att följa. Vi hade ett frukostmöte här på morgonen där man behandlade just de här frågorna. Företrädare sade att det här är någonting helt unikt. Det är helt nytt. Det var faktiskt en företrädare som sade att detta inte finns utanför vårt lands gränser.

Låt oss se vad till exempel de strategiska innovationsområdena kommer att generera. Det är en oerhört väsentlig del som kommer att finnas.

Sedan tror jag att det som har varit olyckligt i utbildningspolitiken har varit att alla lärosäten har haft en strävan mot att bli universitet. När vi nu har gett lärosätena möjlighet att hitta forskningsprofiler inom smalare områden kan man bli mer strategisk i sitt ledarskap och också prioritera och fokusera på andra områden än vad man kanske har kunnat göra tidigare.

Anf. 10 TINA ACKETOFT (FP):

Herr talman! Vissa dagar är det roligare att vara riksdagsledamot än andra dagar. I dag är det en väldigt rolig dag för alla oss som tror att forskning och innovation är en av de viktigaste nycklarna till Sveriges fortsatta framgångar som en liten men vass forsknings- och innovationsnation.

Det är en diger lunta vi har att debattera – det är både mandatperiodens kanske viktigaste proposition och ett antal motioner. Tiden kommer därför inte att räcka till för att gå in på alla detaljer. Men hys inte någon villfarelse om att Folkpartiet inte har svar även på de frågor som jag inte tar upp. I själva verket är det svårt att hitta en folkpartist som inte brinner för de här frågorna.

Det finns risk att jag upprepar vad mina kolleger i Alliansen redan har sagt, och vad de kommer att säga. Men det kan inte nog understrykas att det vi här har nöjet att debattera är en fortsättning på en historisk satsning, de 5 miljarder kronor som förra forsknings- och innovationspropositionen, som täckte åren 2009–2012, utgjorde. Nu fortsätter vi att stärka samma linje med ökningar på sammanlagt 4 miljarder kronor.

Som kuriosas kan nämnas att S-regeringens senaste två forskningspropositioner innebar anslagshöjningar på totalt 4,1 miljarder kronor.

Den sammanlagda ökningen av de statliga forskningsanlagen på 9 miljarder kronor innebär en resursökning på 30 procent. Ökningen innebär också en rejäl kvalitetssatsning genom att den enskilt högsta budgetposten, och anslagsökningen, är de direkta anslagen till universitet och högskolor, som lärosätena själva beslutar om. Det är något som ytterst ger lärosätena möjlighet att själva prioritera och göra strategiska val för att bedriva sin forskning, vilket känns ytterligt bra för en liberal som ju har utgångspunkten att akademien i allt väsentligt ska stå självständig från den politiska makten.

Detta är alltså den i särklass största resursökningen för svensk forskning som har skett under en så kort tidsperiod. Detta tål att påminnas om i tider när andra länder sparar, drar ned och minskar. Det tål att upprepas, som sagt. Det betyder att vi har en regering som uppenbarligen har gjort rätt prioriteringar i tuffa tider och som prioriterar forskning och innovation inte bara när de sitter i opposition utan också när de sitter i verkstaden.

Och – det är kanske viktigast av allt – det ger en långsiktig och hållbar miljö för akademien att verka i. Just kvalitet, långsiktighet och resursförstärkning har varit några av ledorden bakom propositionen tillsammans med ett ökat fokus på individer och goda villkor för forskare.

Det är en strategisk framtidsinvestering att satsa på Sverige som forskningsnation. Sverige har under en lång tid lyckats vara en tung grundforskningsnation samtidigt som man är ett innovationsland. Det är ingen tvekan om att en lyckad forskningspolitik har bidragit till att Sverige varit framgångsrikt under 1900-talet. Ska vi fortsätta att vara det kommer det att krävas att vi också vågar satsa på spets, inte bara på bredd.

Svensk forskning håller fortfarande en hög kvalitet, men det går inte att blunda för det faktum att det enda Nobelpris vi under modern tid har fått behålla i Sverige inte har varit ett pris till en forskare utan till en författare. Det är en excellent sådan, men det beror nog mindre på våra forskningsmiljöer än på annat att vi fick just det priset.

Vi har med andra ord bredden, men vi saknar spetsen. Därför är de föreslagna satsningarna viktiga för oss. Det handlar om att Vetenskapsrådet ska gå in med rekryteringsstöd till yngre forskare för att ge fler en länk mellan postdoktorsperioden och en fast anställning. Det handlar om rekryteringen av internationella toppforskare samt om längre finansieringsperioder på 7–10 år.

Får vi fler unga forskare som vågar och kan satsa efter postdoktorsperioden tillsammans med internationella inslag och längre finansieringsperioder borgar det inte bara för att vi kan få och bygga spetsen utan också för att det finns en chans att verkligen ge sig ut och beforska ämnen som man inte skulle våga eller hinna med det finansieringssystem som vi har i dag.

Herr talman! Perfekta resursfördelningssystem finns nog inte. Det ska vi vara fullständigt medvetna om. Men det nya kvalitetsbaserade resursfördelningssystem som införts, där Högskoleverkets kvalitetsutvärderingar ligger som grund för en del av fördelningen, kommer att få en kvalitetsdrivande effekt på forskning och forskarutbildning.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation*

Att höja den andelen från 10 till 20 procent, som nu föreslås, är en rimlig åtgärd. Samtidigt blir det naturligtvis ännu viktigare att vi då har kvalitetsindikatorer som synliggör kvalitet på ett rättvist och jämförbart sätt.

Samverkan är modeordet just nu. Men det har också varit ett ledord för den här forskningspropositionen. Samverkan är viktigt, och regeringen föreslår också att bland annat Vinnova i samverkan med andra ska se över hur man kan använda just detta som en kvalitetsindikator.

Vi får inte glömma att det är bra med satsningar på samverkan och innovation, men det är kvaliteten på denna samverkan som ska premieras i så fall. Det finns i och för sig ingen motsättning mellan tillämpad forskning och grundforskning, men långsiktigt finns det all anledning att satsa på grundforskningen som kan leda till de där verkligt stora genombrotten. Sådana forskare har till skillnad från alla andra sällan köat utanför utbildningsutskottets dörrar. De har ingen lobbyorganisation, och därför måste vi vara en stark röst för grundforskningen.

Man kan också notera att Socialdemokraternas första yra när det gällde samverkansprogrammet i princip har halverats från 800 miljoner till 500 miljoner. Insikten har kanske kommit där också.

Precis som vi alltid säger att utbildning ska löna sig är det rimligt att de universitet och högskolor som håller hög kvalitet ska premieras för detta. Kvalitet ska löna sig också i Forskningssverige.

På tal om kvalitet, herr talman, utgår jag från att den intelligens och drivkraft som vi föds med är jämnt fördelad mellan könen och att det sedan förändras på vägen på grund av könen. Ska vi få den allra högsta kvaliteten på vår forskning måste också möjligheterna och resurserna till forskning vara jämnt fördelade mellan könen. Andelen kvinnor ökar sakta men säkert på alla nivåer, men medan två tredjedelar av studenterna är kvinnor är inte ens en fjärdedel av professorerna kvinnor, detta trots att andelen kvinnliga professorer har ökat med 10 procent de senaste tio åren.

Nya rekryteringsmål för våra lärosäten för hur stor andel av de nyrekryterade professorerna som ska vara kvinnor under treårsperioden 2012–2015 har beslutats av regeringen och är ett ytterst viktigt led i det arbetet. Vetenskapsrådet ska också särskilt bevaka att forskningsmedlen fördelas med jämställdhet som en parameter.

De högre direkta forskningsanslagen ger möjlighet för lärosätena att skapa tydliga karriärvägar och anställningar med förbättrade studiesociala villkor för doktorander. Det handlar om försäkringar för doktorander, om stipendier och om fler anställda än på utbildningsbidrag. Målsättningen är att man ska ha en tillsvidareanställning. Detta gör att forskarutbildning ska kunna fungera oavsett familjesituation.

Allt det här är bra, men det innebär inte att vi kan släppa frågan, för frågan om jämställdhet har en tendens att försvinna så fort vi inte håller den levande och på agendan.

Forskningen ska vara fri från politiska pekpinnar, men när det gäller den nationella forskningsinfrastrukturen måste politiken både peka, vilja och satsa. Utan den viljan hade vi inte haft tre unika projekt på gång i Sverige nu: Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning, det så kallade Sci Life Lab i Stockholm och Uppsala, synkotronljusskällan Max IV och ESS och Iter, som också nämnts tidigare.

Detta är anläggningar som egentligen är för stora för Sverige och som kommer att lyfta forskningsresultaten både här och internationellt. Dessutom kan resultaten så småningom komma att utgöra grunden för nya innovationer och produkter som kan ta oss in i nästa århundrade, både fysiskt genom längre och hälsosammare liv och som en modern industri- och tjänstenation.

Därför pekar också regeringen i den här propositionen ut ett antal områden som vi anser vara av särskild nationell betydelse, till exempel gruv- och mineralnäringen, life-science, energiforskning, välfärdsnära forskning och så vidare.

Herr talman! Sverige hör till de länder som i förhållande till sin befolkning satsar mest offentliga resurser på forskning. Bara Israel och Finland satsar mer. Men vi är en liten nation, vilket gör ett välordnat EU-samarbete även inom forskning och innovation betydelsefullt för oss. EU:s betydelse för finansieringen av svensk forskning och utveckling har ökat markant, och den särskilda samordningsfunktion vid Verket för innovationssystem som regeringen avser att tillsätta kommer att ha en ytterst viktig funktion att fylla.

Verket ska i samverkan med övriga forskningsfinansiärer underlätta prioritering av deltagande i partnerskapsprogrammen, samordna och förstärka det strategiska arbetet och verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation.

I dessa dagar provas verkligen EU:s vännar. Som liberaler står vi alltid starka för EU, men det har varit tufft med jämna mellanrum. Därför var det synnerligen goda nyheter när ministerrådet enades om att EU också ska ha ett ökat fokus på forskning och innovation genom att öka forskningsanslagen de kommande sju åren. Regeringens preliminära analyser av budgetöverenskommelsen visar att anslagen ökar med ungefär 50 procent jämfört med de senaste sju åren.

Detta innebär för oss, herr talman, att EU-anslagen till svensk forskning kan höjas från runt 3 miljarder kronor per år nu till runt 4 miljarder och att Sverige nu till och med får en något sänkt avgift samtidigt som alltså forskningsanslagen ökar rejält. Jag vill gratulera den förhandlare som lyckades få fram detta för Sveriges räkning.

Nu finns alltså ökade anslag, och nu är det ännu viktigare att Sverige står upp enat i EU och talar för betydelsen av de satsningarna som vi vill se med samma fokus på betydelsen och säkerställandet av forskningens höga kvalitet som vi vill se här hemma.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och, föga överraskande, avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 11 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Herr talman! Inte långt från Sveriges gränser gör man motsatsen till det vi ska göra i dag. Man tvingas skära ned på forskning, man tvingas skära ned på högre utbildning och man tvingas skära ned på innovation. Man tvingas skära ned på framtidsinvesteringarna.

I Sverige är det betydligt roligare att vara utbildnings- och forskningspolitiker. Vi kan satsa för framtiden. Vi kan investera i det som kommer att skapa morgondagens välfärd och morgondagens jobb.

En modern politik för forskning och innovationer ska ha målsättningen att i dag och i framtiden skapa nytta, utveckling och välbefinnande i Sverige och för hela världen. Jag kommer i dag att tala om tre mål för den svenska politiken för forskning och innovation. Det handlar om att stärka forskningsansträngningarna, det handlar om att höja kvaliteten i forskningen, och det handlar också om att stärka den nytta och de värden som svensk forskning och innovation skapar.

Herr talman! Att stärka forskningsansträngningarna både i grundforskning och i den mer tillämpade forskningen är det första målet. En grundforskning av hög kvalitet är själva basen för all forskning och innovation. Samtidigt ska vi stärka insatserna för att nyttogöra dessa forskningsresultat.

Här ser vi en kraftig förstärkning av medlen. Den här propositionen handlar om ett tillskott på 4 miljarder kronor under en fyraårsperiod. Den förra propositionen som antogs 2008 handlade om ett tillskott på ungefär 5 miljarder. Totalt har vi alltså sett ett tillskott på 9 miljarder samtidigt som vi har passerat två större ekonomiska kriser i Sverige. Det handlar om ett tillskott på 30 procent till de svenska statliga forskningsansträngningarna. Det är inget annat än historiskt att vi har kunnat klara detta trots de oroliga tider som Europa upplevt och upplever.

Ungefär hälften av dessa pengar har gått direkt till våra lärosäten. Det har handlat om att stärka de basresurser som våra akademiker, professorer och rektorer har att fördela efter bästa förmåga. Det är också glädjande att dessa satsningar har kommit och kommer hela landet till del. I den här propositionen ser vi att samtliga svenska lärosäten får ökade resurser. Det låter inte alltid så på oppositionens företrädare, men faktum kvarstår: Alla svenska lärosäten får ökade resurser. Alla är vinnare.

Om man dessutom ser på de specialsatsningar som görs inte minst på skogssidan, när det gäller gruvteknik och mycket annat ser vi att det här är områden som lärosäten som Linnéuniversitetet i Växjö, Mittuniversitetet i mitt eget län och Luleå tekniska universitet är duktigast på, och det här är alltså satsningar som kommer att gynna just dessa.

Herr talman! Det andra målet för forskningspolitiken som jag skulle vilja tala om är hög kvalitet i den forskning vi genomför. Det ska inte bara handla om att lägga in mer pengar, utan det ska även handla om att få ut mesta möjliga för de pengar vi lägger in. Sverige kan inte vara bäst i världen på alla områden. Vi är väldigt bra på många områden, och vi ska ha en hög lägstanivå, vilket vi också har. Men vi behöver fler områden där Sverige kan toppa resultatligan. Det har skett tidigare; det kommer också att ske framöver och då i samverkan med näringslivet som i Sverige, tack och lov, investerar väldigt mycket i forskning och innovation.

För att åstadkomma den kvaliteten måste vi sporra till en positiv konkurrens. Det är bra när medel fördelas i konkurrens mellan lärosäten. Det som avgör vilka lärosäten som får högst höjning och de som får lite mindre höjning av medlen är ju vilka som är duktigast på kärnuppgifterna. Vilka är duktigast på att forska? Vilka är duktigast på att skapa nytta och sprida nytta av resultaten? Det är inte så att det är den som har bäst kontakter med Utbildningsdepartementet som ska få mer pengar. Det ska man få genom att vara duktig på det man ska vara duktig på.

Utöver den omfördelning som sker baserad på kvalitet görs det också kloka satsningar, inte minst på unga forskare för att ge dem den arbetsro

och de karriärvägar de behöver för att verkligen kunna satsa på att bli duktiga forskare i Sverige.

Det handlar också om att Sverige som helhet, inte minst vår högre utbildning och vår forskning, ska vara öppet mot omvärlden. Satsningen på att locka hit utländska forskare – givetvis i alla åldrar, det handlar inte bara om seniorer utan om utländska forskare över hela skalan – är också klok. Vi vet ju att den bästa forskningen i världen är den som sker i miljöer där människor från olika kulturer och olika bakgrunder möts och där deras perspektiv och deras erfarenheter bryts mot varandra.

Det tredje målet jag skulle vilja lyfta fram, herr talman, är att forskningen ska komma till nytta på olika sätt. Vi blir ju i en globaliserad värld alltmer beroende av att våra exportprodukter har högt kunskapsinnehåll. Det förutsätter också en satsning på forskning av hög kvalitet och att vi i näringslivet omsätter ny kunskap i varor och tjänster på världsmarknaden. Det är viktigt med ett väl fungerande system för kunskapsöverföring mellan lärosäten och näringsliv. Det är också en av grunderna för att de forskningsbaserade innovationerna ska komma fram och utvecklas på sikt att vi också kan ta hand om dem på ett bra sätt.

Här sker det också kloka satsningar. Det handlar inte minst om de strategiska innovationsområden och den forskning för näringsliv och samhälle som nu genomförs. Det handlar om life science. Vi har redan nämnt satsningarna på att ta till vara skogsråvaran. Det handlar om gruvteknik och mycket annat. Det här är rejäla satsningar. Det är riktiga pengar som vi lägger in i detta. Om man på totalen lägger de satsningar som kan härledas till samverkan och innovation är vi uppe i 2 miljarder.

Det handlar även om de innovationskontor som nu har visat sig fungera väldigt bra på lärosätena. I den här propositionen kommer ett antal fler lärosäten att få innovationskontor som jobbar med just de här viktiga frågorna. Men man måste också nämna de institut vi har, inte minst inom RISE-koncernen som jobbar med forskning som sker just i gränssnittet mellan akademi, näringsliv och övrigt samhälle.

En av de mindre potterna i forsknings- och innovationspropositionen är den som gäller bedömning av lärosätenas samverkan. Trots sin relativa litenhet, det handlar om 200 miljoner för de kommande fyra åren, inleder denna satsning någonting som kan bli mycket betydelsefullt på sikt.

Det är dags att vi gör upp med myten att man börjar någonstans med ren nyfikenhetsdriven grundforskning, och sedan blir det lite mer och lite mer tillämpat. Så ser det inte ut. Innovationer i form av nya metoder, nya tjänster och nya produkter uppstår ju i hela kedjan. Snarare än linjärt är ju forsknings- och innovationssystemet cirkulärt. De korsbefruktar varandra. Därför är det viktigt att våra lärosäten har grundläggande incitament för att ständigt sträva efter öppenhet gentemot det omgivande samhället, gentemot samverkan och gentemot innovation.

Det här har det talats om hur länge som helst. Det har varit tal om en tredje uppgift. Som tidigare talare har nämnt har ju Alliansen infört i högskolelagen att lärosätena ska jobba med denna uppgift. Men aldrig någonsin har vi mätt denna, aldrig någonsin har vi bedömt denna och aldrig någonsin har vi premierat det här arbetet så som vi nu börjar göra när Vinnova tillsammans med ett antal andra aktörer får i uppdrag att se över hur man ska fördela dessa 200 miljoner så att de kommer lärosätena

till del på grundval av vem som samverkar bäst med det omgivande samhället.

Det handlar inte bara om näringsliv. Det handlar om alla samhällets sektorer. Det handlar om offentlig sektor och det handlar om civilt samhälle. Men grunden är givetvis att, i den mån de finns, riva murarna mellan akademi och omgivande samhälle, för det tjänar alla på.

Det här handlar om riktiga satsningar, riktiga miljarder. Till skillnad från några av oppositionsföreträdarna klarar vi av att leverera även när vi sitter vid makten, även när vi sitter på Finansdepartementet som fördelar pengarna. Det här är en historisk proposition, för aldrig någonsin har det satsats så mycket på forskning och innovation, på hela kedjan från det mest grundläggande till det mest tillämpade.

Många har frågat sig vad oppositionen egentligen vill, och jag kan sälla mig till den skaran. Det låter som om det är väldigt mycket snack och väldigt lite konkretion om man går till det som faktiskt står i reservationer och i de alternativ som oppositionspartierna erbjuder i betänkandet. Till exempel, som tidigare har nämnts, klarar Socialdemokraterna tyvärr inte av att hålla i sina egna samverkanssatsningar ens i opposition. Man drar av miljarder från sina egna alternativa förslag.

När man lyssnar på Miljöpartiet och hör att i en miljöpartistisk värld skulle universiteten få betydligt större resurser än i dag i basanslag kan vi säga att det är precis det de får när vi utformar politiken. De får ju rejäla satsningar. Men när jag läser Miljöpartiets alternativ kan jag då inte utläsa vad det är de ska dra ned på. Om man ska öka lärosätenas egna medel så pass mycket, vad är det man ska ta bort pengar från? Svaret finns inte. Frågan är om ens Miljöpartiets representant har det svaret.

Jag vill avsluta där jag började. Det är inget annat än historiskt att kunna stå här och tillföra dessa viktiga framtidsinvesteringar 4 miljarder under en fyraårsperiod, det i en värld och på en kontinent, Europa, där många av våra kolleger tvingas till precis motsatsen. Det ska vi vara mycket tacksamma över oavsett vilket parti vi representerar.

(Applåder)

Anf. 12 THOMAS STRAND (S) replik:

Herr talman! Först skulle jag vilja säga att man ska visa sina politiska motståndare respekt genom att inte fara med osanning, att de inte har en budget som håller ihop, för det har vi verkligen.

Man ska inte heller förminska sina motståndare och säga att de inte har några förslag. Vi har 40 yrkanden. Antingen vill man förminska oss eller också har man inte läst vad vi skriver.

Jag skulle också vilja hänvisa till den skrivelse som Jan Björklund fick för ungefär två månader sedan. Där är det två centerpartistiska företrädare som framträder, Per Schöldberg i Växjö och Anders Andersson i Kalmar. De tycker också att forskningspropositionen inte nyttjar hela Sveriges potential. Det är lite frestande att fråga även Emil Källström vad det är de inte begriper som Emil begriper bättre utifrån en regional verklighet med ett universitet och många starka företag.

En annan sak som inte heller nyttjas till fullo är de yngre forskarna. Konkret säger vi: Ta bort utbildningsbidraget! Då säger ni: Nej, det ska vi inte göra. Stärk de yngre forskarna och låt dem bli anställda från första dagen! Då stärker man svensk forskning. Varför håller ni på och velar?

Varför nyttjar ni inte hela potentialen? Man ser den i Kalmar. Man ser den i Växjö. Centerpartister i Kalmar och Växjö ser den, men Emil Källström ser den inte. Det skulle vara intressant att lyssna till vad det är du har uppfattat som ett ljus som inte de har gjort.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation*

Anf. 13 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Thomas Strand refererar till två mycket kloka partikamrater till mig som jag har haft väldigt mycket kontakt med i samband med arbetet med den här propositionen. Det är så att vi faktiskt ökar ansträngningarna just för samverkan och för hela landet. Jag har även själv under arbetet med föregående proposition tagit i min mun att vi borde öka satsningarna på samverkan, att vi borde öka satsningarna så att de kommer hela landet till del. Det är precis vad som sker i den här propositionen.

Man kan alltid önska mer, men faktum kvarstår att givet det ekonomiska läget, givet vad som var rimligt att tro att vi skulle åstadkomma, är det här en riktigt bra proposition. Samtliga lärosäten får ökade resurser. Vi har aldrig satsat så mycket på samverkan och den forskning som sker med omgivande samhälle och näringsliv, och det är jag mycket stolt över.

Sedan var det frågan om de yngre forskarna och utbildningsbidraget. Vi är egentligen överens i sak. Däremot delar jag inte uppfattningen att man ska lagstifta sig till en lösning på alla problem i världen. Låt oss se på vad som händer ute på lärosätena. Många lärosäten har gjort detta till en icke-fråga. De har anställt alla sina doktorander. Vissa andra släpar lite efter. Men färdriktningen är glasklar.

Här ingår det jag ser som viktigt just när det gäller lärosätenas autonomi, nämligen att takten i utvecklingen måste anpassas utifrån de förutsättningar som finns på lärosätena. Att doktoranderna ska få bättre och tryggare villkor är vi helt överens om.

Anf. 14 THOMAS STRAND (S) replik:

Herr talman! Vad företrädarna i Växjö och Kalmar ser är strukturproblem. De ser att det är fråga om system som på sikt leder till att de stora lärosätena får mer resurser. För mig är det logiskt med tanke på vad utbildningsministern har sagt om satsningar på forskningsuniversitet av elitkaraktär. Då måste det gå ut över någon. Det är strukturproblem som gör att de stora strömmarna förs till de stora lärosätena. Det slår mot övriga, och det är viktigt att uppfatta detta.

De yngre forskarna nyttjas inte heller till sin fulla potential i och med att ni inte vill ta bort utbildningsbidraget. I propositionen argumenterar ni på rad efter rad för hur viktigt det är att stärka de yngre forskarnas situation, alltså hur negativt det är att de inte anställs från första dagen. Den logiska konsekvensen vore då att ta bort utbildningsbidraget. Nej, då går ni ett halvt steg och säger att det ska minskas ett år.

Men det kan inte handla om pengar. Ni prioriterar sänkt restaurangmoms och stora bolagsskattesänkningar. Det kan inte vara pengar det handlar om. Ni tillför resurser till lärosätena. Vad är det som gör att ni inte vill ta steget som ger den logiska konsekvensen att säga nej till utbildningsbidraget? Ni säger på sikt. Det är också lite flummigt. Ni är inte tydliga, och det är vår kritik.

Självklart är det bra att det finns lärosäten som går före och fattar beslut. Men vi vet också att det finns lärosäten som inte vill. Där är det politikens roll att säga att det nu är dags eftersom Sverige behöver en stärkt forskningspotential. Sverige behöver de yngre forskarna. Ta bort utbildningsbidragen! Ni vågar inte det.

Anf. 15 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Färdriktningen är klar. Våra doktorander ska ha bättre och tryggare villkor. Det får de. Det vi inte är överens om är vägen dit. Jag har inte det grundläggande synsätt som Thomas Strand har, det vill säga att lagstifta fram alla lösningar på alla problem i världen. Jag tror på autonomi för våra lärosäten.

Det tål att upprepas att alla lärosäten får ökade resurser. Vi har aldrig satsat så mycket på samverkan och innovation. Om det är något som lärosätena i hela landet behöver, är det något som näringslivet och det omgivande samhället som ska samverka med akademierna behöver, är det klara spelregler och besked. Då duger det inte att ena stunden säga att vi ska satsa 800 miljoner på detta och i nästa stund säga att vi ska satsa 500 miljoner på detta.

Vem vet hur mycket som är kvar den dagen olyckan är framme och du får makten, med tanke på den utveckling som har skett när du har varit i opposition och kan säga vad du vill utan att behöva ta ansvar.

Våra mindre lärosäten och akademier behöver långsiktiga spelregler och någon de kan hålla i hand. Vi står för vad vi säger, och vi satsar riktiga miljarder – till skillnad från er.

Anf. 16 YVONNE ANDERSSON (KD):

Herr talman! Vi har aldrig haft en så bra forskningsproposition och förslag som finns i betänkandet som vi i dag debatterar. Det är spännande. Jag kan peka på en rad punkter, herr talman, där vi har kommit dithän att det finns transparens. För första gången i historien finns tydlighet i vart pengarna går, varför pengarna går dit de går och hur mycket. Riksdagen har aldrig haft ett så generöst forskningsförslag att ta ställning till som nu.

Detta kan vän av ordning vara riktigt glad och tacksam för. I regeringsförklaringen – och jag är övertygad om över alla partier i riksdagen – var vi överens om att Sverige är en kunskapsnation som ska bevaras och fortsätta att utvecklas. Hur utvecklas den? Jo, genom att vi satsar på forskning. Forskningen är vår framtid. Sverige kan inte vara en kunskapsnation om vi inte ligger längst fram på kunskapsfronten med kunskande, bevarande av den kunskap som finns och en förmåga att ta till sig den kunskap som finns över världen. Det är så vi bygger Sverige riktigt starkt.

Här är det fråga om transparens. När jag kom in i riksdagen för snart 15 år sedan fanns inte transparensen. Då kunde man inte få svar på en fråga i en interpellation om varför pengar hade gått till ett lärosäte eller inte. I dag finns mer att göra – det ska absolut inte sägas något annat – men det finns en klar viljeinriktning och en långtgående tydlighet där kvaliteten får styra och där alla lärosäten får sin del samt möjligheter att ta till vara de basresurser som finns. Jag är mycket glad för att jag får vara med om och tala för detta här i kammaren.

Mina allianskolleger har haft många tydliga och bra anföranden om vad forskningsförslaget innehåller. Jag står naturligtvis bakom vad de har sagt. För att inte tynga debatten med ytterligare upprepningar ska jag koncentrera mig på delvis andra saker.

Herr talman! Vad beror resultatet på som gör att Sverige kan förbli en kunskaps- och forskningsnation? Vad är det allra viktigaste villkoret? Visst är det viktigt med pengar. Viss är det viktigt med en bra infrastruktur, och så vidare. Men ytterst behöver vi riktigt bra forskare. Det ska vara forskare med personliga egenskaper som gör att forskningen blir tillförlitlig vetenskapligt så att den accepteras överallt i världen, forskare som har både hjärta och hjärna. Forskaren ska både ha en känsla för vad som är viktigt och vad som ska komma samt ha kompetens och intellektuell förmåga att ta till sig, använda och finnas med i sammanhang där det hettar till.

Varifrån kommer våra forskare? I allt väsentligt kommer de från gruppen studenter som under år av hederligt och hårt arbete med studier på våra lärosäten har kommit vidare i sina karriärer. Därför är det inte oväsentligt vilken högskoleutbildning som finns i landet.

Vi kristdemokrater vill sätta personen, den unga studenten, doktoranden, i centrum. De måste lära sig att leva i en kreativ miljö, i en kunskapsande miljö, och där få rimliga livsförhållanden. Därför måste vi se att forskningspropositionen inte har kommit till i ett vakuum utan samtidigt som det har funnits beslut om autonomi, självständighet, på våra lärosäten. Samtidigt har vi höjt kvaliteten på utbildningarna. Det kommer ytterligare en sådan debatt om några veckor. Det här är en fråga om studenters och doktoranders livsmiljö eftersom det på lärosätena också finns forskning.

I morgon kommer studenternas egen beredning att lägga fram ett budgetförslag. Det ska vi ta till oss. Deras perspektiv på livet är viktigt för att forskningen ska gå framåt, för att doktorander ska forska och så vidare. Vi vill se detta som en helhet.

Därför är vi redan väldigt noga med studenter. Vi kristdemokrater vill ta bort fribeloppet. Varför det? Därför att detta ska ge dem ökade möjligheter att välja levnadsnivå och få en plats på arbetsmarknaden.

Det finns många andra delar som vi tycker är viktiga. Studentboende är en. Doktoranderna ska också bo och leva. Den tid man är på ett lärosäte får aldrig bli en transportsträcka i ens liv. Varje del av ens liv är viktig. Jag är helt övertygad om att med goda villkor för studenter inom den högre utbildningen, inom grundutbildningen generellt, får vi på sikt goda forskare som är beredda att axla det jätteansvar som krävs i framtiden för att vår nation ska hålla sig vid framkanten av kunskapsbasen. Egentligen behöver jag inte säga det i den här församlingen, men självklart är allt från förskola, grundskola till gymnasieskola, hela vägen, av riktigt stor betydelse.

Vi i Alliansen vill se förbättringar i doktorandernas situation, särskilt när det gäller social trygghet. Det står tydligt i betänkandetexten. Men detta görs inte med ett tärningskast. Man sätter inte bara stopp. Skillnaden mellan utbildningsbidrag och en doktorandtjänst i form av ren anställning är rätt så stor på den enskilda institutionen. Vi har, återigen, överlämnat ett ansvar till lärosätena att få bestämma och avgöra saken. Då kanske man inte ska fara fram och bestämma från den politiska kret-

sen exakt hur det ska gå till. Men inriktningen är solklar för Alliansen, och där tycks vi vara överens med oppositionen.

Herr talman! Respekt för och tilltro till individer som tar sitt samhällsansvar för bevarande och utveckling av kunskaper är viktigt, och jag vill nämna några ytterligare aspekter. Vi kristdemokrater har alltid framhållit vikten av humaniora, beteendevetenskap och samhällsvetenskap, ja, den så kallade bildningen i stort. Den är viktig.

Det framkom av Thomas Strands anförande att man tycker att det saknas en del. På den proposition som regeringen lagt fram är det inte mindre än sju utskott som har haft synpunkter. Det är en proposition som innehåller mycket, och snart sagt alla, åtminstone 80 procent av befolkningen i vårt land, är i någon mening berörda av den här forskningspropositionen i första, andra eller tredje led. Då kan inte allt finnas med samtidigt. Det finns ett avsnitt om samhällsvetenskap och humaniora. Det framkommer tydligt att det ser lite annorlunda ut än tidigare, för det sprängs in, det är integreringar och det är tvärvetenskaplighet i det hela.

Jag håller med om att den här propositionen i stor skala handlar om insatser för forskning och samhällets och näringslivets behov och nyttiggörande av den forskningsbaserade kunskapen generellt. Men det innebär inte att de övriga områdena när det gäller humaniora och bildningen i stort är mindre viktiga. I olika tider måste vi våga fokusera när det är 150–200 sidor att fördela texten på. I bilagedelen framgår klart att Vetenskapsrådet har fått ökade medel till den här delen av forskningen, och därtill finns basresurser och basanslag på varje lärosäte.

Återigen är det en sak där vi skiljer oss åt från Socialdemokraterna inom forskningspolitiken, nämligen attityden mot styrning. Vi vill att lärosätena, forskargrupperna och de som finns nära forskningen ska få styra över sin verklighet. Då skapas kreativitet, och då kan våra välrustade studenter bli goda forskare och gå vidare. Vi tror inte att just vi politiker som kommer från olika ställen ska peka ut hur varje enskilt lärosäte ska göra. Dessutom kan det till och med vara så att på ett lärosäte är en modell bra, på ett annat en annan. Så olika är de ju.

Jag vill vidare nämna några delar i den här framtidssatsningen som jag är särskilt stolt över. Det är Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning, Sci Life Lab. Det är fantastiskt. Som ni säkert kommer ihåg bröts på 80- och 90-talet under Socialdemokraternas ledning den medicinska kliniska forskningen ned i mycket hög grad. Tidigare på 80-talet var det från ax till limpa inom medicinsk forskning, från grundforskning till klinisk forskning ut i i verksamheterna. Det hade vi, och det var då vi fick den sprudlande läkemedelsindustrin och annat till nytta och glädje för vårt samhälle och många incitament för att gå vidare i grundforskning med bra erfarenheter internationellt. Men sedan bröts det ned; det skulle benas upp, som det hette. Då försvann en stor del av den kliniska forskningen. Om man inte har respekt för hur saker och ting hänger samman i ett samhälle får vi fragment. Det gjorde att det blev knepigt. Nu gör vi jättesatsningar. Det är vi tacksamma för, herr utbildningsminister. Vi är tacksamma för att Sci Life Lab byggs upp.

ESS, Max IV och Iter är också viktiga satsningar. Lund har fått det europeiska institutet för neutron och strålningsforskning; det är fantastiskt. Det håller på att byggas ut. Det är en satsning som vi kommer att dra nytta av långt framöver. Våra barn, barnbarn och barnbarnsbarn

kommer säkert att ha glädje och nytta av att vi vågar ta sådana stora steg i dag.

Rymdforskningen och energiforskningen – ja, det är framtiden. Vi gör jättestora satsningar där. Vi håller oss inte bara kvar vid den kunskap som har varat och varar. Den behövs, åtminstone stora delar av den, men vi måste ta nya stora kliv för att finnas med i framtiden.

Sist men inte minst vill jag säga att vi har utbildningsvetenskaplig forskning. Det lät på Socialdemokraterna som att den var bortglömd. Nej, det är utmärkt att vi ska ha forskning för skola och förskola, och vi har lagt uppdrag på olika ställen. Vi är måna om att det finns en god utbildning hela vägen från förskola till och med forskningen. Därför har vi lagt in att det ska startas ämnesdidaktiska centrum. Vi skulle kunna gå ned på detaljnivå inom NO, teknik och matematik. Det pågår ett arbete med att iscensätta detta. Vi skulle kunna gå in på detaljer lite varstans i den här propositionen, och många skulle bli förvånade, men vi kan inte ta fram allt, så mycket är det, under en debatt.

Varför finns det så många bra och väsentliga delar? Jo – och då kommer jag till nästa del där det här forskningsförslaget är unikt – det är för att så många människor har fått vara med att arbeta fram förslagen. Jag vågar säga att aldrig någonsin inför något politiskt beslut, åtminstone inte inom forskning, har så många människor, branscher, intressenter och aktörer varit med och sagt sitt. Detta är en produkt som vi kan vara rejält stolta över.

Tillsammans bygger vi, genom forskningssatsningar och satsningar på skola och utbildningar, Sverige starkt inför framtiden.
(Applåder)

I detta anförande instämde Annica Eclund (KD).

Anf. 17 THOMAS STRAND (S) replik:

Herr talman! Jag måste erkänna att det är lite underhållande att lyssna till kvartetten från det borgerliga lägret som framträder. Den ene efter den andre sjunger en lovsång till den förträffliga regeringen, som nu i sin vishet har levererat ett så fantastiskt dokument, och jämför sedan med de blajiga Socialdemokraterna. Ibland skulle man vilja ha lite reflexion över saker och ting om det finns ett problem.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Yvonne om genusperspektivet. I propositionen som vi skrev 2004 fanns ordet genus med 80 gånger. När utbildningsministern, som väl då i och för sig inte var ansvarig för forskningsfrågor men ändå ansvarig för departementet, formulerade propositionen 2008 hade användningen av ordet reducerats till sju gånger. Den här gången är utbildningsministern totalt ansvarig för propositionen. Då finns inte ordet genus med över huvud taget. Språkets makt över tanken känner ni säkert till. Detta signalerar ju någonting.

Därför är min fråga nu till Yvonne Andersson: Varför nedprioriteras genusperspektivet? Det är till och med så att det inte är någon nationell politik kring det, utan det är överlåtet till lärosätena att hantera.

Varför tillät Yvonne och KD att jämställdhetsperspektivet, genusperspektivet, inte är framträdande i propositionen?

Anf. 18 YVONNE ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Först och främst måste jag säga: Ja, men låt då lov-sången vara gemensam!

Vårt arbete i Alliansen präglas av samverkan och gemenskap, så vad gäller Thomas Strands första reflexion skulle jag snarare vilja fråga: Var finns er samverkan? Vad har ni att komma med för gemensam synpunkt på forskningsfrågorna? Det kan inte vi hitta, så därför ställde jag en motfråga.

Vi är rätt glada för att vi har kommit överens så här långt, för det ger ett underlag för att fortsätta framgångsrikt med de viktiga framtidsfrågorna.

Varför, herr talman, ska man haka upp sig på ett ord? Jag tror att den gemensamma synen i Alliansen är alla människors lika värde.

Det finns sektorer där kvinnorna börjar bli fler, och det är inte under-skott på kvinnor i högskoleutbildningar i dag. Det sker en utveckling under hela tidsepoken. Fler kvinnor i högskola kommer också att innebära fler kvinnor som vill forska. När vi förändrar möjligheterna rent studiesocialt för att ge studenter och doktorander bra villkor, som jag precis nyss sade, kommer det naturligtvis att påverka. Men jag är glad för att vi uppifrån inte gör tydliga styrningar. Varför skulle vi kunna göra detta bättre än lärosätena? De är väl lika måna som alla vi andra om att både kvinnor och män ska arbeta med forskning.

Anf. 19 THOMAS STRAND (S) replik:

Herr talman! Jag tog del av det som Nationella sekretariatet för genusforskning skrev på sin hemsida den 26 november i samband med att propositionen släpptes. Rubriken på deras utspel där var *Genusforskning osynlig i forskningspropositionen*. Det var alltså Nationella sekretariatet för genusforskning som skrev det. Det är alltså inte bara jag som påstår det, utan det är flera aktörer som säger att det har hänt någonting under åren.

För mig är det så att när man gör statistiska beräkningar och upptäcker att ett ord saknas säger det någonting om hållningen i genusfrågan, och det bekräftas ju av människor som dagligen sysslar med dessa frågor.

För oss är det viktigt att genusperspektivet får genomslag i forskningens alla led. Det räcker inte att bara säga det, utan man måste också göra saker.

Jag skulle nu kunna ta tid till att läsa upp, hör nu, hela sex konkreta förslag som vi har – på tal om att vi inte har några konkreta förslag – men tiden medger inte det. Men jag har här sex konkreta förslag som ni kan få ta del av som skulle stärka genusperspektivet i svensk forskning. Den markeringen saknar jag i propositionen.

Min fråga är fortfarande till Yvonne: Varför drev inte KD på för att stärka genusfrågan, exempelvis för att få in ordet genus eller en tydligare skrivning om vad vi måste göra för att öka jämställdheten?

Det är fortfarande för få kvinnliga professorer. Fortsätter det i den här takten tar det 30 år. Det duger inte.

Anf. 20 YVONNE ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Alldeles självklart vill vi ha både kvinnor och män som professorer. Alldeles självklart vill vi ha många doktorander inom olika

områden. Också där är det naturligtvis viktigt att jämställdhet, jämlikhet och annat kommer in, men vi har ingen detaljstyrning över huvud taget.

Att märka ord i ett betänkande på det här sättet kan jag inte se som något egetsyfte. Då finns det väldigt många ord som skulle kunna behövas i ett samhälle som vårt. Vi arbetar ju alla på en produkt som ska gå framåt och inte får hakas upp på enskilda ord och detaljer, men där helheten har mycket att göra med humaniora, samhällsvetenskap, den tekniska delen, vilka som ska forska, vad som ska beforskas, hur forskningen ska meriteras och så vidare. Det här finns i ett sammanhang.

Det viktiga är att vi går framåt och att vi alla får vara med på tåget. Vi har aldrig någonsin haft en forskningsproposition som motsvarat kvaliteten på den här. Jag är jättestolt och glad för att vi kan stå här och debattera den här forskningspropositionen på det här sättet och gå vidare för beslut. Det känns väldigt bra, också internationellt.

Anf. 21 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Sverige är unikt i västvärlden. Sverige höjer sina ambitioner när det gäller forskning mycket kraftigt. Som har nämnts har anslagen i de två propositioner som har lagts fram under den tid som jag har varit utbildningsminister nu höjts med 30 procent. Det är unikt i västvärlden. Det är unikt i svensk forskningshistoria.

Jag hörde att Thomas Strand sade: Om vi socialdemokrater hade styrt hade vi ökat anslagen mer. Ja, det kan hända. Synd att ni inte gjorde det när ni styrde, för i realiteten sjönk många av anslagen under den tiden. Och det fanns en massiv kritik från lärosätena mot forskningspropositionen 2004, när Thomas Strands bänkgranne Ibrahim Baylan var utbildningsminister, för att forskningsanslagen var otillräckliga. Den ökningstakt som vi har nu har Sverige aldrig sett tidigare.

I måndags hade Europas forskningsministrar möte i Bryssel. Det finns ett mycket stort intresse bland övriga forskningsministrar i Europa för svensk forskningspolitik. Oavsett om ministrarna är socialdemokrater eller borgerliga är de intresserade och imponerade av den ambitionshöjning som Sverige nu gör under tid av finanskris. Märk väl att när Socialdemokraterna lade fram sin proposition var det högkonjunktur. Vi klarar av att i finanskris öka ambitionerna så kraftigt.

EU:s Chief Scientist var i Stockholm nyligen. Hon uttryckte att hon var mycket imponerad av svensk satsning och fokus nu, inte bara mängden pengar utan också inriktningen. Hade hon hört dysterkvistarna i den svenska oppositionen hade hon tappat hakan. Vilket gnäll!

En av de viktiga avvägningar vi har att göra i forskningspolitiken i Sverige, som verkligen står på sin spets med två olika synsätt, är avvägningen mellan grundforskning och det vi kallar innovation och samverkan, tillämpad forskning.

Hos oppositionen tror jag att ”samverkan” förekom sju gånger oftare än ”genus”. Jag tror att ni sade ”samverkan” hundra gånger i era inlägg. Det är bra, men ni talar aldrig om grundforskning. Varför är det inte viktigt?

Grundforskning är det som ger resultat på lång sikt. Den tillämpade forskningen, innovationsforskningen, kan ge resultat på kort sikt och är central och viktig. Det ligger stor tyngdpunkt där. Men om ni helt glöm-

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation*

mer bort grundforskningen kommer vi att bli en långsiktigt mindre utvecklade forskningsnation.

Thomas Strand läser upp två skrivelser. Jag kan ge honom en pärm med 400 skrivelser till. Alla skrivelser har en sak gemensamt, nämligen att de som avsänder skrivelsen vill ha mer pengar. Det är inget konstigt med det. Thomas Strand kan få allihop att läsa upp och hänvisa till.

Men tror man att forskningspolitiken kan baseras på alla dessa krav tror man fel. Vi har ett ansvar att väga ihop.

Det finns en sak gemensamt för alla de 400 skrivelserna. Ingen kräver mer resurser till grundforskning. Alla kräver mer till just sin bransch eller företagsnisch eller fördelningsnycklar som gynnar det egna lärosätet.

Vi måste bevaka grundforskningen. Sverige är en stor och tung grundforskningsnation. Men med er politik kommer den inriktningen att försvagas.

Grundforskningen var en av Sveriges styrkor under 1900-talet. Det förstod Tage Erlander. Han var en av de mest framsynta forskningspolitiker Sverige har haft, men dagens socialdemokrater talar aldrig om grundforskning.

Är det dålig samverkan mellan akademien och näringslivet i Sverige? Det är en viktig fråga. Är vi dåliga på innovation? Läger man som oppositionen hela tyngdpunkten på innovation och samverkan måste man ha en bild av att vi är dåliga på detta i Sverige.

Låt oss ta Göteborg som exempel. Göteborg är Sveriges största industristad. I ett par hundra år har det varit vår viktigaste industristad. Här har det tillverkats bilar, lastbilar, läkemedel, mobiltelefoner, fartyg och kullager. Det är fortfarande en tung industristad.

Inget av detta hade existerat utan Chalmers. Samverkan mellan Chalmers och dessa företag äger rum varje dag. Det är personer som samverkar i konkreta projekt. De jobbar på lärosätet ena dagen, veckan eller året och ute på företaget nästa. De går fram och tillbaka. Utbyte sker varje dag, också i dag. Det är samverkan.

Detta äger rum utan att oppositionen behöver fatta ett enda beslut i denna kammare. Det har ägt rum i över hundra år, och det är därför Göteborg är så framgångsrikt.

Göteborg är inget undantag, men det är det tydligaste exemplet eftersom det är en sådan tung industristad. Vartenda svenskt lärosäte samverkar med omgivningen. Försök inte måla upp bilden att forskning är en verksamhet där man inte bryr sig om omvärlden. Sverige är så framgångsrikt för att detta äger rum hela tiden.

När EU utvärderar hur framgångsrika länderna är inom innovation är Sverige nummer ett i EU. När OECD utvärderar hela den industrialiserade världen är Sverige nummer fyra i innovation.

Vi är framgångsrika, men vi kan bli bättre. Vi föreslår därför utveckling av samverkansfaktorer och annat. Försök dock inte beskriva det som att samverkan inte förekommer. Det är något som svenska lärosäten ägnar sig åt varje dag. Vi har varit framgångsrika och en välfärdsnation för att akademi och näringsliv har lyckats samverka, och så är det även fortsättningsvis.

Lyssnar man bara på de 400 skrivelserna, Thomas Strand, kommer man till sist att montera ned den svenska grundforskningen. Vi kan inte

ge bara till dem som skriker högst. Vi måste också förstå att det är den mer långsiktiga forskningen som skapar de stora genombrotten.

Herr talman! Det är väldigt fokus på det industrinära, och jag har inga invändningar mot det. Det är dock ytterligare ett perspektiv som går förlorat om vi bara talar om teknisk forskning, och det är humaniora och samhällsvetenskap. Vi är kulturella varelser och kan inte leva ett liv där vi enbart zappar, surfar, googlar och messar. Vi behöver också ett kulturellt djup. Vi behöver förstå vår omvärld.

Tittar man på en nyhetssändning vilken kväll som helst ser man människor som skjuter på varandra. Då förstår man att kunskap om religion, andra kulturer, andras bakgrund och historia är central.

Finanskrisen borde leda till att vi lär oss ännu mer om hur ekonomi fungerar. Vi behöver också främmande språk i en globaliserad värld. Allt är inte teknik, naturvetenskap och medicin, även om det är viktigt.

Herr talman! Jämställdhet är viktigt inom akademien och forskningen. Som individer är vi olika smarta, men smartheten är lika fördelad mellan kollektivet kvinnor och kollektivet män. Därför är det viktigt att främja ökad jämställdhet inom akademien.

Det händer ganska mycket på detta område. I dag är en majoritet av cheferna inom akademien kvinnor. Under min tid som minister har vi fått en övervikt av kvinnor som rektorer på våra lärosäten.

År 2009 uppnådde vi för första gången fifty-fifty vad gäller hur många kvinnor och män som doktorerar och disputerar. Tidigare var det fler män. Oavsett hur många gånger olika ord nämns i propositioner är det nu framgången sker. I dag är det till och med en viss övervikt av kvinnor som disputerar.

När det gäller professorer är det korrekt att det är 23 procent. Det har nästan dubblats på tio år, för det var extremt lågt när vi trädde till. Här kvarstår mycket. Professor är man dock hela livet. Hade vi en ättestupa efter 60 skulle procentandelen gå upp kraftigt. Det vi kan påverka är de som nyutnämns, inte de som redan finns. De som är rektorer och de som disputerar skiftar hela tiden, men här tar det längre tid att påverka siffran.

Det intressanta är att titta på hur många nya professorer som utnämns varje år och hur stor andel av dem som är kvinnor. Tittar vi på det går vi raskt mot en mer jämställd fördelning, även om majoriteten fortfarande är män.

Det går inte tillräckligt snabbt, och därför vill jag använda ytterligare metoder. Till Rossana Dinamarca vill jag dock säga att ändamålet inte får helga medlen. Att börja kvotera tjänster eller anslag på basis av detta är inte en rimlig metod.

Däremot är det en rimlig metod att uppmuntra duktiga kvinnor. Det har att göra med anställningsform och hur fasta anslag fördelas. När man gör en akademisk karriär är många i familjebildande ålder, och då påverkar givetvis anställningsformer och fasta anslag. Därför ökar vi de fasta anslagen.

Vi fördelar också forskningsanslag till individer i stället för till forskningsmiljöer. Det senare fokuserade olyckligtvis 2004 års proposition på. Fördelar man anslagen till forskningsmiljöer, stora grupper av forskare, blir de seniora äldre männen ledare och får anslagen. Fördelar man det till individer, som vi gör i ett mer borgerligt liberalt perspektiv, blir det fler yngre och fler kvinnor.

Det är ett par av våra metoder. Vi har nyligen också beslutat om rekryteringsmål på lärosätena.

Herr talman! Sverige har en stor bredd på sin forskning, men för liten spets. Det enda oppositionen talar om är att ytterligare öka bredden, och det bekymrar mig. Bredden är redan stor. Spetsen handlar om att utvärdera kvalitet och fokusera på kvalitet. Ni är emot alla kvalitetsutvärderingssystem. Ni var emot det vi införde förra gången; nu är ni emot det nya. Ni har inga egna förslag om att utvärdera kvalitet på forskning, men i era repliker får ni gärna berätta om era egna system. Att utvärdera kvalitet är avgörande för att kunna fokusera på spets.

Jabar Amin påstod att inget tyder på att kvaliteten på de stora universiteten är bättre än på de små högskolorna. Ursäkta, vad stöder du dig på när du säger det? Karolinska Institutet, Chalmers tekniska högskola, Stockholms universitet, Lunds universitet, Uppsala universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet och Kungliga Tekniska högskolan är de stora lärosäten och universitet i Sverige som förekommer på internationella rankingslistor.

När du säger att det inte är någon skillnad i kvalitet, Jabar Amin, vad menar du då? Vad får du den uppgiften från?

Det är klart att det är stor skillnad hur man än utvärderar. Det finns inbördes skillnader mellan dessa lärosäten. Allt är inte bra på de stora lärosätena, och det finns mindre lärosäten som har god kvalitet på vissa områden. Att påstå att det inte skulle vara kvalitetsskillnader i forskningen är häpnadsväckande. Du får gärna tala om vilka belägg du har för det påståendet, Jabar Amin.

I era resursfördelningssystem, som ni alla beskriver hur ni vill utveckla, tänker ni er att man tar resurser från de stora universiteten och ger till de mindre högskolorna. Jag förstår att de som får pengar blir glada, men ni vill ta pengar från de universitet och lärosäten som har de internationellt konkurrenskraftiga forskningsmiljöerna.

Den internationellt mest ansedda kvalitetsrankningen kallas för Shanghailistan. Alla de svenska lärosäten som finns på den listan kommer att få minskade anslag med era förslag. Hur tänker ni? Är det vad som ska skapa konkurrenskraft i framtiden?

Herr talman! Asien kommer starkt när det gäller forskning – Kina, Indien och andra nationer. Afrika kommer också starkt. Afrika söder om Sahara satsar nu i kraft av sin ekonomiska utveckling och tillväxt starkt på högre utbildning och forskning. De kommer efter Asien, men de kommer starkt.

Vi utsätts för en ny och tuffare konkurrens när det gäller ekonomi, kunskap, vetenskap och forskning. Svaret på det är att höja ambitionerna. Det gör vi. Höjda ambitioner handlar både om ökade resurser och ökat fokus på kvalitet. Den väg som Sverige nu går skulle de flesta länder i Europa också vilja gå, men de förmår inte riktigt göra det just nu.

Vi ska vara glada och stolta över forskningspolitiken. Vi kan diskutera detaljerna i den, men vi ska vara glada och stolta över den ambitionshöjning som vi kommer att göra eftersom riksdagen sannolikt kommer att gå på det förslag som vi har lagt fram. De satsningar som Sverige nu gör är bra för Sverige och bra för Europa, och det är bra för vetenskap och forskning i vår del av världen.

Detta är en grund för att Sverige ska stå ännu starkare i framtiden.

Anf. 22 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Utbildningsministern svarade på en del av det som jag tog upp i mitt anförande. Jag vill lägga till att Delegationen för jämställdhet i högskolan har pekat på flera brister i högskolan när det gäller arbetet för jämställdhet i fråga om planmässighet, långsiktighet, samverkan och teoretisk och praktisk kunskapsförankring. Det är ganska väsentliga delar som det brister i. Det handlar alltså inte bara om professorer utan om jämställdhetsarbetet över lag.

Utbildningsministern har, lite förnöjt, sagt: Det har ändå blivit bättre. Vi får se tiden an. Det kommer att bli bättre så småningom.

Jag tror tvärtom. Jag har inte lust att vänta i 30 år på att vi ska få en numerärt jämställd akademi. Det behöver göras något nu. I vår motion har vi föreslagit en jämställdhetsbonus. Det skulle kunna vara en väg. En annan del är anställningsförhållandena för doktorander. Det är framför allt kvinnor som inte tar risken när den ekonomiska situationen är lite svajig. Det handlar också om att avskaffa stipendier.

Min fråga till utbildningsministern är: Tycker inte utbildningsministern att vi måste göra något mer aktivt för att öka jämställdheten i akademien än att bara sitta och vänta?

Anf. 23 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP) replik:

Herr talman! Jag nämnde ju några saker på detta spår som ingår i propositionen. En viktig sak är hur forskningsanslag fördelas. Där finns det uppenbart en slagsida åt männen. Man får titta på vilka mekanismer som skapar det och hur man kan förändra de mekanismerna. Jag menar att vi nu gör en mycket viktig förändring bort från det som de rödgröna bestämde i sin proposition 2004.

Om man fördelar forskning till det som kallas forskningsmiljöer, det vill säga en ganska stor grupp av forskare, blir det den seniore ledaren för gruppen som får anslagen. Det är ofta en äldre man. Vi går ifrån det kollektivistiska synsättet och fördelar forskningsanslag i ökad utsträckning till individer. Det är ett mer borgerligt liberalt synsätt. De duktigaste individerna ska få anslagen, inte kollektivet. Då blir det så att yngre forskare och kvinnor, alltså inte de äldre männen som leder grupperna, kommer att få ökade anslag. Enbart den förändringen kommer att förskjuta genusbalansen när det gäller forskningsanslag. Det nämns också i den utredning som Rossana Dinamarca talade om. Det var 2004 års beslut, som ditt eget parti medverkade till, som var olyckligt.

Vi har också frågan om fasta anslag. De ytterligare ökade samverkansfonder som oppositionen föreslår där man ska söka pengar till forskning och där det förskjuts från fasta anslag till anslag som det ska ansökas om minskar möjligheten till fasta anställningar. Fasta anställningar kommer av fasta anslag. Ju mer man ska ansöka om pengar till olika projekt desto färre fasta anställningar blir det. Jag delar Rossana Dinarcas uppfattning. I familjebildande ålder upplever sig kvinnor mer sårbara för lösa anställningsformer. Fasta anställningar premierar jämställdhet. Vi är medvetna om att det fungerar så.

Anf. 24 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Då önskar jag att man hade varit ännu tydligare i propositionen och sagt att doktorander ska anställas; vi ska inte ha några stipendier.

Jag har hakat upp mig på frågan om genus. Något som har stärkt genusforskningen är tillsättandet av genusprofessorer – det sade jag också i mitt anförande. Det är nu 18 år sedan de tillsattes. För att trygga kontinuiteten borde man kanske utlysa ytterligare genusprofessorer. Det har majoriteten i utskottet sagt nej till.

Tycker utbildningsministern att genusforskningen är viktig – eller är det bara att märka ord att ta upp den frågan – och hur tänker man i så fall stärka den?

Anf. 25 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP) replik:

Herr talman! Jämställdhet i akademien är central. Det tog jag upp i mitt anförande. Utvecklingen går åt rätt håll. Jag är inte nöjd och det går inte tillräckligt fort, men det går åt rätt håll.

När det gäller olika forskningsområden finns det en skillnad mellan de borgerliga och de rödgröna. Jag tycker att vi ska ha en mer autonom akademi. Vi ska inte peka ut vilka som ska tillsättas. Så var det förr. Mina företrädare som utbildningsministrar tillsatte, ända fram till 80-talet, själva alla professorer i Sverige. Det är ett absurt system. Det är klart att lärosätena själva måste bestämma vilka professorer de ska ha, vilka professorer som ska inrättas och vilka inriktningar de ska ha.

Ni vill premiera viss forskning och förbjuda kärnkraftsforskning. Ni vill styra forskningen i detalj. Det är vi emot.

Vi har en majoritet kvinnliga rektorer i dag. Jag lovar att de alla, även männen, är engagerade för ökad jämställdhet. Vi måste ha något slags förtroende för våra lärosäten. Vi sätter upp rekryteringsmål och vi har mål för forskningen, men vi ska inte från riksdagen detaljstyra antalet professorer. Det finns ungefär 4 000 professorer i Sverige. Ska riksdagen då bestämma att vi ska ha ytterligare sex inom ett visst område? Det är inte ett rimligt sätt att styra akademien.

Anf. 26 THOMAS STRAND (S) replik:

Herr talman! Jag måste korrigera utbildningsministern. Jag ska citera mig själv. Jag sade så här: Därför får det inte finnas någon motsättning mellan grundforskning och tillämpbar forskning eller mellan fri akademisk forskning och företagsnära forskning. Vi måste satsa på både och.

Ministern kanske sov när jag sade det. Om han inte gjorde det är det nedslående, för då förvanskar han vad jag säger. Det är oerhört viktigt att satsa på grundforskning och företagsnära forskning. De 500 miljoner vi stoppar in är till både grundforskning och tillämpad forskning.

Vi har kvalitetssystem och vi vill stärka dem, så det behöver inte ministern vara orolig för. Men låt oss fundera på om peer review är det rätta systemet. Vi väntar med den domen tills vi får en utredning.

Den stora skillnaden mellan oss är att vi har en balans mellan grundforskning och tillämpad forskning. Ni tippar lite, och sedan skyller ni på oss och säger att vi satsar bara på tillämpad forskning. Vi har helheten, vi stoppar in mer pengar, och vi vill satsa.

Den skrivelse som jag hänvisade till är intressant. Det kommer signaler från hela landet om att det är någonting som är fel i strukturen.

Det intressanta är att din före detta kollega Tobias Krantz – han kanske också är en dysterkvist, det vet jag inte – har sagt att regeringens forskningsproposition saknar resultatfokus.

Nu vill vi satsa mer på både grundforskning och tillämpad forskning, och nu tar vi ett nytt grepp för att se över forskningen. Varför kommenterar du över huvud taget inte att det kanske är dags att se över hur vi organiserar och finansierar forskningen i Sverige?

Anf. 27 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP) replik:

Herr talman! Det är precis det vi gör just nu. Vi har diskuterat det hela förmiddagen. Hela propositionen är ett stort underlag för hur vi organiserar och finansierar forskning. 140 miljarder ska fördelas i och med det beslut som riksdagen ska fatta i dag eller i morgon. Det är alltså precis det som vi gör just nu. Jag vet inte vad Thomas Strand menar. Diskussionen går ut på hur vi ska organisera och betala forskningen.

Thomas Strands bakgrund till att han inte är nöjd utan vill ha ytterligare processer är att han vill omfördela medel från de stora universiteten till de små högskolorna. Det är det som det går ut på, Thomas Strand. Jag hörde också att du sade att ni skulle satsa på grundforskning. Men alla era förslag går i rakt motsatt riktning.

Jag har en lista här på vilka universitet som får mindre pengar om ni höjer det basanslag som ni föreslår. Det är Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karolinska Institutet – de får de största neddragningarna – Kungliga Tekniska högskolan, Chalmers tekniska högskola, Luleå tekniska universitet och Sveriges lantbruksuniversitet. Till och med Mittuniversitetet och Örebro universitet får minskade anslag. Ni tar pengar därifrån och ger till de andra. Jag förstår att de andra är glada och skriver skrivelser. De som ni vill ta pengar från kommer att skriva skrivelser när ni genomför er proposition – det lovar jag – om ni får göra det någon gång.

Alla de universitet som är internationellt konkurrenskraftiga får minskade anslag med er politik, Thomas Strand. Dessa universitet vet ännu inte vad era förslag innebär, men jag lovar att jag kommer att berätta det för dem.

Anf. 28 THOMAS STRAND (S) replik:

Herr talman! Då kan jag berätta för utbildningsministern att vårt förslag att höja basresursen 2014 innebär att 77 miljoner kronor omfördelas. År 2015 sjunker det till 69 miljoner kronor, och 2016 är vi nere på 61 miljoner kronor. Man ska ha respekt för dessa summor. Men med tanke på att anslaget har ökat med 9 miljarder kanske utbildningsministern ska sänka tonläget lite. Dessutom är det flera som har stora oförbrukade medel, alltså resurser som de inte förbrukar.

Detta är egentligen inte någon stor fråga. Det är en rättvisefråga. Dessutom har vi ytterligare en halv miljard årligen som vi för in i systemet, både till grundforskning och till tillämpad forskning. Det blir alltså inte någon stor förändring, utbildningsministern. Du kan sova lugnt på natten. Du kan berätta att det inte är någon fara.

Men varför vill ni inte parlamentariskt se över systemet, och då menar jag en utredning? Nu sker det på dina villkor, alltså hur du vill ha det. Sedan ska vi reagera på detta. Men det kanske är dags att vi tänker blocköverskridande, att vi sätter oss ned som parlamentariker och tänker på nationens bästa: Nu ska vi utveckla det hela.

Det kommer nu rapporter om att vi tappar mark mot Danmark, Schweiz och Holland. Om du läser rapporten från Öquist och Benner kan du se att det är just den fråga som de tar upp, alltså att vi kanske måste ta ett annat grepp över forskningen i Sverige. Man behöver inte hålla med om allt som de säger, men de fokuserar på frågan.

Du kan läsa vad Tobias Krantz säger om just att det är för lite output i systemet när vi stoppar in så mycket resurser. Våra politiska vänner från Kalmar och Växjö har samma budskap. Men du blundar, du stoppar fingrarna i öronen och vill inte lyssna. Det är dags att tänka blocköverskridande och långsiktigt.

Anf. 29 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP) replik:

Herr talman! Jag tror att om Thomas Strand buntar ihop det som Svenskt Näringsliv har sagt med det som står i denna skrivelse tror jag att han gör ett stort misstag. Svenskt Näringsliv vill ha ännu mer resultatfokus och ännu mer elittänkande än vad regeringen vill. Vi går rätt långt åt det hållet. De vill ha ännu mer. Det är inte det som ligger bakom denna skrivelse – det är mer bredd.

Jag har också stor respekt för detta perspektiv. Men man måste göra ett vägval. Man kan inte rida alla hästar samtidigt, Thomas Strand. Det går inte. Man måste bestämma åt vilket håll man ska gå.

Vi behöver både grundforskning och tillämpad forskning. Vi behöver både bredd och spets. Men vi gör analysen – det är där vi skiljer oss åt – att bredden på forskningen i Sverige är relativt god. Det är spetsen som är för svag.

Man kan göra en helt annan analys och säga: Vi är tillräckligt bra. Vi rasar i och för sig i fråga om kvalitet. Men det är tillräckligt bra, och det är bredden vi ska öka. Då ska man landa i er politik.

Men gör man analysen att bredden är tillräcklig och att spetsen behöver bli bättre, då bör man gå i den riktning som regeringen går.

Den parlamentariska behandlingen har jag mycket stor respekt för, Thomas Strand. Den sker faktiskt här och nu.

Anf. 30 JABAR AMIN (MP) replik:

Herr talman! I sitt anförande tog utbildningsminister Jan Björklund ironiskt nog upp begreppet kvalitetssäkring. Samtidigt replikerade han för en stund sedan mot Rossana Dinamarca om att vi inte ska detaljstyra. Men den som har följt de senaste årens debatt har sett hur Utbildningsdepartementet med egna hemsnickrade och lekmanamässiga metoder har styrt över kvalitetssäkringen, mot forskarvärldens vilja. Man har konstruerat en modell som har havererat, en modell som innebar att Sverige blev utkastat från den europeiska organisationen för kvalitetssäkring. Nu står Sverige utanför, och systemet fallerar på 11 av 14 punkter.

Då är min fråga till utbildningsministern: Kommer ni att detaljstyra även hur kvalitetssäkringen av forskningen ska se ut? Kvalitetssäkringen av grundforskningen som ni styrde havererade. Vad kommer du att göra

Anf. 31 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP) replik:

Herr talman! Det måste vara något missförstånd. Jag antar att Jabar Amin talar om utvärderingssystemet för utbildning, vilket är någonting helt annat. Den debatten för vi inte i dag. I dag talar vi om forskning, men vi kan naturligtvis diskutera det också. Vi är inte utkastade. Enqa, den europeiska organisationen, har haft synpunkter på det svenska utvärderingssystemet, och vi för en dialog. Det kommer att bli godkänt, det är jag helt övertygad om. Men det har inte med forskning att göra utan med utbildning.

Det forskningsutvärderingssystem som vi införde 2008 är bra, men det går att utveckla med fler faktorer. Det är det som skapar kvalitet. Men Jabar Amin får gärna berätta vilket kvalitetsutvärderingssystem han vill ha.

Jag noterar att Jabar Amin angrep oss för att vi detaljstyr. Han sade: Vi står för autonomi och självbestämmande.

Sedan läste jag lite grann i Miljöpartiets forskningsmotion. Ni vill lyfta fram och prioritera miljöforskning och forskning om förnybar energi. Ni vill förbjuda kärnkraftsforskning. Ni vill ha mer genusforskning, mer tvärvetenskaplig forskning och mer arbetslivsforskning. Ni vill styra lokaliseringen inte bara av lärosätena utan av enskilda campus. Och ni vill styra anställningsformerna mer. Hur skapar detta ökad autonomi? Berätta gärna det.

Anf. 32 JABAR AMIN (MP) replik:

Herr talman! Nu försökte ministern förminska den kritik som har riktats mot Sverige och mot departementet när det gäller kvalitetssäkringen av utbildningen som är grunden för forskningen. Om kvalitetssäkringen av utbildningen fallerar, fallerar det även för forskningen.

Sverige är inte längre medlem i Enqa. Nu har vi minst två år på oss att rätta felen. I fråga om 11 av 14 kriterier fallerar det.

Min fråga återstår: Kommer ni att styra kvalitetssäkringen av forskningen på samma sätt som ni har styrt kvalitetssäkringen av utbildningen?

Anf. 33 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP) replik:

Herr talman! Jag svarade på frågan. Vi har ett fungerande kvalitets-säkringssystem för forskning, men det kan bli ännu bättre. Vi har i propositionen aviserat hur vi tänker oss att det ska bli. Vi väntar med spänning på Jabar Amins kvalitetssystem.

Det Jabar Amin pratar om är någonting helt annat. Jag förstår möjligen att det är roligare att prata om något annat än er forskningsmotion, men utvärdering av utbildning är ett system som har införts. Enqa har haft synpunkter. Sverige är medlem i Enqa och kommer att fortsätta att vara medlem i Enqa. Vi för en dialog med Enqa om hur det ska utvecklas. Det har dock med utbildning att göra, inte med forskning.

Jag noterar att jag inte fick något svar på detta, Jabar Amin. Ni säger att ni är för autonomi, men i verkligheten har ni den mest detaljstyrande

forskningsmotionen av alla partier. Ni slår till och med Socialdemokraterna på denna punkt, vilket är en stor bedrift.
(Applåder)

Anf. 34 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Om vi i Sverige ska kunna upprätthålla en hög ambition på välfärdsområdet i framtiden krävs det kraftfulla åtgärder för att stärka vår konkurrenskraft, vår tillväxt och vår förmåga att skapa nya jobb.

De demografiska och klimatrelaterade utmaningarna är stora hos oss och i vår omvärld. För att vi som litet, exportberoende land ska kunna möta och hantera utmaningarna måste vi vara både smarta och målmedvetna. Vi måste dra nytta av våra starka sidor samtidigt som vi måste fokusera våra ansträngningar på att rätta till de brister vi ser bland annat i vårt forsknings- och innovationssystem.

Jag vill precis som många andra i vår omvärld påstå att det är mycket bråttom för vår del. Andra länder arbetar nämligen för högttryck för att ligga i framkant av utvecklingen, och det måste vi också göra. Vi borde göra det på ett sådant sätt att alla berörda aktörer kan känna trygghet i stabila och långsiktiga förutsättningar som håller över mandatperioder. Vi har, precis som Thomas Strand tidigare sagt, erbjudit regeringen en sådan möjlighet inför arbetet med den proposition vi nu behandlar. Regeringen har dess värre svarat med tystnad.

Vi hade därtill gärna sett att regeringen låtit riksdagsbehandla den innovationsstrategi som utarbetats på Näringsdepartementet parallellt med det arbete som har gjorts kring forsknings- och utvecklingspropositionen. Regeringen har dock tyvärr medvetet missat eller undvikit ett naturligt tillfälle att binda samman två viktiga beståndsdelar i den svenska forsknings- och innovationspolitiken. Det är trist, och ytterst tror jag att det är till nackdel för den svenska konkurrenskraften att vi missar detta tillfälle just nu.

Herr talman! Mot denna bakgrund vill jag i dag lyfta fram några av våra förslag som jag tror skulle kunna bidra till att stärka den svenska konkurrenskraften och Sveriges positioner.

För det första: Stärk sambandet mellan akademi, näringsliv och samhälle! Det är nämligen så – det tror jag att alla i denna kammare vet – att Sverige befinner sig i en så kallad innovationsparadox. Vi satsar väldigt mycket på forskning, också internationellt sett, men vi får väldigt lite tillbaka i form av kommersialisering, nya produkter och tjänster. Det är just därför det är bråttom för oss just nu. Därför vill vi göra en översyn av hela strukturen inom ramen för den svenska forsknings- och innovationspolitiken, som också måste omfatta hela högskole- och universitetslandskapet.

Vi vill att samverkan ska bli en indikator för resursfördelning, och vi tycker att detta arbete måste prioriteras. Vi vill se över meritvärderingssystemet för att stimulera rörligheten mellan företag, institut och lärosäten vid tillsättning av tjänster. Vi vill stärka och tydliggöra lärosätenas samverkansuppgift. Lärosätena måste vara mer öppna mot samhället än de är i dag.

Herr talman! För det andra vill vi tillsätta ett nationellt innovationsråd och skapa en ny samverkansmodell mellan akademi, näringsliv och de fackliga organisationerna. Vi tror att de globala utmaningarna, som bland

annat lyfts fram i Horizon 2020, kräver mer än att vi utgår från den traditionella synen på forskning enligt den så kallade linjära modellen. Den utgår från att grundforskningen vid universitet och högskolor förväntas spridas till näringslivet och omvandlas till innovationer, precis som Emil Källström tidigare var inne på.

För att komma ur den svenska innovationsparadoxen och stimulera en ökad grad av kommersialisering av nya produkter och tjänster behövs enligt vår uppfattning ett rejält omtag i synen på forskning och innovation i vårt land. Därför tycker vi att det är angeläget att vi nu skapar ett nationellt innovationsråd på högsta politiska nivå, som ska arbeta departementsövergripande och samordna frågor av betydelse för forskning och utveckling.

Vi vill satsa 2 miljarder de kommande åren på en ny strategisk samverkan mellan akademi, näringsliv och fackliga organisationer. Det handlar om en ny samverkansmodell som inte – jag upprepar: *inte* – tar sin utgångspunkt i de traditionella branschindelningarna utan i de inhemska och globala utmaningar vi står inför. Vi vill i detta sammanhang därutöver satsa 250 miljoner kronor under 2013 på att stimulera klimatinnovationer och stärka forskningen inom de gröna näringarna.

Herr talman! För det tredje vill vi stärka infrastrukturen för innovation och har definierat några områden som vi bedömer som särskilt angelägna. Vi vill ändra hälso- och sjukvårdslagen så att sjukvårdshuvudmännens ansvar för klinisk forskning tydliggörs. Dagens situation för de företag som arbetar inom life science-området är väl omtalad. Man upplever dagens situation som alltför osäker. Det gäller läkemedelsföretagen – de hörs ofta i debatten – men också de företag som arbetar inom det medicinsk-tekniska området, som upplever en ännu större svårighet att komma till kliniska prövningar inom sjukvården.

Vi vill stärka institutsektorns roll i det svenska innovationssystemet. Vår institutsektor är väldigt liten internationellt sett – 3 procent av de statliga FoU-medlen går till de svenska instituten, jämfört med till exempel Finland där motsvarande tillskott från staten till sektorn är ca 25 procent. De svenska industriforskningsinstituterna har visat sig väldigt duktiga på att fungera som koordinatörer för svenskt deltagande i internationella forskningsprogram. Därför vill vi ge dem en tydligare roll att tillsammans med Vinnova fungera som koordinatörer för svensk samverkan i EU-forskning inom det kommande, nya ramprogrammet för forskning.

Kopplingen mellan industrisektor och tjänstesektor har förstärkts på senare år, och detta är en utvecklingstendens som förstärks alltmer. Det berörs också i forskningspropositionen. Därför vill vi stärka tjänsteforskningen inom ramen för institutsektorn med ytterligare 150 miljoner kronor under åren 2014–2016.

Sverige har i relation till andra jämförbara länder också en sämre tillförsel av kapital till företag i de allra tidigaste faserna. Samtidigt är en mycket stor del av det statliga riskkapitalet helt outnyttjat. Därför vill vi skapa en marknadskompletterande investeringsfond som riktar sig mot investeringar i tidiga skeden och där näringsliv och stat går in med 50 procent vardera.

Nära 80 procent, herr talman, av företagens samlade FoU-investeringar sker inom storföretagens hägn – samtidigt som vi vet att merparten av

de nya jobben i Sverige kommer i de små och medelstora företagen. Därför vill vi skapa ett nytt incitament för SME-företagen att satsa på forskning och utveckling genom att ge dem rätt att göra avdrag för sådana investeringar och på så sätt skapa en mindre sårbar bas för privat forskning.

Herr talman! Stat, kommuner och landsting upphandlar årligen varor och tjänster för ungefär en halv miljard kronor och borde rimligen genom smart formulerade behovsspecifikationer kunna bidra till att stärka den svenska innovationsförmågan.

Om detta råder bred politisk enighet. Men vi vill ytterligare förstärka och synliggöra vikten av att nå framsteg på området genom att skapa en nationell strategi och ett kompetenscentrum för innovationsupphandling.

Herr talman! När man jämför regeringens förslag med våra kan man se många likheter. Det är få som har sagt det under debatten; åtminstone har det inte låtit så. Jag tycker att det i grunden är bra att det är så. Men det finns också några tydliga skiljelinjer.

Jag vill illustrera det hela ungefär så här: För vår del är utgångspunkten för den nationella forsknings- och innovationspolitiken att de insatser vi gör här och nu ska bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft, öka vår tillväxt och skapa nya jobb. Vi ser ingen som helst motsättning mellan å ena sidan akademiens nyfikenhetsdrivna forskning, å andra sidan näringslivets mer behovsstyrda.

Till sist, herr talman: Sverige är ett litet, exportberoende land. Vår uppfattning är att vi inte har råd att avstå från att tillvarata och sammanföra drivkrafterna för både forskning och innovation. Dess värre är dagens förslag från regeringen just på denna punkt varken tillräckligt insiktsfulla eller tillräckligt djärva och nydanande.

Vi har i vår motion presenterat en lång rad förslag som på allvar skulle kunna vässa det svenska forsknings- och innovationsklimatet, stärka vår konkurrenskraft och bidra till att det skapas nya jobb. Därför yrkar jag bifall till reservationerna 49 och 58.

(Applåder)

Anf. 35 BETTY MALMBERG (M) replik:

Herr talman! Nog är det inspirerande att vi i ett sådant här forum får diskutera både forskning och innovation. Med anledning av det och av den proposition som vi nu har lagt fram får vi tillfälle till detta, och jag skulle vilja ställa några frågor till Ingela Nylund Watz.

Ni säger att det är mycket som skulle kunna göras mycket bättre. Faktum är – jag blev uppmärksam på detta i en artikel här och nu – att Geely öppnar ett forskningscenter i Göteborg. Man kommer att anställa 200 forskare som får denna chans, och man väljer alltså att förlägga forskningscentret till Göteborg. Det är fantastiskt. Med detta sagt innebär det att någonting måste vi göra rätt i Sverige, även om vi naturligtvis måste bli ännu duktigare på dessa frågor.

När jag tidigare hade ett replikskifte med Thomas Strand uppfattade jag i mångt och mycket att det finns något slags idétorra inom socialdemokratin på detta område. Ni vill göra en utredning där man ser förutsättningslöst på forskningen. Ingela Nylund Watz lyfter också upp att detta vore någonting väsentligt. Ni säger att ni alltid har tyckt att forskningen angår hela samhället. Men jag skulle vilja få besked om varför ni

aldrig tog fram några incitament som kunde premiera den forskning som nyttiggjorde och som var relevant på andra sätt i samhället. Jag undrar vad det är för förändringar och strukturreformer som ni nu vill se.

Vi talar om kvalitetsindikatorer och att vi har värdesatt den kvalitativa forskningen. Men vi får inga besked, utan där var ni tveksamma och negativa. Vad kommer att göra skillnad nu framåt, och vad vill ni göra?

Anf. 36 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! När man vill göra förändringar i ett forsknings- och innovationssystem och föreslår att det till och med behöver göras en parlamentarisk utredning om detta bottnar det bland annat i den utgångspunkt som jag alldeles nyss tog upp i mitt anförande: Sverige är ett land som under lång tid har satsat oerhört mycket pengar på forskning och utveckling. Under tiden för de senaste två propositionerna har vi också varit eniga också om anslagsnivåerna. Även tidigare har vi varit ganska eniga om de ungefärliga tagen; det har inte rått så stora meningsskiljaktigheter.

Men när vi tittar i andra änden – på vad som kommer ut av alla de insatser som vi gör – ser vi att Sverige är ett land som får ut väldigt lite av de insatser vi gör på forsknings- och innovationsområdet. Det måste vara det som är själva utgångspunkten. Sverige är ett litet land som måste konkurrera med kunskap. Vi måste se till att skapa nya jobb för att vi ska överleva som nation.

Det är klart att om vi år efter år upplever att vi inte får ut tillräckligt av de insatser vi gör måste man fundera på om det är några fel i den struktur vi har för forsknings- och innovationspolitiken. Eller har vi inte tillräckligt duktiga entreprenörer och forskare? Är det detta som gör att vi inte lyckas få mer output? Det är själva utgångspunkten till varför vi ser att en sådan här översyn behöver göras.

Anf. 37 BETTY MALMBERG (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. Parlamentariska utredningar i all ära, men vi har sett att det har gjorts en mangrann förskjutning inom forsknings- och innovationspolitiken. Vi försöker i mångt och mycket via strukturreformer driva forskningen mot ökat nyttiggörande, och vi premierar det kvalitetsmässigt.

I mitt anförande lämnade jag förslag på hur vi ber VR och Vinnova att finnas med när det gäller att styra det strategiska ledarskapet. Till syvende och sist skulle jag önska att man innan man tillsätter en parlamentarisk utredning – om man nu ska ha en sådan – tar chansen att utvärdera vad dessa förändringar kommer att leda till på sikt.

Det vi måste lära oss i Sverige – och det är något som jag saknar och som man aldrig tidigare har gjort – är att följa upp, utvärdera och se vilka effekterna blir. Sedan kan man skruva i systemen. Regeringen gör det bland annat i energiforskningen, som ska debatteras här senare. Där väljer man att i propositionen utvärdera och följa upp den forskning som läggs fram för att se om vi behöver göra omtag. Detta har saknats i alla tider, tycker jag.

Ni och du lyfter fram den kliniska behandlingsforskningen. Här har vi absolut en del oro. Jag måste ändå få ställa frågan: Menar ni verkligen allvar med att ni tycker att landstingen ska avsätta 1 procent av sina in-

täkter till forskning och utveckling? Det kan man ju tycka. Men hur ska vi lyckas göra detta? Och hur förväntar ni er att vi ska klara av det med tanke på det lokala och det kommunala självbestämmandet? Vad har ni för patentlösningar på det här, och vad kan det kosta?

Anf. 38 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Skillnaden mellan oss och er i det här fallet, när det handlar om behovet av att se över vårt forsknings- och innovationssystem, är att vi har uppfattat omvärldens signaler om att detta är bråttom. Ni säger att vi ska vänta på och utvärdera de försök till omvridning av forskningspolitiken som du talar om och som nu sker i något slags steg två med de strategiska innovationsområdena.

Jag tror inte att vi har tid att vänta. Allting pekar på att om man inte gör tillräckligt stora omtag kommer vi att leva kvar i de strukturer vi har. Vi kommer att få det svårt att få ut mer output. Jag kan ha fel. Men en sak är säker: Vi har inte råd att vänta i fyra år på att ytterligare utreda den förändring som ni nu föreslår. Det händer så mycket i vår omvärld. Vi är redan på väg att bli omsprungna. Hela näringslivet och stora delar av akademien menar att det är bråttom att få till förändring. Därför är det tråkigt att regeringen tövar i frågan.

När det handlar om den kliniska behandlingsforskningen är det vår bestämda uppfattning att staten tillsammans med sjukvårdshuvudmännen bör garantera att hälso- och sjukvården har ett uppdrag att arbeta med utveckling. Vi vill göra det genom ändringar i hälso- och sjukvårdslagen. Det är möjligt att uppnå enprocentsmålet, men det handlar i grund och botten också om vilka prioriteringar vi är beredda att göra från staten till exempel när det handlar om tillskott till kommuner och landsting. Väljer man stora skattesänkningar eller enormt stora bolagsskattesänkningar har man gjort sitt val. Vi är beredda att göra ett annat.

Anf. 39 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Det här har varit en intressant, viktig och kanske också efterlängtd debatt. Det är väl sällan som en fråga har diskuterats så mycket ute i samhället som den kommande forsknings- och innovationspropositionen. Under åtminstone tre års tid har jag följt debatten i samhället. Det har varit många inspel till regeringen, och förväntningarna har varit höga, även från Vänsterpartiet. Vi har försökt att bidra till den här debatten genom att i motioner under den allmänna motionstiden komma med förslag på vad en kommande innovationsstrategi kopplad till forskningen borde innehålla.

Jag ska också säga att det finns mycket i den här propositionen som är väldigt bra. Den är ett steg i rätt riktning där man också tar upp innovationen som en viktig del för svensk tillväxt, sysselsättning och jobb i framtiden. Det är bra.

Jag noterade att utbildningsministern ställde en retorisk fråga. Är vi dåliga på innovation och samverkan? Han hänvisade till hur Göteborg har utvecklats som industristad under ett par hundra år fram till i dag samt att OECD gör bedömningen att vi är ett innovativt land. Men vad utbildningsministern glömde är att det här är historia. Det här är utvecklingen fram till i dag, vilket OECD också påpekade i sin rapport som de presenterade den 22 november 2012 och som var en analys av det

svenska innovationssystemet. Det var en intressant rapport, en kritisk genomgång där man tog fram de positiva sidorna och tittade på svenska innovationssystem kopplade till forskningen och gav förslag på förbättringsområden.

Det som var tydligt i redovisningen var kopplingen mellan stat, det offentliga, näringsliv och fackliga organisationer, vilken är en viktig orsak till vår välfärdsstat och den framgångsrika exportindustri som vi har i dag. Det är viktigt att påpeka det och komma ihåg just den delen, för det är att bygga vidare på detta som OECD föreslår.

I vårt inspel i den här diskussionen har Vänsterpartiet lyft fram samverkan som en viktig del för fortsatt utveckling av vår forskning och för att vi ytterligare ska kunna tillgodogöra oss forskningsresultaten. Det är vad den andra delen av OECD-rapportens kritik handlar om. Vi är duktiga på innovationer, men outputen, kommersialiseringen av nya produkter, tjänster eller systemlösningar är vi väldigt dåliga på i en internationell jämförelse. Det här måste vi bli mycket bättre på om vi vill utveckla kunskap till nya produkter, tjänster och företag som ger oss våra kommande jobb och välfärden i framtiden.

Innovation är en förutsättning för välfärdsstaten, och därför måste en innovationsstrategi kopplas till forskningen. Det är den delen som jag saknar i den här propositionen, alltså en tydlig strategi för hur det här ska kunna omvandlas till nya produkter, tjänster eller systemlösningar på en världsmarknad.

Vad som då ytterligare behöver göras och som vi lyfter fram i våra förslag är att använda oss av den offentliga upphandlingen i en mer strategisk inriktning, det som man många gånger kallar för innovativ upphandling. Vi har föreslagit under en rad år att vi ska bygga vidare på den tradition som vi har, och det är också den andra punkten som OECD har i sitt förslag till hur vi ska kunna utveckla en innovationsstrategi i Sverige, att man bygger på innovativ upphandling i mer strategisk bemärkelse. Vi har väldigt mycket att lära och att jobba med i Sverige när det gäller det här, inte minst kommunernas upphandlingar. Det behövs en kunskapsuppbyggnad i Sverige för hur vi ska kunna utnyttja det här och driva fram det.

Innovativ upphandling är inte teknikupphandling av befintlig teknik i dag utan upphandling som innehåller forsknings- och utvecklingsmöjligheter. Det är det som är poängen, det är det som har varit styrkan i Sverige historiskt och det är det som vi behöver bygga mer av.

Nu finns det tendenser och små skrivningar i propositionen om de här delarna, men de är inte tillräckligt starka, tycker jag.

Den tredje delen som ytterligare behöver förstärkas men som också finns med i detta är industriinstitutens verksamhet. Den behöver stärkas, framför allt deras arbete med att vara bryggan mellan akademien och industrin, liksom att den rollen behöver tydliggöras ytterligare. Våra grannländer, Finland framför allt och Tyskland, har betydligt starkare institutssatsningar än vad vi har i Sverige. Det finns anledning att titta lite grann på våra nordiska grannländer och hur de jobbar med det här. Ibland är vi lite självgoda och tror att vi sitter på lösningarna själva när det i verkligheten är så att många andra länder har kommit längre och har betydligt fler vassa idéer.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation*

Den sista delen som jag vill ta upp i mitt anförande är kapitalförsörjningen, alltså när man ska gå från forskningsresultat till idé, utveckling och kommersialisering. Vänsterpartiet har tidigare sagt att det borde finnas en investeringsfond, en riskkapitalfond. Vi är inte så säkra på det längre. Vi tror inte att det är brist på riskkapital, i alla fall inte statligt riskkapital, utan att det mer är fråga om att det behövs en samordning av var det ska användas, hur det ska användas och med vilken inriktning. Det behöver tydliggöras att det är i de absolut tidigaste faserna det behövs. Där – alltså i det som man kallar dödens dal för att risken är så stor och där kapital behövs för att man ska kunna gå från idé till nästa fas för att se om det finns en kommersialiseringsmöjlighet – finns det i dag inte någon aktör som går in, vare sig privat eller i det statliga riskkapitalet. Därför är det också viktigt att man kopplar forskningen och innovationsstrategin till att det finns medel för demonstrations- och pilotanläggningar.

Regeringen har också här förslag på att stärka den delen, det ska viligt medges. Vänsterpartiet har ytterligare medel i sitt förslag. Det är ingenting som vi har gjort bara för att vi ska vara duktigare än regeringen, utan det handlar faktiskt om att förslagen inte är tillräckliga, inte våra heller. Det behövs egentligen betydligt mycket mer. Finlands motsvarighet till Vinnova är dubbelt så stor, har dubbelt så starka muskler och är mycket mer avancerad än Sveriges Vinnova. Vi har anledning att fundera lite grann på det.

Sammantaget tycker jag att regeringens förslag är ett steg i rätt riktning. Jag delar Rossana Dinamarcas synpunkter – det finns förbättringspotential och behövs jobbas betydligt mycket mer för att vassa det här som handlar om forskning och innovation, som jag hade hoppats skulle vara en innovationsstrategi men inte är det.

Det finns anledning att återkomma till detta i framtiden. Det handlar om hur vi ska bygga vår välfärd i framtiden. Varifrån kommer de nya jobben, och var finns de nya, framtida företagen? Det är där forskningen är så viktig, men då måste det kopplas en innovationsstrategi till den.

Anf. 40 HANS ROTHENBERG (M):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till propositionen och avslag på motionerna. Sedan måste jag rikta en eloge till Kent Persson. Det var nästan som om det var en nymoderat som talade, men bara nästan. Mycket av det Kent Persson sade kan jag instämma i. Det hade varit svårt att begära replik på honom, om jag hade haft den möjligheten. Nog med lovsång och prisande för denna gång.

Herr talman! År 2050 kommer jordens befolkning att bestå av 9 miljarder människor. Vid samma tidpunkt beräknas Sverige ha 10,6 miljoner invånare. Det är en dryg promille av hela världens befolkning. Den gemensamma utmaningen för oss ligger i en uthållig och effektiv försörjning av dessa människors behov av mat, medicin och andra livskvalitetshöjande tjänster och produkter. Det är tre områden där Sverige har stor kapacitet att kunna spela en viktig roll.

90 procent av världens tillväxt sker i dag utanför Europa, och en stor del av den utgörs av tjänster. Tjänsteexporten utgör en tredjedel av Sveriges samlade export. Sedan slutet av 1990-talet har Sveriges andelar på världsmarknaden för tjänster ökat kraftigt, och under den perioden är den

årliga tillväxten i exporten av tjänster betydligt högre än genomsnittet för OECD-länder.

Innovationer av tjänster kommer att vara av yttersta vikt för Sveriges tillväxt och fortsatta konkurrenskraft som ledande exportnation. Men innovation riskerar nästan att bli ett buzz word, som det så modernt heter. Begreppet är dock alldeles för viktigt för att minimeras till detta. Alla talar om innovationer, men alla har inte riktigt klart för sig vad man menar med innovationer.

I grunden är en innovation en ny idé, till exempel en produkt eller tjänst som visar sig lovande eller fungerar och som är ny. En innovation är resultatet av en utvecklingsprocess, och att använda ett existerande föremål på ett nytt sätt kan också vara en innovation. En innovation kan även vara att använda ett argument som man tidigare aldrig prövat men som visar sig fungera här och nu. Det tycker jag att Kent Persson visade ett gott exempel på tidigare.

Vad kan politiken göra för att främja, eller rent av undvika att förhindra, innovationer? Och vad bör politiken hålla sig borta från för att inte störa utvecklingen av innovationer? Innovationer uppkommer inte ur tomma intet, och de uppkommer heller inte ur politiskt beslutade program. Innovationer uppkommer ur människors förmåga att tänka fritt i toleranta miljöer där det är tillåtet att emellanåt göra fel, för att någon gång få möjlighet att lyckas desto mer. Jordmånen för att utveckla innovationer är mycket en attitydfråga, att se individen före strukturerna och släppa fram annorlunda tankarna.

Herr talman! Ett annat ord som används flitigt är samverkan. Det har nog varit ett av de vanligaste orden under hela den långa process som föregått forsknings- och innovationspropositionen och dagens debatt. Samverkan får inte heller bli ett uttryck som det bara talas om. Samverkan behövs. Forskningens globala infrastruktur står inför stora förändringar, särskilt inom det för Sverige så viktiga life science-området. 85 procent av innovationerna kommer till utanför den akademiska världen. Därför är det viktigt med nya kontaktytor mellan nyfikenhetsforskningen, den tillämpade forskningen och den rena inspirationsforskningen, den som uppfinnare ofta står för.

Merparten av den riktigt spetsiga forskningen ligger dock inom akademierna. Det finns fler utvecklingsmöjligheter att samverka, till exempel genom adjungeringar och resursutbytesprogram mellan universitet och näringsliv. Det är viktigt att universiteten verkar för att koordinera och utveckla innovationsstöd tillsammans med externa aktörer. Det kan ske genom att öka kontaktytorna med omvärlden så att kvaliteten i utbildningarna höjs, kunskapsutbytet mellan parterna stärks och studenterna får arbetslivskontakter.

Det fungerar i goda miljöer där det, som utbildningsministern nämnde, finns en stark, kreativ industri kopplad till ett universitet eller rent av till flera universitet. Det är i den miljön som samverkan uppstår naturligt, inte nödvändigtvis genom ett beslut kl. 16 i eftermiddag i denna kammare. Det ligger en utmaning för såväl akademier som näringsliv att också använda alumner i alla utbildningar för att kunna utveckla arbetsmarknadsanknutna inslag i utbildningen.

Herr talman! Ur goda idéer uppstår embryon till det som kan bli nya innovationer, men utan näring växer de inte till sig. Näringen består av

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation*

nyfikenhet, energi och resurser i form av kapital. Någonstans i innovationsprocessen är det här man landar då politiken börjar ta plats. Goda idéer uppstår och muskler behöver sättas in. Då talar vi om 5–30 miljoner kronor. Det är någonstans där som den tidigare nämnda dödens dal uppstår, när det börjar bli svårt att få in kapital.

Hur täpper man då till dödens dal? Det finns några varianter. I Sverige har vi Almi som ett nyttigt redskap, men det offentliga kapitalet kan också ha sina sidor. När staten går in tidigt, och kanske rent av lite senare i processen, trängs det privata kapitalet fram i finansieringskedjan. Då vet det privata kapitalet att det inte behöver ta risken och gå in tidigare i finansieringskedjan, precis det som vi vill att det fria kapitalet ska kunna göra. Kapital måste få goda möjligheter att byggas, liksom goda möjligheter att verka. Sverige är som framstående innovationsland i behov av fler privata aktörer som har kapital och är beredda att använda det. Kapital måste kunna byggas upp i Sverige.

Finns det beredskap för detta? Ja, bolagsskatten sänks, vilket är bra. Det är bra för att attrahera bolag som kommer till Sverige. Det är bra för att se till att bolag blir kvar i Sverige. Det sprider sig till underleverantörer och verksamheter därunder. Investeraravdraget införs. Det är ett utomordentligt inslag som bidrar till att täppa till dödens dal.

Men visst behövs det offentliga insatser som gör nytta där marknadens naturliga insteg ännu inte riktigt kommit i gång. Då, herr talman, spelar Almi och den tidigare Innovationsbron, som sedan den 1 januari slagits samman till en enhet, roll. När det gäller tillgången till såddkapital och annat riskvilligt kapital har de möjlighet att gå in, alltså när ingen ännu velat gå in med privata enskilda medel.

Utöver de konkreta insatser som tillförts i den nyligen antagna budgeten och i den proposition vi nu diskuterar har regeringen också presenterat en nationell innovationsstrategi. Innovationsstrategin handlar om att identifiera och åtgärda områden där det i dag finns hinder för innovation eller där Sverige uppvisar svagheter i internationella jämförelser. Det är en strategi som vi inte sett någon annan regering presentera tidigare. Strategin ska omsättas i konkreta insatser från regeringens sida men också bidra till att mobilisera andra aktörers insatser för att stärka innovationskraften i Sverige.

Herr talman! Att tala länge och ingående om forskning och innovation kan vara oss förunnat i riksdagens kammare i dag. Men det är utanför dessa väggar som verkstaden tar vid, en verkstad som mår bäst av att låta fria tankar prövas mot verkligheten, med goda förutsättningar att frodas. Forsknings- och innovationspropositionen utgör tillsammans med regeringens innovationsstrategi två viktiga steg på vägen för att säkra Sveriges roll som konkurrenskraftig spelare på världsmarknaden.

Om 37 år är vi en och en halv miljon fler i Sverige och två miljarder fler på klotet. Mat för dagen och medicin för hälsan kommer att vara av yttersta vikt för dessa människor. I det sammanhanget kan och ska Sverige spela en viktig roll, och då är forsknings- och innovationspropositionen ett av många viktiga steg på vägen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Johansson, Cecilie Tenfjord-Toftby och Boriana Åberg (alla M).

Herr talman! Dagens betänkande backar upp en av årets statsbudgets viktigaste propositioner, den om alliansregeringens omfattande satsningar på forskning och innovation i Sverige, vilket är mycket glädjande och välkommet.

I betänkandet hanteras också ett fyrtiotal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden, vilka samtliga föreslås avslås.

Eftersom hanteringen i utskottet varit denna, vill jag passa på att framhålla förslaget i motion Ub467 om att ge ett forskningsuppdrag till Linköpings universitet gällande den fortfarande fördolda och undermåligt utforskade verksamheten i Sverige av den forna östtyska säkerhetstjänsten Ministeriet för statssäkerhet, mer känt som Stasi.

Utskottet föreslår avslag på motion Ub467 med motiveringen att forskning inom mindre, avgränsade områden inte är en fråga för riksdagen att besluta om.

Herr talman! Låt mig i detta sammanhang uttrycka en avvikande mening till förmån för motivet till att riktat forskningsstöd avseende Stasis verksamhet i Sverige under modern tid trots allt bör ges.

Runt om i världen pågår arbete med att dokumentera brott begångna av totalitära regimer. Sverige är naturligtvis också förpliktat att delta aktivt i detta arbete. Det gäller inte minst sedan Europaparlamentet antagit en resolution om Europas samvete och totalitära ideologier där det står att läsa att ”tillgången till handlingar av personlig betydelse eller för vetenskaplig forskning fortfarande är orimligt begränsad i vissa medlemsstater 20 år efter att de kommunistiska diktaturena i Central- och Östeuropa föll. Parlamentet uppmanar samtliga medlemsstater att göra en verklig kraftanstängning för att öppna arkiv, däribland dem som tillhörde de tidigare säkerhets- och underrättelsetjänsterna”.

Jag vill därför påminna kammarens ledamöter om att nazismens brott i Sverige har granskats på liknande sätt med stöd av ett särskilt forskningsuppdrag som tilldelades Södertörns högskola och framgångsrikt genomfördes där.

Med samma logik, och baserat på ett unikt engagemang och kompetens i frågan om Stasi som forskare vid Linköpings universitet besitter, förefaller det rimligt att överväga att nu lösa problemen med det moraliska dilemma som Stasifrågan fortsatt innebär för Sverige genom att förlägga ett forskningsuppdrag av denna karaktär just till Linköpings universitet.

Man bör naturligtvis vara mycket återhållsam med att från politiskt håll peka ut särskilda forskare eller lärosäten för en viss uppgift. Men i det aktuella fallet, som på grund av sin känsliga natur kräver att mycket erfarna forskare med särskilt gynnsamma förutsättningar tar sig an uppgiften på ett objektivt sätt, vill jag framhålla att den föreslagna forskargruppen har speciell erfarenhet av djupintervjuer i Tyskland med tidigare DDR-medborgare.

Linköpings universitet har också av en ren tillfällighet den unika förmånen att i sin ägo ha ett bibliotek med omfattande material från myndigheter i forna Östberlin i DDR. Det skulle kunna användas för att i vissa fall kontrollera och verifiera uppgifter som återfinns i det svenska Säpomaterialet och som berör Stasis verksamhet i Sverige.

Herr talman! Skulle kammarens ledamöter senare i dag biträda utskottets förslag om avslag på motion Ub467 är det motionärernas ambition att försöka erbjuda ledamöterna att ta del av förutsättningarna för att i framtiden kanske biträda ett förslag till forskningssatsning kring Stasi-verksamhet i Sverige i någon form av seminarieliknande verksamhet här i riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

11 § Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2012/13:NU6
Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem (prop. 2012/13:21).

Anf. 42 INGEMAR NILSSON (S):

Herr talman! Den debatt vi nu ska inleda är om näringsutskottets betänkande nr 6. Det handlar om forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem. Den utgör en naturlig förlängning av den debatt vi just har lyssnat på här i kammaren i dag om forsknings- och innovationspropositionen.

Låt mig också inledningsvis från Socialdemokraternas sida yrka bifall till propositionen men också yrka bifall till reservationerna 2 och 3 i betänkandet.

Herr talman! Vårt mål för den svenska energipolitiken är att trygga tillgången på el och annan energi med en produktion som har liten inverkan på hälsa, miljö och klimat och att göra det på internationellt konkurrenskraftiga villkor.

Precis så inledde jag debatten om näringsutskottets betänkande om program för energieffektivisering som vi hade här i kammaren för lite drygt tre månader sedan. Det kändes som att det fungerade då, och det känns som att det gör det i dag också som inledning till den här debatten, för precis så är det.

Vi socialdemokrater vill arbeta för en energipolitik som bidrar till omställningen av dagens energisystem till ett långsiktigt hållbart energisystem. Det ska vara tryggt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart.

Herr talman! Utgångspunkterna för detta kunde ha varit sämre. Sverige har bra och i många avseenden naturliga förutsättningar för förnybar energi med god tillgång på vind, vatten, sol och skog. Den förnybara energin har en mycket stor potential att byggas ut under lång tid framöver.

All svensk energi kan på sikt komma från förnybara källor. Det är snarast en fråga om vilja, politisk vilja, om så blir fallet. Att ställa om samhället och energisystemet i en mer hållbar riktning är en utmaning men också en möjlighet. Genom investeringar i infrastruktur, bostäder och förnybar energi möjliggör och underlättar vi för människor och företag att göra klimatsmarta val samtidigt som nya jobb skapas.

Vi kan välja att göra det nu och vara med och driva på utvecklingen, eller så kan vi välja att skjuta på problemet, förvärpa situationen och hamna på efterkälken. Vi kan välja den fega varianten att skicka notan till kommande generationer, barn och barnbarn. Klimatproblemen finns här och nu, och de är allvarliga. Men genom en offensiv politik kan vi göra skillnad.

Egentligen har kanske möjligheterna aldrig varit större än vad de är just nu att lösa de utmaningar och svårigheter som ligger framför oss. En mycket stor del av de kunskaper, den teknik och de resurser som krävs finns. Det är bevisligen dyrare att inte göra klimatomställningen än att göra den. Men det är bråttom, och det kräver politiskt mod.

Vi vill att Sverige återigen ska visa vägen i energipolitiken, och då är forsknings- och innovationspolitik på detta område i det närmaste helt avgörande.

Herr talman! Vi socialdemokrater har, trots den kritik vi riktar mot regeringens energipolitik, beslutat oss för att i det här fallet tillstyrka den proposition som nu ligger om forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem.

Frågan man kan ställa sig blir naturligtvis: Varför då? Precis som vi gett uttryck för i andra sammanhang har vi mer ambitiösa mål och visioner för klimat- och energipolitiken än den nuvarande regeringen har. Det är därför vår uppfattning att de energi- och klimatmål som riksdagen har beslutat om är för lågt satta och att regeringens långsiktiga prioriteringar och visioner bör ändras.

Låt mig ta några exempel. Vi socialdemokrater vill ha 25 procent effektivare energianvändning till 2020, och vi vill minska energianvändningen i bostäder med 30 procent till 2020. Vi vill höja målet till 30 terawattimmar ny förnybar el till 2020 och till minst 55 terawattimmar till 2030. Vi vill också öka utbyggnaden av både biokraftvärme och vindkraft.

Formuleringen i propositionen är att förslaget till mål för forskning och innovation på energiområdet ska bidra till att de uppställda målen för klimat- och energipolitiken nås. Vi kan ställa upp på den formuleringen.

Målet för forskning och innovation på energiområdet behöver därför inte ändras om och när riksdagen beslutar om mer ambitiösa mål för energi- och klimatpolitiken, i linje med vad vi förordar, men inriktningen för forskningen kommer då att förändras.

Herr talman! Statens engagemang i den tillämpade energiforskningen har av många upplevts som osäkert på senare tid. Vi välkomnar i sig att man nu ger besked om energiforskningen de kommande åren. Problemet är som sagt att ambitionsnivån är för låg.

En mer offensiv klimat- och energipolitik innebär som nämnts utmaningar men också stora möjligheter. Möjligheten att skapa nya jobb finns bland annat där. Men vi möter också många företag inom miljöteknikbranschen som vittnar om att det är svårt att i dag finansiera alla idéer och det sista steget, som det talades om tidigare, från idén till produktion i full skala.

Genom ett statligt investeringsprogram ökar chanserna för att flera viktiga innovationer realiserar som i sig leder till fler företag och fler nya jobb.

Därför har vi bland annat i vår budgetmotion föreslagit ett nytt stöd för klimatinnovationer på 250 miljoner kronor för innevarande år, där förutom kommuner även företag och ideella organisationer eller alla tillsammans kan få stöd för bland annat forskningsprojekt. Huvudinriktningen ska vara effektiva åtgärder för att långsiktigt minska utsläppen av växthusgaser. På så sätt ges också svenska företag möjlighet att pröva ny teknik i full skala, vilket stimulerar bland annat framtida svensk export.

Herr talman! Energisystemets framtida utformning är en nyckelfråga för ett hållbart och resurseffektivt samhälle. Man kan nog utan överdrift påstå att energipolitiken är ett strategiskt politikområde för samhällsutvecklingen. Från vår sida har vi tydligt pekat på vikten av att satsa på strategisk samverkan och också avsatt resurser för detta. Här på energipolitikens område ser vi socialdemokrater stora utvecklingsmöjligheter och önskar att regeringen gjorde samma sak.

Anf. 43 LISE NORDIN (MP):

Herr talman! Energiforskningen är en grundbult för att lösa de samhällsutmaningar vi står inför. Miljöpartiet tycker att forskningen ska styras med tydligare visioner men färre detaljer.

Alliansen föreslår att det övergripande målet för forskning och innovation på energiområdet ska vara att insatserna inriktas så att de kan bidra till energi- och klimatmålen. Det är bra. Problemet är att regeringens mål är för lågt ställda och otydliga om i vilken riktning vi ska gå. Det saknas mål för hur vi ska klara en hållbar energiomställning.

Allianspartierna skriver i det betänkande vi i dag diskuterar: "Sverige kan omöjligen fokusera på allt och behöver ... göra strategiska val och prioriteringar som tar till vara Sveriges förutsättningar." Men man misslyckas att göra de strategiska val som behövs därför att allianspartierna är oeniga om målet för den svenska energipolitiken.

Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet föreslår i dag i en gemensam reservation att utgångspunkten för energiforskningen ska vara att nå målet om ett helt förnybart energisystem. Vi tror på ett fossilfritt samhälle och att 100 procent förnybar energi är vägen dit.

Det är glädjande att Energimyndigheten på eget initiativ nu har beslutat att utreda hur Sverige kan nå ett hållbart och därmed helt förnybart energisystem. När varken energiminister Anna-Karin Hatt eller näringsminister Annie Lööf har gett några besked om att utreda 100 procent förnybart är det tur att vi har en myndighet som tar det ansvaret. Det bästa hade varit om regeringen gett ett uppdrag om att utreda 100 procent förnybart, men tack vare att myndigheten har resurser att besluta om utredningar som är viktiga för den egna verksamheten får vi nu till stånd den utredning som Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet krävde före jul.

För att skattebetalarnas pengar ska komma till bästa nytta i forskningen är det viktigt att politiken fattar beslut om i vilken riktning vi ska gå. När Internationella energibyrån, IEA, nyligen presenterade sin utvärdering av svensk energipolitik stod det klart att Sverige saknar en plan för den långsiktiga energipolitiken.

Chefen för IEA sade att det är hög tid för en tydlig politik mot bakgrund av att den första svenska reaktorn av åldersskäl behöver avvecklas

2022 och den sista 2030. En skarp fråga från IEA riktades mot den svenska regeringen: What are you going to do? Vad ska ni göra?

Tre oppositionspartier har presenterat ett tydligt mål för energipolitiken och därmed för forskningen. Den sittande regeringen har ännu inte gett något svar.

Genom att ge forskningsresurser till osäker kärnkraftsteknik försenas förstås utvecklingen av teknik för energieffektivisering och förnybara energikällor.

Sverige ligger ganska långt fram vad gäller forskning och utveckling av förnybar energiteknik trots att anslagen är ganska låga jämfört med i många andra länder. Vi har duktiga forskare och innovatörer, men deras förutsättningar behöver förbättras. Förutom en tydlig inriktning saknas test- och demonstrationsanläggningar för att goda idéer ska kunna utvecklas och börja användas.

I stället för att ge en tydlig inriktning för energiforskningen har allianspartierna fokuserat på att tricksa med anslagsnivåerna. I budgeten för 2012 lade regeringen drygt 1,3 miljarder kronor på energiforskning. För 2013 planerade regeringen först att bara satsa drygt en miljard, alltså en rejäl sänkning. Men en vecka innan budgeten presenterades i höstas meddelades en höjning i nivå med det tidigare anslaget till 1,3 miljarder. Slutsatsen av allt tricksande var alltså att anslagsnivån för energiforskning är densamma som tidigare år.

Detta är inte första gången som regeringen föreslår en sänkning av en budgetpost och sedan låtsas höja när man återgår till den tidigare nivån. Detta tycks ha satts i system på miljö- och energiområdet. Förutom att det är ohederligt skapar det en ryckighet och en osäkerhet hos forskningen och inom energibranschen.

Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem behöver tydliga spelregler och ett tydligt mål om 100 procent förnybar energi.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 44 JOSEF FRANSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nr 4.

Inledningsvis vill jag också säga att mitt inledningsanförande kan komma att ta något längre tid än sex minuter.

Jag brukar benämna mig själv teknikoptimist. Både i mitt yrkesverksamma liv och genom studier har jag sysslat med teknik i olika former, och man upphör aldrig att imponeras av människans förmåga att uppfinna och utveckla produkter och arbetsmetoder. Teknik och utveckling kan lösa mängder av problem, förbättra vardagen för människor, skapa välbefinnande och förbättra för natur och miljö. Möjligheterna tycks många gånger vara gränslösa.

När det gäller energipolitiken är det många som önskar ett 100-procentigt förnybart energisystem – det har vi hört inte minst i det tidigare anförandet – vilket innebär att man ska avveckla kärnkraften. Detta ingår också som en vision i den gemensamma reservationen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag har vid flera tillfällen varit uppe i denna talarstol och diskuterat kärnkraft kontra förnybart. Men för att angripa frågan ur ett något nytt perspektiv från min sida

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation för ett
långsiktigt hållbart
energisystem*

skulle jag vilja börja med att säga att 100 procent förnybart är teoretiskt möjligt. Tekniken sätter egentligen inte några gränser för detta.

Det är naturligtvis fullt möjligt – rent tekniskt – att fylla hela Sverige med vindsnurror och solpaneler för att motsvara vårt lands energibehov, även om dessa energislag inte nödvändigtvis levererar vid de tillfällen då strömmen behövs. Det är naturligtvis möjligt att integrera vårt elnät med både Europa och andra världsdelar för att på marginalen dämpa de svängningar som uppstår av dessa väder- och årstidsberoende energislag. Det är naturligtvis också – rent tekniskt – fullt möjligt att lagra den ström vi inte för ögonblicket gör av med till senare tillfälle med hjälp av till exempel pumpkraftverk eller andra uppfinningar.

Tekniken finns redan i dag, och den är fullt tillämpbar. Men frågan man måste ställa sig är: Vad kostar det? Vad kostar det i pengar, och vad kostar det i miljö?

Ska man någorlunda begripa energipolitiken är det fundamentalt att förstå att kärnkraften inte är direkt utbytbar mot vind- och solkraft, eftersom dessa energislag inte fungerar som baskraft, utan att man kompletterar med en rad andra investeringar. De enda energislag som rakt av kan ersätta kärnkraften är vatten, gas, olja och kol. Det är vad vi har att tillgå.

Ska man däremot ersätta baskraften med så kallad förnybar energi måste det bland annat investeras enormt i elnäten för att förbättra överföringskapaciteten, både inom Sverige och ut till omvärlden. Vidare måste man ofrånkomligen bygga upp en gigantisk industriell förmåga att lagra energi för senare användning.

Herr talman! Överföring av elektricitet över långa sträckor ger energiförluster. Det gäller alla typer av överföringstekniker, även om förlusterna naturligtvis varierar med olika tekniker. Lagring av energi ger också upphov till förluster, och de ska nog räknas i tiotals procent. Ska vi ersätta 65 terawattimmar kärnkraftsel måste vi kanske bygga uppåt 75–80 terawattimmar förnybart. Ska man räkna i vindkraft handlar det sannolikt om tiotusentals ytterligare vindsnurror jämfört med i dag.

Solkraften väljer jag att fortsättningsvis räkna bort ur ekvationen. De vansinnesförslag som finns gällande storskalig satsning på solkraft har jag redan kritiserat här i kammaren, så det får räcka tills vidare.

I detta betänkande föreslår – inte helt förvånande – en koalition av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet mer forskning på lagring av energi. Det är begripligt med tanke på att lagringsförmåga är en absolut nödvändighet om man ska realisera ett avvecklande av kärnkraften och ersätta densamma med så kallat förnybart.

Dagens kärnkraft levererar vid ett maxuttag runt 9 000 megawatt. Dagar då det inte blåser kan vi med dagens överföringskapacitet åtminstone i teorin importera en bit över hälften av den förlust som ett avvecklande av kärnkraften skulle innebära. Men det bygger på att kringliggande länder har ett överskott som de kan och vill sälja till Sverige, för satsar även de storskaligt på vindkraft kommer de oftast att ha elunderskott samtidigt som Sverige. I realiteten kommer vi i huvudsak att importera kraft från gas och kol.

Jag har försökt fördjupa mig när det gäller lagring av energi och ska försöka föra ett principiellt resonemang för att försöka avtäcka vilka utmaningar vi står inför vid 100 procent förnybart.

Situationen stipulerar att jag tvingas höfta lite grann. Enligt de beräkningar och bedömningar som jag har gjort kommer vi att behöva investera i en generatorkapacitet på ungefär 4,5 gigawatt i anslutning till de lagringsmedier vi väljer att lagra energin i. Denna generatoreffekt motsvarar då hälften av dagens kärnkraftverk och skulle ha som syfte att generera el under de dagar då det inte blåser tillräckligt, givetvis kompletterad med den import som jag pratade om tidigare, som också är nödvändig.

Dagar då vindkraften står stilla utgår jag alltså från att vi importerar 4,5 gigawatt och använder lagrad energi med 4,5 gigawatt. Denna kapacitet bedömer jag vara ett minimum om inte Sverige ska stanna under årets kallaste månader.

När vi väl har de här generatorerna på plats, med den installerade effekten på 4,5 gigawatt, måste de drivas av något: energi som vi på något vis har lagrat. Nu är vi här i dag för att diskutera forskning, så givetvis förstår jag att den forskning som föreslås av vänsteroppositionen gäller något annat än denna lägesenergi, när man ska pumpa upp vatten och använda gravitationen för att utvinna energin igen. Problemet är dock att vi oavsett vilken teknikform vi använder har fysikens lagar att förhålla oss till. Därför vill jag hålla mig kvar lite grann vid pumpkraftverk, för att sätta de här utmaningarna i perspektiv.

Dessa installerade 4,5 gigawatt i effekt måste, som alla förstår, kunna leverera el under ett antal dagar när vinden blåser snålt. Det är faktiskt inte ovanligt att landets alla vindkraftverk levererar nära noll under tre fyra dagars tid. Därför måste vi sannolikt kunna lagra energi motsvarande en halv terawattimme.

De flesta känner nog till vattentornet i Örebro som har fått smeknamnet Svampen. Det är ett ganska imponerande bygge och lite av en turistattraktion. Det tornet är 50 meter högt och rymmer 9 000 kubikmeter vatten. För att lagra energi motsvarande en halv terawattimme i torn av Svampenmodell måste vi pumpa upp ca 4 miljarder kubikmeter vatten. Det motsvarar ungefär 450 000 vattentorn. Det är en siffra att suga lite grann på. Skulle man ställa 450 000 Örebrosvampar packade på en rad skulle sträckan bli 2 300 mil. Man skulle också kunna jämföra vattenvolymen med 7 000 Globen eller varför inte en fjärdedel av allt vatten i Mälaren.

Nu tänker nog några av er att ingen föreslår att vi ska bygga 450 000 vattentorn i Sverige. Men låt detta vara en illustration till vilka utmaningar det innebär att ställa om till 100 procent förnybart. Ingen kan ju ändra fysikens lagar – inte ens Miljöpartiet. Oavsett vilken lagringsteknik forskningen kommer fram till kommer det att gå åt enorma summor pengar, ofantliga mängder stål och vidunderliga mängder cement för ett genomförande. Lika enorma kommer påfrestningarna att bli på miljön.

Den fullkomligt brutala miljöförstöring som det skulle innebära att ställa om till 100 procent förnybart i energisektorn kommer jag och Sverigedemokraterna aldrig att ställa oss bakom – aldrig någonsin. Jag hoppas också att miljömedvetna väljare straffar ut de miljövandalerna som förespråkar sådant ofog från Sveriges riksdag.

Herr talman! Efter denna lilla räkneövning skulle jag vilja avsluta med att tala om vad Sverigedemokraterna faktiskt vill, även om jag tyck-

er att det är av yttersta vikt i sammanhanget att kritisera den intellektuella hårdsmälta som är bärande i svensk energipolitik.

Till skillnad från många partiföreträdare här i kammaren tycker jag och Sverigedemokraterna att det är en dålig idé att förespråka förändringar i energisystemet som innebär en näst intill oöverskådlig miljöförstöring och dessutom höjda elpriser med flera hundra procent. Jag och Sverigedemokraterna tycker i stället att man ska föra en politik som tar ansvar för landet och dess befolkning. Då är det mer rimligt att föra en politik för att sänka elpriserna och värna miljön.

Vill man människor väl ska man inte strypa tillgången på el. Visionen måste handla om att ge landets medborgare ett överflöd av ren, billig och leveranssäker el.

Därför ligger vårt fokus på att skapa förutsättningar för att göra kärnkraften ännu renare, ännu mer säker och ännu mer effektiv. Alla möjligheter finns. Här är utvecklingspotentialen enorm för att skapa tillväxt och välstånd. Inte minst skulle vi kunna bli en storeexportör av kärnkraftsteknik. Många pratar om generation 4-kärnkraftverk, men varför begränsa sig till det? Jag hoppas att under min livstid få uppleva både generation 5 och generation 6, gärna utvecklade av svenska ingenjörer.

Anf. 45 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att Josef Fransson från Sverigedemokraterna inte saknar fantasi i energidebatten. Men jag tycker att det saknas en hel del relevanta fakta.

För inte så länge sedan lyfte Josef Fransson upp ungefär samma skräckscenario om förnybar energi. Jag noterar att han sedan dess inte har läst de forskningsrapporter som jag hänvisade till som svar på hans frågor.

Professor Lennart Söder på KTH har nyligen utrett hur Sverige skulle kunna nå ett elsystem helt baserat på förnybara energikällor. Den utredningen heter – jag hoppas att Josef Fransson noterar det nu: *På väg mot en elförsörjning baserad på enbart förnybar el i Sverige*.

Där fastslår Lennart Söder att Sverige kan nå 100 procent förnybart elsystem med dagens reglerkraft och med dagens infrastruktur samt att kostnaden, om någon, blir enstaka ören per kilowattimme. Han räknar på att Sverige kan nå ett mål om 100 procent förnybart genom vind och sol med dagens system och dagens teknik.

Josef Fransson ägnar sig också åt en egen kalkyl av vad det skulle innebära för Sverige om vi skulle ersätta kärnkraften. Frågan var: Hur kan vi ersätta 65 terawattimmar kärnkraft?

Jo, det skulle faktiskt räcka med att Sverige når det nationella vindkraftsmål på 30 terawattimmar som den här riksdagen står bakom och når den lönsamma besparingspotential som den statliga Energieffektiviseringsutredningen fastslog redan 2008. Det räcker alltså med att nå det nationella målet för vindkraft och den lönsamma besparingen för energi-effektivisering för att nå 100 procent förnybar energi. Det är ingen rocket science.

Vi ser att det runt om i världen är den förnybara energin som växer snabbast eftersom den är mest konkurrenskraftig. Det är en väldigt tydlig signal som den här riksdagen och även Sverigedemokraterna behöver ta del av.

Anf. 46 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Lise Nordin, för frågorna!

När det kommer till reglerkraften säger man att vi med dagens reglerförmåga klarar att ersätta kärnkraften med vindkraft. Jag håller inte med. Jag tycker att det är ett absurt påstående. Jag menar att det inte räcker ens för 30 terawattimmar vindkraft.

Sedan ska man inte glömma att reglerkraften i Sverige inte används bara av konsumenter och producenter i Sverige, utan den är också eftertraktad i utlandet. Vi bär till exempel upp delar av Danmarks reglerförmåga för danskarnas extrema vindkraftssatsning.

Sedan frågar jag mig varför vi ska begränsa människors möjligheter att använda elström. Vill vi inte utveckla svensk industri och välfärd? Energitillgången är så pass hårt knuten till välfärden. Ska vi då inte försöka göra energin billigare och ge mer ren energi till folket? Jag tycker att ni blir lite grann svaret skyldiga när det gäller hur ni har tänkt lagra energin. Ni föreslår själva i betänkandet att den ska lagras, och då antar jag att ni har tänkt åtminstone något på hur mycket som ska lagras och hur det ska gå till. Några tankar kring detta måste ni ändå ha. Det kunde du gärna få resonera lite grann om.

Anf. 47 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Josef Fransson bokar en tid med någon av de professorer som jobbar med just frågan hur Sverige kan ställa om till ett helt förnybart energisystem.

Jag noterar att Josef Fransson tycks ha missat det faktum att vindkraften levererar som allra mest när vi behöver den som mest. Det är kalla vinterdagar som vindkraften ger allra mest el. Vindkraften har de senaste åren levererat mer stabilt än vad kärnkraften i Sverige har gjort. Har Sverigedemokraterna noterat att Ringhals 2 häromdagen snabbstoppades för att man upptäckte ett läckage som man inte visste var det var? Det är kärnkraften som gör det svårt för den svenska reglerkraften att ge en leverans som är tillförlitlig och stabil.

I Finland försöker man nu bygga ny kärnkraft. I Europa är det bara på två platser det byggs ny kärnkraft, och det är Frankrike och Finland. Bygget i Finland är nu sex år försenat. Priset på prislappen är ungefär tre gånger så högt som man beräknade när man startade bygget. När kärnkraftverket Olkiluoto 3 är klart kommer det att leverera el som är dyrare än dagens vindkraftsel.

Påståendet att kärnkraftsel är billig är absurt. Det visar alla de försök runt om i världen där man nu bygger ny kärnkraft. Vi nåddes nyligen av nyheten att det bolag som ska bygga ny kärnkraft i England kräver enorma statliga subventioner för att det över huvud taget ska bli lönsamt i försöket.

Vad gäller energieffektivisering säger det sig väl självt att det är mer konkurrenskraftigt om Sverige kan framställa en produkt med mindre energi. Ett tydligt exempel i den svenska debatten är Volvo, som upptäckte att deras konkurrenter i Belgien tillverkade en bil med hälften så mycket el. Det är klart att det är en konkurrensnackdel för Sverige om vi fortsätter att slösa energi. Miljöpartiet tycker att det behövs tydligare politiska styrmedel för att använda energin mer effektivt.

Anf. 48 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är intressant att Miljöpartiet börjar tala om national-ekonomi och företagsekonomi och konstaterar att det är billigare att använda lite energi. Det är klart att det är, men låt därför marknadskrafterna avgöra hur mycket energi de behöver använda för att göra en produkt på det mest energieffektiva och ekonomiska sättet! Ge dem den energi de behöver, så får de avgöra det själva.

Anledningen till att svensk kärnkraft har varit väldigt otillförlitlig – vi ligger långt efter Finland när det gäller tillförlitlighetsgraden och tillgänglighetsgraden för vår kärnkraft – är naturligtvis den mycket tragiska politik som länge har förts här i landet, där kärnkraften har levt under ett nedlägningshot. Då har man inte velat intressera sig för att investera i moderniseringar, underhåll och så vidare. Det är väl en ganska naturlig följd av det.

Sedan har jag ett påpekande som är ganska viktigt och som Lise Nordin faktiskt behöver ta med sig hem. Det är en stor missuppfattning från Lise Nordins sida när hon säger att vindkraften levererar som bäst de absolut kallaste dagarna. Det är helt fel. Jag sitter och gör diagram – det är bara att gå in på Svenska Kraftnåts statistik och titta hur det ser ut. Man kan göra egna diagram i Excel. Det är mycket enkelt.

Sanningen är förvisso den att vindkraften levererar mer vintertid, när det är kall luft ute med högre luftdensitet. Så är det absolut. Men titta hur det ser ut de dagar då vi gör av med allra mest energi, när vi har de riktiga topparna och har kallt ute! Då ligger vindkraften nära noll. Gå in och titta, ska du få se!

Anf. 49 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 3. Jag tänker inte hålla något långt anförande. I stort instämmer jag i det Lise sade i sitt anförande.

Det finns mycket i propositionen som egentligen är bra. Vänsterpartiet har motionerat därför att vi har en annan målsättning med energipolitiken. Vi vill se en energipolitik som baseras på 100 procent förnybart. Det är därför vi har motionerat.

Vi pratade också om vikten av samarbete mellan de olika forskningsfinansiärer som finns. Det räcker inte med bara ett informationsutbyte, som regeringen föreslår i propositionen, utan här behövs ett tydligt ansvar. Vi anser att det är energimyndigheterna som behöver ha ansvaret för att starta samverkansprogram. Vi lyfter också fram vikten av att det finns resurser avsatta för test- och demonstrationsanläggningar, för att man ska kunna förverkliga de forskningsresultat som förhoppningsvis kommer fram.

Jag nöjer mig med detta. Jag har varit här i kammaren i flera timmar nu och känner mig lite mör.

Anf. 50 MATS ODELL (KD):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande NU6 behandlar vi propositionen *Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem* och ett antal motioner som väcktes med anledning av denna proposition samt två motioner från den allmänna motionstiden.

Tanken med energipolitiken är att skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv energiförsörjning. Målet är att energiförsörjningen ska ha så låg inverkan på hälsa, miljö och klimat som möjligt och samtidigt bidra till omställningen till ett mer hållbart samhälle. Det är på så sätt som energipolitiken också främjar en god ekonomisk och social utveckling i hela Sverige.

I dag debatterar vi emellertid den svenska energiforskningen. Denna forskning bör riktas in mot ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. Energiforskningen är en viktig, integrerad del av den svenska energipolitiken. Den är avgörande för om vi kommer att nå den utveckling på energiområdet som vi önskar. Därför är det också angeläget att energiforskningens mål knyts till de uppsatta målen för klimat- och energipolitiken.

Målet för forskning och innovation på energiområdet är att de insatser som vi gör ska bidra till att uppnå regeringens energi- och klimatmål och de energirelaterade miljöpolitiska målen. Forskning, utveckling, demonstration, innovation och kommersialisering på energiområdet är några av de allra viktigaste instrumenten för att de uppsatta målen ska kunna uppnås.

Utskottets majoritet – det finns andra här, som vi redan har hört – står bakom den förda energipolitikens mål om att Sverige år 2050 ska ha en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning utan nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. De energi- och klimatmål som riksdagen har lagt fast visar, tillsammans med regeringens ambitioner för en god ekonomisk och social utveckling i hela landet, på den helhetssyn som måste prägla energipolitiken.

I propositionen föreslår regeringen tre konkretiseringar av de övergripande målen. Forskning och innovation på energiområdet ska för det första bidra till att bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens som behövs för att göra själva omställningen till ett långsiktigt hållbart energisystem möjlig i Sverige, men den ska också, för det andra, utveckla teknik och tjänster som kan kommersialiseras genom svenskt näringsliv och därmed också bidra till tillväxt genom energisystemets omställning och utveckling i Sverige och på andra marknader. Det tredje konkretiserade målet är att forskning och innovation på energiområdet ska bidra till internationellt samarbete på energiområdet.

Herr talman! Det är omöjligt för Sverige, som står för en begränsad del av de globala insatserna för forskning och innovation på energiområdet, att fokusera på alla angelägna områden inom det här mångfasetterade politikområdet. Därför måste vi göra strategiska val och prioriteringar som tar till vara Sveriges speciella förutsättningar och samtidigt skapar synergieffekter.

Då ska vi alltså ta hänsyn till den svenska industristrukturen, som är väldigt lämplig för just detta, men också Sveriges naturresurser. Vi måste även väga in våra svenska högskolors och universitets styrkor inom energiforskningen.

För att vi ska bli effektiva bör de insatser som vi gör genomföras i nära samarbete med näringslivet, universitet och högskolor, institut och samhället, i samverkan med andra forskningsfinansiärer.

Mot bakgrund av det synsättet har vi identifierat fem prioriterade områden.

Det första är en fossiloberoende fordonsflotta. Det är ett ganska måktigt uppdrag att klara detta till 2030. Det vill jag verkligen understryka, herr talman. Här behövs kraftfulla insatser för att öka användningen av förnybara drivmedel och elfordon. Vi behöver också systemförändringar för att gå från fossilberoende till fossiloberoende transportslag.

Det andra handlar om ett kraftsystem som klarar förnybar energiproduktion. Vi har hört en diskussion om just detta. Det är ingen trivial fråga att se till att systemen klarar det här. De ska vara effektiva. De ska ge god försörjningstrygghet och samtidigt ge möjligheter för svenskt näringsliv att utvecklas. Framtidens elnät måste också klara förnybar elproduktion som vind-, våg- och solkraft.

Med andra ord: När det inte blåser och när det inte blåser tillräckligt för att det ska bli vågor och när det inte är solsken – det räcker inte ens med att det är fullmåne – måste energisystemen klara detta.

Det tredje är energieffektivisering i bebyggelsen. Det handlar om kraftfull och långsiktig energiforskning och innovation när det gäller ny och befintlig bebyggelse och om forskning om beteenden och om stadsplanering.

Det fjärde fokusområdet handlar om ökad användning av bioenergi. En långsiktigt hållbar försörjning av biobränsle är helt avgörande för att man ska uppnå Sveriges energi- och klimatpolitiska mål.

Där vill jag göra en liten utvikning. Jag besökte i veckan ett av Sveriges större sågverk uppe i Dalarna, i Insjön. Jag såg själv den här produktionen. Ungefär hälften av det som kommer ut ur ett träd går på export. I det här fallet gick det mesta till Japan. Men vi måste vara konkurrenskraftiga för att kunna få iväg detta. Det är ungefär halva stocken som sedan går till inte minst biobränslen. Det handlar om att vara konkurrenskraftig.

Här vill jag säga att det är bekymmer i dag inom den svenska skogsnäringen, bland annat beroende på den starka svenska kronan. Det är en ganska mångfasetterad process som ska se till att vi faktiskt har biobränslen som levereras i mycket stora mängder dygnet runt och året runt till de allt fler kraftvärmeverk som vi har i vårt vackra land. Biomassa behövs som drivmedel till fordon, bränsle för el- och värmeproduktion och andra energiprodukter.

Det femte området handlar om energieffektivisering inom industrin. Industrin har gjort stora insatser för att se över sin energianvändning och har lyckats effektivisera väldigt mycket. Men det behövs en fortsatt effektivisering, och detta, herr talman, är en stor utmaning.

Det krävs fortsatta insatser på det här området. Men det goda med det här är att det samtidigt stärker svensk industris konkurrenskraft att arbeta med den energieffektiviseringen.

Jag vill påminna om den ökning av anslagen till energiforskning som riksdagen beslutade om 2012. Det har bagatelliserats här i debatten. Jag vill påminna om att det är en mycket stor satsning som nu görs jämfört med hur det har sett ut under tidigare regeringar och bakåt i tiden.

Beslutet innebär en förlängning och en successiv förstärkning av insatserna för energiforskning med totalt 1 240 miljoner kronor för åren 2013–2016. Detta är ett betydande tillskott, och det innebär en ökad förutsägbarhet och långsiktighet i finansieringen av framför allt stora

forskningsprojekt. Den gångna höstens budgetarbete var alltså en stor framgång för svensk energiforskning.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 51 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Vi rör oss ständigt. Vad som är sanning i dag är morgondagens historia. Forskning är nyckeln till framtiden.

Vi har under förmiddagen lyssnat till en engagerad debatt som tydligt visar att Sverige både vill och ska vara med och forma framtiden inom en mängd olika områden. Jag är mycket glad över att just energiforskningen har fått en speciell ställning i dagens forskningsdebatt med en helt egen proposition.

Utvecklingen sker ibland i små steg. Ibland kommer det revolutionerande upptäckter som ändrar vår världsbild totalt. Vi politiker är inte de bästa på att förutspå teknikutvecklingen, men vi har ett stort ansvar för att se till att den kommer till stånd.

Den globala utmaningen på energiområdet är kanske den viktigaste vi har framför oss just nu. Vi ser en värld med ständigt ökande CO₂-utsläpp. Kina är för 80 procent av sin elproduktion beroende av kolkraft. Tysklands elproduktion är i dag fast i ett enormt fossilberoende. Och i USA planeras en stor ökning av gasproduktion.

Det finns länder i dag vars utveckling går i en rasande fart. Med den utvecklingen följer självklart också ett behov av energi. Vi har i dag lösningar som kan ersätta kol, olja och gas men inget enskilt kraftslag som i sig självt är tillräckligt för att fasa ut den CO₂-tunga energiproduktion som i dag förgiftar vår atmosfär.

I den globala bilden är Sverige en liten aktör. Men det betyder inte att vi inte kan vara ledande i utvecklingen av ny och ren energiproduktion som både ger en säker energiförsörjning och ger världen den tillväxt som speciellt de växande länderna efterfrågar.

Herr talman! Sverige kan inte satsa på alla områden. Oavsett vad några här i kammaren har sagt måste vi faktiskt prioritera. Vi måste prioritera de områden där vi har bäst förutsättningar för att vara bland de ledande aktörerna. Det handlar också om att vi i Sverige måste satsa på de områden där vi ser att vi själva har de stora utmaningarna.

I energiforskningspropositionen finns därför några prioriterade områden. Det är en fossiloberoende fordonsflotta, ett kraftsystem som klarar förnybar elproduktion, energieffektivisering i bebyggelse, ökad användning av bioenergi och energieffektivisering i industrin.

Sverige vill och kan vara en del av lösningen. Med dagens proposition visar vi i vilken riktning vi vill se energiforskningen i Sverige utvecklas.

Herr talman! Forskning sker inom många delar i samhället. Självklart är våra universitet och högskolor viktiga, men vi ska inte glömma bort den forskning och utveckling som sker ute i våra företag och även bland enskilda kreativa kloka män och kvinnor i vårt land.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation för ett
långsiktigt hållbart
energisystem*

Förra veckan fick jag en utredning mejlad till mig om vätgasens potential i det svenska energisystemet. Det var 22 sidor, mycket gediget, och det var intressant läsning. Vid avsändarens namn stod det: Hälsningar från en intresserad privatperson.

Dagen efter fick jag ett telefonsamtal från en pensionerad ingenjör från Finspång. Han och två kompisar, också de pensionerade ingenjörer, har kommit på en ny metod som gör gasmotorer mycket mer effektiva när det gäller förgasning av biomassa.

Det är tydligt att det är mycket som pågår inom forskning och utveckling i vårt långsträckta land, och vi måste från politikens sida se till att dessa goda idéer får en möjlighet att växa, både för att vi ska kunna nå våra energi- och klimatmål och för att säkra tillväxt och utveckling bland våra företag och i vårt samhälle.

Herr talman! Regeringen avser att satsa 1,3 miljarder kronor varje år de närmaste tio åren på energiforskning. Dessa medel ska användas för att nå våra energimål. Det är också viktigt att komma ihåg att det utöver vad som finns i regeringens budget görs stora insatser från branschorganisationer och enskilda företag. Det finns också flera andra myndigheter som engagerar sig i detta viktiga forskningsområde, till exempel Verket för innovationssystem, Vinnova, vars satsning på grön tillväxt tangerar energiforskning. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad har kopplingar till energiområdet. Vetenskapsrådet är med och finansierar excellent, nyfikenhetsstyrd forskning.

För att undvika att angelägna projekt och värdefulla idéer hamnar mellan stolarna och för att undvika onödiga överlappningar kommer Energimyndigheten, som redan i dag administrerar huvuddelen av energibudgeten, att få ett utökat ansvar för informationsutbyte.

Herr talman! Nöd lär naken kvinna spinna. Det säger ett norskt uttryck. Detta gäller även för många av de uppfinningar som vi ser ute i samhället, men då kallar vi det för behovsmotiverad forskning. Principen är dock densamma.

Vinnova är den myndighet som fångar upp forskningen inom detta område och som främjar samarbete mellan politik, näringsliv och forskning. Detta är ett viktigt samarbete som bör utvecklas, och även här bör Energimyndigheten vara delaktig i urvalsprocess och uppföljning när det gäller energirelaterad forskning.

Vinnova och Energimyndigheten är viktiga aktörer, och tillsammans kan de lyfta energiforskningen från teori till verklighet. Just detta lyft är något som regeringen vill se prioriterat. Kommersialisering av energiforskning är en nyckel till framgång, men vägen från ritbord till verklighet kan ibland vara ödesdiger – för den enskilda ingenjören men även för större privata eller kommunala bolag. Att hitta möjligheter att testa sina uppfinningar kräver kapital och långsiktiga satsningar.

Det är därför viktigt att det skapas miljöer där lovande idéer kan testas i stor skala. Pilot- och demonstrationsanläggningar krävs för att ta nya tekniker närmare marknaden. Vilka långsiktiga finansieringsformer som behövs vill regeringen nu att Energimyndigheten ska ta fram.

Kommersialisering av idéer som växer fram måste till för att inte nästa tekniksprång ska hamna i en skrivbordslåda i stället för i vår vardag. Genom att lyfta uppfinningar från ritbord till verklighet nås våra

övergripande mål om ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet.

Herr talman! Sverige är ett litet land, men vi har många utmaningar gemensamma med övriga världen. Vi har naturliga förutsättningar som gynnar utvecklingen mot ett hållbart energisystem. Inom vissa områden är vi ledande, inom andra områden går andra länder före. Ett internationellt samarbete inom energiforskning är därför både positivt och helt nödvändigt.

Sverige är i dag involverat i ett antal internationella forskningsprojekt, bland annat inom det nordiska samarbetet, inom EU och inom OECD genom Internationella energibyrån. EU:s nyligen beslutade energieffektiviseringsdirektiv kommer också det att styra mycket av den forskning som pågår i Sverige nu och den forskning som kommer att startas upp under den kommande tiden.

Det internationella samarbetet är avgörande och kommer därför självklart att ha en viktig del i de kommande årens energiforskningsinsatser.

Herr talman! Forskning, utveckling och innovationer är nyckeln till att klara av dagens och framtidens energiutmaningar. Vi ska ha en energiproduktion som är ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar. Hela Sverige ska leva, och vi ska klara av den globala klimatutmaningen. Vi har ett 2020-mål, vi har ett 2030-mål och vi har ett 2050-mål. Det finns därför självklart inom vissa områden en uppenbar fara för målkonflikter, bland annat inom den lokala miljön och de globala klimatmålen.

För att hitta den bästa vägen fram mot dessa mål är dagens forskningsbeslut viktiga steg på vägen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jonas Jacobsson Gjörtler, Johan Johansson, Hans Rothenberg och Boriana Åberg (alla M) samt Mats Odell (KD).

Anf. 52 EVA FLYBORG (FP):

Herr talman! Energiforskning är av grundläggande betydelse för vårt välfärdssamhälle. Utan el och energi stannar samhället. Varje elavbrott påminner oss om detta.

Vi lär oss också av historien att välfärdsutveckling går hand i hand med energiförbrukning. Det är mot den bakgrunden som man ska se regeringens satsningar och ökade ambitioner när det gäller just energiforskning. De närmaste åren, 2013–2016, satsas 1 240 miljoner kronor mer på energiforskning, vilket vi även har hört här tidigare. Det här är mycket bra. Det står även i stark kontrast till hur det ser ut i de flesta andra länder runt om i Europa där nedskärningar, besparingar och uteblivna satsningar dominerar. EU självt ska dock ha en ökad fokusering på forskning och utveckling i framtiden, vilket jag tycker är mycket glädjande.

Insatserna för forskning och innovation på energiområdet är som sagt en central och en integrerad del av energipolitiken i stort, och tillsammans med styrmedel ger detta synergieffekter som är viktiga för möjligheterna att nå energi- och klimatmålen för 2020.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation för ett
långsiktigt hållbart
energisystem*

Energipolitiken skapar villkoren för en effektiv energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat. På så sätt främjar energipolitiken en god ekonomisk och social utveckling i hela Sverige. Den svenska energiforskningen bör därför inriktas mot att främja konkurrenskraft, försörjningstrygghet och en god miljö.

Vi står självfallet också bakom de mål som regeringen ställt upp som särskilt viktiga inom energiforskningen. Om dessa mål har andra talat tillräckligt i dag, herr talman, så jag ska inte upprepa dem.

Herr talman! Det finns också i betänkandet flera motioner som rör en ökad satsning på kärnkraft, både vad avser etablerandet av skolreaktorer och testreaktorer och en ökad och prioriterad satsning på forskningen inom det stora kärntekniska området.

Kärnkraften är viktig för Sveriges konkurrenskraft och fortsatta välfärd. Vår uppfattning är också att kärnkraften kommer att vara en viktig del av elproduktionen även i framtiden. Det är därför av stor vikt att landets lärosäten, industrin och självständiga think tanks sätter högsta fart.

Ett land som har kärnkraftsreaktorer är beroende av en blomstrande och stark forskning för att hantera utveckling, säkerhet och framtid. Inget, herr talman, skulle glädja mig mer än om vi fick ett svenskt Nobelpris inom just den här delen av forskningen. Det skulle innebära att vi är på väg att återta många förlorade år och stå starkt rustade inför framtiden.

De statliga anslagen till forskning inom just det kärntekniska området behandlas dock inte inom budgetutgiftsområde 21 Energi och vidare av Energimyndigheten, vilket gäller för andra satsningar. De här pengarna hanteras bland annat genom direkta anslag till lärosäten eller via andra forskningsfinansierade myndigheter, till exempel Vetenskapsrådet och SSM.

Anslagen till forskningen om kärnkraft har ökat under de senaste åren, vilket är mycket glädjande. För perioden 2006–2013 har det satsats och kommer det att satsas drygt 700 miljoner kronor på forskning kring kärnkraften. Dessa medel har gått både till forskning för att få fram ny teknik, vilket är mycket bra då vi med nya generationers kärnkraftsteknik kan få fram ännu effektivare och säkrare reaktorer, och till säkerhetsfrågor och andra närliggande frågor. Dessutom ska vi inte glömma den forskning som pågår inom industrin varje dag för att förbättra och göra våra befintliga kärnkraftverk ännu säkrare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

I detta anförande instämde Mats Odell (KD).

Anf. 53 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman och alla som tittar och lyssnar! Sverige och världen står inför en enorm klimatutmaning. Här spelar energin en avgörande roll. Vi måste lämna de fossila bränslena och ställa om vårt energisystem till just ett energisystem som är mer långsiktigt och hållbart.

Visste ni att nära 80 procent av världens energibehov kommer från fossil energi? Visste ni att kol fortfarande är världens största energikälla och att en fjärdedel av alla utsläpp kommer från transporter? Om vi fortsätter i den här takten kommer jordens medeltemperatur att öka med mer än två grader. Det ger också katastrofala konsekvenser.

Prot. 2012/13:68
20 februari

För att nå långsiktig ekologisk hållbarhet inom energiområdet har vi EU:s så kallade 2020-mål om bland annat förnybar energi och energieffektivisering. Vi har även visionen om en fossiloberoende fordonsflotta 2030. Vi har dessutom den långsiktiga visionen att vi 2050 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser.

Flera av de här målen är vi på god väg att uppfylla, andra behövs det ytterligare och kraftfulla insatser för att vi ska kunna nå. Mer kunskap, ny teknik och nya tjänster är nödvändiga för att det här ska kunna ske.

Herr talman! Genom budgetpropositionen och energiforskningspropositionen gör regeringen nu en mycket stor satsning på svensk energiforskning. Mellan 2013 och 2016 satsar regeringen 1 240 miljoner kronor. Förutom den satsningen kommer anslagen att permanentas därefter. Från och med 2016 kommer 1,4 miljarder per år att satsas på energiforskningen. Det innebär att de närmaste tio åren kommer ungefär 14 miljarder kronor att satsas just på forskning om hållbar energi.

Vi får nu kritik från oppositionen som säger att vi satsar för lite på energiforskningen. Men om man tittar på vad alliansregeringen har gjort sedan 2006 och jämför med motsvarande period under socialdemokratiskt styre ser man att era samlade insatser knappt kommer upp till hälften av våra. Med vår permanenta satsning kommer vi upp till 1,4 miljarder per år, vilket är 70 procent högre än det Socialdemokraterna kom upp i som mest. Deras högsta satsning var 826 miljoner kronor, och det var år 2002.

Sedan kan jag inte låta bli att förvånas över att Miljöpartiet och Vänsterpartiet i mångt och mycket säger nej till regeringens satsningar på energiforskning med motiveringen att de övergripande klimat- och energimålen är för lågt ställda. Av den anledningen sätter man sig nu på läktaren med armarna i kors. Men klimatet har inte råd att vänta. Klimatet har inte tid att vänta tills Vänsterpartiet och Miljöpartiet är nöjda.

Eftersom Sverige inte kan ta sig an alla områden inom energiforskningen har regeringen också beslutat sig för att vi ska fokusera på fem områden där vi har goda förutsättningar att gå i bräsch och som går hand i hand med energi- och klimatmålen.

Kraftfulla insatser behövs till exempel för den fossiloberoende fordonsflottan. Vi behöver också kraftsystem som klarar förnybar elproduktion. I dag finns det exempelvis ansökningar om vindkraft som överstiger 20 000 megawatt, det vill säga dubbelt så mycket som all kärnkraft. Framtidens elnät måste också klara mer förnybar elproduktion som vind-, våg- och solkraft. Här behövs mer forskning.

Regeringen vill också satsa på energieffektivisering i bebyggelsen, ökad användning av bioenergi och energieffektivisering i industrin.

Men energiforskningspropositionen handlar inte bara om fokusering på de fem områden jag nämnde, utan även om bedömningar av vilka typer av insatser som bör få ökade resurser. Två av flera insatser är ökade satsningar på just demonstrationsprojekt, som också några har efterlyst här i dag, och mer EU-gemensamma projekt.

Herr talman! Slutligen kan jag bara konstatera att framtidens utmaningar kräver nya sätt att tänka, nya idéer och nya sätt att använda idéerna. Här kommer energiforskningen även att vara en möjlighet för svenska företag att sälja sina produkter och innovationer på en världs-

marknad. Men framför allt kommer energiforskningen att vara en stor pusselbit i den globala klimatutmaningen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Mats Odell (KD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Forskning och
innovation för ett
långsiktigt hållbart
energisystem*

12 § Vissa säkerhetspolitiska frågor

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU7
Vissa säkerhetspolitiska frågor.

Anf. 54 URBAN AHLIN (S):

Herr talman! Det är inte alltid lätt som ledamot att vara klar över hur fort olika debatter går och när man ska vara i kammaren. Vi får ta lärdom av näringsutskottets snabba debatteknik även i utrikesutskottet, tror jag. Vi är några stycken som kommer springandes från Försvarsberedningen. Det är möjligt att det kommer några borgerliga ledamöter också, för just nu ser jag bara oppositionen tillsammans med Sverigedemokraterna i kammaren.

Det vi behandlar i dag är ett säkerhetspolitiskt betänkande som är ett motionsbetänkande som har samlat upp ett antal motioner som har kommit in under allmänna motionstiden och under andra propositioner som har lagts fram och som utskottet nu behandlar.

Jag hade gärna sett att det hade funnits några borgerliga ledamöter i salen när vi debatterar det här, för jag hade en konkret fråga. Nu vandrar Hans Wallmark, som är ordförande i utrikesutskottet för tillfället, in.

Det är så att vi socialdemokrater har ett antal reservationer i den här texten. En handlar om att vi menar att det är väsentligt att påtala att Sverige är militärt alliansfritt. Vi har under en lång tid utvecklat den svenska säkerhetspolitiken, från neutralitetspolitik under det kalla kriget till den militära alliansfrihet som vi har i dag, genom ett fördjupat samarbete inom utrikes- och säkerhetspolitik i Europeiska unionen men också med ett utvidgat arbete i det nordiska samarbetet.

Inom alla dessa områden har det upprättats olika klausuler och förklaringar, i EU till exempel solidaritetsklausulen och i det nordiska samarbetet solidaritetsförklaringen. Men alla dessa klausuler och förklaringar, som betyder att vi ska försöka att gemensamt ställa upp för varandra om en katastrof inträffar, har den lilla brasklappen att detta inte ska ändra ländernas säkerhetspolitiska hållning eller att det ska vara i samklang med den säkerhetspolitiska hållning som länderna har.

Därmed blir vi socialdemokrater lite frustrerade när vi ser regeringen i utrikesdeklaration efter utrikesdeklaration skriva att den säkerhetspolitiska linjen ligger fast, för det gör den ju, om vi med det menar att Sverige fortsatt är militärt alliansfritt. Men när utskottet sedan behandlar frågan och vi socialdemokrater vill att vi beskriver den säkerhetspolitiska

linjen säger den borgerliga majoriteten nej till det. De vill inte nämna den militära alliansfriheten.

Därför har jag en fråga riktad till de borgerliga ledamöterna, och det är en viktig fråga för oss socialdemokrater. Vi är nämligen av den åsikten att säkerhetspolitiska vägval ska göras i ett väldigt brett samförstånd i Sveriges riksdag där vi är överens om steg efter steg. Det har vi gjort hela tiden så här långt, men jag börjar bli lite frustrerad över att se att ni verkar skapa en bild av att vi inte längre är militärt alliansfria.

När vi uttalar att den säkerhetspolitiska linjen ligger fast måste vi få ett klart besked från er: Betyder det att vi är militärt alliansfria, eller menar ni någonting annat med den texten? Den enkla frågan till Hans Wallmark, Désirée Pethrus och Ismail Kamil är: Betyder orden "den säkerhetspolitiska linjen ligger fast" att Sverige är militärt alliansfritt, eller har ni en annan uppfattning?

Jag ber er att tänka efter väldigt noga innan ni svarar på den frågan, för jag tror att det kommer att ha betydelse för hur samarbetet kommer att utvecklas i fortsättningen. Jag är grymt besviken över att den borgerliga majoriteten inte kunde tänka sig att i detta betänkande skriva in att Sverige är militärt alliansfritt. Jag tycker att det är obegripligt, om jag ska vara helt ärlig.

Ett annat avsnitt handlar om de internationella fredsbevarande operationer vi deltar i. Vi socialdemokrater har under flera år sagt att det är dags att Sverige också deltar i FN:s fredsbevarande operationer. Som ni känner till deltog vi under kalla kriget i en oerhört stor andel operationer som var mandaterade av Förenta nationerna och genomförda av Förenta nationerna. Efter kalla kriget öppnades det en möjlighet för Förenta nationerna att mandatera insatser men ge uppdraget åt Europeiska unionen, Nato eller Afrikanska unionen. Det är inget fel i detta. Vi socialdemokrater tycker att det är utmärkt att ha en ordning där regionala säkerhetsorganisationer tar ett ansvar för att genomföra det som Förenta nationernas säkerhetsråd beslutar om.

Det är inte så att Sverige är med i för många Nato- eller EU-insatser, men det är för få FN-insatser. Sverige har aldrig haft så få soldater ute i FN-tjänst som nu. Vi socialdemokrater betonar i vår reservation att det inte är rimligt. Vi vill ha en bättre balans mellan de olika organisationerna. Självklart kan det inträffa en kris i ett område i morgon som vi inte känner till. Förenta nationerna känner att de inte klarar av att hantera krisen utan ger uppdraget åt EU eller Afrikanska unionen. Då ska vi naturligtvis ställa upp även om det är en Nato- eller EU-insats. Det råder inget tvivel om det.

Men Sveriges regering och riksdag måste ändå ha en inriktning. Vad skulle vi vilja stödja nästa gång? Sanningen är den att Förenta nationerna gång efter annan har frågat Sverige om vi vill delta med trupp på Haiti. Svaret har varit nej. Vill vi ersätta det danska kompaniet i Libanon? Svaret har varit nej. Vill vi bidra med ingenjörstrupper till Sydsudan för att där bygga upp helikopterplattor och så vidare för att göra det möjligt för humanitär hjälp att nå invånarna i Sydsudan? Svaret har varit nej.

När vi i oppositionen har debatterat med den borgerliga regeringen har de skakat på huvudet och sagt att de aldrig har sagt nej till någonting. Sanningen är den att det inte går till på det sättet. Det handlar om att FN ringer och frågar Sverige: Om FN frågar Sverige om att åka till Syd-

sudan, skulle Sverige säga ja eller nej då? Då svarar regeringen att frågan inte ska skickas till dem därför att de kommer att säga nej. Därmed har det aldrig kommit en formell förfrågan. Det är så det i praktiken går till.

Nu är inte vi ledamöter dumma. Vi vet att det går till så. Vi har våra kontakter i FN-systemet också. Vi vet att frågorna har ställts.

Vi socialdemokrater har en reservation i frågan. Vi anser att arbetet måste inriktas så att nästa insats faktiskt leds och genomförs av Förenta nationerna.

Jag ställer frågan till ledamöter från alla politiska partier, särskilt Centerpartiet och Kristdemokraterna som i många andra sammanhang framhåller hur viktigt det är att engagera sig i Förenta nationerna: Varför tyckte inte utskottets majoritet att det var lämpligt att betona och understryka vikten av att Sverige är engagerat i Förenta nationerna och därmed kan bidra i de FN-operationer vi blir tillfrågade om?

Jag har några frågor till den borgerliga gruppen. Den säkerhetspolitiska linjen ligger fast. Vad betyder det? Betyder det att Sverige ska fortsätta att vara militärt alliansfritt? Ja eller nej? Tänk efter ordentligt när ni svarar på frågorna.

Vidare undrar jag varför ni inte kan tänka er att stödja en reservation av oss socialdemokrater och andra där vi säger att vi faktiskt behöver delta i fler FN-ledda insatser. Det handlar om att vi ska använda alla de verktyg som finns till förfogande. Jag är förvånad.

Man kan inte lämna en debatt om säkerhetspolitik utan att ha en diskussion om vad som de facto har diskuterats den senaste tiden, nämligen den totala splittringen i den borgerliga regeringen om viktiga frågor, om säkerhetspolitik, om försvaret, om synen på Ryssland. Vi från Socialdemokraterna ställer frågorna till er. Vi fick inte svar i utrikesdebatten av utrikesminister Carl Bildt, men det kanske finns någon ledamot här som vågar svara på frågorna. Frågorna var bland annat om Sveriges försvar är ett särintresse.

Vi socialdemokrater menar att det är viktigt att se försvaret som ett nationellt intresse. En av de grundläggande uppgifterna för ett lands regering är att se till att sköta försvaret. Vi har sett på område efter område den snabba förändringen från värnpliktsförsvar till yrkesförsvar. Det är ett materielberg som har hopat sig framför försvarsledningen. Det har varit inte fullt finansierade inköp av nya JAS. Då är det inte underligt att se en försvarsledning som helt utmattad försöker klara de arbetsuppgifter som regeringen har lagt på Försvarsmakten. Försvarsmakten gör allt man kan, men regeringen tar inte ansvar för fattade beslut utan hänvisar till att försvaret är ett särintresse; försvaret har inget med oss att göra utan är ett särintresse som vilket annat intresse som helst.

Det här rymmer en annan intressant fråga när vi diskuterar säkerhetspolitik, nämligen om det svenska försvaret i en budgetprövning kan behandlas som vilken myndighet som helst. Borde man inte i stället titta på hur det militära hotet ser ut, vilka resurser det svenska försvaret behöver och vad man ska förbereda sig för och därifrån bygga ett svenskt försvar och se vad det kostar? Är inte det egentligen den rimliga hållningen? Jo, det tycker vi socialdemokrater. Det är inte så att försvaret ska vara en budgetpost som kan behandlas som vilket särintresse som helst, utan det ska utgå från en analys av hur situationen ser ut.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Då kommer vi till nästa fråga. Med den ryska militära ökningen i materiel och resurser, utgör då Ryssland ett militärt hot mot Sverige? Vi har hört en representant från Folkpartiet, det vill säga vice statsministern och partiledaren, tala om att det är dags att sätta upp patriotmissiler på Gotland. Då är frågan till alla de borgerliga partierna: Anser ni att Ryssland är ett militärt hot mot Sverige?

Låt mig förklara hur vi socialdemokrater ser på saken. För att vara ett hot mot Sverige måste ett land ha intention och förmåga. Det räcker inte med att ha förmågan. Om man inte har en intention att angripa någon annan blir det inget krig. Har man intentionen att angripa någon men inga resurser blir det heller inget krig. De två sakerna behövs, nämligen intention och förmåga.

Låt oss titta på intentionen. Är det någon i kammaren som på fullt allvar kan säga att Ryssland i dag har intentionen att anfälla Sverige? Mitt svar är nej. Jag tror att Ryssland inte har en sådan intention. Jag tror inte att Ryssland kommer att ha en sådan intention inom den närmaste framtiden – under en framtid som jag kan överblicka. Jag tycker dessutom att ryssarna vore fullständigt korkade om de hade en sådan intention eftersom deras problem i stället finns i söder och öster. Vore jag en rysk försvarsplanerare hade jag inte fokuserat på hur jag kan attackera ett land som är medlem i Europeiska unionen. Jag skulle mer fundera på situationen i Kaukasien.

Hur är det med förmågan? Det är klart att Ryssland har en förmåga att attackera Sverige. Om Ryssland satte in alla sina resurser skulle nog svenska försvaret ha svårt att stå emot. Så är det naturligtvis. Sannolikheten att Ryssland skulle samla alla sina resurser mot oss är dock väldigt liten.

Sanningen är den att Ryssland har ingen intention att anfälla Sverige, och förmågan att anfälla Sverige är otroligt liten. Ryssland av i dag är inte Sovjetunionen.

Anser då vi socialdemokrater att det inte finns något att oro sig över och att allt är fantastiskt bra? Nej, självklart inte. Ryssland gör nu en förmågeutveckling. Ryssland satsar fler miljarder än tidigare efter kalla kriget på att bygga upp sin försvarsförmåga. Det ska vi naturligtvis ha ögonen på. Vi ska naturligtvis följa utvecklingen för att se vilka konsekvenser det så småningom kan få för svenska försvaret. Det betyder inte att Ryssland automatiskt blir ett hot, men det betyder att det svenska försvaret naturligtvis måste studera vad den ryska förmågeutvecklingen innebär och vad vi behöver för att matcha en sådan. Så är det naturligtvis.

Kan vi se en situation där intentionen förändras, att Ryssland helt plötsligt får för sig att attackera ett land i Europeiska unionen? Jag anser att vi ska följa den demokratiska utvecklingen i Ryssland. Vi ser att den går åt fel håll. Ryssland blir mer och mer auktoritärt och styrs mer och mer från Kreml. Det blir svårare och svårare för oppositionen. Det i sig är naturligtvis ett oroande tecken. Om det går över styr i den politiska processen i Ryssland kommer vi naturligtvis i en framtid att se hur nya ledare stiger fram som har en helt annan dagordning än dagens och som då har intentionen, eller dumheten, att göra något som vi i dag inte räknar med att de ska göra.

Det handlar om intention och förmåga. Ryssland har i dag egentligen inget av dem. Men vi måste bevaka den politiska utvecklingen, och vi

måste bevaka förmågeutvecklingen. Det kommer naturligtvis att få effekter på hur vi utvecklar vårt svenska försvar.

Är Ryssland ett militärt hot eller ej? Ge ett svar i debatten! Det handlar om säkerhetspolitik.

Jag har alltså ställt följande frågor: Innebär den säkerhetspolitiska linjen att vi är militärt alliansfria – ja eller nej? Varför kan ni inte ställa upp på att ha en inriktning att vi mer ska delta i fredsbevarande operationer som är ledda och mandaterade av Förenta nationerna? Är svenska försvaret ett särintresse? Är Ryssland ett militärt hot?

Anf. 55 VALTER MUTT (MP):

Herr talman! Tidigare försvarsberedningar har konstaterat att ett militärt angrepp direkt mot Sverige är osannolikt under överskådlig tid. I den europeiska säkerhetsstrategin från år 2003 angavs att en storskalig aggression mot någon medlemsstat inte var trolig. Den snart 70-åriga fredsperiod som Västeuropa upplevt sedan andra världskrigets slut är den längsta någonsin i vår del av världen, och de 204 år av fred som Sverige åtnjutit har få motsvarigheter någonstans i världen.

Det kan vara bra att hålla detta i minnet när braskande kvällstidningsrubriker ropar ut att vårt försvar bara förmår hålla den lede fi stängen en enda vecka, något som förmodligen i och för sig stämmer om man tänker sig ett scenario där en stormakt av någon outgrundlig anledning satsar hela sin kraft på att betvinga Sverige och att omvärlden samtidigt förblir totalt passiv. På samma sätt skulle vår försvarsförmåga antagligen snabbt kunna slås ut av ett massivt meteoritregn.

När man lämnar tankelekarnas fascinerande men osannolika låtsasvärldar och kliver ut i verkligheten är det helt andra hotbilder som tornar upp sig. Försvarsberedningens rapport från 2007 konstaterar att de globala miljöutmaningarna och klimatförändringarna utgör de allvarigaste hoten mot människornas säkerhet och fundamentala livsvillkor i vår tid. Jag tycker att det är positivt att vi i detta betänkande lyckats nå betydande samsyn kring att ett utvidgat säkerhetsbegrepp, som även väger in icke-militära hotbilder, bör utgöra grunden för Sveriges säkerhet. Och det är glädjande att ett enigt utskott ställer sig bakom ambitionen att etablera ett europeiskt fredsinstitut för att utveckla EU:s förmåga att förebygga och lösa konflikter genom medling och dialog.

Herr talman! Vi i Miljöpartiet vill emellertid ta längre och snabbare steg i riktning mot ett totalförsvar där de klassiska militära delarna krymper och gökungar som JAS helt avvecklas. Givet vad klimatklockan är slagen och att, som Försvarsberedningen konstaterade, klimatförändringarna utgör vår tids största säkerhetshot är det hög tid att en stor del av de enorma belopp som i Sverige och i världen alltså satsas på militärt försvar omdirigeras till klimatinvesteringar. Bara i min hemstad, Göteborg, beräknas stigande havsnivåer under kommande årtionden kräva 10 miljarder kronor i investeringar i ny infrastruktur.

För att gå från den lokala till den globala nivån bör vi erinra oss att de rika länderna på FN:s klimatmöte i Köpenhamn 2009 lovade att de från och med 2020 årligen skulle bistå utvecklingsländerna med 100 miljarder dollar i nya friska pengar för klimatinvesteringar. Utan en omfattande global nedrustning är det svårt att se hur belopp i den storleksordningen skulle kunna frigöras. Nu när antalet krig i världen, såväl mellan som

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

inom länder, sjunker vore det naturligt att även de globala rustningsutgifterna började sjunka. Att så ändå inte sker beror av allt att döma mer på framgångsrik lobbyverksamhet från det militärindustriella komplexet än på faktiska försvarsbehov.

Herr talman! Det pågår en kampanj från delar av borgerligheten, såväl publicister som politiker, om att Sverige bör ansöka om medlemskap i Nato. Vi i Miljöpartiet avvisar detta bestämt och värdesätter högt fortsatt svensk alliansfrihet och noterar till vår glädje att enligt SOM-institutet ställer sig bara 19 procent av väljarna positiva till ett svenskt Natomedlemskap. I en värld dominerad av stormakter, motsättningar och misstroende har små alliansfria länder som inte hotar någon en viktig roll att spela som medlare och brobyggare. Att utmåla en USA-ledd krigsallians från förra seklets förra hälft som något nytt och spännande är rätt patetiskt och åskådliggör den fantasiinfarkt som lamslår stora delar av dagens svenska borgerlighet. Ett Natomedlemskap skulle kunna öppna upp för stationering av amerikanska kärnvapen på vårt territorium, något som blivit fallet i Belgien, Nederländerna, Italien, Tyskland och Turkiet, och detta trots att dessa länder inte producerar egna kärnvapen. Denna beredskap att ta emot amerikanska kärnvapen kallas nukleärt kompanjonskap, nuclear sharing, och strider mot icke-spridningsavtalet, som Sverige signerat.

Amerikanska kärnvapen innanför våra gränser ökar naturligtvis risken för att vi i en framtid blir utsatta för kärnvapenattacker. Rimligen skulle även risken för terrorattacker öka om vi blir del av en USA-ledd militärallians. Låt oss komma ihåg att man i stora delar av omvärlden inte gör någon tydlig boskillnad mellan USA och Nato, vilket kanske inte är så förvånande med tanke på att Nato under sina drygt 60 år alltid haft amerikanska generaler som överbefälhavare och att Pentagons inflytande över alliansens förehavanden är massivt.

I det här sammanhanget förtjänar det att påpekas att USA emellanåt agerar på och ibland över folkrättens heldragna linjer. Jag tänker här på företeelser som Guantánamo och tortyr av fångar eller hur obemannade drönare skördar ett växande antal civila offer. En färsk undersökning från Pakistan visar att CIA:s drönare under de senaste tio åren där dödat 3 468 personer varav 893 civila, av vilka 176 var barn. USA bedriver här en sorts krig utan krigsförklaring, och sammaledes gäller i Jemen och Somalia. Enligt New York Times beklagade sig nyligen USA:s ambassadör i Pakistan, Cameron Munter, över att han inte informerats om att hans huvudsakliga uppgift i landet skulle gå ut på att döda folk.

I september 2011 dödar drönare i Jemen två amerikanska medborgare som uppges vara terrorister, och två veckor senare dödas även den 16-årige sonen till en av dem som dödades i den första attacken. Det var något som fick den republikanske senatoren Rand Paul att i USA:s kongress uttrycka sin djupa olust över att presidenten ges rätt att döda amerikanska medborgare, inklusive omyndiga personer.

Varje tisdag förelägger CIA presidenten, om vi får tro den ansedda brittiska tidningen The Guardian, en så kallad kill list där han ombeds kryssa för personer som ska dödas under arbetsveckan. Hela denna skymningsvärld skulle självfallet Sverige genom ett Natomedlemskap komma betydligt närmare. Jag har svårt att förstå varför vi skulle utsätta svenska officerare, som jag har stor respekt för, för något så förnedrande.

Det är utomordentligt att FN nu tillsatt en utredning under ledning av den brittiske juristen Ben Emmerson för att utröna på vilken folkrättslig grund, om alls någon, USA bedriver sitt drönarkrig.

Herr talman! I stället för att backa in i framtiden borde vi nu ta till vara alla de nya möjligheter för fred och mellanfolkligt samarbete som globaliseringen för med sig och som dagens kommunikationsteknik öppnar nya vägar för. Det är dags att EU äntligen förverkligar EU-parlamentets gamla krav på att upprätta en civil fredskår. Det är på tiden att vi politiker tar till oss fredsforskningens rön. Här i Stockholm har vi det världsledande fredsfnorskningsinstitutet Sipri i vars styrelse Göran Lennmarker, tidigare moderat ordförande i utrikesutskottet, utövar ett inspirende ledarskap.

Låt oss komma ihåg att internationellt samarbete inte bara försiggår på nationell och övernationell nivå utan även, och i växande grad, på diverse understatliga nivåer, där folkrörelser och medborgargrupper utbyter information och där kommuner upprättar partnerskap med kommuner i andra världsdelar. Sedan 2004 finns en världskommunal federation – en sorts Förenta kommunerna – med högkvarter i Barcelona, och 2008 anordnades den första världskommunala fredskonferensen i Haag i Holland. Detta framväxande globala civilsamhälle agerar i hög grad självständigt men ställer också krav på nationella och övernationella parlament att upprätta lagar och regleringar som exempelvis stänger skatteparadis och tvingar de stora multinationella företagen att uppföra sig som ansvarsfulla medborgare och ta hänsyn till såväl arbetsmiljön som miljön och betala skatt i de länder där deras vinster skapas.

Jag stöder självfallet, herr talman, Miljöpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservationerna 7 och 13.

Anf. 56 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Vi sverigedemokrater ställer oss i dag bakom samtliga våra reservationer samt vårt särskilda yttrande, men vi väljer att yrka bifall bara till våra reservationer nr 5, 8 och 12.

Vi debatterar som sagt i dag säkerhetspolitik utifrån ett betänkande som dels behandlar motioner i ämnet, dels berör frågan om säkerhetspolitik i ljuset av den ekonomiska krisen i Europa.

När vi debatterar svensk säkerhetspolitik kan jag inte låta bli att kommentera den senaste tidens försvarspolitiska debatt i medierna, som på många sätt varit både spännande och lite skrämmande att följa. Överbefälhavare Sverker Göransson's uttalande om att Sverige bara kan stå emot ett angrepp i en vecka på en plats har startat en välbehövlig debatt om svensk försvarsförmåga som Sverigedemokraterna länge efterfrågat. Att vår statsminister senare skulle bemöta debatten med ett uttalande om att svenskt försvar är ett särintresse är högst anmärkningsvärt och har väckt starka förståeliga reaktioner.

Samtidigt som jag välkomnar att fler partier än Sverigedemokraterna nu har börjat tala om behovet av höjda försvarsanslag kan jag inte annat än skönja ett ganska stort mått av dubbelmoral och bara ett spel för gallerierna när det råkar vara läge i opinionen för att tala om stärkt försvar.

När Sverigedemokraterna i debatter i riksdagen talat om behovet av att stärka svenskt försvar har vi från våra politiska motståndare bara

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

blivit bemötta med kritik med bland annat argumentet att vi i dag står inför andra nya hot som inte kan bemötas med militära medel. Inget annat parti har de senaste åren kommit med konkreta förslag om höjda försvarsanslag, utan i stället har man röstat för en försvarsbudget som innebär en allvarlig underfinansiering av vårt svenska försvar. Som det ser ut i dag är försvaret underfinansierat med ca 30 miljarder och kan inte ens uppnå de mål som nuvarande regering satt upp.

Vi är det enda parti som på allvar vill värna Sveriges försvar och också skjuter till resurser för det. Sverigedemokraterna lägger ca 20 miljarder mer på försvaret än regeringen i fyraårsbudgeten. Svensk säkerhetspolitik och svenskt försvar är en av statens kärnuppgifter, och det duger helt enkelt inte att den högste representanten för Sveriges regering kallar försvaret för ett särintresse. Det faktum att enskilda regeringsföreträdare sedan kommer med ofinansierade utspel ändrar inte på detta faktum.

Herr talman! Det aktuella betänkandet tar upp att dagens hot och utmaningar som sagt inte enbart kan bemötas med militära medel. Sverigedemokraterna instämmer i att de hot som Sverige potentiellt står inför inte kan isoleras till rent militära och kan behöva bemötas på andra sätt. Vi anser det dock beklagligt att regeringen gång på gång använder argumentationen om nya hotbilder som en ursäkt för att nedrusta Sveriges militära försvar i stället för att bredda vårt försvar. På samma sätt som militära medel inte kan skydda cybersäkerheten kan inte globala regler för cybernetverk skydda oss mot ett eventuellt militärt angrepp.

Nu står vi inte inför ett militärt hot i dagsläget men situationen kan snabbt förändras, och vi kan inte blunda för de långtgående ryska upp-rustningsplanerna.

Precis som Nato angav vid sitt senaste toppmöte i Chicago vad gäller alliansens viktigaste uppgift menar Sverigedemokraterna att den svenska Försvarsmaktens främsta uppgift är att skydda och försvara Sveriges territorium och befolkning mot en attack och fungera som en garant för vår suveränitet.

Vi kan även instämma i att det är viktigt att försvara folkrätten och i de fall det är befogat delta i internationella insatser för att bidra till fred och stabilitet och skydda människor. Vi menar vidare att internationella insatser måste ha ett tydligt mål och syfte samt vara sanktionerade av FN och ha rimliga utsikter till framgång. Ett deltagande bara för deltagandets egen skull anser vi inte vara rimligt. Om Sverige ska bidra till sådana insatser anser vi att det ska finnas tillräckligt med resurser, så att det inte sker på bekostnad av vårt försvar av Sverige.

Herr talman! Låt mig även tala om vikten av Sveriges alliansfrihet och Nato.

Med tanke på hur vårt försvar ser ut i dag kan man fråga sig om det har varit en medveten strategi från regeringens sida att göra vårt svenska försvar så svagt att svenskarna till slut ska känna att det inte finns något annat val än att gå med i Nato. Sverigedemokraterna ser positivt på ett samarbete med Nato och har inget emot det partnerskapsavtal som finns. Men då vi vill värna Sveriges neutralitet och alliansfrihet motsätter vi oss ett fullt medlemskap i Nato.

Socialdemokraterna, som också bär ett ansvar för den utveckling som varit till där vi står i dag vad gäller svensk försvarsförmåga, hävdar också

att de vill värna vår alliansfrihet och ställer sig kritiska till ett medlemskap i Nato. Socialdemokraternas motivering till detta är bland annat att de litar på EU:s diplomatiska förmåga och Lissabonfördragets solidaritetsförklaring. Solidaritetsförklaringen i EU innebär dock att vi är skyldiga att ge stöd om ett annat EU-land skulle bli angripet, och vi förväntar oss detsamma om Sverige skulle bli angripet.

Vi anser det motsägelsefullt att tala om vikten av alliansfrihet om man inte samtidigt talar om riskerna med vad en full implementering av solidaritetsförklaringen kan innebära för Sverige och dess alliansfrihet.

Självklart ska vi bistå vårt närområde i händelse av kris och katastrof, men vi måste fundera på vad solidaritetsförklaringen innebär i praktiken. Om till exempel Turkiet blir medlem i EU och hamnar i konflikt med Iran och Irak, är det då Sveriges skyldighet att bidra med militära medel? Som det ser ut i dag är det ganska oklart vad implementeringen av solidaritetsförklaringen ska innebära. Vi måste kunna diskutera vad den innebär för Sveriges alliansfrihet.

Både i utskottets betänkande och i Socialdemokraternas reservation framhålls att EU kan möta de nya hoten med handel, bistånd och diplomati. Jag instämmer i att dessa verktyg är en viktig del i säkerhetspolitiken för att verka förebyggande för fred och stabilitet. Samarbete med andra stater och organisationer för att bemöta gränsöverskridande hot som terrorism och organiserad brottslighet är också nödvändigt. Vi anser dock inte att detta kan ersätta behovet av ett väl utbyggt svenskt försvar. Att inför svenska folket hävda att de kan känna sig trygga för att EU exempelvis kan bemöta Rysslands upprustning med handel, bistånd och diplomati anser jag inte vara trovärdigt.

I det aktuella betänkandet hävdas också att Sveriges närområde numera utgörs av EU:s yttre gränser inbegripet grannskapsområdena, vilket gör att Centralasien och öknar i Sahara ska betraktas som Sveriges nuvarande grannländer. Sverigedemokraterna, som är positivt inställda till ett nordiskt försvarssamarbete, anser att vårt viktigaste närområde fortfarande består av våra geografiska grannländer främst i Norden och Baltikum. Vi anser att den solidaritetsförklaring som finns mellan de nordiska länderna snarare behöver stärkas och konkretiseras.

Utskottet framhåller i betänkandet att den ekonomiska krisens effekter på länders försvarsekonomier ska användas som utgångspunkt för ett fördjupat försvarssamarbete i Europa. Även Sverigedemokraterna inser naturligtvis att det är väldigt positivt med vissa mellanstatliga försvarsmaterielsamarbeten. Vi anser dock att ett ökat försvarsmaterielsamarbete inte ska användas som en ursäkt för att nedrusta vårt eget försvar eller som en början till ett gemensamt EU-försvar. Sverigedemokraterna förespråkar i stället ett förstärkt svenskt försvar. Ett gemensamt EU-försvar skulle innebära ett uppgivande av den nationella självbestämmanderätten och vår alliansfrihet, vilket vi anser vara oacceptabelt och inget som är förankrat hos den svenska befolkningen – med tanke på hur kritisk Sveriges befolkning är till ett Natomedlemskap.

Herr talman! Betänkandet tar även upp EU:s roll som global aktör. Vi stöder tanken på ett gott samarbete i Europa och anser att det är en förutsättning för fred och stabilitet. Vi instämmer också i vikten av att EU står upp för rättsstatens principer, demokrati och mänskliga rättigheter. Vi ser dock inte detta som likställt med att EU alltmer måste gå mot att bli en

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

överstatlig union. Vi ser snarare att det EU som i dag växer fram motverkar fredliga relationer i Europa samt att styrningen av EU har ett stort demokratiskt underskott.

Vad gäller EU:s gemensamma utrikespolitik kan vi se ett mervärde i att ha en global plattform för att möta globala problem. Så länge vi kan ha ett Europasamarbete i utrikespolitiken som bygger på samsyn och respekt för länders olika utrikespolitiska intressen ser vi inget problem med detta.

Det vi däremot ställer oss kritiska till är Europeiska utrikestjänsten och att Sveriges utrikespolitik i så hög grad ska bli påverkad av EU:s utrikespolitik att man till och med säger att EU:s utrikespolitik är vår utrikespolitik.

Då det inte verkar finnas utrymme för konsensus inom alla områden av utrikespolitiken vare sig mellan medlemsstaterna eller inom kommissionen menar vi att det finns all anledning att hålla fast vid en samordnad utrikespolitik i de frågor där det finns samsyn i stället för att med organisatoriska medel försöka ge en bild av en enhetlighet som inte finns.

Fru talman! Utskottet har som sagt även behandlat frågan om säkerhetspolitik i ljuset av den ekonomiska krisen. EU har försökt bemöta krisen med hårdare ekonomisk styrning, åtstramningspaket och stabilitetsmekanismer. EU:s åtgärder har mötts av reaktioner i form av demonstrationer mot åtstramningspaketet och mot åtagandet att betala stora summor pengar till länder som misskött sin ekonomi. Dessa reaktioner måste tas på allvar i stället för att bemötas med mer styrning och överstatlighet.

Vi kan konstatera att krisen har ställt frågor om EU:s framtid och dess utveckling på sin spets. Å ena sidan förespråkade kommissionens ordförande José Manuel Barroso i september att EU:s länder på sikt bör gå mot en federation av stater för att komma till rätta med underliggande brister i samarbetet.

Å andra sidan, och i motsatt riktning, höll den brittiske premiärministern David Cameron ett uppmärksammat tal den 23 januari om Storbritanniens relation till EU och om EU:s framtid. Cameron argumenterade för ett nytt fördrag för samtliga EU-länder eller, om det inte skulle vara möjligt, en omförhandlad och ny överenskommelse, med den inre marknaden som grund, mellan enbart EU och Storbritannien.

Cameron talade även om att det finns en växande frustration bland medborgare i EU:s medlemsländer över att beslut tas längre och längre från dem. Han påpekade att vi är olika nationer med olika viljor, och vi kan inte och ska inte låtsas något annat. Han sade att ett flexibelt, frivilligt samarbete binder länder starkare samman än något som är påtvingat från en central makt. Jag håller med om detta.

Sverigedemokraterna välkomnar en konstruktiv debatt om utvecklingen inom EU och om EU:s framtid. Vi anser att även Sverige tydligt borde deklarera att vi vill omförhandla vårt EU-medlemskap, och vi anser att svenskarna borde få tycka till om EU-medlemskapet i en folkomröstning.

Anf. 57 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till alla socialdemokratiska reservationer, vilket jag glömde när jag höll mitt anförande.

Jag kan lugna Julia Kronlid med att Socialdemokraterna inte alls menar att diplomati, bistånd, handelspolitik och internationellt samarbete ska ersätta det svenska försvaret. Vi tror dock inte att det svenska försvaret är allenarådande och det enda som behövs för att hantera kriser och konflikter i världen.

Vi tror att många av de hot, kriser och katastrofer som riskerar att uppkomma hanteras bäst med andra resurser än militära, det vill säga med bistånd, med öppenhet för flyktingar, med fungerande utvecklings-samarbete, genom större samarbete mellan länder, genom ett gott samarbete inom Europeiska unionen, genom att bistå så att andra länder blir medlemmar av Europeiska unionen och genom att kämpa mot diskriminering och annat.

Det Julia Kronlid säger om att vi bedriver den politiken för att på den vägen ersätta det svenska försvaret är alltså inte sant. Vi vill ha kvar det svenska försvaret som en försäkring som vi betalar en premie till för att vi den dag vädret blir sämre och risken för ett militärt anfall mot Sverige uppstår ska ha ett fungerande försvar.

Under tiden är det dock viktigt att se på de andra hot som finns, och då är det militära försvaret inte det allra bästa verktyget att använda.

Anf. 58 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Det är bra att Socialdemokraterna säger att det inte ska ersätta vårt svenska försvar, men i praktiken har det skett. Varför röstade Socialdemokraterna annars för en försvarsbudget som innebär att vi vid ett militärt angrepp bara kan försvara Sverige i en vecka på en plats?

Socialdemokraterna har inget förslag på utökade försvarsanslag och ett starkare försvar. Om Urban Ahlins argumentation ska vara rimlig måste ni på allvar visa att ni vill stärka vårt svenska försvar.

Vad anser Socialdemokraterna och Urban Ahlin om en full implementering av EU:s solidaritetsförklaring? Det finns ett kryphål som gör att vi inte måste bistå med militära medel, men det går mot den riktningen. Det finns ett stort politiskt tryck att bistå vid konflikter. Om ni så gärna vill värna Sveriges alliansfrihet, hur ser ni då på denna utveckling inom EU? Är ni kritiska eller positiva till den?

Anf. 59 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Redan Anna Lindh sade på Folk och Försvar för mer än tio år sedan att det är svårt att se att Sverige skulle förklara sig neutralt om ett annat land i Europeiska unionen angreps militärt av en annan makt. Hon hade rätt då, och vi har rätt nu när vi säger att det inom Europeiska unionen är viktigt att vi samarbetar, utarbetar relationer med varandra och visar solidaritet. Detta är uttryckt i solidaritetsklausulen i Lissabonfördraget där vi säger att vi är beredda att bistå med hjälp om landet så önskar men att vi själva bestämmer hur den hjälpen ska se ut.

Solidaritetsklausulen har utvecklats till en solidaritetsförklaring för att också inbegripa Norge och Island, vilket jag tror att Sverigedemokraterna också tycker är högst rimligt. Natolandet Norge ska med sina försvarsgarantier garantera stöd till Turkiet, och Sverige ska inom EU hjälpa Grekland vid en katastrof. Självklart ska vi då också hjälpa Norge, och därför har vi denna solidaritetsförklaring.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Det är en bra utveckling där länderna går djupare och djupare in i ett gemensamt internationellt samarbete.

Detta är Sverigedemokraterna emot. Ni vill gå i den andra riktningen och åternationalisera. Det är därför Julia Kronlid talar om att Cameron är så bra; han vill ju gå den andra vägen och åternationalisera.

Det är fel väg framåt. Vi behöver mer internationellt samarbete, och då kommer frågor om att vi ömsesidigt ska lita på och stötta varandra när det uppstår kriser och katastrofer.

Vad gäller försvarets storlek menar vi att den budget vi har lagt fram motsvarar den resurs vi behöver lägga på det svenska försvaret i dagsläget, för vi ser inget militärt hot mot Sverige. För att ett militärt hot ska uppstå måste det finnas en annan makt med intention och förmåga att anfalla Sverige, och det finns ingen sådan makt i dag.

Anf. 60 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Jag kan inte tolka det på annat sätt än att Urban Ahlin är nöjd med dagens försvar och att det räcker att vi kan försvara Sverige i en vecka om hotbilden skulle förändras.

Vad gäller solidaritetsförklaringen är det viktigt att visa solidaritet med vårt närområde, men en utveckling mot ett fullskaligt gemensamt EU-försvar där vi har skyldighet att ingripa militärt om ett annat land angrips bör vi vara vaksamma mot. Sverige måste få bedöma från fall till fall vad som är rimligt. När EU utvidgas kan ganska komplicerade konflikter uppstå, till exempel i Turkiet eller öststaterna.

Vi bör därför reflektera över detta och ställa oss kritiska så att vi inte går åt det hållet.

Ja, vi är positiva till ett nordiskt försvarssamarbete. Vi har aldrig sagt något annat. Det är givet att vi ska ställa upp för varandra. EU är dock större och bredare, och här bör Sverige få göra sin egen bedömning av vilken förmåga vi har och på vilket sätt vi vill bidra.

Anf. 61 HANS LINDE (V):

Fru talman! Både Urban Ahlin och Valter Mutt har i sina anföranden lyft upp intressanta områden och intressanta frågor. Jag ser fram mot att längre fram i debatten från de borgerliga företrädarna få höra svaren på de frågor som har ställts.

För mig som vänsterpartist är frågor om säkerhetspolitik ganska enkla. Svensk militär alliansfrihet har tjänat vårt land och vår omvärld väl och har möjlighet att tjäna vår omvärld väl under lång tid framöver.

Den militära alliansfriheten har bidragit till att generation efter generation i det här landet har kunnat leva i fred och undvika krigets helvete. Den militära alliansfriheten har gett vårt land ett utrikespolitiskt handlingsutrymme som har gjort att Sverige har kunnat spela en viktig roll i arbetet för fred och nedrustning när den politiska viljan har funnits.

När vi tittar på hur det ser ut i världen i dag är det uppenbart att det råder akut brist på länder som är militärt alliansfria och står upp för fred, nedrustning och mänskliga rättigheter oavsett när, var och med vilka motiv de kränks eller inskränks. Sverige skulle kunna vara ett sådant land, men den militära alliansfriheten är en förutsättning för att vi ska kunna vara den rösten i världen. För mig som vänsterpartist är det självklart att vår militära alliansfrihet är en av våra viktigaste och största ut-

rikespolitiska tillgångar. Därför ser vi försvaret av den svenska militära alliansfriheten som en av de absolut viktigaste politiska frågorna.

Jag ser med oro på hur den svenska militära alliansfriheten steg för steg under ganska lång tid har tömts på sitt innehåll och hur förtroendet för den svenska militära alliansfriheten har undergrävts.

År 2008 sade en majoritet i denna kammare ja till EU:s Lissabonfördrag där man uttryckligen slår fast att den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik ska omfatta den gradvisa utformningen av unionens gemensamma försvarspolitik. Den kommer att leda till ett gemensamt försvar.

Bara några månader innan riksdagen fattade beslutet att ställa sig bakom Lissabonfördraget och dessa skrivningar hade den borgerliga regeringen valt att uppgradera den svenska representationen vid Nato-högkvarteret i Bryssel till en egen ambassad. Om vi tittar ut över världen kan vi konstatera att vi i modern tid aldrig har haft så få svenska soldater i FN-insatser som just nu. Samtidigt har vi aldrig haft så många svenska soldater som har deltagit i internationella insatser med Natoemblem på sina uniformer.

Fru talman! Vi ska vara ärliga och säga att ingenstans märks urholkningen av den svenska militära alliansfriheten så tydligt som i Norrlands inland. Under de senaste åren har vi gång på gång sett hur den borgerliga regeringen har upplåtit svenskt territorium i norra Sverige för att Nato ska kunna genomföra militära övningar på vårt territorium. År 2009 genomfördes den största flygövningen i Sveriges historia med bas i Luleå. Det var en övning som helt leddes av Nato där både USA och Turkiet fick delta. På flygbasen i Vidsel i Norrland har USA:s flygvapen getts tillstånd att träna bombflygning vid flera tillfällen.

Hur länge kommer det att dröja innan den här typen av militära övningar tillsammans med Nato och under Natos ledning sprider sig till andra delar av Sverige? Vi ser redan i dag hur Försvarsmakten i stora delar av Sverige trycker på för att man ska öppna svenskt territorium för internationella militära övningar. I Göteborg, som jag kommer från, vill man öppna den södra skärgården för internationella militära övningar bland annat tillsammans med Nato.

Natos ledning och deras hejarklack i svensk debatt och i den svenska riksdagen försöker sälja in militäralliansen Nato med argumentet att det är en freds- och frihetsallians. Låt mig ställa några enkla frågor.

Fråga irakierna som har levt i mer än ett decennium med våldet i sin vardag under det USA-ledda anfallskriget om Nato har gett dem frihet.

Fråga de många oppositionspolitiker som just nu sitter fängslade i Natolandet Turkiet om Nato har gett dem deras mänskliga rättigheter.

Fråga befolkningen i den afghanska byn Baraki Barak som USA:s flygvapen bombade mitt i natten den 6 juni förra året och dödade 18 civila om Nato har gett dem fred.

Fru talman! Den tid då vi som är vänner av den militära alliansfriheten kunde tala om att försvara den militära alliansfriheten är snart förbi. Nu handlar det i större utsträckning om att vi behöver återupprätta den militära alliansfrihetens trovärdighet. Det krävs att vårt territorium, vårt luftrum och vårt territorialvatten inte upplåts för framtida och ytterligare Natoledda militärövningar. Det krävs att Sverige som enskilt land tackar nej till att delta i EU:s stridstrupper och Natos snabbinsatsstyrka, och det

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

krävs att vi avvecklar vår ambassad vid Natohögkvarteret i Bryssel. Det krävs framför allt att vi får en svensk regering som har modet att föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik.

Det bästa sättet att skapa säkerhet är att förebygga militära konflikter. Det krävs breda och ofta civila insatser där man bekämpar fattigdom och hunger och ger unga män och kvinnor framtidstro genom utbildning och arbetstillfällen. Det krävs att man stärker respekten för demokrati och mänskliga rättigheter. Det är många gånger det bästa sättet att skapa säkerhet.

Centralt i ett konfliktförebyggande arbete måste vara att vi runt om på jordklotet begränsar handeln med vapen. I stället har vi det senaste decenniet sett en mycket kraftig militär upprustning runt om på jordklotet. Enligt fredsforskningsinstitutet Sipri har de hundra största vapentillverkarna på jorden ökat sin försäljning av vapen med 51 procent sedan 2002. Sverige har i högsta grad bidragit till denna utveckling. Bara det senaste decenniet har den svenska vapenexporten mer än fyrdubblats.

Om vi ska lyckas med att förstärka det förebyggande arbetet och förebygga väpnade konflikter krävs det ett mycket kraftfullt svar på de omfattande klimatförändringar som vi redan i dag ser på olika delar av jordklotet. För ett par år sedan gjorde Sida en omfattande studie där man konstaterade att 46 länder riskerade att drabbas av väpnade konflikter på grund av klimatförändringarna. Att förebygga väpnade konflikter är kostsamt och komplicerat, men att inte förebygga konflikter utan hantera dem när de har uppstått är mycket mer kostsamt.

Den utveckling som vi har sett i Mali i Västafrika de senaste månaderna visar på vikten av konfliktförebyggande arbete. Det visar också att konflikter inte kan hanteras, lösas eller förklaras med ensidiga militära förklaringsmodeller. Mali är ett av världens fattigaste länder med en regering som under lång tid inte har haft vare sig den politiska viljan eller förmågan att se till hela befolkningens bästa. Mali är ett av de länder som redan har drabbats hårt av klimatförändringarna. Det är ett av de länder som Sida redan för flera år sedan pekade ut som ett land där riskerna var stora för framtida konflikter kopplade till klimatförändringarna. Det är inte så konstigt. I Mali slår klimatförändringarna mot befolkningen och konkurrensen om mat och odlingsbar mark ökar.

I Mali har det saknats förutsättningar att förhindra att militanta grupper har kunnat etablera sig och att vapen har kunnat strömma in i landet efter Muammar Gaddafis fall i Libyen. Konflikterna i Mali och andra väpnade konflikter understryker att om vi ska kunna förebygga konflikter och bygga fred och säkerhet behöver vi ett breddat säkerhetsbegrepp där vi inte tittar på de militära delarna.

Fru talman! För mig är det viktigt att lyfta upp något som hittills har saknats i debatten och som tyvärr alltför ofta saknas när vi diskuterar säkerhetspolitik, nämligen den del av jordens befolkning som är kvinnor. Krig och konflikter är inte könsneutrala. Krig och konflikter drabbar män och kvinnor på olika sätt och i olika grad. Så är det i varje väpnad konflikt.

De senaste åren har jag haft möjlighet att besöka Liberia i Västafrika vid två tillfällen. Det är ett land som i dag tar mödosamma steg mot fred och försoning efter ett av vår tids grymmaste inbördeskrig. Under inbördeskriget i Liberia var det sexualiserade våldet, våldet mot kvinnor, våld-

täkterna och stympningen en bärande del av de stridande parternas krigsföring. Det var ett massförstörelsevapen som användes i kriget och konflikten.

När jag har träffat kvinnor i Liberia och pratat med dem ifrågasätter de om deras land verkligen är ett postkonfliktland som vi ofta beskriver det som i Västeuropa. Vi anser att Liberia i dag är ett land i fred eftersom männen har slutat skjuta på varandra, men männens våld mot kvinnorna – det sexualiserade våldet – har på inget sätt avtagit. Det fortsätter.

Vid samtal med kvinnor i Liberia, som har drabbats så hårt av våld och krig, är det uppenbart att vi när vi talar om krig, säkerhet och fred – dessa generella beskrivningar – alldeles för ofta utgår från mäns verklighet och från mäns erfarenheter. Kvinnors erfarenheter osynliggörs, och kvinnor betraktas som särintressen.

Jag tror att det är viktigt att vi ser att var tredje kvinna runt om på jordklotet utsätts för våld i hemmet, på jobbet eller i samhället. Långt fler kvinnor runt om på detta jordklot lever med rädslan för våld. Det är en rädsla som begränsar kvinnors möjligheter att delta i samhället och att röra sig i sitt eget samhälle, i sin egen by eller i sin egen stad. Detta är ett våld som finns i varje land, i varje kultur och i varje samhällsgrupp.

Detta är kanske vår absolut största säkerhetspolitiska utmaning. Ska vi lyckas möta denna säkerhetspolitiska utmaning som mäns våld mot kvinnor utgör måste vi göra två saker. För det första måste vi synliggöra hur våld och konflikter drabbar män och kvinnor på olika sätt. För det andra måste vi se att kvinnor runt om på detta jordklot inte bara är offer utan att kvinnor i högsta grad själva är aktörer som försöker skapa fred och säkerhet. I vårt arbete med att förebygga konflikter och hantera konflikter måste vi inkludera kvinnor i alla lägen.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 62 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! När vi i utskottet för några dagar sedan skulle begära talartid fick jag viss kritik från socialdemokraten Urban Ahlin för att jag begärde 14 minuter. Han sade: Hur kan du tala så länge? Själv klockades han in på 14.05, och då hade han begärt bara 10 minuters talartid.

Jag tror inte att skillnaden är så stor mellan Socialdemokraterna och alliansregeringen på flera bärande områden. Däremot är det intressant att Urban Ahlin vill söka konflikten. Det kan man fundera en del på. Kan det vara så enkelt att det är kongressfrossa?

Fru talman! Enligt World Development Report från 2011 lever cirka en och en halv miljard människor i sviktande stater i situationer av våld och förtryck. Det motsvarar nästan var femte människa på vår planet – tre gånger EU, fem gånger USA eller motsvarande 170 gånger Sverige. Det är en nästan ofattbar siffra. Men likväl är detta verklighet.

En sådan vardag har i någon mening även präglat Europa under lång tid. Fram till freden 1945 och undertecknandet av Romfördraget 1958 hade Europa mer ofta än sällan varit skådeplats för väpnade krig och konflikter. Därför var det lika unikt som välbehövligt när Europas stormakter efter andra världskrigets slut insåg det meningslösa i framtida krig sinsemellan. Därmed lades grunden för bildandet av FN, Nato och EU som tillsammans och på olika sätt har bidragit till den kanske längsta sammanhängande fredstiden i Europa.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Europas samarbete och avsteg från väpnad konflikt som problemlösning har inneburit fred efter århundraden av krig, frihet för nästan hela Öst- och Centraleuropa och ekonomisk tillväxt för hela regionen. Mycket av detta låg säkert till grund för att EU tilldelades Nobels fredspris 2012.

Fru talman! Sverige är en av världens äldsta fortfarande fungerande demokratier. Trots politiska olikheter har vi en lång och stolt tradition av breda överenskommelser att se tillbaka på. Vårt system är förhållandevis stabilt, förutsägbart och förankrat hos medborgarna. Vi tar mycket av detta för givet.

Låt oss tänka på att mindre än en timme bort från Stockholm, och än kortare från Skåne, ligger Vitryssland som är Europas sista diktatur. Demokrati och frihet är därför inte självklara utan måste alltid försvaras. Därför är det relevant att ta ett samlat grepp om försvars-, säkerhets- och utrikespolitiken.

Sverige har inte varit i krig eller väpnad konflikt på nära 200 år, vilket torde vara världsrekord i fred. Det är någonting för oss svenskar att vara stolta över och framhäva i internationella sammanhang.

I år, 2013, befinner vi oss mitt emellan två viktiga jubileer – i alla fall viktiga för oss som är historieintresserade – nämligen freden i Örebro 1812 och freden i Kiel 1814.

Två världskrig och det kalla kriget har utkämpats vid vår dörr. Vårt närområde är ingalunda förskonat från krig eller konflikt. Vårt geografiska läge och vår politiska hemvist har genom tur och skicklighet förskonat oss från krigets fasor. Men trots detta, eller kanske just på grund av detta, har vi en lång och stolt tradition av internationell solidaritet och deltagande i olika aktioner.

Dagens internationella samfund omfattar mer än FN. Svensk samverkan med andra aktörer som Nato och EU är därför en naturlig utveckling av vår internationella solidaritet.

Terrorism, sjöröveri, väpnade konflikter, naturkatastrofer och liknande hot mot och störningar av mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och världshandel har inneburit svenskt deltagande.

Svensk trupp och personal har aktivt deltagit i operationer inom ramen för Nordic Battlegroup, NBG, i Adenviken, i Afghanistan och i Libyen.

I sammanhanget kan nämnas att sedan 2003 har EU inlett ca 30 civila och militära krishanteringsinsatser, varav hälften fortfarande pågår.

FN saknar egna resurser för fredsbevarande och humanitära insatser. Trots detta motsätter sig Vänsterpartiet svenskt deltagande i Natoleda insatser av principiella skäl. Och Socialdemokraterna vill att nästa utlandsuppdrag ska ske under specifikt FN-kommando. Men om din grannes hus brinner frågar du inte efter märket på vattenslangen.

Vår egen, den nordiska och EU:s solidaritetsklausul värnas, och vi kommer inte att vara passiva om katastrof eller angrepp drabbar ett EU-land eller ett nordiskt land.

En sak som allt oftare har slagit mig är den starka kontrasten mellan kloka socialdemokrater i andra länder och socialdemokrater hemma i Sverige. På många områden dras liknande slutsatser, och på många områden används en snarlik retorik. Men det finns ett stort undantag. I fråga om Nato är det för somliga socialdemokrater lika självklart och naturligt

som det är något som möts av intuitivt avståndstagande från svenska socialdemokrater.

Självfallet finns det historiska händelser som kan förklara åtskilligt. Danmark och Norge ockuperades under andra världskriget. Estland, Lettland och Litauen våldfördes å sin sida av Röda armén och Sovjetstaten.

Samtidigt har mycket hänt. Efter Berlinmurens fall 1989 var det möjligt för Sverige att staka ut en ny kurs som fullbordades i och med EU-medlemskapet.

Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Samtidigt kommer vårt land inte att förhålla sig passivt om katastrof eller angrepp skulle drabba ett annat medlemsland i Europeiska unionen eller ett annat nordiskt land. I detta ligger också en förväntan om att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sveriges säkerhet byggs solidariskt med andra.

I ljuset av detta finns det anledning att välkomna en ärlig och mer fri debatt.

Medan socialdemokrater i Danmark och Norge unisont sjunger Natos lov är reaktionen i Sverige surmulen tystnad.

Det finns anledning att beklaga denna brist på nyanser och avsaknad av ledande S-företrädare som ens vågar pröva argumenten. Detta konstaterande, fru talman, Urban Ahlin och alla andra socialdemokrater, görs med den största respekt.

För mig som moderat är det självklart att tre grundläggande villkor ska vara uppfyllda för en eventuell svensk Natoanslutning.

För det första handlar det om folklig uppslutning. Då återstår en hel del med återkommande mätningar som indikerar ett Natostöd på runt 30 procent i Sverige.

För det andra handlar det om parlamentarisk uppslutning. Jag kan konstatera att endast Moderaterna och Folkpartiet genom beslut har uttalat sig till förmån för medlemskap.

För det tredje handlar det om koordinering med Finland. Även i vårt östra grannland finns det tydliga skillnader mellan dem som är för och dem som är emot. Två statliga utredningar har inte i någon större utsträckning flyttat fram positionerna i Helsingfors. Finland kunde inte ens samla sig bakom beslut om deltagande i Libyen.

Urban Ahlin har ställt frågor om den militära alliansfriheten. Jag konstaterar att utrikesutskottet 2008/09 skrev följande: Sverige är militärt alliansfritt. Det går inte att se militära konflikter i vårt närområde som skulle påverka endast ett land. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige bör därför kunna såväl ge som ta emot militärt stöd. Det är Sverige självt som definierar den närmare innebörden av den militära alliansfriheten.

I den utrikespolitiska deklarationen avgiven av regeringen här i riksdagen 2010 sägs det: Regeringen har tidigare presenterat och förankrat Sveriges säkerhetspolitik i riksdagen. Den säkerhetspolitiska linjen ligger fast.

I den utrikespolitiska deklarationen 2011 sägs det: Regeringen har tidigare presenterat och förankrat Sveriges säkerhetspolitik i riksdagen. Den säkerhetspolitiska linjen ligger fast.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

I den utrikespolitiska deklarationen 2012 sägs det: Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast.

Däremot har jag hört en del röster här under dagen som har talat utifrån termen ”militär alliansfrihet”. Den betyder ärligt talat väldigt olika saker. Jag har till exempel noterat att Vänsterpartiet säger att man i en militär alliansfrihet är tveksam till eller emot Lissabonfördraget. Enligt Vänsterpartiets motion innebär militär alliansfrihet att man är emot Partnerskap för fred. Hur ställer sig Socialdemokraterna till detta? Man är emot Natoövningar, vilket det också hänvisades till från talarstolen. Hur ställer sig Socialdemokraterna till detta?

Läser man vidare i den vänsterpartistiska motionen ser man att partiet vill avveckla Sveriges ambassad vid Natodelegationen i Bryssel. Hur ställer sig Socialdemokraterna till detta? Vänsterpartiet menar också att Europeiska unionen leder en militär upprustning som Sverige är med och bidrar till. Hur definierar man det?

Jag har sett att Sverigedemokraternas definition av militär alliansfrihet är att det är motsägelsefullt till EU, enligt Julia Kronlid. Man tycker att det kräver mer pengar. Jag kan då konstatera att Socialdemokraternas och de rödgröna partiernas linje när vi hade valet 2010 var mindre pengar till försvaret. Vi hade att möta ett önskemål om minus 2 miljarder i försvaret i samband med valet 2010. Den sverigedemokratiska definitionen av militär alliansfrihet är att vi ska hålla oss hemma och inte befinna oss utomlands.

Avslutningsvis har Miljöpartiet från talarstolen definierat militär alliansfrihet. Det innebär bland annat att man beskriver JAS Gripen som gökunge. Är det en socialdemokratisk hållning? Man beskriver också Natosamarbetet som en USA-ledd krigsallians.

Fru talman! Militär alliansfrihet kan uppenbarligen definieras på väldigt många olika sätt beroende på om man är socialdemokrat, sverigedemokrat, vänsterpartist eller miljöpartist. För egen del tycker jag att det är klokt att den svenska säkerhetspolitiska linjen ligger fast. Jag tror inte att skillnaden är så dramatiskt stor mellan Socialdemokraterna och alliansregeringen.

Fru talman! Ryssland är en viktig global och regional aktör som samverkar med både EU och Nato. Dess integration med den internationella ekonomin har stor säkerhetspolitisk betydelse för Östersjöregionen och för övriga Europa. Men det finns också anledning att vara bekymrad över utvecklingen i Ryssland, inte minst för de ryska medborgarnas del. Ryssland uppvisar betydande brister vad gäller rättsstat, bekämpning av korruption och främjandet av uppbyggnaden av ett starkt civilt samhälle. Det senaste är det absurda åtalet mot en död man, Sergej Magnitskij. Som advokat engagerade han sig mot de företagsplundringar som inte skedde med myndigheternas goda minne utan just *genom* dessa myndigheter.

Urban Ahlin har gett en beskrivning av läget i förhållandet mellan Sverige och Ryssland. Jag delar i allt väsentligt Urban Ahlins beskrivning av Ryssland. Han borde egentligen inte ens berätta det han berättar från talarstolen för sådana som mig. I stället finns det ledande socialdemokrater som närapå tycks abonnera på radio- och tv-tid för att beskriva en annan Rysslandsbild än den Urban Ahlin beskrev. Min fråga till Socialdemokraterna är alltså: Vilken Rysslandsbild är det som gäller – den

man torgför via radio och tv eller den Urban Ahlin på ett väldigt moderat sätt, om uttrycket tillåts, framför från riksdagens talarstol?

Fru talman! Det ligger i sakens natur att många av våra skyddsinsatser blir internationella till sin natur. Jag vill i samband med detta framhålla försvaret av universella normer och värden som demokrati, mänskliga fri- och rättigheter, jämställdhet, mänsklig värdighet och utveckling. Därför måste människorättsfrågor bli en integrerad del av säkerhetspolitiken, något som är särskilt viktigt avseende internationell krishantering och förebyggande insatser.

Här spelar FN:s resolutioner 1325 om kvinnor, fred och säkerhet, 1612 om barn och väpnade konflikter och 1820 om sexuellt våld i väpnade konflikter stor roll. Därför välkomnar jag att vårt säkerhetspolitiska fokus har flyttats från att primärt handla om territoriellt försvar till att sätta människors säkerhet i främsta rummet.

Jag har talat om världen ur ett säkerhets- och försvarspolitiskt perspektiv. Jag har betonat Sveriges roll på den internationella arenan som en aktiv, solidarisk och engagerad aktör för främjandet av fred, frihandel och demokratispridning. Jag har även talat om att Sveriges huvudsakliga arena för detta utgörs av internationella samarbeten tillsammans med FN, EU och Nato.

Vår förmåga att agera enskilt och/eller med likasinnade påverkas givetvis av våra ekonomiska förutsättningar och omständigheter. Världen av i dag är annorlunda jämfört med gårdagens. Globaliseringen och det ömsesidiga sammanflätandet av ekonomier, kulturer och samhällen har lett till stora förändringar. Visst har länders militära makt och förmåga fortfarande stor påverkan, men samtidigt har globaliseringen höjt tröskeln för militär våldsanvändning liksom minskat toleransen för mänskliga förluster.

Mot denna bakgrund blir ekonomisk styrka och framgång alltmer centralt för globalt politiskt inflytande. Trots de nuvarande problemen är och förblir EU en stor framgång. EU är det mest ambitiösa och framgångsrika frivilliga och fördjupade samarbetet mellan olika länder i historien. EU är världens största integrerade ekonomi. EU är världens största bidragsgivare, och EU är världens största mottagare och givare av utländska investeringar. EU omfattar 500 miljoner människor och en fjärdedel av världens ekonomi.

Sverige har i allt väsentligt ett starkt säkerhetspolitiskt intresse av en starkare europeisk integration. Europeiska unionen är mer än inre marknad, mellanstatligt samarbete och geografisk närhet. EU är i grunden en union av värderingar.

Fru talman! Historien visar att det tyvärr är en bister sanning att ett fredsavtal ingalunda innebär en garanti för fred. Konfliktdrabbade länder har tyvärr en tendens att ofta återfalla i stridigheter. Världssamfundet måste därför bli bättre på att bidra till en säkrad fred.

En viktig bakomliggande orsak är förekomsten av fattigdom och undermålig demokratisk utveckling. Fattigdomsbekämpning och demokratispridning utgör därför den överordnade målsättningen för de svenska fredsbevarande insatserna. Sverige agerar kraftfullt för att stärka synergier mellan de civila och militära insatserna, liksom för att identifiera områden där rättsväsendet kan bidra till stärkt civilkrishantering. Denna inställning stöds i allt väsentligt av den europeiska säkerhetsstrategin från

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

2003. Där framhålls att det inte kommer att finnas någon hållbar fred utan utrotning av fattigdomen.

För mig är därför utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik verktyg i samma låda. För att kunna uppnå detta syfte måste Sverige vara en aktiv part på de arenor där vi har bäst möjlighet att göra vår röst hörd. Därför utgör Nato det främsta forumet för fortsatt transatlantisk dialog kring säkerhetspolitik. Därför ligger det i svenskt intresse med fortsatt deltagande i Natoledda insatser under FN-mandat. Notabel är den rödgröna splittringen.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag understryka att krig och konflikt utgör de enskilt största hindren för utveckling och fattigdomsbekämpning. De fortsatta fredsinsatserna måste genomsyras av insikten om att säkerhet, utveckling och respekt för mänskliga fri- och rättigheter och demokratiska principer är nära sammanflätade med ömsesidig förstärkning. Detta är själva grunden och förutsättningen för att demokrati, mänskliga fri- och rättigheter, en fungerande rättstat och allmänt välstånd ska kunna uppnås.

Utan fred, ingen säkerhet.

Utan demokrati, ingen utveckling.

Med dessa avslutande ord, fru talman, vill jag yrka avslag på motionerna och bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet.

Anf. 63 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Hans Wallmark gör patetiska försök att skapa en splittersbild på den rödgröna sidan. Jag ställde några frågor till dig, Hans Wallmark. Tycker du att det svenska försvaret är ett särintresse? Det är vad din statsminister tycker, men det är vad andra borgerliga företrädare *inte* tycker. Ska vi sätta upp patriotmissiler på Gotland? Det är vad en del folktopartistiska företrädare, det vill säga vice statsministern, tycker – men det tycker inte statsministern.

Jag menar att detta är ett försök att lägga ut dimridåer för att få debatten att handla om någonting helt annat. Det är den borgerliga regeringen som har ansvaret för att sköta den grundläggande uppgiften, det vill säga det svenska försvaret. Statsministern och vice statsministern har olika uppfattningar om synen på Ryssland, behovet av patriotmissiler och hur man ska se på det svenska försvaret. Tydligare kan inte splittringen vara.

Sedan: You didn't pass the test. Jag ställde en enkel fråga till dig, och det var: Om den säkerhetspolitiska linjen ligger fast, betyder det då att Sverige är militärt alliansfritt? Jag vill ha ett jasvar eller ett nejsvar på denna fråga. När vi har behandlat detta i utskottet har vi nämligen eftersträvat precis det Hans Wallmark ville, det vill säga att vi ska ha breda överenskommelser om säkerhets- och försvarspolitik. Jag har bidragit i alla dessa sedan mitten av 1990-talet, och då har vi kommit överens om förflyttningar i EU, i det nordiska samarbetet och i vår relation till Nato. Så har det varit.

Detta har gjorts i total enighet, precis som du sade. Du läste upp utrikesutskottets betänkande när vi bestämde oss för att vi skulle ställa upp på solidaritetsklausuler och solidaritetsförklaringar. Det utgick dock från den militära alliansfriheten. Du läste precis upp det själv. Frågan är naturligtvis: När du nu blev ordförande i utskottet och vi socialdemokrater

föreslår att det precis på samma sätt som tidigare ska stå att vi är militärt alliansfria – vad var skälet till att du tog bort det?

Är det ett försök att skapa breda överenskommelser och ett samarbete över blockgränserna i de här viktiga frågorna? Nej, det är det inte. Det är bara att försöka skapa en bild av att vi ska jobba allt vi kan med Nato och att vi struntar i allting annat. Det är fel bild som Hans Wallmark ger.

Anf. 64 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! När det gäller olika synpunkter på och uppfattningar om Ryssland är det alldeles uppenbart att detta inte bara finns inom Alliansen utan också inom den socialdemokratiska familjen.

Vi har nu en särskild ordning för att både göra en säkerhetspolitisk analys och av detta dra försvarspolitiska slutsatser. Den försvarsberedning som Urban Ahlin har undertecknat, fru talman, är en del av detta. För det finns alltså en särskild ordning.

Jag kan bara konstatera att när vi möttes i valet 2010 mötte de fyra allianspartierna ett rödgrönt regeringsalternativ som föreslog neddragningar på försvarsområdet med 2 miljarder. Men jag gläds åt den tillnyktring som uppvisas.

Det är alldeles sakligt korrekt att beskriva Sverige precis som Urban Ahlin gör, genom att säga att det är militärt alliansfritt. Så kan man säga. Samtidigt har vi olika former av andra kombinationer. Vi har solidaritetsförklaringen och vi har det Lissabonfördrag som Hans Linde nyligen kritiserade från talarstolen. Samtidigt kan jag konstatera att om vi skulle skriva in den militära alliansfrihet som Urban Ahlin efterfrågar är frågan om det är Urban Ahlins militära alliansfrihet som gäller. Eller är det Vänsterpartiets militära alliansfrihet, som betyder nej till Lissabonfördrag, nej till samarbete inom partnerskap, nej till Natoövningar i Sverige och nej till en svensk ambassad vid Natodelegationen i Bryssel? Eller är det Miljöpartiets militära alliansfrihet, som beskriver JAS Gripen som en gökunge och Nato som en USA-ledd krigsallians? Eller är det Sverigedemokraternas militära alliansfrihet, som egentligen fullt ut motsätter sig samverkan med EU? Vilken är den militära alliansfriheten?

Anf. 65 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Det enkla svaret är att militär alliansfrihet betyder att man inte är med i en militär allians. Det är den enda definition som finns av militär alliansfrihet. Det du gör nu är ett gigantiskt misstag, Hans, när du försöker få det till att militär alliansfrihet skulle definieras som någonting annat och att vi därför inte kan nämna orden militär alliansfrihet.

Sverige är militärt alliansfritt. Vi har fattat alla dessa beslut om Lissabonfördraget, solidaritetsklausuler och solidaritetsförklaringar. Varje gång har vi i utskottet mycket noga betonat att det inte påverkar landets säkerhetspolitiska hållning, det vill säga att Sverige är militärt alliansfritt. Det har ingenting med något annat att göra.

Nu vill jag höra från Hans Wallmark: Är Sverige militärt alliansfritt – ja eller nej?

När det gäller den ryska situationen är det den borgerliga regeringen som inte kan vara överens om huruvida Ryssland är ett hot eller inte. Vi socialdemokrater säger unisont – jag, Peter Hultqvist, Anna-Lena och alla andra – att Ryssland inte utgör ett militärt hot av det skälet. De har

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

inte en intention att anfalla oss, och de har knappt förmåga. Men de håller på att utveckla sin förmåga. De satsar tusentals miljarder nu i investeringar i försvarsmateriel och annat. Då ska vi hålla ögon och öron öppna för att se vad det leder till och hur det påverkar det svenska försvaret.

Det är i den borgerliga regeringen som statsministern och vice statsministern inte kan komma överens om huruvida Ryssland är ett militärt hot eller ej och om det behövs patriotmissiler på Gotland. Det är inte i det socialdemokratiska partiet vi har problem med detta. Ryssland är inte ett militärt hot. Men Ryssland upprustar, och det kommer naturligtvis att få konsekvenser för det svenska försvaret. Detta är vi socialdemokrater fullständigt eniga om.

Men frågan återstår, och detta är din sista chans, Hans: Är den säkerhetspolitiska hållning vi har i dag att Sverige är militärt alliansfritt?

Anf. 66 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att vi bland åhörarna vid dagens utrikespolitiska debatt har en delegation från Marockos parlament under ledning av hans excellens Karim Ghellab.

I would like to greet the delegation from the Parliament of Morocco under the leadership of His Excellency Karim Ghellab.

Anf. 67 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Det är glädjande att vi kan visa upp för den marockanska delegationen att vi i alla fall har en aktiv utrikes- och säkerhetspolitisk debatt i den svenska riksdagens kammare.

Jag har två kommentarer. Den första gäller Ryssland. Med Urban Ahlins formuleringar och beskrivning av Ryssland behöver han inte i någon större utsträckning övertyga mig. I allt väsentligt delar jag den bild han målar upp. Jag kan möjligtvis tillföra ytterligare några nyanser och kanske fördjupa bilden, men i allt väsentligt delar jag den alltså.

Däremot kan jag notera att det finns olika röster i debatten även inom Urban Ahlins eget parti. Men för detta finns också en ordning. Vi har Försvarsberedningen, som ska lämna ett säkerhetspolitiskt betänkande under sommaren 2013 och därefter dra försvarspolitiska slutsatser.

När det gäller militär alliansfrihet är det alldeles uppenbart att Sverige inte är en del av någon militär allians. Men lika uppenbart är – om Urban Ahlin nogsammt hade lyssnat till den debatt som vi hitintills har haft i kammaren – är att det finns fyra olika definitioner av hur man ser på militär alliansfrihet beroende på om man är vänsterpartist, miljöpartist, socialdemokrat eller sverigedemokrat. Detta har åtminstone jag kunnat notera.

Jag kan alltså notera att det finns olika röster. Men min grundläggande inställning, som jag också började med att tala om när jag höll mitt anförande, är att jag inte tror att skillnaden i grunden är så förfärligt stor mellan Socialdemokraterna och alliansregeringen.

Anf. 68 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Hans Wallmark kom med något påstående om att Sverigedemokraterna bara vill hålla sig hemma. Jag vill säga att jag tycker att det är stor skillnad mellan att frivilligt vilja delta i internationella insatser som man anser uppfyller ett syfte för fred och stabilitet i världen eller att

av solidaritet ställa upp för våra grannländer och att ingå i en militär allians. Det är just detta att ingå i en militär allians som vi är kritiska till oavsett om det gäller Nato eller en utveckling inom EU till ett gemensamt försvar, som Lissabonfördraget så tydligt förespråkar.

Jag skulle vilja ställa några frågor till Hans Wallmark. Uttalandet från överbefälhavare Sverker Göransson om att Sverige endast kan stå emot ett militärt angrepp i en vecka har debatterats mycket. När vi nu står här i dag och har en debatt om svensk säkerhetspolitik skulle jag vilja fråga Hans Wallmark om han anser att det är förenligt med en hållbar säkerhetspolitik att ha ett så svagt försvar. Och är det rimligt att svenskt försvar är underfinansierat med ca 30 miljarder kronor?

Jag vill även fråga Hans Wallmark en gång till – eftersom han inte svarade Urban Ahlin på denna fråga – om det är i enlighet med Alliansens och Moderaternas säkerhetspolitik att betrakta vår svenska försvarsmakt som ett särintresse, såsom statsminister Fredrik Reinfeldt har uttryckt det.

Anf. 69 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Onekligen har den så kallade enveckasdiskussionen förekommit nu en tid i Sverige. Det intressanta är bara i förhållande till vad – en vecka i förhållande till vad? Det finns en mängd olika bakomliggande förutsättningar som varken Julia Kronlid eller jag känner till. Jag kan mycket väl erkänna att det är en klatschig formulering. Men frågan är hur mycket relevans den har och vad det egentligen är den beskriver. Och hur såg det ut tidigare? Var det sju dagar, fem dagar eller tre dagar?

Mycket av den debatt som förs bygger på något slags antagande att Sverige är precis ensamt, det vill säga att alla skulle vända sig mot Sverige. När jag tittar på en kartbild ser åtminstone jag att om man ska nå Sveriges kust eller land så måste man komma från söder, från öster eller från väster. I alla dessa lägen kommer man att passera ett eller flera andra länder varav flera dessutom är Natoanslutna och därmed artikel 5-länder. Hela debatten bygger på något sätt på ett antagande där man tänker bort resten av världen.

Hela betänkandet och samtalet har fört oss till att vi bygger ett internationellt samarbete. För mig handlar det om att jag vill bygga upp en förmåga för landet att ge hjälp men också att ta emot hjälp. Jag tycker att hela försvarsdebatten och den säkerhetspolitiska debatten saknar väsentliga beståndsdelar. Det går inte att tänka sig Sverige utskilt från de andra. Vi hänger ihop. Det är det som är den grundläggande hållningen.

Anf. 70 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Vi kan definitivt fråga oss hur det såg ut tidigare. Vår försvarsminister Karin Enström sade i en intervju att svensk försvarsmakt var starkare i dag än när Alliansen kom till makten. Man kan fråga sig hur det såg ut då. Vi kanske bara kunde försvara Sverige i en dag eller två dagar tidigare om det nu är en vecka.

Självfallet är detta inte helt enkelt att beräkna, och man vet inte i förhållande till vad, men jag tycker ändå att det säger ganska mycket när vår överbefälhavare säger det. Och han är inte heller ensam om att göra dessa beräkningar.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Jag hör också i det Hans Wallmark säger att vi helt enkelt ska lita på att andra länder ska hjälpa oss. Vi är inte med i någon militär allians – jag vill inte heller att vi ska vara det – och vi måste kunna ha en egen kapacitet att försvara vårt land och inte bara lita på att andra ska komma till vår hjälp. Det uttalande som vår försvarsminister har gjort om att vi kan lita på andras hjälp har också kritiserats av Nato som har sagt att vi inte kan lita på att vi får hjälp från andra.

Därför undrar jag igen: Är det verkligen tillräckligt att ha ett sådant försvar, och varför kan man inte ens finansiera upp det så att det inte är underfinansierat? Nu när man inte ens upp till regeringens mål med vårt svenska försvar.

Jag skulle även vilja få ett tydligare svar på vad som är Alliansens ambitioner vad gäller ett Natomedlemskap. Kan vi förvänta oss att det kommer ett förslag från regeringen inom en snar framtid? Kan man verkligen utlova att man kommer att respektera svenska folkets och majoriteten av riksdagens politiska partiers vilja?

Anf. 71 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! När det gäller Julia Kronlids tilltrasslande om en dag, en vecka eller vad det kan vara överlåter jag med varm hand åt henne själv att ta sig ur den djungeln.

Jag kommer från Ängelholm och representerar Skåne i Sveriges riksdag. Svensk försvars- och säkerhetspolitik för tio år sedan innebar förbandsnedläggningar. Min hemort drabbades av nedläggning av den skånska flygflottiljen F 10. Flera andra orter drabbades också.

Jag tycker att vi när vi pratar om svensk försvars- och säkerhetspolitik ska jämföra dagens förhållanden med gårdagens. Jag tror att de allra flesta är överens om att från 2009 till i dag har det handlat om ett påtagligt förmågeuppbyggande. Hur såg den försvars- och säkerhetspolitiska debatten ut tidigare, om vi tänker tillbaka lite? Den handlade, som jag nämnde, om förbandsnedläggningar och budgetneddragningar. Det är en annan verklighet i dag. I den budget som riksdagen har antagit för 2013 handlar det till och med om satsningar, bland annat på en uppgradering av JAS Gripen. Jag hör till dem som tycker att det är ett bra beslut men vet att det finns andra i den här kammaren som är av annan uppfattning, exempelvis Miljöpartiet, och det har jag viss respekt för.

Jag tror att det är viktigt att man ser det alliansregeringen har gjort och framför allt att man ser hur den socialdemokratiska försvars- och säkerhetspolitiken som alliansregeringen fick arva 2006 såg ut.

När det gäller finansieringen finns det en ordning för detta. Vi har en försvarsberedning. Den ska göra en säkerhetspolitisk analys, och efter det ska man göra en fortsatt försvarspolitisk analys.

När det gäller Nato räknade jag upp tre kriterier. Det första är folklig uppbackning, och någon sådan kan man inte säga att det just nu finns i någon större utsträckning. Parlamentarisk uppbackning är det andra kriteriet, och det är väl alldeles uppenbart att det saknas i den här kammaren. Det tredje kriteriet är koordinering med Finland. Jag kan konstatera att två statliga utredningar redan har gjorts, men debatten i Finland är inte i någon väsentlig grad annorlunda än den i Sverige. Det är tre viktiga kriterier för mig.

Anf. 72 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Jag ska erkänna att jag och Urban Ahlin inte alltid är överens om alla saker här på jordklotet. Vi är inte överens om varje kommantecken i varje skrivelse som vi har behandlat i den här kammaren, men på en punkt är jag faktiskt till 100 procent överens med Urban Ahlin, och det är hur vi definierar militär alliansfrihet. Militär alliansfrihet, precis som Urban sade, innebär att man inte är med i en militär allians. Där finns det ingen oenighet. Sedan finns det en rad olika frågor när det gäller svensk säkerhetspolitik där jag och Urban har lite olika syn, precis som Vänsterpartiet och flera andra partier har lite olika syn. Det är väl välkommet. Vi ser exakt detsamma på den borgerliga sidan, och det är bra att vi har en debatt om detta.

Någonting som oroar mig i den här debatten när vi diskuterar svensk säkerhetspolitik är att Moderaterna säger att den säkerhetspolitiska linjen ligger fast. Men vad innebär den säkerhetspolitiska linjen om vi inte kan säga tydligt och klart att Sverige är militärt alliansfria? Vilken är den svenska säkerhetspolitiska linjen som ligger så fast? För mig framstår det här som ett gungfly snarare än fast mark.

Jag noterade att Hans Wallmark gav sig på att försöka definiera Vänsterpartiets politik. Det gick väl sådär, Hans Wallmark. Ett tips för framtiden, när Hans Wallmark åtminstone ett tag till ska vara ordförande i utrikesutskottet, är att läsa oppositionens reservationer innan han börjar recensera oppositionen.

Hans Wallmark sade här att Vänsterpartiet principiellt är motståndare till att Sverige deltar i en insats som Nato leder. Nej, så är det inte. Det har vi också uttryckligen meddelat i vår reservation. Vänsterpartiet vill värna ett starkt FN. Vi hade önskat att FN hade kapaciteten att kunna stå som värd för alla militära insatser. Vi ser att det inte är så i dag. Därför har vi accepterat att FN i vissa fall delegerar genomförandet till andra organisationer. Vi har tagit ställning till det i kammaren och gjort en individuell prövning från fall till fall. Därför har vi från Vänsterpartiet till exempel sagt ja till att Sverige deltar i insatsen i Kosovo, som ju har letts av Nato. Men här är den stora skillnaden: Vi gör en individuell prövning. Moderaterna däremot säger ryggmärgsmässigt nej till varje insats som leds av FN och ja till varje insats som leds av Nato. Där går skillnaden mellan våra två partier.

Anf. 73 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Jag ska ge Hans Linde rätt på ett par punkter. Det är alldeles riktigt att Vänsterpartiet inte har haft något emot den Natoleda insatsen i Kosovo. Vänsterpartiet och Socialdemokraterna tycker rätt olika i många frågor men kan möjligtvis vara överens i någon. Dock måste jag ge Hans Linde fel i beskrivningen, som är rätt fördomsfull, att Moderaterna och alliansregeringen i varje stycke, ryggmärgsmässigt, skulle gå Natos önskemål till mötes. Jag tycker att det är att förminska de rätt svåra frågor som vi har att ta ställning till när det kommer olika former av begäranden och önskemål. Om jag ger Hans Linde rätt på någon punkt önskar jag att han på just den punkten skulle kunna ge mig rätt.

Jag konstaterar bara, som vi säger, att den säkerhetspolitiska linjen ligger fast, och jag hänvisar tillbaka till det dokument som jag också citerade för Urban Ahlin: Sverige är militärt alliansfritt. Det går inte att

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

se militära konflikter i vårt närområde som skulle påverka endast ett land. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige bör därför kunna såväl ge som ta emot militärt stöd. Det är Sverige självt som definierar den närmare innebörden av den militära alliansfriheten.

Däremot måste väl Hans Linde också ha hört i debatten i kammaren att ni framför olika nyanser av hur man kan fylla er egen definition av militär alliansfrihet. Det är alldeles uppenbart att Miljöpartiet, Sverigedemokraterna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har lite olika syn på detta. Det är bara att läsa till exempel Vänsterpartiets reservation för att se den typen av nyansskillnader. Det är inget fel i det. Jag tycker att det är bra att vi har den typen av politisk debatt, men det är alldeles uppenbart att ni har olika röster när ni pratar om det politiska innehållet i tolkningen av militär alliansfrihet.

Anf. 74 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Den här debatten blir allt märkligare. Nu har flera från oppositionen gått upp här och sagt att vi har exakt samma definition av begreppet militär alliansfrihet. Där finns det ingen oenighet mellan oss och Socialdemokraterna, och jag tror inte heller för den delen Miljöpartiet. Däremot har vi olika syn på hur säkerhetspolitiken ska föras i olika delar och hur vi på olika sätt värnar svensk säkerhet. Men det är också en helt annan diskussion.

Det är möjligt att jag har fel när jag säger att Moderaterna ryggmärgsmässigt har sagt nej till varje FN-insats och ja till varje Natoinsats under sin tid vid makten. Men det är en ganska lätt slutsats att dra om man har följt den borgerliga regeringen i sex och ett halvt år. Vilka förfrågningar från FN under de här sex och ett halvt åren har Moderaterna sagt ja till, Hans Wallmark, och vilka förfrågningar från Nato har man sagt nej till? Det är möjligt att jag har fel, men min bild är att när Nato eller EU ber Sverige att delta i en insats tvekar man inte att säga ja, men när det kommer förfrågningar från FN säger man nej. Det är möjligt att det inte är ryggmärgsmässigt – det kanske görs jättefina bedömningar bakom kulisserna – men faktum är att ni har sagt nej till svenskt deltagande i varje möjlig FN-insats under er tid vid makten.

Anf. 75 HANS WALLMARK (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte exakt vilka som har kommit. I tidigare inlägg, både i samband med den utrikespolitiska deklarationen och från talarstolen här i dag, har det hänvisats till olika telefonsamtal och annat. Jag kan inte säga vilka som har kommit eller inte kommit. Jag tycker däremot att det viktigaste är att vi är beredda att axla ett internationellt ansvar och inte står likgiltiga utan hörsammar de önskemål som finns när länder och folk är i nöd. Ett antal av de insatser som vi har gjort, även om de har varit Natoleda, har vilat på FN-beslut. Det finns alltså en koppling mellan det vi har gjort och att vi är oerhört angelägna om FN-processerna.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag i grunden tycker att det är bra att vi ställer upp och att det är ett tecken på vårt internationella engagemang.

Prot. 2012/13:68
20 februari

Anf. 76 ISMAIL KAMIL (FP):

Fru talman! Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Sverige ska inte förhålla sig passivt om ett angrepp skulle drabba ett EU-land eller ett nordiskt land eller om en katastrof skulle äga rum. Det gäller Sveriges samlade försvar, såväl militär som civil förmåga. Därför är det viktigt att motverka inre splittringar framför allt inom EU.

Sveriges säkerhet byggs solidariskt med andra länder. Ett enat EU och ett gemensamt agerande från EU gör att vi blir mer trovärdiga och inflytelserika. EU kan på så sätt vara en stark global aktör.

Det nordiska försvarspolitiska samarbetet har fördjupats de senaste åren i syfte att stärka parternas nationella försvar men också för att hitta gemensamma lösningar. Den nordiska solidaritetsförklaringen i april 2011 går ut på att bistå varandra med relevanta medel om ett nordiskt land skulle drabbas, exempelvis av en terrorattack, och om det landet skulle be andra nordiska länder om hjälp.

Sverige har ett bra samarbete med Nato dels genom Partnerskap för fred, dels genom Euroatlantiska partnerskapsrådet och genom deltagande i Natoleda fredsfrämjande operationer.

Fru talman! Dagens utmaningar och hot är gränsöverskridande. Sveriges säkerhet måste därför i hög grad byggas solidariskt med andra länder. Därför måste vi vara aktiva och drivande i arbetet för stabilitet och säkerhet i Europa och omvärlden. Sverige har bidragit och måste även i fortsättningen bidra till krishanteringsinsatser under FN:s, EU:s och Natos ledning. Ett aktivt deltagande leder till ökad säkerhet.

Ett starkt FN-system och ett nära samarbete med regionala aktörer ska vara centralt för en global fred och säkerhet. Begreppet skyldighet att skydda är centralt i utvecklingen av folkrätten. Folkpartiet tycker att det är bra att fokus har flyttats från staters säkerhet till att människors säkerhet sätts främst.

Ett tydligt uttryck för principen skyldighet att skydda gavs i FN:s säkerhetsråds resolution 1973 om situationen i Libyen. Tyvärr har Ryssland och Kina blockerat allt agerande vad gäller Syrien. Civila dör och civila mål attackeras varje dag utan att säkerhetsrådet kan agera.

Det är inte acceptabelt att 70 000 människor har mördats och att ett inbördeskrig är i gång utan att något agerande från FN:s sida kunnat stoppa diktatorns och regimens våld gentemot det syriska folket. Det bästa vore självklart om man med fredliga medel uppnådde en överenskommelse utan att presidenten skulle vara en del av den överenskommelsen. Världssamfundet får inte på något sätt ge straffrihet åt dem som gjort sig skyldiga till krigsförbrytelser eller brott mot mänskligheten.

EU:s gemensamma utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik främjar stabilitet och fred i världen. Från Folkpartiets sida anser vi att Nato är en central aktör för den europeiska säkerheten och integrationen. Nato är en garant för säkerhet och stabilitet inte bara i Europa utan i hela världen. Det är därför ingen nyhet att vi från Folkpartiets sida vill ha medlemskap i Nato.

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Fru talman! Sverige måste vara en stark aktör vad gäller att försvara de universella normerna och värderingarna, såsom demokrati, yttrandefrihet, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Globaliseringen har inneburit att territoriella gränser får allt mindre betydelse. Regionala väpnade konflikter, terrorism och organiserad brottslighet kan utgöra hot på nära håll även om hoten kan vara geografiskt långt borta.

Den ekonomiska krisen får inte hindra Sverige och EU från att bedriva en aktiv utrikes- och säkerhetspolitik. Förmågan att utöva makt på den internationella scenen för att skapa fred och säkerhet kräver att vi agerar som en union. Sverige ska fortsätta att vara en stark kraft för öppna samhällen, ett öppet Europa och en öppen värld. Vi har ett ansvar att stödja demokratiutvecklingen i olika regioner. Ett sådant stöd är stöd för fred och säkerhet.

Sverige och EU måste verka för solidaritet, rättsstatsprincipen, respekt för mänskliga rättigheter och yttrandefrihet. Ett fortsatt starkt svenskt engagemang för fredsarbete är mycket viktigt. Vi har ett förtroendekapital som få länder har och kan därför agera i förebyggande syfte men också i samband med konflikthanteringar.

Krig och väpnade konflikter är ett av de största hindren för utveckling och fattigdomsbekämpning. Målet måste vara att uppnå välbefinnande genom demokrati, mänskliga rättigheter och en fungerande rättsstat. Utan fred och säkerhet kan dessa mål inte uppnås.

Fru talman! Jag måste säga att det är häpnadsväckande att höra Vänsterpartiet säga: Fråga irakierna eller fråga afghanerna om Nato gett dem frihet. Vad är lösningen från Vänsterpartiets och Hans Lindes sida? Ska man inte göra någonting alls? En diktator som sitter vid makten i 20, 30, 40 år kan inte avlägsnas med bara ord. Vänsterpartiet säger att om demokrati och respekt för mänskliga rättigheter fungerar behöver man inte ha något annat, för då har vi fred. Problemet är att demokratin inte fungerar i dessa länder. De har inte respekt för mänskliga rättigheter. Jag kan förstå att Hans Linde och hans parti av ideologiska skäl till varje pris är emot Natoleda fredsfrämjande operationer. Jag förstår att det är jättejobbigt för dem.

Inte heller tycker jag att Miljöpartiets sätt att ta upp Natofrågan, att säga att det är populistiskt, är korrekt. Nato spelar en central roll för europeisk säkerhet. Sverige har, och har under många år haft, ett nära och bra samarbete med Nato. Det nordiska försvarspolitiska samarbetet har fungerat bra, liksom de nordiska ländernas medlemskap i Nato. Det är bra för fred och säkerhet.

Innan jag går in på Urban Ahlins frågor, fru talman, vill jag säga något när det gäller Sverigedemokraterna. Det låter mycket märkligt att Sverigedemokraterna är för ett samarbete med Natoländerna. Är det för att människorna är blonda eller på grund av någonting annat? Ett samarbete med andra europeiska länder eller regioner är däremot inte bra. Dessa överenskommelser ska vi inte vara en del av. Det är människosynen som skiljer oss liberaler från Sverigedemokraterna.

Jag tycker att Urban ställer relevanta frågor. När det gäller Ryssland tycker vi från Folkpartiets sida att det är fråga om hot. Du tar upp en fråga utan att ge svar, Urban. Du säger att Ryssland har upprustat. Samtidigt anser du att man ska avvakta och se. Där ligger den stora skillnaden mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna. Ser vi att de upprustar måste

vi ha beredskap för detta. Därför anser vi att vi måste satsa mer på försvaret, och därför har vi inom Alliansen sagt att vi från och med 2015 ska försöka hitta en lösning där vi satsar mer på försvaret.

När det gäller ifall det är ett särintresse vill jag svara att nej, det är inte ett särintresse. Det här är ett gemensamt nationellt intresse.

Vad beträffar militär alliansfrihet har jag tagit upp Lissabonfördraget. Jag har tagit upp det nordiska samarbetet. Jag har tagit upp att vi som medlemmar i EU har vissa förpliktelser. Om vi ska se på det politiskt är vi inte alliansfria. Som Hans Linde sade är vi militärt alliansfria på det sättet att vi inte kommer att agera för Nato eller för något annat. Samtidigt tillhör vi, är en del av, Europeiska unionen, och därmed är vi faktiskt inte alliansfria, om vi ska ta det ordagrant. I och med Lissabonfördraget är vi inte alliansfria, utan vi är bundna av försvarspakten inom Europeiska unionen, där vi ju också har utrikespolitik.

Ja, vi har olika syn på denna fråga, men det är långt från den splittring som finns inom de rödgröna och Sverigedemokraterna. För Miljöpartiet är Nato den elaka delen. Enligt Vänsterpartiet har Nato inte gjort någonting, men man kommer inte med några lösningar för hur vi ska lösa de kriser som finns i länderna. Sverigedemokraterna plockar russin ur kakan. Det är bra med ett nordiskt samarbete men inte i övrigt.

Vad gäller Socialdemokraterna tackar jag Urban för de argument han gett beträffande Ryssland, att de har upprustat. Skillnaden mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna är att om de har upprustat anser vi att vi måste ha beredskap medan Socialdemokraterna vill avvakta och se.

Anf. 77 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Låt mig först säga att jag är glad över en del av de svar som Ismail ger. Han sade: Vi vill vara beredda att göra insatser i EU:s regi, i Natos regi och i FN:s regi. Det är jättebra. Jag tycker att det är det rätta sättet att uttrycka det och inte som Hans Wallmark här tidigare när han bredde på med att vi skulle ställa upp men att det oftast skulle vara Nato och EU men väldigt sällan FN. Det bra att du säger det.

Det är också bra att du är tydlig med försvarspolitiken. Vi har en skillnad här. Du talar om att de upprustar, och därmed är de automatiskt ett hot. Motfrågan på det är helt enkelt att USA är en militärmakt med betydligt större resurser än vad Ryssland har. Upplever du USA som ett hot mot Sverige? Nej, för de har ingen intention att anfalla oss. Därför räknar du bort dem trots att de har den militära förmågan.

Likadant är det med Ryssland. Vi måste titta på både intention och förmåga. Ryssland har i dag ingen intention, men de håller på att skapa sig en förmåga. Det är rätt att vi måste fundera och se på hur vi i svenska försvaret ska kunna följa den förmågeutvecklingen. Det är rätt att vi gör det, och det har vi socialdemokrater varit väldigt tydliga med.

Det är positivt att du säger att försvaret inte är ett särintresse utan ett nationellt intresse. Jag skulle inte ha kunnat uttrycka det på ett bättre sätt själv. Men när du sedan börjar tala om att vi har en försvarspakt i EU hänger jag ärligt talat inte med längre, Ismail.

Europeiska unionen är en politisk allians. Om du säger att vi inte är alliansfria kan jag hålla med dig. Vi är med i en politisk allians i Europeiska unionen. Vi finns med i ett nordiskt råd. Vi har väldigt många allian-

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

ser, Förenta nationerna, och så vidare. Men det finns ingen annan militär allians vi är med i, och då är vi militärt alliansfria.

Det vore oerhört oroväckande om Folkpartiet nu går omkring och säger: EU har förvandlats till en försvarspakt, och vi har slutit ömsesidiga försvarsförpliktelser gentemot varandra i EU. Då har ni fel, helt enkelt.

Det var mycket jag höll med om. Men när det gäller en försvarspakt skulle jag önska att du i ditt nästa inlägg funderar lite grann.

Anf. 78 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Det går inte att jämföra Ryssland och USA med varandra. Nato har genom USA den mest utvecklade förmågan vad gäller ledning och genomförande av krävande militära insatser, och så vidare.

Ryssland har underskott när det gäller demokrati. Här står demokratiskt mot icke-demokratiskt. När de upprustar ska man vara mer uppmärksam på detta. Man måste ha beredskap för det. Det går inte att jämföra USA med Ryssland på det sättet.

När det gäller Europeiska unionen är det framför allt tre artiklar i Lisabonfördraget som begränsar vår frihet något. Den ena är artikel 222, solidaritetsklausulen. Den andra är artikel 427, säkerhetsgarantierna. Den tredje är den som bland annat Hans Linde har tagit upp. Det gäller att EU ska föra, utforma och genomföra en gemensam säkerhets- och utrikespolitik.

Man får komma ihåg att om ett EU-land blir angripet militärt är det Sveriges roll som medlemsstat i EU att kunna försvara det. Vi har självklart möjlighet att själva bestämma i vilken grad vi ska delta och hur mycket vi ska delta. Men man måste ändå komma ihåg att det är på det sättet.

Anf. 79 URBAN AHLIN (S) replik:

Fru talman! Jag håller med Ismail. Min avsikt var inte att jämföra USA och Ryssland på det sättet. Du sade i ditt tidigare inlägg att eftersom Ryssland upprustar och skapar militär förmåga är det per definition ett hot. Skulle vi resonera likadant så skulle USA i sådana fall vara ett ännu större hot.

Min hela poäng var att man naturligtvis måste titta på intentionen i landet, den politiska utvecklingen och förmågeutvecklingen. I den delen ger jag dig rätt. Jag är mer orolig över att Ryssland i framtiden kommer att utgöra ett militärt hot mot Sverige än jag är att USA kommer att vara det. Det är jag av det skälet att vi ser en demokratisk tillbakagång.

Visst ska vi hålla ögonen öppna. Men det finns ingen anledning att sätta patriotmissiler på Gotland. Jag tror att de kommer att hinna rosta innan Ryssland kommer att kunna utgöra ett hot om det någon gång skulle vilja det.

När det gäller de olika delarna inom Europeiska unionen finns det solidaritetsklausuler och skrivningar som säger att om vi bestämmer oss för att ha ett gemensamt försvar kommer det till slut att bli ett gemensamt försvar. Så är det naturligtvis.

Men i alla dessa artiklar står att inget av detta förändrar respektive länders säkerhetspolitiska hållning. Det betyder för Sverige, Irland och andra att vi bibehåller vår säkerhetspolitiska hållning, det vill säga den

militära alliansfriheten. För andra länder är det Natomedlemskapet som är det väsentliga.

Vi tycker också att det är viktigt att vi är solidariska och visar att vi har en möjlighet att bidra och hjälpa varandra när katastrofer inträffar i Europeiska unionen. Vi är med i en politisk allians och har därmed ett ansvar. Men det är ingen militär allians.

Det är ingen förvarspakt. Den är inte byggd för att vi ska skapa ett gemensamt försvar för att hjälpa varandra om den andre blir attackerad av ett annat land. Det är inte syftet med den. Nato är en sådan organisation där hela syftet är: Vi ska träna, och vi ska öva. Vi har bildats av ett enda skäl. Om du blir attackerad så lovar jag att hjälpa dig, och tvärtom.

Vi är inte med i sådana allianser, och därmed är vi militärt alliansfria.

Anf. 80 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Det är inte konstigt att vi har olika syn när det gäller Nato. Det är därför vi vill ha medlemskap i Nato. Vi ser att Nato är garanten för den europeiska säkerheten. Det är därför vi har haft ett samarbete med Nato under en lång tid. Vi säger i den nordiska solidaritetspakten som vi har tecknat att vi ska ställa upp för varandra, och så vidare.

Fru talman! En del av de nordiska länderna är också medlemmar i Nato. Det är inte så enkelt. Bilden är komplex framför allt när det gäller Ryssland. När det upprustar ligger det i Sveriges intresse att inte bara ha beredskap och vänta och se vad som händer. Vi måste aktivt se vår roll och hur vi ska kunna möta det hotet.

Vi säger från Folkpartiets sida att vi ska ha samarbete från 2015. Vi vill ha breda överenskommelser eftersom detta gäller Sveriges säkerhet. Vi är helt överens om den punkten. Ni tycker att vi ska avvakta och se. Vi säger att när de upprustar och har underskott när det gäller demokrati och annat kan vi inte vänta och se. Vi måste också vidta åtgärder i rätt riktning. Det är skillnaden.

Anf. 81 VALTER MUTT (MP) replik:

Fru talman! En liberal från min hemstad, Ingrid Segerstedt Wiberg, lämnade Folkpartiet på Natofrågan när ni antog linjen att Sverige skulle gå med i Nato. Jag är i ganska gott sällskap. Jag tyckte att det var på goda grunder.

Hon var skrämmd över sådana saker som vi ser. Vi kan vara ense om att USA inte är en av en lång rad Natomedlemmar utan den dominerande medlemmen i militäralliansen. Man ansluter sig inte till Internationella brottmålsdomstolen, man skriver inte på internationella konventioner om personminor, man inleder drönarkrig med civila offer som nu är under utredning av höga FN-jurister i Genève, och så vidare.

Man förtrampar, eller har åtminstone ett mycket fritt umgänge med, mänskliga rättigheter. Liberaler och sådana som Ingrid Segerstedt Wiberg, och jag kan nämna många andra, har historiskt stått upp för det.

Jag är väldigt förvånad att dagens folkparti tar så oerhört lätt på att gå med i en allians som leds av en sådan supermakt eller hypermakt som förtrampar det som liberaler historiskt har stått för. Jag vet att du är humanist, Ismail, så jag är nyfiken på hur du ser på det här.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Anf. 82 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Vi har som liberaler inte tvekat att stå för värderingar och normer när det gäller mänskliga rättigheter, demokrati, religionsfrihet, jämställdhet och mycket annat. När de värderingarna är i fara tvekar vi inte att på varje sätt hjälpa folket. Vi har alltid varit på folkets sida gentemot diktaturer, våldshandlingar och mycket annat.

Vi anser att Sverige är en del av världen. Sverige kan inte ensamt stå emot alla hot som kommer. Det som kanske är hotet mot Sverige här och nu kan vara planerat någon annanstans – det är gränsöverskridande hot. Därför har vi för vår del sagt gång på gång att vi har mycket samarbete med Natoländerna, inte sedan i går utan sedan decennier tillbaka. Sverige har ett nära och viktigt samarbete med Nato. Sverige hjälper till när det är fredsfrämjande operationer.

Att en folkpartist har lämnat partiet för att det förespråkar Natomedlemskap får stå för den folkpartisten. Man har självklart frihet att välja vilket parti man vill. Jag kan nämna flera miljöpartister som har lämnat Miljöpartiet på grund av att de är missnöjda med den miljöpolitik som förs fram av Miljöpartiet. Det här ska inte, fru talman, betraktas som ett argument för att säga att folkpartister inte är nöjda.

Detta är inte någon nyhet, som jag sade i mitt anförande. Vi tycker att det är viktigt för Europas säkerhet och för Sveriges säkerhet att vi har ett nära samarbete med Nato.

Anf. 83 VALTER MUTT (MP) replik:

Fru talman! Det är ändå gåtfullt, Ismail, vad du tycker att mervärdet är. Om vi nu har haft det här välfungerande samarbetet med Nato i årtionden, vad är då mervärdet i att gå in i ett fullt medlemskap och riskera sådana saker som jag nämnde i mitt huvudanförande?

Det gäller nuclear sharing, att vi till och med kan bli mer eller mindre tvungna att stationera amerikanska kärnvapen på vårt territorium, som belgarna, holländarna, italienarna och andra icke-kärnvapennationer har tvingats göra. Vi riskerar också att på ett annat sätt bli föremål för terrorattacker och naturligtvis att hamna på kärnvapenmakternas karta.

Jag menar att man ganska tydligt ser minusposter med att gå in i Nato. Varför är det då så viktigt?

Slutligen är det detta som Urban Ahlin tog upp tidigare i dag med att Nato egentligen har sugit upp all trupp. Det var Dag Hammarskjöld som införde de blå baskrarna, och 10 procent av dem var en gång i världen svenskar. Vi har hört flera gånger i dag att när FN frågar om Sverige och svensk försvarsmakt har möjlighet att bistå med soldater finns inte den möjligheten därför att allting sugs upp av Nato, trots att det är lika behjärtansvärt att engagera sig i afrikanska krigshärdar. De tio största bidragsgivarna i soldater till FN är alla icke västerländska länder, så det är ett svek från både Sveriges och Natos sida mot FN.

Men vad är, som sagt var, mervärdet utöver det fungerande samarbete som vi har i dag?

Anf. 84 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Det är mycket enkelt: Sverige har i dag ett samarbete med Nato som grundar sig på Partnerskap för fred. Sverige har ett samarbete genom Euroatlantiska partnerskapsrådet och deltar redan nu i

Natoledda fredsfrämjande operationer. Sverige ska vara ett av de demokratiska länder som försvarar de mänskliga rättigheterna, som försvarar demokratier, som försvarar jämlikhet, som kan hitta gemensamma lösningar för klimatförstöring och mycket annat.

Det går inte att isolera sig här i lilla Sverige och säga att vi är stora, starka och gör allting ensamma. Det går inte. I samarbete med andra länder, i solidaritet med andra länder, med de värderingar och de normer vi har när det gäller mänskliga rättigheter, demokratifrågan och mycket annat ska vi vara en del av den demokratiska världen för att kunna sätta stopp för våldshandlingar, attacker mot civila mål, klimatet och mycket annat.

Jag tror att Sverige vinner mer på ett Natomedlemskap än om vi står utanför, när vi ändå deltar i de aktiviteter som är Natoleda. Det blir på något sätt dubbelmoral: Javisst kan vi samarbeta med er! Javisst kan vi vara med er och bestämma vad som ska hända i Libyen eller någon annanstans! Men samtidigt: Nej, vi är alliansfria, och vi ska vara utanför.

Jag tycker att det är dags att utvärdera och göra andra bedömningar än vi har gjort tidigare.

Anf. 85 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Nu har vi hört Ismail Kamil lägga ut texten om utvecklingen i Ryssland, och vi har hört Folkpartiet i många olika sammanhang prata om den mycket oroväckande utvecklingen i Ryssland. Det som slår mig är att Folkpartiet samtidigt är den kanske starkaste försvararen av Partnerskap för fred, där också Ryssland ingår. Om man nu tycker att utvecklingen är så katastrofal som Ismail Kamil beskriver, varför vill man då samtidigt ha ett militärt samarbete med Ryssland inom ramen för Partnerskap för fred? Hur går det här ihop egentligen?

Sedan försöker Ismail Kamil sig på att vara lite nedlåtande mot oss i Vänsterpartiet. Han frågar lite raljant om vi inte ska ingripa militärt mot diktaturerna, mot de diktatorer som har suttit där så länge. Ska vi i stället bara prata? Det säger en hel del om Folkpartiet och dess syn på hur vi bygger säkerhet och fred runt om i världen.

När Ismail Kamil och Folkpartiet öppnar den utrikespolitiska verktygslådan finns det bara ett enda verktyg i den lådan, och det är de militära insatserna. Där finns ingenting annat. Då är det fullständigt logiskt att man söker medlemskap i en militärallians som Nato.

Jag undrar lite var Ismail Kamil har varit de senaste 20 åren. Vi har runt om på jorden sett en fantastisk utveckling. Land efter land har tagit steg från att ha auktoritära regimer till demokratisering. När jag föddes 1979 fanns det knappast en enda demokrati i Latinamerika. I dag är diktaturerna i Latinamerika lätt räknade. På vilket sätt har Nato eller militära interventioner skapat den här utvecklingen? Det har ju skett genom att människor har gått tillsammans med andra människor och kämpat för en fredlig utveckling och kämpat för demokrati. Det har de gjort med civila medel.

Men det som är riktigt allvarligt när man lyssnar på Ismail Kamil är att den syn han har på säkerhetspolitik och hur vi skapar fred och säkerhet också genomsyrar hela regeringens arbete när det kommer till fred, säkerhet och konfliktförebyggande. Om vi tittar ut över världen i dag, hur många svenska medborgare har vi som spelar rollen som medlare i väp-

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

nade konflikter? I vilka freds- och försoningsprocesser spelar Sverige i dag en central roll? Inga, vad jag vet.

Anf. 86 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Jag reagerade när jag hörde Hans Linde säga att vi skulle fråga irakierna vad det är för frihet de har fått av Nato och fråga afghanerna vad de har för frihet.

För din kännedom ska jag säga att vi var en grupp parlamentariker som besökte Afghanistan strax före jul, och det var helt andra, positiva reaktioner som vi fick av afghaner på plats. De tackade Sverige för den roll vi hade innan Sovjet kom dit, för den roll Sverige spelade när Sovjet var på plats och vi hjälpte civilt och för rollen när vi hjälpte dem på plats då Ryssland fick lämna landet och nu när talibanerna har försvunnit.

Man ska komma ihåg att det var mindre än en miljon som gick i skolan, och i dag är det nio miljoner som går i skolan. Det är fortfarande mycket kvar, och därför tycker jag att det är rätt att vi låter dem själva ta över från och med nästa år. Det har varit en bred överenskommelse om det i Sveriges riksdag.

Man ska inte koppla allting till att det är svart eller vitt, utan det finns många nyanser däremellan. Vad är det för frihet de har fått från Nato? Irakierna tycker att det är frihet. I dag har de fria, demokratiska val. Men det finns många utmaningar. Fortfarande dör folk. Men du kan inte tala om vad som skulle ha varit i stället. Det var därför jag ställde en retorisk fråga, om Saddam skulle ha varit kvar vid makten.

Det är samma sak när det gäller Syrien. Självklart vill vi genom fredliga medel att dessa diktaturer ska försvinna. Men tror du, Hans Linde, att diktatorn Bashar al-Asad i Damaskus, som har styrt landet i 43 år, han och hans far, är villiga att lämna ifrån sig makten bara för att det ska vara fria val? Där ligger felet, och där är ni tyvärr låsta ideologiskt.

Anf. 87 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Man vet inte riktigt hur man ska börja. När vi har en debatt om säkerhetspolitik och Nato utmålas en bild av att Nato skulle bygga skolor i Afghanistan eller organisera val i Irak. Så är det ju knappast.

När det till exempel gäller byggandet av skolor i Afghanistan är det Svenska Afghanistankommittén som gör det. Ett tips till Ismail Kamil är kanske att i framtiden, när han åker till Afghanistan, inte bara åka med Försvarsmakten och åka runt med svenska soldater utan åka med några av de civila organisationerna, som jag har gjort. Då får man, kan jag säga, en lite annan bild än när man kommer med militäreskort, och det kanske också påverkar vilka svar man får på sina frågor.

Nu fick vi i alla fall ett besked från Folkpartiet. Vi har tidigare hört att det ska vara missiler på Gotland och att vi ska söka medlemskap i Nato. Nu kommer det ytterligare ett besked från Folkpartiet: Vi ska intervensera militärt i Syrien. Det var dagens nyhet!

Man kan inte låta bli att fundera, Ismail Kamil, över den logik som målas upp av Folkpartiet. Det finns två lägen. Antingen är vi passiva eller också intervenerar vi militärt i diktaturer. Frågan till Ismail Kamil är då: När ska vi börja bomba Saudiarabien, denna uråldriga diktatur där diktatorerna har kommit efter varandra i decennier? När ska svenska

militärer patrullera gatorna i Pyongyang i Nordkorea? När är det dags att skicka in den svenska försvarsmakten i Vitryssland? När ser vi det svenska försvaret upprätta en flygförbudszon över Zimbabwe?

Detta är inte seriös säkerhetspolitik, Ismail Kamil! Börja se att det finns fler verktyg i verktygslådan!

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Anf. 88 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att Hans Linde ska lägga ord i min mun. Jag har aldrig sagt att det är ett militärt ingripande som måste till i Syrien. Man har sagt att man måste överväga andra möjligheter när fredliga ansträngningar inte når framgång, när Ryssland och Kina hela tiden blockerar FN:s säkerhetsråds försök att hitta lösningar och när man har gett diktatorn och regimen i Damaskus nästan två år för att de ska ändra sig.

Det har varit många diskussioner med vänsterpartister runt om i Sverige när det gäller Syrien, Irak och Afghanistan. De tror hela tiden att det är något som ska komma från himlen för att det ska bli fred!

Något aktivt måste göras. Men i dag görs det inte gentemot diktatorn i Syrien. Jag har inte hört ett enda ord från Vänsterpartiet, vare sig från Hans Linde eller från någon annan företrädare, om hur man ska lösa problemen genom fredliga medel.

Det kan inte åstadkommas genom att du har en regim som har haft makten sedan 1963. Det är 50 år sedan. När man ser att 70 000 människor har mördats, när man ser att över 100 000 är försvunna och man inte vet hur många av dessa som är döda, när man ser att 120 000 är fängslade och när man ser att de attackerar sitt eget folk med stridsflyg, då räcker det inte med ord, Hans Linde.

Det är först då som vi från Folkpartiets sida säger att vi måste överväga andra medel än de fredliga, som inte ger resultat. Det kan vara en flygförbudszon. Det kan vara avmilitariserade områden. Det kan vara något annat. Men det vilar faktiskt ett ansvar på våra axlar att kunna agera mot diktaturer som gör så mot sitt folk.

Det är skillnaden mellan oss.

Anf. 89 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Ismail Kamil ifrågasatte i sitt anförande varför Sverigedemokraterna vill se ett samarbete med Natoländer men inte med EU-länder. Jag tycker att det vore bra om Ismail Kamil kunde försöka lyssna lite på vad jag har sagt i denna debatt och i utrikesdebatten och vad vi har sagt i många EU-debatter.

Jag kan först säga: Ja, vi vill se ett samarbete med Nato som det ser ut i dag, men vi vill inte gå in i ett fullt medlemskap – så är det tydligt.

Sedan har vi sagt gång på gång att vi är för ett mellanstatligt samarbete i Europa, så som Europasamarbetet såg ut när det startade. Det vi är kritiska till är ett överstatligt EU med en konstitution som ska stå över medlemsstaterna. Där vet jag att vi inte är överens, utan att ni i Folkpartiet är federalister och förespråkar en EU-stat.

Det är intressant att Ismail Kamil så tydligt lyfter fram att vi i och med Lissabonfördraget inte är alliansfria. Det är precis det jag har försökt lyfta fram i debatten, att vi måste diskutera vad Lissabonfördraget inne-

bär för vår alliansfrihet, så jag uppskattar att Ismail faktiskt är tydlig på den punkten.

Jag skulle också vilja veta hur Folkpartiet ser på ett fullt utvecklat gemensamt EU-försvar. Vill man verka för att det ska bli ett fullt utvecklat EU-försvar, en krigsmakt och faktiskt också en militär allians där skyldigheten att ställa upp med militära medel är lika bindande som i Nato? Är det en sådan utveckling som Folkpartiet och Ismail Kamil vill se inom EU?

Anf. 90 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Det jag reagerade på var när Julia sade att ni är för ett samarbete med nordiska länder – jag har skrivit ned vad du har sagt – och att det ska vara ett bra sådant samarbete. Det var därför jag kom med min motfråga: Är det bara därför att de är blonda som man ska kunna säga ja, eftersom det är ett nordiskt samarbete?

För oss liberaler finns det inte någon skillnad. Det är solidariteten med övriga folk och övriga länder som gäller. Man ska kunna samarbeta. Vi är en del av det stora. Vi kan inte isolera oss här i Sverige, som Sverigedemokraterna vill. Ni säger att vi ska satsa allt för att kunna försvara oss själva. Men tyvärr fungerar det inte så.

Det är den bild som Sverigedemokraterna har som inte stämmer med verkligheten. Vi är en del av världen. Vi måste kunna hjälpa varandra, och vi måste stärka demokratier, för det kommer att påverka oss positivt också, till exempel om det blir slut på situationen i Syrien. I dag finns det 4 miljoner syrier som är i behov av humanitär hjälp. I dag finns det 2 miljoner interna flyktingar, Julia. I dag finns det 8 000 syrier som har lämnat landet och kommit till grannländer. Man måste kunna hjälpa dem.

Det räcker inte att säga: De där borta får väl vara för sig själva. Det räcker inte heller att säga att man ska skicka dit pengar, Julia. Här måste vi tillsammans kunna hjälpa varandra för att hitta en lösning för fred, demokrati och mänskliga rättigheter – allt detta ska ju fungera för alla länder. På så sätt blir det mer frihet, och på så sätt blir det mer samarbete än genom att man tvingas ta emot flera som behöver hjälp.

Skillnaden mellan oss liberaler och er sverigedemokrater är att ni har en annan syn på de människorna medan vi inte har någon annan syn.

Anf. 91 JULIA KRONLID (SD) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att säga att jag över huvud taget inte fick något svar om hur Folkpartiet ser på ett fullt utvecklat gemensamt EU-försvar, så jag förväntar mig att jag kan få svar på det i nästa replik.

Det är inte så att vi exkluderar ett samarbete med övriga länder i Europa. Det jag sade var att ett fördjupat försvarssamarbete med en skyldighet att ställa upp för varandra, det vill vi främst se i det nordiska samarbete som vi har. Jag tycker att det är ganska naturligt att man utgår från en stark solidaritet med sina närmaste grannar. Självklart kan vi ha solidaritet och ställa upp för andra länder. Det gäller inte bara EU, utan det kan gälla också länder utanför EU, när ett land hamnar i en kris och vi behöver ställa upp med internationella insatser. Det begränsas inte till EU.

Det jag är kritisk till är ett fullt utvecklat EU-försvar där det blir ett slags militär allians där vi är skyldiga att ställa upp med militära medel i

konflikter. Jag anser att vi bör få göra en bedömning från fall till fall, medan vi beträffande Norden anser det vara mer naturligt att vi har ett fördjupat försvarssamarbete. Jag anser att det är fullt naturligt att det är så också på andra ställen i världen, att man har en särskild skyldighet för och solidaritet med sitt närområde. Jag ser inte det som något konstigt och att det har något med någon människosyn att göra – absolut inte.

Vad gäller Syrien är vi det parti som har anslagit allra mest pengar till att bidra till UNHCR för att hjälpa de mest utsatta flyktingarna på plats. Situationen där är akut, och vi behöver bidra med humanitärt stöd. Det har vi aldrig någonsin ifrågasatt. Vi behöver också hitta olika vägar för att nå en lösning på konflikten. Det är oerhört svårt, men det har vi aldrig någonsin ifrågasatt att vi ska bidra till.

Anf. 92 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Om Julia hade lyssnat hade hon hört att jag i mitt anförande sade att globaliseringen har inneburit att territoriella gränser får allt mindre betydelse. Jag har också sagt att Sverige ska fortsätta att vara en stark kraft för öppna samhällen, för ett öppet Europa och en öppen värld. Det går inte att skilja ut ett nordiskt samarbete genom att det är samarbete med närområdet. Vi är beroende av varandra i hela Europa. Jag tror inte att det har undgått någon att vi i Folkpartiet har en syn på Europeiska unionen som innebär att vi vill suddat ut gränserna. Det är inget konstigt med det. Vi ska ha ett ökat försvar och en ökad politisk union och allt möjligt. Jag hoppas att detta inte är nyheter för Julia eller för någon annan.

Vi tycker att Europeiska unionen skapar fred, inte bara i Europa utan i hela världen. Vi vill att Europa ska vara en stark aktör för att kunna spela en viktig roll när det gäller fred och säkerhet i världen, och vi vill också att Sverige ska ha denna starka roll eftersom många andra länder faktiskt har stor respekt för Sverige. Under många år har vi varit den starka rösten för de svaga i hela världen, och vi ska fortsätta den linjen.

Anf. 93 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Säkerhet här hemma bygger vi tillsammans i Norden men också i EU, Europa och världen. Säkerhet handlar om att utveckla vårt land och vår värld långsiktigt hållbart. Det handlar om att säkra mänskliga rättigheter, frihet och människors möjligheter att förverkliga drömmar.

Det handlar om en fungerande rättsordning här hemma, i EU, i Europa och i världen. Det handlar om demokrati och handel. Förmåga och vilja att hitta gemensamma lösningar på våra utmaningar är centralt.

Det handlar om miljö och klimat, om livsmedelsförsörjning, om resurshantering på ett hållbart sätt, om internet, om energi och om diverse annat. Men det handlar också om EU:s förmåga och utmaningar, ekonomiskt och mänskligt, att investera i utveckling och inte i upprustning, som till exempel Ryssland har valt.

När detta väl är sagt är det alltså klart att säkerhetspolitikens hårda kärna, vår militära förmåga, måste säkerställas. Det är, som tidigare sagts, ett nationellt intresse. Vi gör det solidariskt inom Europeiska unionen och inom Norden. Där har vi klart uttalat att Sverige inte förhåller sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba något annat

medlemsland eller nordiskt land och att vi förväntar oss att det landet ska göra detsamma om Sverige drabbas.

Sverige är inte medlem i någon militär allians. Det är helt klart. Sverige är däremot en aktiv och solidarisk partner för stabilitet och säkerhet i EU och omvärlden på folkrättens grund. Det är ett öppet land med högt bistånd och stora insatser för att bygga fred, frihet och försoning.

Sverige deltar och stöder många internationella insatser på grundval av FN-mandat. Vi stöder och verkar för att kvinnor ska vara en aktiv del i konfliktlösning och i fredsbyggande. Självklart ska Sverige också ha förmåga och vilja att delta i FN-ledda operationer och i stöd till responsibility to protect, skyldighet att skydda.

Fru talman! Centerpartiet ser tydligt att Sverige också aktivt ska agera för att nå framgång i nedrustningsförhandlingar om kärnvapen, i avtal om små lätta vapen och ha en fortsatt stark kontroll av vapenexport. Det är också en del i vår säkerhetspolitik.

Det säkerhetspolitiska betänkande som debatteras nu måste samtidigt ses mot bakgrund av det uppdrag som Försvarsberedningen har att säkerhetspolitiskt analysera omvärlden och att dra slutsatser av detta. Det här är därför inte tidpunkten att diskutera kommande försvarsbeslut. Vi har ännu inte det underlaget.

Ändå hör jag från den här debatten att Sveriges militära förmåga har diskuterats. Jag hör vissa tala som om det inte fanns några budgetrestriktioner alls för försvaret. Man kan fundera på om det är så.

En vecka eller två veckor – vad är det som resoneras? Förutsättningarna är samarbete och solidaritet, och det är en tydlig inriktning för vår säkerhetspolitik att utgå ifrån, och jag tycker och tror att det också gäller för i stort sett alla andra i den här kammaren.

Fru talman! Jag beklagar att Socialdemokraterna trots önskan om mer samarbete inte verkar vilja analysera samarbetenas betydelse för vår säkerhet och vårt förmågebehov. Reservationen i det här betänkandet verkar stänga dörren till en upplyst debatt. Ändå hoppas jag att det finns en liten öppning för analys.

Bland dem som lyssnar på den här debatten tror jag att många har ställt sig frågan: Hur kommer det sig att man har så olika bilder? Det finns ett antal troll som vandrar runt i debatten. De kan få spelrum därför att ingen vill ta ut dem i ljuset och belysa dem. Det handlar om våra olika samarbeten, hur vi påverkas av dem och vad de innebär i grunden för vår säkerhetspolitiska profil.

Låt mig vara tydlig. Centerpartiet driver inte medlemskap i någon militär allians. Det jag och Centerpartiet har lyft fram är behovet av en analys av våra samarbeten, inklusive det med Nato. Vi är nämligen övertygade om att ökat ljus och en upplyst debatt gör att trollen spricker. Så får vi en god grund för vår säkerhetspolitiska debatt och för kommande försvarsbeslut.

Det är knepigt att säkerhetspolitikens område verkar ha ett tankeförbud, i varje fall när det handlar om analys av Natosamarbete, åtminstone om svaret inte är ja eller nej. Låt oss hoppas på att en klok försvarsberedning ger oss en stark och bred analys som grund för kommande försvarsbeslut. Man kan då utgå från Försvarsberedningen 2008. Den var i stort sett enig. Alla utom Vänsterpartiet var då överens om att det är viktigt att ständigt utvärdera hur Sveriges samarbeten inom EU, med Nato och med

andra berörda forum kan utvecklas. Hur dessa samarbeten ska kunna förbättras ytterligare bör analyseras i särskild ordning. Det var en klok hållning då, och det är en klok hållning nu.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.
(forts. 14 §)

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.49 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

TU8 Granskning av grönbok om en integrerad paketmarknad

Kammaren biföll utskottets förslag.

Utskottets utlåtande lades till handlingarna.

UbU3 Forskning och innovation

Punkt 1 (Konstnärlig forskning)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

295 för utskottet

19 för res. 1

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 99 M, 22 MP, 19 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 1: 19 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 2 (Politikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

100 för res. 2

22 för res. 3

192 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:
174 för utskottet
101 för res. 2
39 avstod
35 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 19 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD
För res. 2: 101 S
Avstod: 22 MP, 17 V
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 3 (Fördelning av anslagen för forskning och forskarutbildning)

1. utskottet
2. res. 4 (S, MP, V)
Votering:
174 för utskottet
139 för res. 4
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 19 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD
För res. 4: 100 S, 22 MP, 17 V
Frånvarande: 12 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD
Shadiye Heydari (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 5 (Samverkan som indikator för fördelning av forskningsresurser)

1. utskottet
2. res. 6 (S, MP, V)
Votering:
174 för utskottet
140 för res. 6
35 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 19 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD
För res. 6: 101 S, 22 MP, 17 V
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 23 (Rymdforskning)

1. utskottet
2. res. 26 (SD)
Votering:
293 för utskottet
19 för res. 26
37 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 99 M, 22 MP, 18 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 26: 1 S, 18 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 6 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Prot. 2012/13:68

20 februari

Punkt 24 (Genus- och jämställdhetsforskning)

1. utskottet

2. res. 27 (SD)

Votering:

176 för utskottet

19 för res. 27

118 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 99 M, 20 MP, 19 FP, 20 C, 17 KD

För res. 27: 19 SD

Avstod: 100 S, 1 MP, 17 V

Frånvarande: 11 S, 8 M, 4 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Johan Löfstrand (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 25 (Medel till genusforskning)

1. utskottet

2. res. 29 (V)

Votering:

295 för utskottet

17 för res. 29

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 98 M, 21 MP, 19 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD

För res. 29: 17 V

Frånvarande: 11 S, 9 M, 4 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 26 (Forskning inom kultur- och kulturarvsområdet)

1. utskottet

2. res. 30 (SD)

Votering:

294 för utskottet

19 för res. 30

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 99 M, 22 MP, 19 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 30: 19 SD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 31 (Gruv-, mineral- och stålforskning)

1. utskottet

2. res. 35 (SD)

Votering:

295 för utskottet

19 för res. 35

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 99 M, 22 MP, 19 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 35: 19 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 32 (Arbetslivs- och arbetsmiljöforskning)

1. utskottet

2. res. 36 (S, V)

Votering:

196 för utskottet

118 för res. 36

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 22 MP, 19 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD

För res. 36: 101 S, 17 V

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 35 (Välfärdsnära forskning)

1. utskottet

2. res. 39 (MP)

Votering:

292 för utskottet

22 för res. 39

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 99 M, 19 FP, 20 C, 19 SD, 17 V, 17 KD

För res. 39: 22 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 36 (Energiforskning)

1. utskottet

2. res. 40 (SD)

Votering:

295 för utskottet

19 för res. 40

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 99 M, 22 MP, 19 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 40: 19 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 37 (Forskning om hedersrelaterat våld m.m.)

1. utskottet

2. res. 42 (SD)

Votering:

195 för utskottet

19 för res. 42

99 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 98 M, 22 MP, 19 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 42: 19 SD

Avstod: 99 S

Frånvarande: 11 S, 9 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Tomas Eneroth (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2012/13:68

20 februari

Punkt 38 (Robotik och artificiell intelligens)

1. utskottet

2. res. 43 (SD)

Votering:

295 för utskottet

19 för res. 43

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 99 M, 22 MP, 19 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 43: 19 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 39 (Ett nationellt samiskt forskningscentrum)

1. utskottet

2. res. 44 (SD)

Votering:

295 för utskottet

19 för res. 44

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 99 M, 22 MP, 19 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 44: 19 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 43 (Högskolans roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap)

1. utskottet

2. res. 49 (S)

Votering:

174 för utskottet

101 för res. 49

39 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 19 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD

För res. 49: 101 S

Avstod: 22 MP, 17 V

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 45 (Innovationsinfrastruktur)

1. utskottet

2. res. 53 (SD)

Votering:

176 för utskottet

19 för res. 53

118 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 22 MP, 19 FP, 20 C, 17 KD

För res. 53: 19 SD

Avstod: 101 S, 17 V

Frånvarande: 11 S, 9 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 49 (Instrument för ökad innovation)

1. utskottet

2. res. 58 (S)

Votering:

174 för utskottet

101 för res. 58

39 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 19 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD

För res. 58: 101 S

Avstod: 22 MP, 17 V

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

1. utskottet
2. res. 64 (S, MP, V)

Votering:

174 för utskottet

140 för res. 64

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 19 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD

För res. 64: 101 S, 22 MP, 17 V

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU6 Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem

Punkt 1 (Mål för forskning och innovation på energiområdet)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 2 (S)

Votering:

174 för utskottet

101 för res. 2

39 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 19 FP, 20 C, 19 SD, 17 KD

För res. 2: 101 S

Avstod: 22 MP, 17 V

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 2 (Energiforskningens inriktning)

1. utskottet

2. res. 3 (S, MP, V)

3. res. 4 (SD)

Förberedande votering:

146 för res. 3

19 för res. 4

149 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

155 för utskottet

140 för res. 3

19 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 19 FP, 20 C, 17 KD
För res. 3: 101 S, 22 MP, 17 V
Avstod: 19 SD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 MP, 5 FP, 3 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

14 § (forts. från 12 §) **Vissa säkerhetspolitiska frågor** (forts. UU7)

Anf. 94 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Den senaste tidens debatt om det svenska försvaret och vår försvarsförmåga har skapat störst osäkerhet om hur vi kan försvara vårt land och våra medborgare. Jag kan tycka att debatten har haft en snäv infallsvinkel. Det känns som att man talar om bandvagnar samtidigt som vi ser helt andra hot mot vårt land än just militär invasion.

Det är därför bra att det betänkande vi i dag debatterar handlar mer om en svensk bred säkerhetspolitik, och den tar sin utgångspunkt i ett brett anslag vad gäller hot mot Sverige. I dag är det inte fråga om direkta hot om krig såsom de utkämpades mellan stater under 1900-talets början som oroar mest.

Herr talman! År 2009 fattades här i riksdagen beslut om ett nytt försvar. Det fattades efter att en bred parlamentarisk försvarsberedning hade analyserat det säkerhetspolitiska läget och hotbilden mot Sverige. Det var en analys som tog fasta på nya hot i en ny tid. Och det nya försvaret håller nu på att införas successivt. Det ska vara ett insatsförsvar med soldater som deltar i olika insatser runt om i världen, med ökad flexibilitet och med ett nytt personalförsörjningssystem. Det grundläggande som betonades var att förebygga och hantera konflikter och krig, att säkerställa landets suveränitet och att skydda samhället och dess funktionalitet.

Herr talman! Samtidigt som detta nya försvar nu är på väg att införas har det startats en debatt om det så kallade enveckasförsvaret efter ett uttalande av ÖB i medierna. Det var fråga om en simuleringsövning som nu användes som en form av sanning för många debattörer genom att kasta in den ena brandfacklan efter den andra i debatten om vårt försvar, som oftast beskrivs som ett dåligt fungerande försvar – vilket är olyckligt. Det man också fokuserar på är vårt territorialförsvar. Det är oerhört viktigt, men de glömmer den nya säkerhetspolitiska kontexten som vi numera utgår från och som kallas det breddade säkerhetsbegreppet.

Vi kristdemokrater vill se ett starkt försvar, men vi inser också att vi måste prioritera i budgeten. Hur många ytterligare miljarder ska läggas på försvarsmateriel när det finns helt nya hot mot vårt land som inte får glömmas bort? När vi talar om terrorism och cyberkrig som nya hotbilder måste vi se hur mycket pengar vi ska lägga på dem.

Krigföring i dag handlar mer om precision och att slå ut viktiga samhällsfunktioner i samhället. När man i dag talar om Weapons of Mass Disruption menar man massavbrottsvapen, det vill säga vapen för att stänga av samhällsfunktioner, till exempel att slå ut oljepumpar, stänga

ned energicentraler, slå ut datatrafik eller att förgifta vattenresurser. Om datanät slås ut finns stora risker för sjukhus, tågtrafik, kärnkraftverk, banksystem, ledningscentraler för flygtrafik och så vidare. Här ser vi en pågående kapprustning. Detta behöver vi också diskutera. Hur kan vi satsa mer pengar på teknikutveckling, forskning och innovation och duktiga ingenjörer? Dessa frågor har tagits upp tidigare i debatten i dag.

Den typ av inhemsk terrorism som Anders Behring Breivik utövade går inte att stoppa med ett traditionellt försvar. Här är det snarare polisen och säkerhetspolisen som måste ha rätt resurser, och de måste naturligtvis kunna samarbeta med försvaret. Alla sådana områden, teknik, terrorism och cyberkrig, måste vi också lägga pengar på för att göra simuleringsövningar, förebygga och ha en beredskap.

Vi har också en ny sfär med teknikutveckling på det civila området som kan användas för militära ändamål. Vi har rymdteknik för övervakning. Vi har hela utvecklingen av tekniken med drönare, alltså förlösa farkoster för precisionsbombning. Teknikutvecklingen går snabbt fram mellan det civila och det militära.

Herr talman! Krig utkämpas alltmer sällan mellan stater, men däremot inom stater. Detta har blivit särskilt tydligt i Libyen och nu i Syrien. Att begränsad tillgång till demokratiska fri- och rättigheter föder social och ekonomisk utsatthet och orättvisor, som i sin tur ökar risken för väpnade konflikter, har de senaste årens skeenden i Nordafrika och Mellanöstern tydligt visat oss.

Den senaste tidens stora flyktingströmmar från Syrien visar hur konflikter i andra delar av världen påverkar Sverige. Vi ska ha öppna dörrar för dem som är på flykt, men vi ska också se till att ge människor hjälp i sina strävanden efter fria och demokratiska stater. Därför har vi också lagt in det globala perspektivet i våra säkerhetspolitiska analyser.

Oro och konflikter uppstår utifrån många olika anledningar. Kraven på mänskliga rättigheter och demokrati är rättmätiga från ett lands medborgare gentemot dess ledare. Utgångspunkten ska naturligtvis vara att vi ska stödja fredliga demokratisträvanden.

Social oro är en annan orsak till konflikter. I Nordafrika var också en av anledningarna till upproren avsaknad av social trygghet och möjlighet till jobb och överlevnad.

På andra håll i världen slåss man om naturtillgångar, till exempel i Demokratiska republiken Kongo, där många företag och länder exploaterar och samtidigt använder sig av miliser för att kontrollera tillgångarna. Förlorarna är den vanliga medborgaren i Demokratiska republiken Kongo, alla kvinnor som i konflikten utsätts för sexuella övergrepp av oanade mått och de fem miljoner människor som redan har dött i konflikten.

Herr talman! Religionskonflikter är en ny typ av konflikter som skapar oro i vår omvärld. Vi måste bli bättre på att förhindra och brygga över motsättningar. En religionsdialog i respekt måste få ökad betydelse när världens ledare träffas och talar om hur man ska lösa olika konflikter. Utan förståelse för religionens roll för människor runt om i världen saknas kompetens för att lösa den typen av konflikter.

På liknande sätt är förekomsten av politiskt och religiöst motiverad terrorism både förkastlig och farlig. Terrorhotet är reellt och måste förebyggas och bekämpas. Dock får insatser mot terrorismen inte göras på

press- och föreningsfrihetens bekostnad, vilket tyvärr händer i många länder.

Herr talman! Klimatförändringarna känner inga geografiska gränser. Ökenspridningen vid Afrikas horn gör stora arealer obeboeliga och tvingar människor på flykt. Smältande polaris i Arktis gör att kampen om redan knappa naturresurser hårdnar. Det är faktum som riskerar att underblåsa existerande och skapa nya väpnade konflikter, konflikter som gör världen mer osäker. Därför måste Sverige och EU öka trycket i de internationella klimatförhandlingarna för utsläppsminskningar.

Herr talman! Efter denna exposé över olika tänkbara hotbilder blir talet om att räddningen för Sveriges säkerhet ska komma från Nato, som det nu ofta lobbats för och talas om i debatten, lite märkligt. För mig tyder det på en lite tunn analys. Visst kan vi diskutera för- och nackdelarna med Nato, men genom vårt partnerskap med Nato, där vi ju deltar i många FN-mandaterade insatser som den i Afghanistan, Atalantainsatsen utanför Somalias kust och i Kosovo, har vi redan varit med och bidragit stort med tanke på vårt lands storlek. Som bidragande land måste vi kunna förvänta oss att Nato inte står överksamt ifall vi skulle behöva dess hjälp. Samtidigt måste vi tro att det nya försvaret ska få komma i full sving innan vi helt räknar ut det, som en del gör i debatten i dag. ÖB säger själv att vi har ett bättre försvar i dag än vad vi haft tidigare. Det kan komma att behövas mer resurser, men vi måste veta att resurserna används på ett effektivt sätt.

Herr talman! Jag vill förtydliga att Kristdemokraternas linje i Nato-frågan ligger fast tills vidare enligt beslut i partiets högsta beslutande organ. Den militära alliansfriheten gäller ännu. Men vi stöder till fullo fortsatt deltagande i Partnerskap för fred med Nato och ett fördjupat samarbete med Nato. Det är dock på vilket sätt och i vilken utsträckning vi ska göra det som vi bestämmer själva som ett alliansfritt land.

Herr talman! I en globaliserad värld byggs säkerhet inte ensamt av ett land. Den byggs, som både regering och riksdag har fastslagit, solidariskt med andra nationalstater. Genom EU:s nordliga dimension liksom genom Norden-, Östersjö-, Arktis- och Barentssamarbetena bidrar Sverige till att sprida stabilitet och säkerhet i vårt närområde och stärker därmed också vår egen fred och självständighet.

Vi fokuserar nu alltmer på ett nordiskt samarbete. År 2009 undertecknades ett samarbetsavtal med de andra nordiska länderna inom försvarsområdet, det så kallade Nordefco. Syftet är att stärka ländernas egna försvar, hitta synergieffekter och att främja effektiva lösningar. År 2011 ökade vi vår och våra nordiska grannars förmåga att effektivt bemöta cyberangrepp och terroristattacker genom undertecknandet av den nordiska solidaritetsförklaringen.

EU är byggt på övertygelsen om att fred och säkerhet skapas genom nära samarbete och ömsesidig solidaritet medlemsstaterna emellan. Inom EU pågår ett viktigt arbete med att ta fram en ny, bred utrikespolitisk strategi som ska vara framåtblickande och förebyggande snarare än reaktiv till sin karaktär och därmed stärka EU:s konfliktförebyggande kapacitet. Sveriges stöd till uppbyggnaden av ett europeiskt fredsinstitut liksom stärkandet av grannskapspolitiken och den fortsatta utvidgningen är andra viktiga åtgärder för att förekomma säkerhetspolitiska utmaningar, både inom unionen och bortom dess gränser.

Herr talman! Det går inte att bortse från att Rysslands militära upp-
rustning nu är omfattande. Med sina enorma naturgastillgångar befinner
sig Ryssland i en position att negativt påverka den svenska och europe-
iska energiförsörjningen och vår energisäkerhet. Samtidigt undermineras
det ryska civilsamhället alltmer. Utan ett demokratiskt Ryssland, med
uttalat fredliga intentioner gentemot sina grannländer, är stabiliteten och
säkerheten i vårt närområde inte givna.

Herr talman! Kina har intagit positionen som världens andra ekono-
miska supermakt. Man ska inte underskatta den påverkan landet får glo-
balt genom sin storlek och enorma ekonomi. Kinas närvaro i Afrika har
ökat dramatiskt och får naturligtvis även säkerhetspolitiska implikation-
er. Kina bygger nu ett högteknologiskt försvar samtidigt som landets
behov av demokratiska reformer är stort. Allt detta gör att vi noga måste
följa vad som händer i Kina framöver. EU ska vara tydligt i dialog och i
handelsrelationer och ställa tydliga krav på framsteg avseende mänskliga
rättigheter.

Herr talman! Avslutningsvis skulle jag bara vilja säga ett par ord om
något som också har betydelse säkerhetspolitiskt, och det är antalet vapen
i världen. Inga vapen dödar fler än små och lätta vapen. Omkring 850
miljoner vapen i omlopp resulterar i en halv miljon människors död varje
år. FN:s arbete för ökad vapenkontroll är ett viktigt steg mot förbättrad
kontroll av spridningen. Ett universellt juridiskt avtal och regelverk för
konventionella vapen behövs snarast på plats. Också kärnvapen utgör ett
hot mot mänskligheten. Även där ska Sverige stå som en stark röst för
nedrustning och avveckling.

Härmed vill jag betona att vi måste fortsätta att ha det breddade an-
greppssättet, som har förts fram i den senaste tidens debatt, för att ha en
säkerhetspolitik värd namnet. Det finns många olika hot, och vi ska ha en
god analys, men vi ska också ha resurser att möta alla dessa olika typer
av hot för medborgarnas bästa.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 95 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Att ta till vapen för pengar är inget nytt. Legosoldater
och diverse privata entreprenörer har deltagit i krig och konflikter genom
mänsklighetens historia. Men den privata militär- och säkerhets-
branschen har i vår tid fått en större betydelse än någonsin. Under det
första Gulfkriget 1991 fanns det 50 militärer på en så kallad contractor,
alltså anställd i ett privat säkerhetsföretag. År 2003 var relationen tio
militärer på en. Globalt sett handlade det om omkring 20 miljoner an-
ställda, dubbelt så många som antalet poliser världen över, enligt en
kartläggning gjord av Small Arms Survey 2011. Expansionen är enorm;
det finns stora vinster att göra.

Stater som USA har gjort sig beroende av stora, transnationella bolag
för sin krigföring och sin säkerhet. Denna stora, kontroversiella och
komplicerade bransch är fortfarande oförsvarligt oreglerad överallt, inte
minst i Sverige.

I september 2007 vaknade omvärlden när dåvarande Blackwater mas-
sakerade 17 civila på Nisourtorget i Bagdad. Blackwater och andra pri-
vata militära företags framfart i Irak väckte berättigad avsky och ledde
till utredningar och en skärpt kontroll av säkerhetsföretagen i just Irak.

Efter skandalen i Abu Ghraib-fängelset ställdes bara de i US Army till svars, medan de många fler civilanställda från Titan Corporation gick så gott som fria bland dem som deltog i övergreppen mot fångarna. Varken irakisk eller amerikansk lag kunde fullt ut nå dem med ansvar. Det visade sig att de verkade i en legal gråzon.

Det krävs alltså regelverk för att hantera denna nya situation, både nationella och internationella. Ansträngningar görs, men mycket återstår. Montreuxdokumentet, som togs fram på initiativ av den schweiziska regeringen och Internationella Röda korset, syftar till att reda ut begreppen – vilket ansvar och status de privata militära eller säkerhetsföretag har, vilket ansvar och status de anställda i företagen har och vilket ansvar de stater som anlitar dem, de stater de verkar i och de stater de är registrerade i har för folkrätt och annat.

Sverige är en av de stater som ställt sig bakom dokumentet. Det är inte rättsligt bindande men det visar på best practice, alltså bra exempel.

Det är slående hur komplicerad frågan är. Redan att definiera företag som militära eller som säkerhetsföretag har visat sig svårt, eftersom de ofta erbjuder ett brett utbud av tjänster och kan anlitas för olika uppgifter. Det kan handla om alltifrån utbildning till fritagning, säkerhet, rådgivning, bevakning, informationsinhämtande, konflikthantering, riskhantering, vapenförmedling, personskydd och så vidare.

Herr talman! De svenska företag som säljer rent militära tjänster är ännu relativt få, om än växande, om man inte räknar in utbildning som följer med försäljning av krigsmateriel. Men de privata säkerhetsföretagen, även svenska, verkar runt om i världen, särskilt i konfliktländer och i länder med svaga statsbildningar och korrumpierad ordningsmakt.

Som antytts tidigare rör det sig om ett stort antal tjänstetyper som också har bäring på många typer av kunder. Svenska ambassader har till exempel köpt dessa tjänster utomlands, och svenska företag säljer redan sin expertis på en internationell marknad. Utrikesdepartementet gav till exempel 2008 det privata säkerhetsföretaget Vesper Group i uppdrag att sköta säkerhetskoordineringen på de svenska ambassaderna i Bagdad, Khartoum och Kabul.

Enligt en rapport från Kristna Fredsrörelsen 2008 är det möjligt för svenska företag att verka i högriskområden bortom svenska myndigheters kontroll.

Redan 2003 uppmärksammade Miljöpartiet i en riksdagsmotion behovet av att kartlägga och reglera den privata säkerhetsbranschen. Miljöpartiet menar, nio år efter att vår hemställanspunkt om att utreda saken avslogs, att frågan är lika relevant nu och än mer brännande. Vi kan inte gå oförberedda in i en utveckling som kan ge oönskad rekyl på legitimitets- och demokratiansvar och på transparensfrågor på samma sätt som det har gjorts i många andra länder. Sverige har dessutom som nation ett ansvar inför de länder som vi är militärt verksamma i, för de länder till vilka vi ger bistånd samt för de länder i vilka vi har beskickningar och diplomatiska förbindelser.

Vi har därför i en ny motion föreslagit bland annat att ansvarsfrågan för privata militära företag ska utredas, att en nationell strategi för regleringar tas fram och att Sverige i relevanta internationella forum bör driva frågan om insyn i och reglering av säkerhetsföretag. Den sistnämnda hemställanspunkten behandlades i det betänkande som vi nu debatterar,

men tyvärr avsågs den utan motivering. Det tycker jag är olyckligt eftersom Sverige skulle behövas i det internationella arbetet. Vi skulle behöva bidra så aktivt och proaktivt som möjligt för transparens och lämpliga regleringar av denna bransch som faktiskt är på liv och död.

Herr talman! Slutligen vill jag reflektera över Sveriges internationella roll, hur vi bäst kan bidra till en mer fredlig och stabil värld.

Vem ska vi i Sverige egentligen vara solidariska med, regeringar i kärnvapennationer i EU eller Nato eller alla de människor i världen som drabbas eller riskerar att falla offer för militär aggression?

EU är till sin konstruktion en odemokratisk organisation. Det står inskrivet i dess grundlag vilken politik som ska föras på många väsentliga områden. Och EU-fördragen står över medlemsstaternas egna grundlagar.

EU framställs ofta som ett fredsprojekt, men unionens grundlag talar ett helt annat språk. Vad gäller försvars- och säkerhetspolitiken slås bland annat fast i Lissabonfördraget, som jag har med mig här, att det långsiktiga målet är en EU-överstatlig krigsmakt. ”Den gradvisa utformningen av unionens gemensamma försvarspolitik kommer att leda till ett gemensamt försvar när Europeiska rådet med enhällighet har beslutat detta.” Vidare står det i artikel 42 att ”medlemsstaterna förbinder sig att gradvis förbättra sin militära kapacitet”. Militär upprustning är alltså ett krav i grundlagen! Är det så Sverige bidrar till att göra världen fredligare, med obligatorisk, lagfäst upprustning tillsammans med ett antal länder, varav flertalet är Natomedlemmar och två är kärnvapenstater?

Nej, att fördjupa det militära samarbetet inom EU och bygga upp ett gemensamt försvar och en starkare och ”mer konkurrenskraftig försvarsindustri”, eller rättare sagt krigsindustri, är helt fel väg att gå. Det är inget som Sverige bör stå bakom.

Vapen är inga varor vilka som helst. Och marknadskrafter och vinstintressen får inte tillåtas att styra säkerhetspolitiken. Hur fel det kan gå när det är särintressen och inte allmänintressen som får råda har vi pinn samma exempel på i Sverige, nu senast den storsatsning på en ny generation stridsflygplan som hetsas fram utan analys och beslutsunderlag värt namnet. Det lär inte heller bli lättare att kontrollera vapenexporten om vi låter oss dras ned djupare i det europeiska rustningsträsket.

EU:s militarisering är oförenlig med en sann ambition att verka för en fredligare värld utifrån verkliga hot. Det är inte mer vapen och starkare militärallianser världen behöver utan framåtsyftande insatser som förnybar energi och rättvis fördelning så att människor slipper leva i fattigdom.

Att det därtill finns de som rentav förespråkar svenskt medlemskap i Nato är svårt att förstå. Det är illa nog att den svenska regeringen inom det så kallade Partnerskap för fred går alldeles för långt i sin strävan att visa sig lojal med militäralliansen, bland annat genom att tillåta Nato att öva strid i Sverige. Nej, låt US Air Forces bombningar i Norrbotten 2009 bli en beklaglig parentes i svensk säkerhetshistoria.

Herr talman! Sverige ska inte in i Nato. Nato ska ut ur Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 februari.)

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Föredrogs

försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU3
Strålningsskydd och kärnteknisk säkerhet.

Anf. 96 PETER JEPPSSON (S):

Herr talman! Dagens debatt handlar om strålningsskydd och kärnteknisk säkerhet, två viktiga delar som var för sig har fått mycket uppmärksamhet under de senaste åren.

Strålningsskyddet har blivit mer och mer aktuellt i och med att det bland annat finns en stor osäkerhet kring mobiltelefoners och masters hälsopåverkan på oss människor, unga som gamla. Frågorna diskuteras allt som oftast och ifrågasätts alltmer ute i samhället. Vi i riksdagen har en viktig roll i dessa båda delar, då vi stiftar lagarna och kontrollerar och följer upp de fattade besluten.

Svensk kärnkraftsindustri har genom åren haft ett högt förtroende när det gäller säkerhetsfrågor. Det har dock visat sig att säkerheten även vid svenska kärnkraftverk är bristfällig. Till exempel har säkerheten vid kärnkraftverket i Forsmark kritiserats för att en stor grupp miljöaktivister sommaren 2011 kunde ta sig in på området.

Herr talman! I mars 2012 stod Forsmark i princip utan skydd sedan hela personalen vid polisens speciella insatsstyrka i Uppsala hade sagt upp sig. Styrkan har i uppdrag att i en krissituation säkra de funktioner som gör att kärnkraftverket kan stängas säkert.

Kärnkraftverket i Halland, Ringhals, har sedan 2009 stått under särskild tillsyn av Strålsäkerhetsmyndigheten. Anledningen till detta är att myndigheten har upptäckt allvarliga brister i säkerhetsarbetet vid kärnkraftverket.

I oktober 2012 gjorde Greenpeaceaktivister ett förnyat intrång vid samtliga kärnanläggningar.

De nu beskrivna händelserna utgör bara några exempel på tillbud. Uppenbart är att det saknas riskmedvetande hos de högst ansvariga för verksamheten. Det handlar dessutom i slutändan om pengar. Det är fråga om resurser till statliga myndigheter vars uppdrag är att ansvara för säkerheten på våra kärnkraftverk.

I industrin handlar det om att minimera kostnaderna, i detta fall för säkerheten, för att åstadkomma en så stor vinst som möjligt.

Vi får inte glömma bort att svensk kärnkraftsäkerhet är av vitalt intresse, inte bara för våra medborgare utan även för länderna i vår närhet. Och vi måste skarpt markera att vinstintressen aldrig får gå före säkerheten. Om vi frångår denna viktiga princip riskerar Sverige att för lång tid framöver förlora trovärdigheten som tekniskt och säkerhetsmässigt framåtsträvande nation.

För att komma till rätta med de brister som har framkommit krävs att regeringen visar tydlig och stark handlingskraft.

Herr talman! Svenska kärnkraftverk ligger i befolkningstäta områden. En olycka i dessa befolkningstäta områden skulle vara en katastrof. Vi menar att säkerheten och arbetet med säkerhetsfrågor alltid måste ha högsta prioritet på ett kärnkraftverk.

Det är därför angeläget att regeringen i egenskap av ägare till kärnkraftverk genom ägardirektiv till Vattenfall skärper kraven på att förbättra säkerhetsarbetet, inte minst vad gäller den fysiska säkerheten runt anläggningarna.

Lika angeläget är att regeringen anslår tillräckliga medel till polisen och andra myndigheter som är ansvariga för säkerheten vid kärnkraftverk så att en hög säkerhetsnivå kan hållas.

Vi menar även att regeringen bör återkomma med en årlig samlad rapport där kärnkraftsproducenterna och berörda myndigheter beskriver hur förbättringsarbetet med säkerheten vid de svenska kärnkraftsanläggningarna fortlöper.

Herr talman! Det är viktigt att svenska folket känner sig trygga med och litar på hanteringen av kärnsäkerhetsfrågorna. Med anledning av detta yrkar jag bifall till den gemensamma S-, MP- och V-reservationen, reservation nr 3.

Anf. 97 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! Kärnkraft är farligt. Det tror jag att vi alla är överens om. Ett omfattande säkerhetsarbete måste alltså till för att vi inte ska drabbas av kärnkraftsolyckor eller attacker mot kärnkraftverk. Efter katastrofen i Fukushima blev det åter aktuellt, och vi blev alla varse hur förödande en kärnkraftskatastrof kan vara. Därför är säkerheten vid kärnkraftverken så viktig.

I Sverige hade vi för inte så länge sedan några incidenter som påminde oss om hur sårbara vi är. Vi kan vara glada att det var några relativt fredliga, publicitetstörstande aktivister som tog sig in på Forsmark för ett par år sedan och inte andra med mer illvilliga intentioner.

Det har hänt några saker på svenska kärnkraftverk de senaste åren som oroar. Därför behöver vi sätta tryck på ett ökat säkerhetstänkande inom hela sektorn, från politiskt håll till myndigheter till de företag som driver verken.

Jämfört med andra har vi en bra säkerhet i Sverige, men vi kan aldrig slå oss till ro. Så länge vi har kärnkraftverk som är i gång i Sverige måste vi vara alerta när det gäller säkerhetstänkandet. Efter att verken har slagit igen får vi lösa frågan om avfallsförvaring i hundra tusen år, men det är en annan fråga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3. I den beskriver vi hur vi vill öka säkerhetstänkandet ännu mer. Vi poängterar också regeringens ansvar att som ägare genom ägardirektiv till Vattenfall skärpa kraven, både i det förebyggande och vad gäller den fysiska säkerheten. En utökad årlig rapport är på sin plats där alla inblandade intressenter redovisar det arbete de genomför med säkerheten och resultatet av det.

Anf. 98 ANDERS HANSSON (M):

Herr talman! I detta betänkande som benämns *Strålningsskydd och kärnteknisk säkerhet* behandlar vi motioner som berör ett flertal områden. Det rör bland annat radonhalten inomhus, grön laser och laserpekare, eventuell åldergräns på solarier, elektromagnetiska fält och elöverkänslighet och sist men inte minst säkerheten på och kring våra kärnkraftverk.

Motionerna avslås med hänvisning till att arbete redan pågår på de områden som motionärerna tar upp eller att lagstiftning inom kort är ämnad att vara på plats. Här kan nämnas arbetet med att förbjuda såväl köp som import av starka laserpekare, som under en längre tid har varit en fara för speciellt våra poliser men även för andra yrkesgrupper, till exempel busschaufförer, räddningspersonal och piloter. Denna fråga behandlas för närvarande på Miljödepartementet, och vi välkomnar lagstiftning om laserpekare och grön laser.

Herr talman! Miljöpartiet reserverar sig till förmån för sin motion om elektromagnetiska fält och elöverkänslighet. De vill ha mer forskning på elöverkänslighet, ett inrättande av speciella lågstrålade zoner i kommunerna och sänkning av gränsvärdena för elektromagnetisk strålning.

Problemet är att efter årtal av forskning har man inte lyckats visa på något direkt samband mellan elektromagnetiska fält och elöverkänslighet. Detta är den krassa verkligheten, och vi måste tyvärr säga det.

Är då min mening att förringa alla de människor som upplever illamående eller annat i elektromagnetiska fält? Absolut inte. Samtidigt måste de beslut som riksdag eller myndigheter tar grunda sig på vetenskapliga fakta. Tyvärr är det så att all forskning som bedrivs på området inte kan påvisa sambandet mellan elöverkänslighet och elektromagnetiska fält.

Jag önskar att vi kunde hitta roten till drabbade människors upplevelser, men vi lyckas inte.

Två nya rapporter har nyligen lämnats om elektromagnetiska fält. En rapport kommer från Forskningsrådet för arbetsliv och samhälle. I denna rapport redovisar man vad som framkommit det senaste decenniet i den omfattande forskningen om elektromagnetiska fält och deras samband med mobiltelefoni. Man kan konstatera att man inte funnit något stöd för att hälsorisker förekommer vid exponering av mobiltelefoni.

Den andra rapporten kommer från norska Helse- og omsorgsdepartementet och Samferdselsdepartementet där man efter omfattande arbete under två år, tillsammans med bland annat en observatör från de elöverkänsligas förbund, kommit till slutsatsen att något samband mellan elektromagnetiska fält och elöverkänslighet inte kan påvisas.

Grundproblematiken är således att all forskning som genomförts under mer än tio år inte kunnat påvisa detta samband. Mer forskning kan alltid efterfrågas, men vad är det Miljöpartiet saknar inom forskningen som pågått under så lång tid? Vad är det som alla forskare och all forskning missat men Miljöpartiet upptäckt?

Herr talman! De två sista reservationerna berör säkerheten vid våra kärnkraftverk. Här vill Miljöpartiet ha en omarbetad riskanalys för kärnkraften baserad på klimatförändringar och olyckan i Fukushima.

Tillsammans med S och V vill Miljöpartiet ha inskrivet i ägardirektiv till Vattenfall att företaget ska följa de krav som kontrollmyndigheten Strålsäkerhetsmyndigheten ställer för att Vattenfall ska få bedriva verksamhet. Dessutom vill de ha en årlig samlad rapport från kärnkraftsproducenterna, statliga såväl som privata, och berörda myndigheter om hur arbetet kring säkerhet fortgår.

Herr talman! Jag skulle vilja se den person som inte vill att säkerheten kring våra kärnkraftverk ska vara av yppersta klass. Säkerheten inne på våra kärnkraftverk är just detta.

Under de kalla vintrarna 2010 och 2011 var vi många som bannade kraftbolagen i Sverige för att elpriset var synnerligen högt. Ett antal av de svenska kärnkraftverken var inte i drift, och vi konsumenter fick betala högre elpris. Samtidigt som vi bannade kraftbolagen var vi dock tack-samma för den myndighet som envist vägrade ge klartecken till kärnkraftverken att återgå i drift förrän säkerheten kunde garanteras till punkt och pricka.

Strålsäkerhetsmyndigheten är den enda som kan ge drifttillstånd till ägarna av kärntekniska anläggningar. Denna myndighet ställer ytterst stora krav på säkerheten vid våra kärnkraftverk. Skulle ett kraftbolag tumma det minsta på säkerheten skulle Strålsäkerhetsmyndigheten omedelbart stänga ned deras verksamhet. Detta svarar väl mot Socialdemokraternas, Miljöpartiets och Vänsterpartiets krav på att i ägardirektivet till Vattenfall föra in det uppenbara att de ska följa Strålsäkerhetsmyndighetens säkerhetskrav. Om de inte följer Strålsäkerhetsmyndighetens anvisningar får de ju inte bedriva någon verksamhet. Ett vinstdrivande bolag som Vattenfall som inte får sätta i gång sitt kärnkraftverk blir inte vinstdrivande särskilt länge.

Man kan fråga sig om lämpligheten i att endast Vattenfall får ägardirektiv. Hur vill S, MP och V göra med det privata bolaget Eon som ju äger merparten av Oskarshamnsreaktorerna? Säkerhetsarbetet på ett kärnkraftverk pågår alltid. År 2010 fick Strålsäkerhetsmyndigheten i uppdrag av regeringen att göra en utvärdering av hur kärnkraftsreaktorerna uppfyller säkerhetsmoderniseringskraven och en bedömning av vilka ytterligare krav på säkerhetsförbättringar som behövs för långa drifttider samt att göra en analys av tillsynsmodellen inom reaktorsäkerhetsområdet.

Efter olyckan vid Fukushima i Japan utvidgade regeringen Strålsäkerhetsmyndighetens uppdrag att även innefatta redovisning av resultatet av förnyade säkerhetsutvärderingar och vilka åtgärder som har vidtagits och planeras att vidtas vid våra kärntekniska anläggningar. Uppdraget redovisades i oktober förra året och arbetet med att göra svensk kärnkraft ännu säkrare pågår nu. Strålsäkerhetsmyndigheten ser nu också till att alla de erfarenheter som inhämtades efter den förfärliga olyckan i Fukushima tas om hand och omsätts i praktiska säkerhetsåtgärder vid våra svenska kärnkraftverk. Här kan nämnas den fördel som svenska kärnkraftverk har genom att de sedan tidigare har installerat så kallade haverifilter som filtrerar bort radioaktiva ämnen vid ett eventuellt utsläpp. Någon förnyad klimatanalys torde således inte vara påkallad då Strålsäkerhetsmyndigheten nyligen har redovisat vilka åtgärder som behöver vidtas och som redan vidtas vid svenska anläggningar för att möta klimatiförändringar.

Herr talman! På senare tid har även frågan om säkerheten utanför våra kraftverk kommit i fokus. Det tog också min kollega Peter Jeppsson upp i sitt anförande. Greenpeace aktion mot kärnkraftverken i Ringhals och Forsmark i oktober 2012 visade på behovet av inte bara en minutiös säkerhet inne i kärnkraftverken utan även av en översyn av det fysiska skyddet runt omkring våra kärnkraftverk.

För närvarande sker ett fördjupat och intensivt arbete inom Regeringskansliet för att finna de bästa lösningarna för det fysiska skyddet vid våra kärnkraftverk. Då frågan är ytterst komplicerad och omfattar inte

bara ett eller två departement utan snarare uppemot fem departement tar frågan tid. I dagsläget samarbetar Miljö-, Försvars-, Närings-, Justitie- och Finansdepartementet för att finna lösningar på hur vi ska få ett förbättrat skydd utanför våra kärnkraftverk.

Till grund för deras arbete ligger IAEA:s expertgranskning, som på uppdrag av regeringen genomförde en granskning av det svenska systemet för fysiskt skydd. Strålsäkerhetsmyndigheten redovisade även förra året ett regeringsuppdrag om översyn av skyddet av kärntekniska anläggningar och transporter av kärnämnen mot antagonistiska hot. Här har Strålsäkerhetsmyndigheten, Rikspolisén, Säpo och flertalet berörda myndigheter varit delaktiga, vilket borgar för ett gott och väl genomarbetat förslag.

Herr talman! Socialdemokraternas, Miljöpartiets och Vänsterpartiets krav på en årlig återrapportering om hur säkerhetsarbetet på våra kärnkraftsanläggningar fortskrider ter sig mycket underligt. Varje år lämnar Strålsäkerhetsmyndigheten, som, med risk för att jag upprepar mig, är den myndighet som ansvarar för kontrollen av säkerheten vid våra kärnkraftsanläggningar, en årsredovisning. Av årsredovisningen framgår vilka säkerhetsåtgärder som respektive kärnkraftverk har vidtagit och ämnar vidta, vilka driftstopp som skett, eventuella andra händelser, utförda inspektioner, granskningar och så vidare. Det är en fullödlig rapportering som innefattar alla aktiviteter och aktörer inom området för kärnteknisk verksamhet.

Min fråga är: Vad är det som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet saknar i Strålsäkerhetsmyndighetens årsredovisning?

Slutligen nämns i S, V:s och MP:s gemensamma reservation att polisen och andra berörda myndigheter måste ges tillräckliga medel för att en hög säkerhetsnivå ska kunna bibehållas. Jag delar denna uppfattning och konstaterar att alliansregeringen sedan 2006 har höjt anslagen till rättsvårdande myndigheter, vari polisen ingår, med hela 10,3 miljarder kronor.

Därtill har anslaget till Strålsäkerhetsmyndigheten stärkts med 20 miljoner kronor för 2012 och med ytterligare 5 miljoner 2013 för att stärka myndighetens arbete speciellt med erfarenhetsinhämtningar internationellt från bland annat olyckan i Fukushima.

Herr talman! Arbetet med att förbättra säkerheten kring våra kärnkraftverk pågår ständigt, för tillfället kanske mer än någonsin. Vi ska hela tiden sträva efter att bli ännu bättre och använda den senaste tekniken. Jag har fullt förtroende för Strålsäkerhetsmyndighetens verksamhet, och jag hoppas att denna uppfattning delas av övriga partier i Sveriges riksdag.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 99 PETER JEPPSSON (S) replik:

Herr talman! Vi vill nog alla ha en god säkerhet. Det är Anders Hansson och jag överens om. Jag har respekt för det som har framförts.

Jag ska börja med att svara på den sista frågan. Det vi socialdemokrater begär tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet är en samlad årlig rapport från regeringen. Vi är väl medvetna om att Strålsäkerhetsmyndigheten

digheten lämnar en årsrapport, men vi vill ha en samlad redovisning från regeringen. Någon sådan finns inte.

Regeringen redovisar en konstig inställning, inte bara i den här frågan utan också i många andra, när det gäller ägarstyrning och direktiv. Jag ska ge några exempel. Telia Sonera och vad som hände där är ett exempel; Nuonköpet och Vattenfall är ett annat. Det är exempel där styrning hade behövts. Jag förstår inte rädslan för att styra ett statligt bolag. Det borde ju vara en trygghet för regeringen och oss alla.

Strålsäkerhetsmyndigheten gör ett mycket bra arbete. De är tydliga. Men vi måste också ha tydliga signaler från regeringen. Det tycker jag inte att vi har fått.

IAEA gjorde ett stresstest 2011. Fortfarande 2013 har åtminstone inte jag sett vad det har lett till eller vad regeringen tycker i frågan.

Anf. 100 ANDERS HANSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tror också att Peter Jeppsson och jag är helt överens om att säkerheten kring kärnkraftverken är det viktigaste vi har att ta ställning till.

Jag tycker att det är underligt att man kräver att regeringen ska göra en sammanställning av säkerhetsarbetet och vilka säkerhetsåtgärder som har vidtagits vid kärnkraftverken när vi har en myndighet som årligen redovisar detta.

Jag vet inte om regeringen ska överpröva Strålsäkerhetsmyndighetens analyser. Det blir kanske kaka på kaka när Strålsäkerhetsmyndigheten med sin fullödiga och utförliga årsredovisning sätter fingret exakt på vad som har skett under året med granskningar, driftstopp, med inspektioner etcetera. Jag kan inte förstå varför regeringen skulle göra det ytterligare en gång. Det finns bättre saker för regeringen att syssla med.

Bättre styrning av Vattenfall talas det om i reservationen. I detta fall vill det till ett ägardirektiv om att regeringen ska säga till Vattenfall att man ska följa gällande lagstiftning och de krav som kommer från Strålsäkerhetsmyndigheten. Följer man inte lagstiftningen kan man inte bedriva någon verksamhet. Att påtala det uppenbara i ett ägardirektiv är något främmande för mig.

Anf. 101 PETER JEPPSSON (S) replik:

Herr talman! Det som vi säger är att vi vill ha en sammanställning, alltså en samlad bedömning, från regeringen och kommentarer därtill. Det är ett förtydligande från regeringen om vad den anser om dessa frågor. Det är viktigt att detta kommer fram. Jag förstår inte riktigt varför vi skulle behöva vara så oense i den frågan.

Jag har en fundering om varför det är en så konstig inställning till ägarstyrning när alla verkar anse att en sådan behövs – men inte regeringen. Det har hänt saker som definitivt inte är bra. Därför anser vi att det behövs en tydlig ägarstyrning av verksamheten.

En annan sak som jag sade i mitt förra replikskifte var att det är bra att regeringen avser att återkomma vad gäller IAEA:s översyn som gjordes 2011. Men fortfarande har vi inte sett något resultat av den, och nu är vi inne på 2013. Därför blir jag mer och mer fundersam till varför det dröjer. Jag vet att man kan gå in och läsa dessa dokument på Strålsäkerhetsmyndighetens hemsida för att se vad dessa tester gav. Men det har

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Strålningskydd och
kärnteknisk säkerhet*

inte kommit någon respons från det håll som jag tycker att den skulle komma, nämligen från regeringen. Vad väntar regeringen på? Vad är det som inte är klart. Det hänvisas ändå till detta i betänkandet. Men varför får vi inte se resultatet och vad regeringen tycker om dessa tester? Det är min fråga.

Anf. 102 ANDERS HANSSON (M) replik:

Herr talman! Som jag nämnde i mitt anförande är det ett pågående arbete. Det var en mycket bra rapport som Strålsäkerhetsmyndigheten levererade förra året, och det är som sagt många myndigheter som är inblandade i det fysiska skyddet. Vi har också polisen och följligheten Justitiedepartementet, Näringsdepartementet, Miljödepartementet och Finansdepartementet. Det är många departement där man ska komma överens för att se vilken väg som var bäst, inte minst med tanke på lagstiftningen.

Naturligtvis kan alla riksdagsledamöter ibland tycka att det ska gå ännu fortare. Men vi har många frågor som avhandlas i riksdagen, och jag tycker att detta är en sådan fråga som vi inte ska ha för bråttom med. Vi måste vänta tills vi får in rätt resultat. Dessa fem myndigheter arbetar och försöker hitta den bästa lösningen.

Jag tänkte ställa en fråga om ägardirektivet, som Peter Jeppsson tar upp igen. Jag ställde också denna fråga i mitt anförande. Vattenfall äger en viss del av vår kärnkraft, men det gör även privata bolag. Hur är tanken där? Ska vi ge ett ägardirektiv som jag anser är kaka på kaka om att de ska uppfylla Strålsäkerhetsmyndighetens krav? Men hur gör man med Eon som är ett privat bolag? Hur har man tänkt lösa det?

Jag anser att det är de som är experter på detta område som ska arbeta med det. I detta fall är det Strålsäkerhetsmyndigheten, och de ser till att kraftbolagen följer den lagstiftning som vi har fattat beslut om.

(TALMANNEN: Jag konstaterar att Peter Jeppsson saknar talartid.)

Anf. 103 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Vi behandlar i dag ett motionsbetänkande kring mycket viktiga frågor. Jag ska börja med några ord om frågan om elektromagnetiska fält och den elöverkänslighet som en del människor upplever. Detta måste självfallet tas på stort allvar. Dagens moderna samhälle använder radiovågor för kommunikation i mycket hög utsträckning. Skulle dessa föra med sig allvarliga hälsoeffekter skulle vi självfallet få ompröva mycket.

Naturligtvis ska vi, som Anders Hansson också sade, ta människors oro på allvar och säkerställa att forskningen på området är bra och att den noga följs och utvärderas. Som utskottet visar finns det två färskas forskningsrapporter kring svaga radiofrekventa fält och elöverkänslighet. Dessa bekräftar, vilket Anders Hansson utförligt redovisade, att man inte finner stöd för att det skulle finnas hälsorisker vid exponering för elektromagnetiska fält vid exponering på nivåer under aktuella gränsvärden. Det är den verklighet vi måste utgå från i dessa frågor. Men det är viktigt att vi fortsätter att följa dem och självfallet ta människors oro på allvar.

Huvuddelen av betänkandet ägnas åt kärnkraften och dess säkerhet. Det är frågor av absolut största vikt.

Om kärnkraften finns mycket att säga. Den etablerades i Sverige på 1960- och 1970-talet. Sverige är ett land med mycket kärnkraft, internationellt sett. Centerpartiet har haft och har en kritisk inställning till kärnkraften och har alltid lagt mycket stor vikt vid att dess risker och dess säkerhet alltid måste hanteras med största möjliga noggrannhet. Därför har vi i Sverige stränga lagar och regelverk, och därför har vi olika myndigheter som ska upprätthålla en sträng och fortlöpande tillsyn över verksamheten.

I betänkandet redovisas utförligt säkerhetsläget vid de svenska kärnkraftverken och vad som pågår för att förbättra detta.

Strålsäkerhetsmyndigheten har i oktober 2012 redovisat tre säkerhetsutvärderingar på regeringens uppdrag, bland annat efter de tragiska händelserna i Japan.

Strålsäkerhetsmyndigheten bedömer att säkerheten vid de svenska kärnkraftverken kan upprätthållas även på lång sikt förutsatt att ytterligare säkerhetsförbättringar sker, att tillståndshavarna tillämpar effektiv åldringshantering samt att detta prövas regelbundet framöver genom återkommande helhetsbedömningar. Strålsäkerhetsmyndigheten påtalar vidare nödvändigheten av att en god säkerhetskultur upprätthålls och betonar att man har intensifierat sin tillsyn och uppföljning.

På regeringens uppdrag har Strålsäkerhetsmyndigheten även genomfört en översyn av kärnkraftsanläggningarnas fysiska skydd. I rapporten framhåller Strålsäkerhetsmyndigheten att det finns brister som måste förbättras samt att lagstiftningen behöver ses över.

Strålsäkerhetsmyndigheten genomför nu också en regelöversyn för att bättre leva upp till de internationella regelkrav som finns. Det pågår också en dialog mellan berörda departement om hur man ska gå vidare med Strålsäkerhetsmyndighetens förslag för en ännu bättre kärnkraftssäkerhet.

IAEA har under 2011 genomfört en internationell expertgranskning för fysiskt skydd i anslutning till kärnkraftverken, och regeringen arbetar med frågan och ska återkomma med förslag även här.

På detta viktiga område, alltså kärnkraftens säkerhet, pågår ett omfattande arbete för att förstärka den i olika avseenden. Jag instämmer i det som Anders Hansson i sin utförliga redovisning gick igenom.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet skriver i sin motion vad gäller kärnkraftens säkerhet: "Säkerheten och arbetet med säkerhetsfrågor måste alltid ha högsta prioritet på ett kärnkraftverk." Jag instämmer självfallet helt och fullt i detta. Däremot håller jag inte med om den slutsats de tre partierna drar av sitt konstaterande, nämligen att regeringen bland annat bör återkomma med en årlig, samlad rapport om hur säkerhetsarbetet kring kärnkraften fortlöper.

Regeringen ger redan riksdagen sina bedömningar av vad som behövs för kärnkraften i den årliga statsbudgeten, där frågan behandlas. Berörda myndigheter, framför allt Strålsäkerhetsmyndigheten, är ålagda av regeringen att kontinuerligt rapportera, följa upp och utvärdera eventuella incidenter både i Sverige och utomlands. I sin årsredovisning redovisar Strålsäkerhetsmyndigheten även utförligt det angelägna förbättringsarbete som genomförts vid våra kärnkraftsanläggningar under året.

Jag tänkte också läsa upp vad utskottet avslutar sitt betänkande med: "Utskottet ser med stort allvar på de brister som under hösten 2012 up-

penbarats vid våra kärnkraftsanläggningar, men finner sammanfattningsvis att ett omfattande arbete har lagts ned på att kartlägga frågan om säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken och att förslag på förbättrad säkerhet har lagts fram som berör både ansvarig myndighet och ägare av kärnteknisk anläggning. Utskottet vill invänta resultaten av detta arbete och avstyrker motionsyrkandet.”

Om riksdagens försvarsutskott vill ha mer information från regeringen har man alla möjligheter att begära denna information vid våra utskottsmöten. Vi har tillgång till Strålsäkerhetsmyndighetens handlingar och så vidare. Jag har all respekt för det engagemang som finns hos oppositionen och Peter Jeppsson i denna fråga, men min bedömning är densamma som Anders Hanssons: Vi gör vad som behöver göras, och de ytterligare förslagen behövs inte. Vi har majoritet, och oppositionen är opposition.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 104 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut på samtliga punkter.

När det gäller radonhalten i luften är strålningen från sönderfallande radon en fara för hälsan. Sönderfallsprodukterna kan orsaka lungcancer. Det gränsvärde Boverket har satt upp, 200 becquerel per kubikmeter, är enligt utredningen den lägsta praktiska nivå vi kan tillämpa. En lägre gräns skulle vara omöjlig att uppnå i vissa bostäder på grund av berggrundens beskaffenhet. I en del kommuner är alla hus radontestade och i andra kommuner inte. Det är viktigt att testen kommer att omfatta alla hus.

När det gäller grön laser och laserpekare förekommer brottslig hantering av starka laserpekare där lasern har riktats främst mot chaufförer eller tjänstemän inom blåljusorganisationerna. Detta kan förstöra synen på den som utsätts och även skapa trafikolyckor. Det är förfärande att det finns människor som sysslar med dessa skadliga handlingar. En sak vi lagstiftare kan göra är att minska allmänhetens tillgång till starka laserpekare. De inlämnade motionerna om förbud mot import av starka laserpekare är motiverade, men eftersom ett arbete om detta redan pågår inom Miljödepartementet behöver motionerna inte bifallas.

När det gäller åldersgräns på solarier arbetar Strålsäkerhetsmyndigheten på nya föreskrifter för solarier, ett arbete som inte bör föregås av riksdagen. Föreskrifter behövs, men också förståelsen för att överdrivet solande i solarium medför förhöjd risk för hudcancer. Informationskampanjer är viktiga på exempelvis skolor.

När det gäller elektromagnetiska fält och elöverkänslighet finns det inga bevis för att någon kan vara elöverkänslig. Dock har det många gånger i historien visat sig att människor har dragit fel slutsatser om vad som är farligt utifrån dåtida forskning och teknik. Vi bör ha respekt för att de som upplever sig vara elöverkänsliga faktiskt kan ha reella symptom. Om det är så råder olika gränsvärden för elöverkänsliga och icke elöverkänsliga.

När det gäller omarbetade riskanalyser för kärnkraften jämför motionären med situationen vid tsunamin i Fukushima och hur reaktorerna

där drabbades av hårdsmältor efter att kontrollen över kylningen förlorats. Vi kan konstatera att det i Sverige inte råder den risk för tsunamier som det kan göra i andra länder. Det är förståeligt att Japan stängde alla sina kärnkraftverk som en säkerhetsåtgärd, även om följden av detta blev miljöhotande koleldning och ett stort ekonomiskt underskott för staten.

I Sverige har vi robusta kärnkraftverk och en ständig uppgradering av säkerheten. Olika aktörer har olika ansvar. Strålsäkerhetsmyndigheten har ansvar för faror med strålning och har rätt att stänga av verk, vilket de har gjort. Svensk Kärnbränslehantering har hand om avfallshantering, och Kärnavfallsrådet har en forskande och genomskådande funktion. Någon särskild riskanalys för kärnkraften utanför det befintliga systemet av aktörer behövs inte.

När det gäller säkerheten vid kärnkraften tycks inträngande ekoterroristerna som har tagit sig in på kärnkraftverksområden visa att säkerheten är för låg. Medierna har förstärkt denna bild. Strålsäkerhetsmyndigheten har på regeringens uppdrag utrett brister i säkerheten kring verken. På basis av denna utredning kan en förbättrad säkerhet byggas. Enkla nyckeltal är ökade säkerhetszoner samt fler och starkare beväpnade vakter och polis.

Anf. 105 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Som framgår av debatten handlar det betänkande vi i dag diskuterar bland annat om kärnsäkerhet. Det är glädjande att oppositionen delar min uppfattning att svensk kärnkraftsindustri genom åren haft ett högt förtroende i säkerhetsfrågor.

Den energiproduktion som sker vid våra svenska kärnkraftverk står för ungefär hälften av all elproduktion i Sverige. Utan kärnkraftverken skulle vi behöva halvera vår elförbrukning: tända lamporna hälften så ofta, se på tv och använda datorer bara varannan dag eller så – eller skaffa nya länkar till Europa och då kanske importera smutsig el. Svensk kärnkraft behövs, och det finns egentligen inga fullgoda alternativ även om vi självklart ska fortsätta satsa på vatten-, vind- och solenergi med mera. Med det sagt är det A och O att hela tiden jobba för att höja säkerheten på våra kärnkraftverk.

I helgen fick vi också genom *Ekots lördagsintervju* med vd Øystein Løseth intygat att Vattenfall fortsätter sitt arbete med ny kärnkraft och utreder om det går att få lönsamhet i sådan. Vattenfall lämnade ju in en första ansökan till Strålsäkerhetsmyndigheten förra sommaren. Planeringsarbetet fortsätter alltså, och även myndigheten har tack vare ansökan kunnat börja bygga upp den kompetens de behöver för att pröva den mer detaljerade ansökan som väl är att vänta.

Av de kärnkraftverk vi har i dag startades fyra på 1970-talet och sex på 1980-talet. Inget verk startades, som kammaren vet, efter 1985. De är alltså samtliga mellan 28 och 40 år gamla. Att ersätta de kärnkraftverk vi har i dag kommer att ske från 2020-talet och kräver stor framförhållning. Jag tycker att det är positivt att en vilja till modernisering nu finns inom industrin och att dess förverkligande möjliggjorts av Alliansregeringen.

Herr talman! Det betänkande vi ska fatta beslut om heter ju *Strålningskydd och kärnteknisk säkerhet*, och just säkerheten är den kanske viktigaste aspekten vi diskuterar i dag. Oppositionen beskriver i sin tredje reservation de intrång som har skett vid svenska kärnkraftverk under senare år. En grupp miljöaktivister gjorde ett intrång vid Forsmark som-

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Strålningskydd och
kärnteknisk säkerhet*

maren 2011, och Greenpeace visade 2012 att det då åter var möjligt att göra intrång. Jag delar oppositionens oro över dessa och liknande tillbud.

Till skillnad från oppositionen tror jag dock inte att riskmedvetandet saknas hos dem som fått förtroendet och tillstånden att driva kärnkraftverk i Sverige – och som ytterst sett också står ansvariga inför folket.

Efter Fukushima genomfördes inspektioner, så kallade stresstester, av kärnkraftverken i Forsmark, Ringhals och Oskarshamn tillsammans med samtliga europeiska kärnkraftverk 2011. Detta skedde efter beslut från EU:s ministerråd. Utöver kraven från EU beslöt den svenska regeringen att även det centrala mellanlagret för använt kärnbränsle skulle stresstestas. Resultaten granskades av både EU och regeringen.

I september 2012 överlämnades åtgärdsplaner till Strålsäkerhetsmyndigheten från samtliga verk utifrån erfarenheterna från stresstesterna, och myndigheten arbetade därefter fram en nationell handlingsplan som överlämnades till EU:s expertgrupp i december.

Vi ska också veta att regeringen redan i april 2010 tog initiativ till ett utökat säkerhetstänk, alltså före olyckan i Fukushima den 11 mars 2011. Detta uppdrag redovisades för regeringen den 31 oktober i höstas.

Betydligt allvarigare angrepp än de miljöaktivisterna stod för var dessutom utgångspunkten vid stresstesterna. Stresstesterna visade att inget kärnkraftverk behöver stängas av tekniska skäl men att det behövs säkerhetsförbättringar. Det är utifrån dessa mer omfattande krisbilder som säkerhetsåtgärder nu vidtagits.

Arbetet för att öka kärnsäkerheten fortsätter.

Slutligen menar jag också att de beslut vi fattat om slutförvar pekar på ett starkt säkerhetstänk. Det nya kärnbränsleförvaret i Söderviken i Forsmark är garanten för ett långsiktigt hållbart förvar.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 106 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Betänkandet om strålningsskydd och kärnteknisk säkerhet tar upp ett antal mycket svåra frågor. Det som driver mig att komma hit och ta debatt med utskottet är att vi här har att göra med ett utskott som inte lyssnar till forskningen, som struntar i EU-parlamentet och som inte bryr sig om vad Världshälsoorganisationen WHO säger utan som i stället föredrar att lyssna till en forskare som utesluts från WHO:s konferenser.

I stället för att lyssna till den oberoende och fria forskningen på universiteten väljer utskottet att luta sig tungt mot industrins stiftelse Icnirp, vars uppgift är att kanalisera finansiering till forskning som har syftet att dölja den fria forskningens information.

Vi har, herr talman, dessutom att göra med ett utskott som ovanpå detta väljer att åsidosätta forskningens egna kvalitetssäkringar och som väljer bort den metod för rättssäkerhet som finns utvecklad inom EU för att stödja domstolar när tvister om riskfrågor tas upp för rättslig prövning.

Det kan låta som hårda ord, men det är tyvärr sanningen. Utskottet har inte tagit någon lärdom sedan frågan prövades senast.

Herr talman! Kunskap är färskvara, och det enda vi med säkerhet kan slå fast är att mycket av det vi betraktar som säker kunskap i dag kommer

att vara omprövat i morgon. Grunden för vetenskap är nyfikenhet. Det är möjligt att jag tar till lite i överkant, men jag tror inte att det finns något vetenskapsområde där alla är helt överens. Min egen erfarenhet av forskning är att det just är det faktum att vetenskapen tillåter att olika uppfattningar tävlar som driver kunskapen framåt.

Tobaksindustrin lyckades under flera årtionden genom att finansiera forskargrupper upprätthålla bilden av att rökning var helt ofarligt. Trots att fri forskning på många universitet runt om i världen kunde visa att hälsoriskerna var övertydliga ändrades inte bilden så länge som den av industrin finansierade forskningen till volymen var större och producerade fler rapporter med motsatt uppfattning.

Det var inte på grund av några vetenskapliga genombrott som bilden av tobaksrökning förändrades, utan det var på grund av rättsliga processer.

Domstolarna började kräva in minoritetsuppfattningar från forskarvärlden för att på så vis skaffa sig en bild av bristerna i de utlåtanden som självständiga myndigheter formulerade med bas i forskning som finansierades av industrin.

Domstolarna i USA kunde därigenom skaffa sig kunskap om de osäkerheter som rådde när det gällde det vetenskapliga underlag de fick sig serverat. Domstolarna ansåg att den vetenskapliga osäkerheten var så stor att de olägenheter och hälsorisker som de var satta att pröva mycket väl kunde ha sitt ursprung i tobaksbruk. Frågan förflyttades på det sättet från forskning till rimlighetsbedömningar.

Det var ett genombrott som klädde av forskningen lite av den status som forskningen dittills haft med en nästan religiös prägel. Det visade sig att vetenskapsmännen inte var vare sig präster eller gudar utan alldeles vanliga, mutbara människor som måste granskas på samma sätt som all annan verksamhet.

I dag på morgonen kunde vi höra miljöministern utfrågas i radio om riskerna med hormonstörande ämnen. Där försvarade hon försiktighetsprincipen som en princip av stort värde när forskningsläget inte är helt klarlagt. Där handlar det om farliga kemikalier, men beviskedjan mellan risk och effekt är inte helt klarlagd. Då är försiktighetsprincipen användbar.

En grundläggande komponent i försiktighetsprincipen är redovisningen av den vetenskapliga osäkerheten. Där menar jag, herr talman, att utskottet gör sitt största misstag. Precis som de berörda myndigheterna försöker utskottet behandla problemen med icke-joniserande strålning som en fråga om sjukdom. Man klarar inte av att skilja på skador och sjukdom.

I betänkandets punkt 4 behandlas elektromagnetiska fält och elöverkänslighet.

Jag skulle, herr talman, vilja börja med att be om handuppräckning. Hur många av er som sitter här i kammaren har någon gång träffat en person som själv anser sig drabbad av ohälsa kopplad till el i någon form?

Någon av er har gjort det, och det var ju bra. Själv har jag hunnit träffa ungefär hundra individer som lider av ohälsa som de anser är kopplad till el i någon form. Den överväldigande delen av dessa människor har varit väldigt friska – ovanligt friska och starka människor egentligen.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Strålningsskydd och
kärnteknisk säkerhet*

Problemet är bara att de rätt vad det är kan drabbas av konstiga plågor, som synstörningar, våldsam huvudvärk, koncentrationssvårigheter, förvirring och till och med medvetlöshet.

Sådant här händer när någon glömsk bekant kommer på besök utan att ha lagt ifrån sig mobilen uppe vid vägen eller när någon motionär springer förbi i skogen under samtal i mobilen.

Det kan även inträffa när den drabbade besöker ett så kallat elsanerat hus, eller som man tror är elsanerat, men som visar sig ha brister. Ofta kan då den drabbade förklara att det är någonting borta i ett hörn som irriterar, och om man då undersöker den platsen visar det sig nästan alltid att det finns någon gammal elledning i den delen av huset som man har missat när man elsanerat.

Ett tredje exempel är elstängsel. Varje gång grannen sätter på sitt elstängsel kommer mattheten, andningssvårigheterna och huvudvärken, eller de symtom som just denna person får.

Det är nämligen så att elöverkänslighet, som ju egentligen är ett väldigt missvisande begrepp, inte alls handlar om någon sjukdom. Det handlar om skador, precis som brännskador, ett benbrott eller en skada från exponering av kemikalier. Det handlar om att människor skadas vid exponering av den strålning som elanvändningen ger upphov till, icke-joniserande strålning. Skadorna kan se väldigt olika ut.

Här har vi tyvärr ett grundläggande fel i såväl Socialstyrelsens som sjukvårdens och utskottets sätt att behandla frågan om de eldrabbade individerna. Man försöker resonera kring problemet som om det vore fråga om en sjukdom.

Tänk dig att du kommer till en olycksplats där en bil har sladdat av vägen och kanske har kört in i ett träd. Det sitter en person i bilen som är vid medvetande men blöder ymnigt och har stora öppna sår, och du kanske till och med ser en arm i en ställning som gör att du kan dra slutsatsen att den förmodligen har brutits eller gått av. Du ringer naturligtvis till larmcentralen och berättar det du ser. Personalen på larmcentralen ställer då en något märklig fråga till dig: Vilket märke är det på bilen? Då svarar du kanske att det är en Saab, om det nu är en Saab och du känner igen den. Om personalen på larmcentralen då skulle svara "Vad bra, då behöver vi inte åka ut, för sådana bilar kan ju inte skada någon, så du måste ha missuppfattat situationen", hur skulle du reagera då?

Det är nämligen precis så samhället bemöter många människor när de tar kontakt med samhället och signalerar om skador som de, anhöriga eller andra har drabbats av. Så var det en gång i tiden med synen på tobaksprodukter.

Den synen gäller även i dag för många människor, men inte bara för dem som identifierar sina problem till el, utan det är samma sak för dem som har amalgamskador och många med olika ryggproblem. Det gäller för astmatiker och för dem som kopplar sin ohälsa till kemikalier på arbetsplatsen eller kemiska produkter i hemmet. På samma sätt är det också för många som uppfattar att orsaken till deras hälsoproblem är relaterad till fuktskador, mögel, brister i ventilation eller många andra otillräckligt beforskade källor.

Nu handlar betänkandet om strålningsfrågor, så jag tänker inte trötta ut er med argument kring alla de andra symptomgrupper som jag har job-

bat med att försöka företräda, utan jag ska nu försöka hålla mig till bara dem som anser att el i olika former är orsaken till deras skada och ohälsa.

Herr talman! När människor blir skadade och kopplar sin ohälsa till det moderna samhällets teknik eller utsläpp av något slag är det trots tydliga symtom och allvarliga skador oftast mycket svårt att avgöra vad den egentliga orsaken är och hur sambanden ser ut. Att de drabbade har skador som ger omfattande hälsoproblem råder det oftast ingen tvekan om. Problemet är att varken läkarvetenskapen eller övrig forskning har lyckats förklara sambanden eller orsakerna till skadorna.

Eftersom de flesta av de här personerna är väldigt noga med att inte utsätta sig för el där effekten är hög, som vid kraftledning eller större elmotorer, men ändå uppfattar att det är strålningen från mycket svaga källor som påverkar dem, innebär det att alla de etablerade biologiska förklaringsmodeller vi har inte fungerar. Jag har också träffat drabbade som inte har några problem med kraftledningsgator men ändå påverkas av så små elkällor som ett elektriskt armbandsur. Det handlar alltså inte om en homogen grupp, utan skadorna är olika, och de tycks kunna ha olika källor, men allesammans är på något sätt kopplade till elanvändning.

Kommunen är skyldig att se till att människor som drabbas av ohälsa får hjälp. I en del kommuner har man konstaterat att de här personerna mår mindre dåligt när de vistas till exempel i ett gammalt grustag eller intill en brant bergvägg där det inte finns någon mobiltäckning. I de kommunerna har man gjort försök att skapa så kallade lågstrålande områden eller strålningsfria zoner, även om det sistnämnda inte är möjligt.

Utskottet påstår i sitt betänkande att kommunerna på grund av det kommunala självbestämmandet skulle ha möjlighet att inrätta sådana strålningsfria zoner. Men så är det faktiskt inte. Jag har själv följt ett antal sådana fall, där det i slutändan visar sig att det nationella intresset av fullständig mobiltäckning är mycket viktigare och går före kommunens rättigheter. Här menar jag att ett initiativ från utskottets sida skulle kunna göra stor skillnad.

De som drabbas av den här sortens skador kan faktiskt vara vem som helst. Men underligt nog är ingenjörer och dataoperatörer överrepresenterade bland dem som jag har kommit i kontakt med. Personligen tycker jag inte att det är så konstigt, efter att ha lyssnat på många av dessa människors livsöden. Några av de mest drivande bakom TCO-normen för bildskärmar tillhör till exempel de drabbade, andra har en bakgrund från Ericsson, och några har jobbat i JAS-projektet, där de arbetade med teknikutveckling, trådlös kommunikation och liknande. Många kommer från försvaret. Dem borde ni kanske ta hand om extra.

Det händer att en del som drabbas råkar ha stora ekonomiska resurser, och en del av dem använder dem för att driva processer i domstolar. Här kommer vi tillbaka till frågan om den vetenskapliga osäkerheten.

Många av er kanske inte hade hört talas om begreppet ”vetenskaplig osäkerhet” innan ni läste min motion. Men det är alltså ett centralt begrepp i den av EU antagna försiktighetsprincipen. När en domstol ska döma i ett fall som handlar om skador, till exempel beroende på icke-joniserande strålning, vänder sig rätten till den ansvariga myndigheten och får då i dag reda på att sådan strålning inte kan anses skada.

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Strålningskydd och
kärnteknisk säkerhet*

Men att den informationen är fylld av en massa vetenskaplig osäkerhet talar myndigheten inte om. Den ansvariga myndigheten har nämligen missuppfattat sin roll och inte förstått att bedömningen av huruvida det är skäligt att anta att skadan kan kopplas till icke-joniserande strålning inte är upp till myndigheten att göra när det gäller underlag till en domstol. Det är domstolen som ska göra den bedömningen och ska göra den utifrån en redovisning av det vetenskapliga läget inklusive den vetenskapliga osäkerhet som råder på området.

Det finns jurister som arbetar med att få Strålsäkerhetsmyndigheten och de svenska domstolarna att anamma den praxis som finns i till exempel USA och många av EU-länderna när det gäller hur man ska hantera den vetenskapliga osäkerheten.

På samma sätt som det var med tobaksfrågan, som jag redogjorde för inledningsvis, är det industrin som finansierar det mesta av forskningen på området el och hälsopåverkan. Och lika ofarlig som tobaken var under många årtionden, lika ofarlig anser den av industrin finansierade forskningen att icke-joniserande strålning är.

Men det finns oberoende forskare som har en helt annan uppfattning, till exempel på våra universitet. De lever dock under mycket hård press, eftersom industrin har lärt sig av erfarenheterna från tobaksområdet. Den som vågar kritisera den industrifinansierade forskningen får det väldigt svårt i forskarvärlden.

Trots det visar den sammanställning som har gjorts av all forskning på området – det så kallade bioinitiativet, vars slutsatser jag utgår från att utskottets ledamöter har tagit del av – att en majoritet av forskningen världen över anser att det finns kopplingar mellan icke-joniserande strålning och hälsoeffekter. Den vetenskapliga osäkerheten kan därför inte anses vara liten eller obetydlig, utan snarare borde den anses vara ganska tydlig och betydande. Om en klar majoritet av de forskare som inte är finansierade av den berörda industrin ser risker kan man rimligtvis inte negligera det.

Såväl Europarådet som EU-parlamentet har tagit del av forskningsläget och uttalat sig tydligt i frågan. Även WHO har gjort sammanställningar av forskningsläget. Jag hoppas att utskottets ledamöter har tagit del av de uppmaningar som till exempel Europarådet har lämnat i resolution 1850 från 2011.

Att utskottet i sin bedömning i stället i huvudsak verkar luta sig på Icnirp, som är en av industrins centrala organ för att styra forskningsmedel till sin fördel, tycker jag är beklagligt.

Herr talman! I betänkandets femte punkt behandlas frågan om behovet av förnyade riskanalyser för kärnkraften. När jag läser utskottets betänkande i den delen läser jag det som en lång och saklig argumentation för ett bifall till mitt yrkande.

Här räknar man upp det ena problemet efter det andra, många fler än de argument som jag har använt i min motion. I texten redogörs för de stora behoven av ständig uppgradering av tekniken, liksom behovet av fortlöpande utbildning av personalen. Man skriver även om alla de förbättringar av säkerhetsrutiner som man anser behövs. Även det faktum att den ansvariga myndigheten anser att det behövs mer forskning för att kunna dra slutsatser om ytterligare behov av åtgärder finns med i betänkandet.

Trots det väljer utskottet att med hänvisning till de genomförda stresstesterna hävda att det inte finns några behov av ytterligare riskanalyser. Det utskottet då missar är att stresstesterna inte var någon egentlig riskanalys. Det man har genomfört är tester av befintliga system för säkerhet och en värdering av i vilken utsträckning de systemen är tillräckliga och om de fungerar på ett tillfredsställande sätt eller inte.

I min motion kopplar jag behovet av riskanalys till klimatförändringarna. Även om klimatfrågan för min personliga del är en gammal fråga, som jag sysslade med långt innan jag hamnade i riksdagen, vet jag att klimatet för de flesta blev en fråga hösten 2006 på grund av en före detta vicepresident från USA. Då fanns det prognoser från IPCC som pekade på vissa effekter till år 2100.

Forskningen på området är ganska ny, så de forskningsrapporter som strömmade in under de följande åren efter 2006 pekade på att IPCC förmodligen hade underskattat en del faktorer. Det tog inte så många år förrän forskningen snarare pekade på ungefär dubbelt så stora förändringar av klimatet till år 2100 som de förändringar som IPCC hade prognostiserat i sin rapport.

I dag pekar forskningen på ganska omvälvande klimatförändringar redan i närtid. Det som för sju år sedan var det värsta tänkbara i ett hundraårigt perspektiv är nu mer i linje med vad forskningen befarar om kanske mindre än 50 år.

Ni i utskottet tar på er ett väldigt stort ansvar när ni föreslår riksdagen att inte ta initiativ för en förnyad riskanalys för våra kärnkraftsanläggningar. Jag vet ju att praxis är att man alltid avslår förslag som vi ledamöter lägger i våra motioner, men jag skulle bli väldigt förvånad om inte regeringen kommer med ett motsvarande förslag när IPCC:s nästa rapportserie börjar komma till hösten. Då kommer ni alla att inse att förutsättningarna har förändrats så dramatiskt sedan Sårbarhetsutredningen gjordes på basis av den information som fanns då att ett omtag är nödvändigt.

I betänkandets sista punkt, punkt 6, hanteras frågan om säkerheten vid de svenska kärnkraftsanläggningarna. Det är en fråga som inte enbart kan ses som en rent teknisk fråga, utan det handlar även om förtroende. Att vi politiker har beslutat om regler som innebär att de som äger kärnreaktorerna vid en stor olycka enbart har ett ekonomiskt ansvar som enbart täcker några få procent av de kostnader som kan bli aktuella inger knappast något större förtroende. Även här fick vi på nyheterna i morse höra att många länder nu har tröttnat på att Pariskonventionen ska träda i kraft. Man går in med separata nationella krav, exempelvis i Finland, på försäkringsnivåer enligt Pariskonventionen. Men även det är som sagt bara en droppe i havet om det skulle bli en stor olycka.

Man kan undra vad den svenska regeringen då gör för att bättra på sitt dåliga rykte på energiområdet.

Detta handlar nämligen om en teknik där säkerheten måste vara absolut. Det får inte finnas någon lucka. När så kallade Greenpeaceaktivister genom praktisk handling visar att rena amatörer utan någon träning kan ta sig in på skyddat område runt en kärnreaktor och gömma sig där tills de tröttnar, eller om det nu var så att de blev hungriga, utan att säkerhetspersonalen vid reaktorn förmår hitta dem är det självklart att allmänhetens förtroende för hela säkerhetstänkandet får sig en kraftig törn. Om en

sådan händelse bara inträffar en gång kanske man kan skylla på att det inte var på riktigt, men nu har det faktiskt hänt två gånger. Jag tycker att utskottet ska tänka tanken att det nästa gång är vältränade, välutrustade och målmedvetna sabotörer som klättrar över staketet, och de kanske inte direktsänder.

Lika illa är det naturligtvis när flera hundra, kanske tusen megawatts effekt på några få minuter försvinner från nätet på grund av att någon har glömt ett verktyg eller en dammsugare på fel plats och man tvingas till ett snabbstopp. Några tycker säkert att det är gulligt, och andra kanske till och med skrattar åt att sådant kan hända i en verksamhet som är så riskabel att säkerheten måste vara absolut. Men vet man att varje incident kan vara en potentiell katastrof tror jag inte att man skrattar.

Utskottet skriver sammanfattningsvis i betänkandet att man ser med stort allvar på de brister som uppdragats i kärnkraftsanläggningarna, och redovisningen är ganska omfattande, tycker jag. Men betänkanden är knappast en lämplig form för årliga redovisningar av förbättringar och anläggningar. Vi har ju alla behov av att bli uppdaterade och informerade – varför då inte i stället säga ja till förslaget om en årlig rapportering? Jag klagar inte på utskottets text i frågan. Jag tycker att den är ganska informativ, men visst skulle en regelbunden rapportering bli både mer pedagogisk, mer systematisk och förmodligen även djupare och sakligare än vad en rapportering genom en betänkandetext kan bli. Dessutom blir ansvaret otydligt om riksdagen ska informeras genom svar på motioner. Jag tror inte heller att den metoden bidrar till att öka medborgarnas förtroende på säkerhetsområdet.

Det här betänkandet handlar till rätt stor del om vilket förtroende våra medborgare rimligen kan känna för de kontrollfunktioner som samhället har satt upp när det gäller att driva verksamhet av kärnteknisk karaktär samt annan verksamhet som innebär att det alstras skadlig strålning.

En regering som nekar en stor minoritet av riksdagens ledamöter tillgång till viktig information är i mina öron främmande för våra demokratiska traditioner. Den oroade medborgarens självklara reflektion torde vara: Vad är det de inte törs tala om för oss? Och den tanken saknar knappast saklig grund. Den ansvariga myndighetens budskap var nämligen detsamma efter olyckan i Fukushima som efter olyckan i Tjernobyl, alltså: ingen anledning till oro, ingen fara. Uppgiften att lugna befolkningen, som man ju faktiskt också har, tar överhand från uppgiften att sakligt informera.

Herr talman! Jag har haft förmånen att besöka den internationella forskningsstationen Ny-Ålesund, en forskningsstation på Svalbard, nästan så långt bort från civilisationen man kan komma på vårt norra halvklot. Till och med på en så avlägsen plats kan man mäta spåren av varje provsprängning, varje utsläpp och varje olycka inte bara inom kärnkraftsindustrin utan från många olika högteknologiska processer och industrier. Den globala nedsmutsningen är ett faktum. Ingenstans på jorden finns längre ett opåverkat referensutrymme.

Även detta konstaterade miljöministern i P1 i morse när hon intervjuades.

Säkerhetsrisker handlar inte bara om tekniska risker. Risken måste också sättas i relation till verkligheten. Ju mer förorenad vår vardagsmiljö blir, och den förorenas tyvärr mer och mer för var dag som går,

desto allvarligare blir varje tillkommande litet bidrag. Radioaktivt damm sprids varje dag från kärnkraftsindustrins olika delar – från råvarubrytning till sluthantering. Hela planeten är kontaminerad. Det finns inte längre några rena referensområden.

Vilket förtroende inger den regering som vägrar öppenhet och information? Jag tror inte att det bidrar till att minska riskerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 februari.)

Prot. 2012/13:68
20 februari

*Strålningsskydd och
kärnteknisk säkerhet*

16 § Offentlig upphandling

Offentlig upphandling

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2012/13:FiU32

Offentlig upphandling.

Anf. 107 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Sjysta villkor, kollektivavtalsliknande villkor som löner och rätt till vila, sociala krav, miljövänlighet och krav på god djurhållning borde vara självklart i den offentliga upphandlingen. Därför yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 3.

Om vi – staten, kommuner, myndigheter och landsting – följer principerna ger vi seriösa företagare chansen att överleva och växa. Om vi enbart stirrar oss blinda på priset kommer den oseriösa branschen att växa sig ännu större i Sverige, och med den kommer lönedumpning, otrygghet, ja till och med slaveri som följd.

När lägsta anbud alltid vinner en upphandling leder det till en utarmning av kvalitet och till att sociala rättigheter sätts på undantag. Fackförningarna ser ett ökande problem med kriminalitet i samband med offentligt upphandlade jobb. Lagen om offentlig upphandling bör därför ses över, så att det framgår att avtalsenliga löner och svenska kollektivavtal eller liknande villkor ska gälla för alla som utför arbete på den svenska arbetsmarknaden.

Vid upphandlad verksamhet i Sverige förekommer faktiskt stora brister, dåliga arbetsvillkor för gästarbetare på bland annat transporter – detta har jag ofta stött på – och ibland utnyttjas utländska tjänsteföretag som inte behöver följa samma regler som företag som är etablerade i Sverige. Det kan till exempel innebära att lönerna är sådana att man knappt kan leva på dem. Vi har hört talas om exempel på att det kan vara hälften av en svensk arbetares lön eller till och med en tredjedel. Jag har till och med hört talas om chaufförer som kör för 1 000 kronor i månaden. Vi kan räkna ut vad det innebär. Man kan inte leva på 1 000 kronor i månaden. Det medför tyvärr också kriminalitet. Dessutom är arbetsmiljön ofta väldigt dålig och olycksfrekvensen väldigt hög.

För att förhindra lönedumpning och försämring av arbetsvillkoren är det en självklarhet att ställa krav på kollektivavtalsenliga villkor för arbetare. Kraven ska gälla för entreprenörer i hela underleverantörskedjan.

Man ska ha koll när man upphandlar. Det gäller hela kedjan.

Kravet ska gälla alla arbetare oavsett om de bor i Sverige eller arbetar här tillfälligt. Lagen om offentlig upphandling bör också arbetas om så att Sverige maximalt kan ta till vara den flexibilitet som EU-rätten faktiskt medger. Det gäller såväl etiska som sociala och miljömässiga krav vid upphandling av både varor och tjänster och det som inom EU-rätten kallas oprioriterade områden, det vill säga vård, skola och omsorg. Det handlar om att på olika sätt begränsa upphandlingen till eller favorisera icke vinstdrivna associationsformer.

Ett verktyg som kan användas vid upphandling är så kallade vita jobb. Den metoden har prövats och utvecklats i Stockholms stad av jurister. Och den används redan i dag av Malmö stad.

Herr talman! Vi menar att lagen om offentlig upphandling inte är lämplig att tillämpa på socialt företagande. Lagen om offentlig upphandling får inte tolkas på ett sätt som är ogynnsamt för små kooperativ. Regelverket bör ändras så att upphandlingen inte bara bör utan ska provas utifrån sociala hänsyn.

Ett arbete med att formulera sociala kriterier bör påbörjas snarast i sådana former att den sociala ekonomin garanteras medverkan, och det ska vara ett särskilt fokus på kriterier för inkludering i arbetslivet.

Ett exempel på socialt företagande är kvinnojourerna, som även de borgerliga partierna vurmar för och säger sig vilja stödja. Det vore bedrövt om man lade ut det på anbud.

Vår grundinställning är dock att lagen om offentlig upphandling inte ska tillämpas inom vård, omsorg och sociala tjänster och därmed inte heller när det gäller socialt företagande.

Vi har i den här kammaren flera gånger diskuterat den skyhöga ungdomsarbetslösheten. Vi menar att denna fråga är så viktig att den behöver lyftas upp och att regeringen bör verka för att införa särskilda lärlingsklausuler vid offentlig upphandling där det är möjligt. Som det är nu är det slöseri att unga människor inte kommer in på arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag vill gå över till miljökraven. För vem vill inte veta vad som är i en köttlasagne i dagens läge?

Offentlig upphandling kan spela en stor roll när det gäller att möjliggöra för kommunerna att ställa höga krav på produktionen av de livsmedel som upphandlas offentligt. Lagstiftningen behöver förtydligas så att det klart framgår att krav på djurskydd, god miljö och socialt ansvarstagande ska ställas i all offentlig upphandling.

Kraven ska inte bara gälla de färdiga produkterna eller tjänsterna utan även miljöeffekterna under hela upphandlingskedjan. Statlig upphandling av mat ska även inriktas på minskad klimatpåverkan.

Sverige bör dessutom ställa upp ett nytt mål för ekologisk produktion och konsumtion. Vi föreslår att 30 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska vara ekologisk till 2020 och att upphandlingen ska användas till att minska den klimatpåverkan som vår livsmedelskonsumtion faktiskt orsakar.

Den offentliga sektorn bör alltså genom upphandlingen verka för ett miljövänligare samhälle med minskad användning av kemikalier i den offentliga verksamheten. Regeringen bör därför se till att upphandlingsbestämmelserna ändras i detta avseende.

Vi menar att det ska vara möjligt att ställa krav på lägre koldioxidutsläpp vid transporter vid upphandling av en vara. På så sätt borde det vara möjligt att upphandla närodade produkter.

Kort sagt: Vi är för seriösa företagare som tar hand om sina anställda och ger sjysta villkor. Vi är emot oseriösa företagare som med sin verksamhet slår sönder den svenska modellen. Vi är för upphandling när den används för att vrida klockan åt rätt håll. Det handlar om att det ska vara hållbart, miljövänligt, god djurhållning och minskad användning av kemikalier.

Vi vet att politiken kan göra skillnad, till skillnad från de borgerliga partierna, som bara tror att marknadskrafterna kan styra allt. Men vi ser ju att det går åt fel håll just nu.

Vi socialdemokrater tror att en annan, mer rättvis och miljövänlig värld är möjlig. Offentlig upphandling kan, om den används rätt, vara ett verktyg för ett modernare och humanare samhälle.

Anf. 108 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Offentlig upphandling har en mycket stor potential att göra vårt samhälle bättre. Det handlar om att få ut nya och mer miljöanpassade produkter på marknaden. Det kan handla om att stödja utvecklingen mot ett mer jämställt samhälle eller att ställa krav på att de bolag som staten handlar upp från kontinuerligt ska minska sin klimatpåverkan.

Jag vill därför yrka bifall till Miljöpartiets reservationer 2 och 4 i det här betänkandet.

Genom att staten, kommunerna och landstingen upphandlar för hundratals miljarder varje år får tydliga och långtgående krav på miljöanpassning och social anpassning stort genomslag i vårt samhälle.

Det har tidigare visat sig genom historien att det har varit ett mycket effektivt styrmedel, ett effektivt verktyg, när staten och myndigheter har varit aktiva när det gäller att upphandla.

Man kan ta upp några exempel. De första miljöbilarna som kom ut på marknaden kom ut genom just offentlig upphandling. Det kan handla om att få ut värmepumpar som ett alternativ på värmemarknaden och så vidare.

På grund av att vi ser de positiva effekter som kan komma genom att aktivt använda offentlig upphandling är vi väldigt bekymrade över regeringens syn. Man verkar vara väldigt motvillig till att använda offentlig upphandling som ett verktyg för att aktivt minska till exempel samhällets miljöpåverkan eller motverka sociala orättvisor.

Man kan titta på upphandlingar som sker runt om i vårt land. Det är fortfarande nästan bara den kortsiktiga kostnaden som styr vilken aktör som man upphandlar från. Det är alltför sällan man tar hänsyn till vilken långsiktig effekt den här varan eller tjänsten får för samhälle och för miljö.

Här skulle regeringen kunna agera. Ett exempel är den osäkerhet som finns hos många upphandlare om vad man får göra. Vad får man ställa krav på? Vilka möjligheter har man att i upphandling agera och påverka marknad och samhälle?

Prot. 2012/13:68
20 februari

Offentlig upphandling

Regeringen skulle kunna förtydliga för alla upphandlare, minska osäkerheten och också uppmuntra att man vid upphandlingar ställer höga sociala och miljömässiga krav. Tyvärr görs inte det. Därmed missar man en fantastisk möjlighet att aktivt påverka samhället.

Herr talman! Ett tydligt exempel på det är jämställdhetsområdet. Vi från Miljöpartiet hävdar jämställdhetens grundläggande betydelse för att vi ska få en rättvis och hållbar samhällsutveckling. Ska vi klara de socioekonomiska utmaningar som vi står inför och också klara miljöutmaningar, till exempel klimatutmaningar, måste vi göra någonting åt jämställdheten, bryta könsmaktsordningen och på allvar förändra samhällets resursfördelning.

Vi menar att hållbar utveckling och jämställdhet hänger ihop. Det ena kan man inte få utan det andra. Därför måste vi våga utmana och förändra grundläggande mekanismer som styr till exempel fördelningen av resurser mellan män och kvinnor i vårt samhälle.

En sådan här jämställdhetspolitik måste ha styrka att påverka både offentlig och privat sektor. För att de jämställdhetspolitiska mål som har antagits av den här riksdagen ska kunna genomföras och uppfyllas krävs det många åtgärder. Bland annat måste den statliga budgeten vara betydligt mer jämställd och främja en jämställd samhällsutveckling.

Vi behöver till exempel ha mer pengar i budgeten för att minska löneklyftan mellan män och kvinnor i offentlig verksamhet. Vi behöver också ha lagstiftning om jämställdhetsintegrering i offentlig och statlig verksamhet. Men vi behöver även använda upphandling som ett redskap för att öka jämställdheten i vårt samhälle.

Det visar sig att det finns stora möjligheter enligt till exempel EU-lagstiftningen att faktiskt agera på det här området. I Europeiska kommissionens meddelande *Socialt ansvarsfull upphandling – En handledning till sociala hänsyn i offentlig upphandling* definieras socialt ansvarsstagande i offentlig upphandling. Där framgår tydligt att det är tillåtet att till exempel formulera ett upphandlingskrav när det gäller sociala hänsyn, till exempel jämställdhet.

Vi menar att vi genom att använda krav på miljöhänsyn och sociala hänsyn vid upphandling på ett effektivt sätt kan använda våra gemensamma skattemedel för att skapa ett mer rättvist, jämställt och hållbart samhälle. Därför tycker vi att kommuner och landsting inte bara bör, som man ofta uttrycker det i dag, utan faktiskt *ska* beakta både miljöhänsyn och sociala hänsyn vid upphandling.

Ett sådant exempel är att man ställer krav på att leverantörer har ett aktivt arbete för att öka jämställdheten inom sina företag.

Skulle vi lyckas med det skulle vi kunna använda de 500 miljarder kronor som är den totala omfattningen av upphandling i samhället för att påverka så att vi får en mer jämställd och hållbar utveckling i vårt samhälle.

Därför har vi bland annat föreslagit att Upphandlingsutredningen som nu verkar ska få ett tilläggsdirektiv om jämställdhet, och vi tycker att man ska ställa tydligare krav på att man ska ställa krav på till exempel jämställdhet vid offentlig upphandling.

Herr talman! Vi ser också att det finns stora behov av att minska klimatpåverkan i vårt samhälle. Inte minst gäller det i våra städer. Här ser vi att upphandling kan användas aktivt för att få en stor effekt och ett stort genomslag i samhället. Det kan handla om att både stat, kommun och andra offentliga aktörer ska handla upp miljövänlig transportteknik, till exempel använda sig av bilpoolstjänster, men också handla upp miljöbilar för sina transporter.

Det handlar också om att minska miljöpåverkan när man bygger staden. När det handlar om infrastrukturens klimatpåverkan vet vi att genom att till exempel staten genom Trafikverket eller kommunen inom sina förvaltningar handlar upp tjänster från entreprenörer som aktivt arbetar för att minska sin egen miljö- och klimatpåverkan så kan man få ett stort genomslag. Det byggs väldigt mycket både gator och spår, det anläggs parker och så vidare i våra städer, och genom att hela tiden kontinuerligt ställa krav på att de aktörer som är entreprenörer och bygger också har ett aktivt miljöarbete för att minska sin klimatpåverkan kan man få ett snabbt och stort genomslag.

Vi vet att många kommuner på egen hand i sin interna verksamhet arbetar hårt för att minska sin klimatpåverkan. Däremot är man ofta väldigt försiktig med att ställa krav och inte driva krav på klimathänsyn och energibesparande när man handlar upp genom offentlig upphandling.

Därför tycker vi att det behövs ett förtydligande och att man vid all offentlig upphandling ska ställa hårdare krav på entreprenörer som styr mot minskad klimatpåverkan och minskad energianvändning. Det kan handla om att kontinuerligt ha ett miljörevisionsarbete där man ser till att man använder effektivast möjliga teknik. Det kan handla om att man ställer krav på att man inkluderar användning av förnybara bränslen när man kör arbetsverktyg och arbetsmaskiner.

Genom att man på det här sättet ställer krav på att använda en mer miljöanpassad och energibesparande teknik kan vi också få till en omställning i näringslivet. Där tycker vi att staten och offentliga aktörer genom offentlig upphandling ska vara en aktiv part.

Anf. 109 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi finansutskottets betänkande *Offentlig upphandling*. I betänkandet behandlar vi 48 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden som gäller offentlig upphandling.

Vi sverigedemokrater har i betänkandet två reservationer. Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till reservation 5 som handlar om svenska djurskyddskrav för importerat kött. En av motionärerna till motionen som ligger till grund för reservationen, Richard Jomshof, kommer senare i denna debatt ta den del som handlar om reservation 5.

När det gäller vår andra reservation, reservation 8, ställer vi oss bakom intentionerna i reservationen men väljer av tidsbesparande skäl att inte yrka på densamma. Frågan har också relativt nyligen debatterats och behandlats i denna kammare.

Herr talman! När det gäller socialdemokraternas reservation 1 stöder Sverigedemokraterna tanken på att avtalsenliga löner och svenska kollektivavtal ska gälla för alla som utför arbete på den svenska arbetsmarknaden.

Vi ställer också upp på formuleringen om att det är en självklarhet att det, för att förhindra lönedumpning och försämring av arbetsvillkoren, ställs krav på att kollektivavtalsenliga villkor för arbete ska gälla för entreprenörer och hela underleverantörskedjan. Kravet ska gälla för alla arbetare, oavsett om de bor i Sverige eller arbetar här tillfälligt.

Vi sverigedemokrater ställer oss också i stort bakom skrivningarna ”Lagen bör arbetas om så att Sverige maximalt kan ta till vara den flexibilitet som EU-rätten medger” och ”Det gäller även att inom vad som i EU-rätten kallas oprioriterade områden, dvs. vård, skola och omsorg”. Så långt är vi med. Men sen går det snett, riktigt snett. Jag citerar: ”... på olika sätt begränsa upphandling till eller favorisera icke-vinstdrivna associationsformer”.

Där gick socialismen åtminstone tio steg för långt till vänster. Jag känner vibbarna från 80-talet. Löntagarfonderna gör sig påminda. Det är tydligt att socialdemokraternas omtalade förnyelsearbete har tagit en rejäl fikapaus.

Vi sverigedemokrater kommer aldrig någonsin att medverka till att utestänga svenska företag från rätten att delta i offentlig upphandling. Vi tror heller inte på förbud för dessa företag att gå med vinst. Vi anser heller inte att upphandlande enhet ska råda över vem leverantörsföretaget anställer eller inte anställer.

Anf. 110 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! LOU, lagen om offentlig upphandling, är något som det finns många åsikter om, till exempel hur krångligt det är att lämna anbud enligt dessa regler inte minst för små och mindre företag eller att lagen å andra sidan är en möjlighet som kan användas för att driva utvecklingen åt rätt håll till exempel vad gäller sociala förhållanden, miljöhänsyn och djurskydd.

Personligen har jag alltid haft en ifrågasättande inställning till denna lagstiftning bland annat eftersom den endast gäller just offentlig upphandling. Privata företag får ju själva avgöra med vilka de vill göra affärer och väljer ofta att utveckla långsiktiga samarbeten med underleverantörer och andra partner på ett helt annat sätt.

Det väckte för övrigt viss uppmärksamhet när Christina Ramberg, tidigare professor vid Handelshögskolan i Göteborg, för knappt två år sedan föreslog att i ett experiment avskaffa LOU inom ett avgränsat område. Hon motiverar detta med att upphandlingssystemet medför en kostsam administration som kostar skattebetalarna mer än motsvarande inköpsadministrationskostnad i privat sektor.

Enligt Ramberg är det absurt att tala om likabehandling av leverantörer. Sedan när blev det en mänsklig rättighet för företag att få leverera varor och tjänster till offentlig sektor? Detta sade Ramberg i samband med detta förslag.

En aspekt på LOU som inte så ofta debatteras är att när nu den offentliga välfärdsektorn alltmer konkurrensutsätts innebär LOU olika spelregler för privata utförare och kommunala. Till exempel måste kommunala skolor följa LOU medan privata friskolor fritt kan välja att anlita olika leverantörer. Problematiken tas delvis upp av Kurt Kvarnström och Carin Runeson i motionen 260 med exemplet att privata friskolor kan erbjuda

sina elever närproducerad mat, vilket den kommunala skolan inte kan göra på grund av reglerna i LOU och EU.

En konkret fråga i anslutning till detta är tröskelvärdet för direktupphandling. Precis som centerpartisten Rickard Nordin skriver i sin motion är detta värde i dag onödigt lågt och ger därmed inte till exempel mindre kommuner möjligheten att direktupphandla varor och tjänster från lokala företag. Jag får här hänvisa till Vänsterpartiets särskilda yttrande.

I denna fråga och i de flesta andra i detta betänkande hänvisas det till pågående förhandlingar inom EU eller till Upphandlingsutredningens slutbetänkande, som ska komma i början av nästa månad. Debatten i dag påminner därmed lite grann om väntan på Godot.

Herr talman! Jag kommer just tillbaka från en studieresa som skatteutskottet i går och i dag gjorde till Malmö och Köpenhamn. I Malmö fick vi bland annat ta del av Malmö kommuns arbete mot svartarbete och organiserad brottslighet genom att använda sig av offentlig upphandling för att skapa vita jobb. Till exempel fick vi höra att man i Malmö nu förbereder att i upphandlingsunderlaget kräva att leverantörer av tjänster ska avsätta 5 procent av lönesumman för att anställa långtidsarbetslösa. En annan grupp som är intressant att rikta sig till i detta sammanhang är lärlingar. Det är till exempel rimligt att byggföretag som arbetar åt kommunerna tillhandahåller lärlingsplatser, vilket det i dag ofta är brist på, så stor brist att många elever från byggprogrammen inte får den nödvändiga praktiken för att bli färdiga byggnadsarbetare. Det är Malmö kommuns vällovliga ambition att arbeta för vita jobb och att den skärpta upphandlingspolicyn ska ge sjystare affärer. Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Vid vårt studiebesök med skatteutskottet i Köpenhamn träffade vi representanter för det danska skatteudvalget i Folketinget samt experter vid skatteministeriet. En av de frågor som vi behandlade var arbetet mot skattefusk och skatteplanering, vilket också diskuterades i Malmö kommun.

Frågan berörs också i detta betänkande under punkt 5 Uteslutning av skatteplanerande företag. Motionären Annika Lillemets föreslår till exempel införande av så kallad land-för-land-rapportering, att regelverket ska medge att kommunerna i sina upphandlingar ska kunna ställa krav på att utesluta leverantörer som utnyttjar skatteparadis. Motionären nämner Kalmar kommun som exempel på detta arbete. I mars 2010 antog kommunstyrelsen där en upphandlingspolicy med en uppförandekod där det sägs att ”vi förväntar oss att våra leverantörer uppvisar hög affärsetik, att de följer gällande nationella lagar, och att de inte på något sätt medverkar i korruption, bestickning, bedrägeri eller utpressning. Våra leverantörer får ej ha någon koppling till företag baserade i s.k. ’skatteparadis’.”

Kalmar kommuns uppförandekod har dragit uppmärksamhet till sig, och Konkurrensverket har påbörjat en granskning av formuleringen. Även om begreppet skatteparadis inte är entydigt anser jag att Kalmar visar på ett möjligt sätt att använda upphandlingsinstrumentet för att främja ett sjyst näringsliv som inte ägnar sig åt skattefiffel och skattefusk. Ett intressant resultat från Kalmar är till exempel att Carema inte längre lämnar anbud till Kalmar kommun. De kanske känner att det bränner under fötterna.

Prot. 2012/13:68
20 februari

Offentlig upphandling

Jag får även i denna del hänvisa till vårt särskilda yttrande i frågan. Det kan för övrigt också nämnas att frågan om land-för-land-rapportering även behandlas i skatteutskottets kommande betänkande *Skatteförfarande och folkbokföring*. Där kan reservationer till förmån för sådan rapportering förväntas.

Herr talman! I betänkandet diskuteras också upphandlingskrav vad gäller miljö, klimat och djurskydd. Även här hänvisas till Upphandlingsutredningens slutbetänkande i början av mars. Som framgår av vår motivreservation anser Vänsterpartiet att LOU behöver förändras och förbättras i dessa avseenden, till exempel när det gäller krav på energieffektivitet, beaktande av livscykelkostnader, ekologiska livsmedel, ursprungsmärkning, djurhållning med mera. Vi förväntar oss naturligtvis att det kommer förslag i Upphandlingsutredningens slutbetänkande i dessa frågor.

Låt mig avslutningsvis få lyfta fram tillgänglighetsfrågorna. Från Vänsterpartiets sida har vi efterlyst ett tilläggsdirektiv till Upphandlingsutredningen om utökade krav på tillgänglighet vid offentlig upphandling. Tillgänglighet är en fråga om att ge alla medborgare samma demokratiska rättigheter och möjligheter. I dag går det att ställa krav på tillgängligheten i tekniska specifikationer vid upphandling av byggtreprenader och koncessioner samt av varor och tjänster. Men LOU behöver kompletteras så att det också går att ställa krav på tillgänglighet vid upphandling av tjänster och stöd för information och kommunikation. Låt oss hoppas att sådana förslag finns med i det kommande slutbetänkandet från Upphandlingsutredningen.

Anf. 111 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman! Årets skörd av motionsbetänkanden om offentlig upphandling utgör en lång rad av önskemål. Säkerligen kommer en hel del svar att kunna tydliggöras så snart såväl Anders Wijkmans utredning här hemma i Sverige som den parallella översyn som görs på upphandlingsområdet inom ramen för Europeiska unionen i Bryssel landar. Huvuduppdraget är att utvärdera regelverket ur ett ekonomiskt och samhällspolitiskt perspektiv.

Wijkmans utredning tittar på om dagens regelverk i tillräcklig utsträckning gör det möjligt för upphandlande myndigheter och enheter att göra den goda affären genom att tillvarata konkurrensen på marknaden och samtidigt använda köpkraft till att förbättra miljön, ta sociala och etiska hänsyn och öka deltagandet för fler företag genom att göra det möjligt för även små och medelstora företag att delta. Det ska bli intressant läsning, inte minst med tanke på de motioner som vi i dag har i vårt betänkande.

Det är ganska enkelt att ställa krav på att samhällsfrågor ska lösas just inom ramen för området offentlig upphandling. Det finns en risk att man staplar alla kraven på varandra och att det kommer att leda till en gedigen uppgift att lösa, förknippad med kostnader såväl för medborgare som för kommuner. En annan risk är att de små och medelstora företag som man säger att man gärna vill ska delta i anbudsgivningar, och som i dag signalerar förenklingar av krångliga och svåra uppgifter, inte alls deltar eller deltar i mindre utsträckning.

Det finns kommuner med större muskler ekonomiskt och resursmässigt, och vi har våra landsting och regioner. Säkert kan de genom att ställa en del krav som visar vägen också uppfylla mycket mer än små kommuner utan dessa möjligheter. För den lilla kommunen återstår då att vara en del av en större helhet, på bekostnad av det egna valet av produkter och tjänster, då de blir beroende av vad den större kommunen köper in.

Det är viktigt att i sammanhanget tänka på att vi har lagstiftning i grunden såväl för hur och på vilket sätt man får agera. All offentlig upphandling utgår från ett regelverk i syfte att säkerställa fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital på EU:s inre marknad. Varor och tjänster ska kunna erbjudas av en leverantör i ett EU-land till en upphandlande myndighet i ett annat EU-land. Reglerna ska därmed skapa möjligheter för leverantörer i olika EU-länder att tävla på lika villkor i varje enskild upphandling. Grundprinciperna för detta är

- likabehandling
- icke-diskriminering
- transparens
- proportionalitet
- ömsesidigt erkännande.

Det innebär att ett land som Sverige med bra produkter och tjänster för export, enligt mitt synsätt, ska öka sitt deltagande genom att lämna anbud och att vinna dem för att företag ska växa och kunna anställa och sälja efterfrågade varor och tjänster i större utsträckning. Med det synsättet är det viktigt att inte i det lilla lokala perspektivet skapa kommunarrest för de egna företagen som man säger sig värna.

Det kan vara lätt för Per Bolunds Stockholmsföretag att sälja varor och tjänster inom den egna kommunen. Det kan vara betydligt kärvare för Monica Greens i Skövde, för Jacob Johnssons företag i Uppsala eller för Sven-Olof Sällströms hemkommun att endast få avsättning för sina varor på den lokala marknaden.

Jag vill se företag lämna anbud såväl i hela Sverige som utanför den egna landsgränsen för att de ska kunna växa och skapa fler arbetstillfällen. Samtidigt gör ett större antal deltagande företag också att priset på varan eller tjänsten blir bättre för kommuner, landsting och myndigheter.

Herr talman! Det finns i debatten om offentlig upphandling påståenden om att det alltid är priset som faller avgörandet vid offentlig upphandling och att det är regelverkets fel. Detta är en myt. Upphandlaren kan välja anbudsförfarande, det ekonomiskt mest fördelaktiga alternativet. Kravet är att myndigheten är tydlig med vilka kvalitetskrav som gäller och hur de värderas. Även om man väljer lägstaprisförfarandet kan man, och ska man, ställa kvalitetskrav från början som gör att man får det bästa priset på önskad vara eller tjänst.

När du och jag köper ny tv eller bil funderar vi först över vilken typ av bil vi behöver. Vi ställer krav på vad bilen ska ge oss. Därefter ser vi vad marknaden erbjuder utifrån kriterierna, läser tester och så vidare. När beslutet ska fattas blir det en avvägning mellan olika faktorer vi tycker är

viktiga. Det är samma med offentlig upphandling, det vill säga man måste veta vad man vill ha.

Beställer man en transporttjänst och först efter upphandlingen upptäcker att det skulle vara bra om de inte bara levererar kopieringsmaskinerna utan även installerar dem, kan man inte komma tillbaka med detta krav i efterhand. Säkert vill man också spara på energin och ställer krav på detta. Men då är det också nödvändigt att ha tagit reda på att själva kopieringsmaskinen fungerar och att den inte drar ström via elnätet när den står still. Man måste göra rätt från början.

Det går att ställa enkla och tydliga krav som inte försvårar och krånglar till det för företagen. För att svara på Socialdemokraternas och Vänsterpartiets krav på "vita arbeten" finns exemplet med att beställa bevakningstjänster. Det finns metoder och tekniker. Det är fråga om att kontrollera leverantören, Bolagsverket, F-skattsedel, regler för arbetsgivaravgifter och så vidare.

Även uppföljning är A och O. Kommunen kan ju med jämna mellanrum stämma av med skattemyndigheten att de företag som är delaktiga i upphandlingen fortfarande uppfyller kraven. Är det utländska företag som vunnit upphandlingen får de svara mot det som kallas A 1, det vill säga att de är socialförsäkrade i sitt hemland.

Nya EU-regler är på gång som gör det tydligare att ställa sociala och ekologiska krav, som i vissa delar är enklare än förr. Regeringen vill utveckla upphandlingsstödet. Utredningens förslag bereds för närvarande. Här tror jag mig veta, efter alla besök jag har gjort ute på fältet, att, som även Per Bolund tog upp, det är fråga om att få tips på hur saker kan göras bättre och att det behövs mer kunskap.

Strategisk offentlig upphandling handlar om att myndigheter och kommuner tänker igenom före. Vilken organisation behöver vi? Vilka resurser behöver den? Var ska vi sätta ribban i upphandlingarna och så vidare?

Upphandlingsenheten är en av de viktigaste enheterna i en kommun, myndighet eller i ett landsting. Men i många kommuner sitter de längst bort i korridoren. Precis som inköpsdirektören i näringslivet ofta ingår i ledningsgruppen bör också upphandlarens status i kommunen höjas.

Det är här vi ska sätta till alla klutar. Vi behöver bli bättre upphandlare. Vi måste våga göra den goda och bra affären.

Herr talman! Mycket underlag från utredningen väntas in. Det är lätt att ställa krav på att regelverket ska omfamna allehanda samhällsliga angelägna ting, men jag menar att det är värt att tänka två gånger innan man sätter ned foten. Det är viktigt att de regler vi redan har används på bästa sätt, och det är viktigt att inte krångla till det mer än nödvändigt.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 112 MONICA GREEN (S) replik:

Herr talman! Jag delar Ann-Charlotte Hammar Johnssons inställning till viss del. Ann-Charlotte påstod att man kan ställa krav, och på det sättet kan man påverka.

Socialdemokratiskt styrda Sigtuna är ett sådant exempel. Där ställde man krav på god djurhållning, bättre mat och så vidare, och man lyckades få igenom kraven.

Men detta är inte tillräckligt. Reglerna är inte tillräckligt bra i dag. Vi skulle kunna använda offentlig upphandling på ett helt annat sätt än i dag. Tyvärr klarar många i dag inte av den offentliga upphandlingen utan de går på lägsta priset, även om Ann-Charlotte Hammar säger något helt annat.

Ann-Charlotte Hammar säger dessutom att vi ställer för stora krav, att vi inte kan lösa alla samhällets problem med offentlig upphandling. Jag delar den uppfattningen, men vi ställer rimliga krav. Vi ställer krav på att arbetarna ska ha lön. Vi ställer krav på att det inte ska vara slavar som åker omkring på våra vägar. Vi ställer krav på att vilotidsreglerna ska följas. Vi ställer krav på miljövänligare produkter och färre kemikalier i maten. Det är rimligt att ställa de kraven.

Jag är förvånad över att regeringen förhalar. Är det som Carl B Hamilton – som nu har strukit sig på talarlistan – brukar säga, nämligen att man ska bara gå på lägsta pris, inte följa några kollektivavtalsliknande villkor eller inte ställa några andra krav? Jag undrar om Ann-Charlotte Hammar håller med Carl B Hamilton i den högerliberala synen.

Anf. 113 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, Monica Green!

Krav kan ställas. Svar ja. Krav kan och ska man alltid ställa om det passar. Men de ska också utgå från den vara eller tjänst man beställer. Man kan inte bara säga att det ska vara miljökrav på det som beställs. Om det är bildäck eller en bil som ska beställas ska kraven utgå från dem. Man får börja med att titta på vad det är för en vara, produkt eller tjänst som ska användas. Sedan får man se bakåt och räkna ut vilka frågor som ska ställas.

Det går att ställa många frågor. Jag tycker ibland att offentlig upphandling får en negativ betydelse i diskussionen. Det går att ställa många bra frågor, men det gäller att ställa dem på rätt sätt för att få det rätta svaret. Det går att ställa sociala, ekologiska och miljömässiga krav. Dessutom kommer det nu förslag som ska underlätta dessa frågor. Men frågorna ska inte ställas enbart för frågandets skull, vilket har varit ett problem. Det är något som man får titta på.

Sedan var det frågan om djurhållningen i Sigtuna. Det finns ett fall där man menar att det inte går, vilket är ett problem för Sverige. Frågan drivs i EU. Ministern ska driva frågan om djurhållning. Samtidigt kan vi önska att vårt rättssystem kan skicka några fall till EU-domstolen för att få dem klarlagda så att det inte ska vara så spretigt för dem som ska hantera kraven.

Vidare var det frågan om kollektivavtal. Det finns inte kollektivavtal i resten av Europa. Det är en svensk företeelse. Vi kan ställa många krav som ingår i kollektivavtal, men vi får ställa kraven ungefär på det sätt som jag sade om de ”vita jobben”. Det går att ställa krav på F-skattsedel och så vidare, men det går inte att ställa krav på kollektivavtal eftersom de bryter mot principen om offentlig upphandling. Då utestängs utländska företag, vilket jag inte tror att Monica Green vill. Vi ska ändå kunna tillåta oss själva att sälja våra varor och tjänster.

Anf. 114 MONICA GREEN (S) replik:

Herr talman! Låt mig ställa frågan på följande sätt: Kan vi ställa krav på kollektivavtalsliknande villkor?

Anf. 115 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Frågar Monica Green mig personligen? Detta är inte utrett.

Vad innebär kollektivavtalsliknande avtal? Låt mig själv tänka högt utan att ha detta förankrat på något vis. Då tänker jag att kollektivavtal är en svensk företeelse. Om jag representerade Konkurrensverket skulle jag tänka på om det finns en definition av begreppet kollektivavtalsliknande som kan fungera även i Danmark, Tyskland, Frankrike, Belgien och så vidare. Tiden får utvisa när den kommer upp på banan.

Anf. 116 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Allt fler börjar få nog av att gemensamma medel läcker ut ur gemensam välfärd. Det finns – som väntat – ett starkt stöd hos allmänheten för att skattepengar ska gå till det de är avsedda för. Så är tyvärr inte alltid fallet. Människor upprörs, med rätta, av uppgifter om att en del av de pengar som skulle satsas på grundläggande samhällsservice som skolor och äldreomsorg läcker ur systemet och inte kommer barn och äldre till godo.

Skatteflykt är ett enormt globalt problem som slår allra hårdast mot världens fattigaste. Men även i rika länder märks effekten. Eftersom Sverige gått extremt långt i att tillåta vinstdrivande företag i vård, skola och omsorg, är skatteflykten ett påtagligt ekonomiskt problem i den gemensamt finansierade samhällsservicen.

Det finns flera rapporter, från bland Tax Justice Network, som visar att en internationell superrik elit, både privatpersoner och företag, smusslar undan hisnande summor till världens skatteparadis. Det finns hur mycket material som helst för den som vill fördjupa sig i detta.

Problemet ökar i Sverige eftersom riskkapitalbolag med säte i skatteparadis i snabb takt tar över samhällsservice som skolor, sjukvård, äldreomsorg, apotek och bilbesiktning. Enligt en färsk rapport *Välfärden är vinsten* från Katalys, ett institut för facklig idéutveckling, omsatte privata bolag 70 miljarder kronor av skattepengarna i vård, skola och omsorg, en tredubbling jämfört med år 2000. Det är de privata företagen med vinstintresse som växer mest.

Allt fler av företagen inom välfärdssektorn köps upp av riskkapitalbolag. Flertalet av de stora utförarbolagen inom vård, skola och omsorg i Sverige ägs av riskkapitalbolag med säte i något så kallat skatteparadis. Samtidigt som bolagen gör miljardvinster gör de allt för att undvika att betala skatt. Att begränsa dessa koncerners möjligheter att med olika metoder föra undan pengar från beskattning till så kallade skatteparadis är angeläget. Men det är svårt att med uppdaterad lagstiftning hålla jämna steg med dessa resursstarka och målmedvetna aktörer.

Internationella initiativ till att stävja denna regelrätta plundring av våra samhällen har tagits, men urvattnats. Skatteparadis som tidigare fanns på OECD:s svarta lista har blivit vitlistade sedan de skrivit på ett antal bilaterala informationsutbytesavtal. Skattemyndigheterna har på så sätt fått en chans, om än liten, att tränga igenom skatteparadisens sekre-

tess som döljer ekonomisk brottslighet, korruption och skatteflykt. Men än så länge är det bara en skrapning på ytan. För att få tillgång till information krävs att man kan bevisa misstanke om brott, vilket kan vara svårt just i brist på information. Därför behövs ett multilateralt avtal om automatiskt informationsutbyte, så att skatteparadisen verkligen tvingas lägga alla papper på bordet och informationen blir tillgänglig för alla.

Skärpta regler för räntesnurrar, det vill säga koncerners sätt att trola bort vinsten och därmed beskattning i Sverige genom höga avdragsgilla räntor på interna lån mellan företag i koncernen, räcker inte för att lösa problemet med skatteflykt via skatteparadisen. En annan populär metod är att via internprissättning manipulera bokföringen vid internhandel inom samma koncern för att på så sätt föra över vinsten obeskattad till skatteparadis.

Det här är ingen detaljfråga. Enligt OECD utgörs 60 procent av världshandeln av internhandel inom transnationella koncerner.

Det är race to the bottom, alltså kapplöpning till botten, som pågår i dag och måste stoppas. Världens länder borde samarbeta i stället för att ägna sig åt skattekonkurrens som underminerar den ekonomiska basen för vår gemensamma välfärd.

I väntan på globala överenskommelser som kan sätta stopp för skatteparadisen och skatteflykten tar aktiva medborgare och lokalpolitiker i olika länder saken i egna händer. I Helsingfors och flera norska kommuner har man tagit ställning för att "motverka skatteparadis och att undvika samarbete med företag med kopplingar till skatteparadis". Efter en kampanj av aktiva medborgare har den norske finansministern Sigbjørn Johnsen lovat att införa krav på land-för-land-rapportering i Norge. Det innebär att företagen ska redovisa omsättning, vinst och hur mycket skatt som betalas i varje land där de har verksamhet i syfte att stävja skatteffif-fel och korruption.

Ett antal franska regioner har beslutat att kräva av de banker man väl-jer att samarbeta med att de inte otillbörligt ska utnyttja skatteparadis. De valde också metoden att kräva land-för-land-rapportering.

Växjö kommun är inne på samma spår. I mars i fjol fattade kommun-fullmäktige beslut om att anbudsgivare vid upphandling ska vara beredda att redovisa en land-för-land-rapportering.

Kommunledningarna i Kalmar och Nybro kommuner har infört föl-jande formulering i sina uppförandekoder för hållbar upphandling: "Våra leverantörer får ej ha någon koppling till företag baserade i så kallade skatteparadis." Kommunledningen i Malmö har uttalat samma ambition.

Det här är viktiga ställningstaganden och relevanta, inte minst utifrån kommunallagens krav på god hushållning med skattemedel. Det är väl knappast god hushållning om en kommuns skattebetalare anlitar bolag som lever på skattemedel men själva gör allt för att undvika att betala skatt. Det är en dålig affär för skattebetalarna. Det finns ingen anledning att seriösa företag som gör rätt för sig och betalar skatt ska få konkurreras ut av skattesmitare som kan lägga ett lägre anbud.

Kommunledningarna i Kalmar, Nybro och Malmö är inte ensamma om sin uppfattning. 75 procent av kommunstyrelseordförande som deltog i en undersökning av tidningen Dagens Samhälle uppgav att de inte vill att riskkapitalbolag registrerade i skatteparadis ska få bedriva vård, skola och omsorg. Ändå ifrågasätts dessa kommuners beslut av jurister med

hänvisning till lagen om offentlig upphandling och till det faktum att det internationellt saknas en entydig definition av skatteparadis. Kalmars uppförandekod granskas nu av Konkurrensverket. Enligt gällande lagstiftning går alltså företagens rättigheter före medborgarnas även när det är helt uppenbart att företagen ägnar sig åt skatteflykt.

Finanskrisen, skuldkrisen och skattekrisen är ett resultat av politiska beslut om avreglering av bankernas kreditgivning och de finansiella marknaderna, av kapitalets fria rörlighet på den globala marknaden. Det krävs nya demokratiska beslut för att vända den destruktiva utveckling vi nu befinner oss i.

Finansmarknadsminister Peter Norman har nyligen sagt att han vill ha ökad kontroll av företag som etablerar sig i välfärdssektorn. Vad det innebär vet inte jag, men jag vill uppmana ministern och regeringen att inte nöja sig med det utan driva på för att de nya upphandlingsdirektiv man nu arbetar fram inom EU ska bli bra så att den nya lagen kommer att hjälpa kommuner och regioner som vill välja att upphandla från företag som gör rätt för sig i stället för att stjälpa dessa kommuner. Förslagen i den motion om upphandling som jag tillsammans med flera andra gröna ledamöter lämnade in och som behandlas i detta betänkande syftar just till att staten ska ta sitt ansvar för att underlätta sådana goda ansträngningar. De här förslagen är värda att beakta om man verkligen vill göra något för de kommuner som vill gå före, om man verkligen i första hand ser till allmänintresset i stället för resursstarka särintressen.

Anf. 117 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Många svenskar får dagligen kött på sin tallrik från djur som slaktats med vad jag anser vara vedervärdiga metoder, tyvärr helt utan att de vet om det. Jag talar om importerat kött från djur som halal- och koscherslaktats, vilket innebär att djuren avlivats och avblodats helt utan bedövning. Eftersom det beklagligt nog verkar finnas en växande marknad för dessa produkter och därmed också ekonomiska incitament för tillvägagångssättet, och eftersom det är tillåtet i hela EU utom just i Sverige, börjar allt fler köttproducenter ute i Europa övergå till denna slaktmetod.

Sveriges Veterinärförbund beskriver bland annat slaktmetoden på följande sätt: "För det första måste ett djur som inte är bedövat låsas eller hållas fast för att inte springa iväg när man skär halsen av det. Denna fixering är ofta mycket stressande och obehaglig. I många fall vänder man kor på rygg, vilket gör att djuret får starkt tryck mot lungor och blodkärl. För det andra är själva snittet smärtsamt. Det läggs genom hud, muskler, bindväv, luftstrupe, matstrupe och blodkärl. Efter att snittet lagts kommer sårytorna i kontakt med motstående ytor eller med olika inredningsdetaljer. Det ger upphov till kraftiga smärtimpulser ..."

Sveriges Veterinärförbund skriver vidare att FVE, The Federation of Veterinarians of Europe, år 2002 enhälligt konstaterade att "slakt av djur utan bedövning är oacceptabel under alla förhållanden" och att "otaliga vetenskapliga och praktiska studier har visat att slakt utan bedövning medför betydligt större risker för smärta och lidande hos djuren än slakt med bedövning".

På Jordbruksverkets hemsida skriver man i sin tur att djur alltid ska bedövas före slakt eftersom de ska skyddas från vad man kallar onödigt

lidande. Man skriver: ”Om djuret är vid medvetande kan smärta och stress utlösa kramp. – – – Obedövad slakt är förenat med smärta för djuren. Det framgår av forskningen. Djuren är medvetna och känner smärtan längre innan de förlorar medvetandet än vad man tidigare trott.”

Därför är det, herr talman, mycket oroväckande att andelen kött från djur som slaktats med dessa båda slaktmetoder är växande. I en rapport från EU-kommissionen framkommer det att närmare 75 procent av nötkreaturen inom EU dödas utan bedövning. I vissa medlemsländer är situationen än värre. Enligt en annan uppgift som jag hittade hos Eurogroup for animals slaktas exempelvis 90 procent av alla får och lamm i Belgien utan bedövning. Det här är anmärkningsvärt. Jag tycker att det är skrämmande att man inte tar den här frågan på större allvar.

Då kan man ställa sig frågan hur man angriper problemet, för det är ett problem och ett växande problem. Det är uppenbart att vi inte kan förlita oss på EU i de här frågorna; den saken är säker. Här menar jag att Sverige måste visa framfötterna, annars är risken överhängande att denna slaktmetod snart också blir verklighet här i Sverige.

Jag menar att den svenska regeringen måste inta en mycket starkare hållning gentemot EU i de här frågorna och helt enkelt kräva generella förbud för vad jag anser vara en mycket brutal form av slakt. Jag menar också att regeringen aktivt ska söka undantag i EU för att Sverige ska kunna förbjuda import av kött där man avviker från intentionerna i vår djurskyddslagstiftning.

Kött från djur som avblodats utan bedövning ska också, innan Sverige fått till ett importförbud, märkas med en tydlig varningstext för att möjliggöra för konsumenterna att välja bort dessa produkter. Det är viktigt att konsumenterna får reda på vad det är för kött som ligger i köttdiskarna eller vad det är för kött som kan serveras på restaurangerna även här i Sverige, att det är kött från djur som helt enkelt plågats ihjäl.

Även frågan om märkning är en fråga som regeringen aktivt bör driva gentemot EU. Vi menar att Sveriges regering ska kräva att all mat som upphandlas via offentlig upphandling garanteras vara från djur som slaktats och avblodats efter bedövning. Man ska alltså bedöva djuret innan man slaktar det. Jag tycker att det är en självklarhet att detta ska kunna krävas vid offentlig upphandling.

Sverige är en liten bubbla i EU när det gäller de här frågorna. Det spelar egentligen ingen roll vilka rapporter eller vilka länder man än tittar på för att se att det här är ett växande problem ute i EU.

Vi måste visa framfötterna och visa att vi är bättre i de här frågorna. Och än så länge är vi det, även om jag märker att det finns ganska många företrädare för övriga partier som tyvärr inte riktigt verkar förstå hur stort problemet verkligen är.

Jag menar att det är en fråga om ryggrad, herr talman. Jag och mitt parti har ryggrad i den här frågan, och jag önskar att också övriga partier ska kunna ha det.

Anf. 118 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Med anledning av påståendena vill jag ta upp att Sverige har i lag att vi ska bedöva våra djur, och vi driver frågan hårt i EU. EU har också ett generellt förbud mot detta. Men det finns undantag, av religiösa skäl, där detta har använts. Det har missutnyttjats, vilket man

från svensk sida har sagt är oacceptabelt, precis som Richard Jomshof säger.

Hela tiden driver Sverige detta kraftfullt och tar upp det på möten. I Sverige har vi sagt att vi ska ha den lagstiftning vi har för djurhållning, att djuren ska bedövas före slakt. Och det är fritt – när vi nu är inne på det ämne som vi hanterar i dag, det vill säga offentlig upphandling – att ställa krav när man tar in anbud. Det är alltså fullt möjligt att göra det, och jag anser att man absolut ska göra det.

Anf. 119 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Det gläder mig verkligen att Ann-Charlotte Hammar Johnsson tycker så.

Man brukar tala om att det här är ett undantag ute i Europa. Problemet är att det är på väg att bli en regel, eftersom man tyvärr duckar alldeles för ofta när man diskuterar de religiösa kraven. Man vågar inte ta diskussionen och fajten, och det beklagar jag. Det är just därför som det blir mycket vanligare ute i Europa.

Vi ser att i land efter land är denna slaktmetod tyvärr den vanligaste. Slakterier väljer den helt enkelt därför att den är billigare. Man väljer den för att den är bekvämare. Det finns slakterier som tidigare har haft två slaktmetoder, en där man bedövar dem och en annan där man helt enkelt försöker gå de religiösa grupperna till mötes. Problemet är att man inser att det är dyrt att ha två olika slaktmetoder och då går över till slakt utan bedövning. Det är det vi ser ute i Europa nu. Den är mycket vanligt förekommande och är alltså på väg att slå ut den andra slakten. Det är ett jätteproblem.

Jag menar trots allt att regeringen inte har gjort tillräckligt mycket. Jag erkänner att Sverige har tagit upp frågan i EU, och det tycker jag är bra, men jag menar att vi dock kan göra det mycket bättre. Och vi måste våga erkänna att det är ett problem.

Du säger att det skulle vara en sorts undantag, men det är det inte. Det är tyvärr en regel nu för tiden. Det tidigare undantaget är tyvärr på väg att ta över fullständigt ute i Europa när det gäller vanlig slakt. Det är oerhört beklagligt.

Som jag nämnde i talarstolen har slakterier i vissa länder, bland annat Belgien, till nästan hundra procent gått över till slakt utan bedövning av får och lamm. Jag tycker att det är oerhört beklagligt.

Anf. 120 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Jag kan inte motbevisa siffrorna. Jag har inte tittat på de här hemsidorna och vet inte vilka siffror som är riktiga och vilka som är oriktiga. Men detta är absolut ett ökat fenomen, vilket gör att regeringen sätter in krafttag.

Den debatt som pågår om våra livsmedel, särskilt kött, kommer att påverka märkning och annat. Vi har också ställt krav på att det här köttet ska märkas.

Vid offentliga upphandlingar behöver man inte göra de här valen, utan man kan göra andra val i stället. Valet är upp till de upphandlande myndigheterna. Sedan styr vi inte över dem, men jag förmodar att de själva tänker på hur de ska göra det.

Anf. 121 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Man kan verkligen hoppas att de tänker på det.

Problemet är att det tyvärr inte är något krav i kommunerna. Jag har mött det hos några av dina företrädare, inte alla. Det finns kommuner där ditt eget parti tar frågan på allvar, medan det finns andra kommuner där man inte gör det.

Problemet inom Alliansen, i alla fall som jag ser det från min horisont, är att ni inte är överens. Det är till exempel sällan som jag möter kristdemokrater som verkar tycka att det här är ett problem, utan man vill verkligen låta de religiösa grupperna ha möjlighet till någon sorts särlagstiftning eller sär rättigheter.

Jag anser att det är ett problem. EU, Sverige och framför allt djuren skulle må mycket bättre om man från regeringens sida tog ett samlat grepp om det här och också fick med Kristdemokraterna på vagnen. Det jag har tagit del av när jag har talat med kristdemokrater, även här i kammaren, är att de inte tar problemet på allvar.

Sedan erkänner jag att Sveriges regering i många avseenden har gått före och vågat ta upp frågor som andra länder i Europa inte tar upp, och det tycker jag är ett jättebra. Det måste jag våga erkänna, och det gör jag också. Men det kan bli betydligt bättre. Vi kan tala med en betydligt skarpare röst, och det vore jättebra om hela regeringen kunde tala med en och samma röst i de här frågorna.

Inte ens jag kan garantera att alla de siffror som jag har hittat på internet är sanna. Men man får ändå en bild, när man går in på hemsida efter hemsida och läser om det här, av att det är ett växande problem.

Det oroar mig att vanliga slakterier ute i Europa försvinner i en ganska snabb takt till förmån för de slakterier som erbjuder den här sortens, i mina ögon, vedervärdiga slaktmetod. Då hoppas jag att regeringen fortsätter att ställa krav och kanske ställer lite hårdare krav framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 februari.)

Prot. 2012/13:68

20 februari

Offentlig upphandling

17 § En mer ändamålsenlig förvaltningsprocess

*En mer ändamålsenlig
förvaltningsprocess*

Föredrogs

justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU15

En mer ändamålsenlig förvaltningsprocess (prop. 2012/13:45).

Anf. 122 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Kvällens avslutande debatt handlar om justitieutskottets betänkande nr 15 *En mer ändamålsenlig förvaltningsprocess*, som utgår från regeringens proposition med samma namn och ett antal motioner.

Vi i Miljöpartiet står givetvis bakom våra yrkanden, och jag yrkar också bifall till båda de reservationer som Miljöpartiet har, nummer 1 och nummer 2.

Syftet med ändringarna som föreslås är att bidra till en modernare och mer ändamålsenlig förvaltningsprocess. Tyngdpunkten i rättskipningen ska ligga så tidigt som möjligt i första instans. På det stora hela instämmer vi i att det behövs en sådan modernisering.

Ett antal måltyper ytterligare inleds i förvaltningsrätten i stället för i kammarrätten. Vidare föreslår regeringen att det införs tydligare grunder för att meddela prövningstillstånd i kammarrätten.

Man tar också bort lite gammalmodiga formkrav, såsom kraven på att överklaganden och ansökningar ska vara egenhändigt undertecknade och att ombud måste ge in fullmakt till domstolen. Vidare föreslås att ett ombud endast ska behöva styrka sin behörighet om rätten anser att det behövs.

Dessutom föreslås att det införs partiellt prövningstillstånd i kammarrätten och i Migrationsöverdomstolen, att grunderna för att meddela prövningstillstånd i kammarrätten förtydligas och att möjligheterna till sådant prövningstillstånd i Högsta förvaltningsdomstolen utökas. Detta ska träda i kraft i sommar, i juli 2013.

På ett större område tycker justitieutskottet annorlunda än regeringen, och det handlar om överklagandetider för socialförsäkringsmål och arbetslöshetsförsäkring. I stället föreslår utskottet riksdagen att tillkännage att regeringen ska återkomma med en konsekvensbeskrivning av hur enskilda påverkas av en kortare överklagandetid. Det är bra att göra ytterligare en genomlysning på detta område.

Regeringen har fört fram att man tycker att det är dumt att ha olika långa överklagandetider. Detta har varit föremål för ett flertal utredningar bakåt i tiden. Man har vid flera tillfällen försökt lyfta fram frågan om att korta överklagandetiden för skatteärenden, men varje gång har man fått dra tillbaka sådana förslag. Här ligger tiden på två månader kvar.

Så till våra reservationer. Reservation nr 1 behandlar nämndemän och det faktum att de i dag måste vara svenska medborgare. Texten i justitieutskottets betänkande refererar till Grundlagsutredningen som ansett att man behöver vara svensk medborgare för att vara domare i en svensk domstol. Det finns ett förlängt resonemang där man hävdar att nämndemän därför ska vara svenska medborgare.

Jag menar att det är en viss skillnad på rollen som nämndeman och rollen som domare. Som nämndeman ska man både spegla befolkningen och kunna fälla utslag utifrån juridiska resonemang.

Nämndemän utses av de politiska partierna på lokal och regional nivå. Men för att kandidera till kommunfullmäktige eller landstingsfullmäktige ställs inte kravet på svenskt medborgarskap. Jag menar därför att det är helt otidsenligt och ologiskt att valbarhetskraven ska vara högre för en nämndeman än för den som väljs till kommunstyrelseordförande eller landstingsstyrelseordförande.

Även om jag är medveten om att hela nämndemannasystemet är under utredning tycker jag att det är en så principiellt viktig fråga att jag yrkar på detta.

När det gäller vår andra reservation om prövningstillstånd i migrationsmål tycker jag att man kunde kommit längre från regeringens sida. Här kunde bristerna ha tydliggjorts i att man inte har samma rättsskydd som andra som begär prövningstillstånd. Det vore därför rimligt att prövningstillståndsgrunderna harmoniserades mer mellan förvaltningsprocesslagen och utlänningslagen.

Herr talman! Agneta Börjesson har redogjort för en del av betänkandet som vi socialdemokrater ställer oss bakom. Det handlar som sagt om en mer ändamålsenlig förvaltningsprocess.

Låt mig göra några nedslag i betänkandet. Riksdagen har att anta förslaget om att flytta ytterligare måltyper från kammarrätterna till förvaltningsrätterna och förslaget om tydligare grunder för att meddela prövningstillstånd i kammarrätten.

Vidare, som exempel, föreslår propositionen att beslut av en arbetslöshetskassa enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring ska överklagas till den förvaltningsrätt där den enskilde var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om den enskilde inte var folkbokförd i Sverige ska beslutet överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets det första beslutet fattades.

Det föreslås även införande av en möjlighet att meddela ett partiellt prövningstillstånd i kammarrätt. Syftet är att kammarrättens överprövning ska kunna fokusera på en viss del av överklagandet och inte som i dag behöva meddela prövningstillstånd för hela överklagandet. En förutsättning för att kunna meddela partiellt prövningstillstånd är att utgången i den delen inte kan påverka det överklagade beslutet i övrigt.

Riksdagen har vidare att anta förslaget som syftar till att skapa en mer flexibel och effektiv process, bland annat genom ändringar i bestämmelserna om överlämnande av mål från en obehörig domstol och om behörighetskrav för ombud och biträden och genom att kravet på undertecknande av ansökningar och överklaganden av enskilda parter tas bort.

Riksdagen har även att anta förslaget om nya forumregler för mål om arbetslöshetsförsäkringen.

Det var några korta nedslag.

Så över till en lite mer intressant del: När propositionen landade på justitieutskottets bord kunde vi snabbt konstatera att regeringen föreslog en annan förändring som nu inte är föremål för beslut i kammaren. I dag har man möjlighet att överklaga mål som rör arbetslöshetsförsäkringen och socialförsäkringsmål i två månader, men regeringen föreslår att det ska ändras till tre veckor. Om detta skulle bli verklighet tror vi att det skulle få stora konsekvenser.

Om argumentationslinjen är att det är lång handläggningstid i domstolarna är det nog mer rätt väg att se till att fördela resurserna till domstolarna bättre och öka effektiviseringen, inte att slå mot dem som är sjuka och arbetslösa.

Går man den väg som regeringen pekar på, från två månader till tre veckor, är risken stor att de som vill överklaga inte har chans att komma in med det underlag som krävs för att få frågan prövad.

Därför skrev vi socialdemokrater en motion där vi pekade på den oro som jag just beskrev. Vi vill från regeringen ha en konsekvensbeskrivning av de föreslagna förändringarna. Motionen fick i utskottet stöd av Miljöpartiet och Vänsterpartiet, och under mötet anslöt sig även Sverigedemokraterna.

Efter mötet kunde man läsa i Expressen att Krister Hammarbergh från Moderaterna menar att detta är viktigt för att snabba upp och förbättra processen och korta handläggningstiderna. Han sade också att Socialdemokraterna bör fundera på hur nära de ska stå Sverigedemokraterna och

att Sverigedemokraterna hoppar från tuva till tuva; de skriver en motion själva och överger den sedan.

Anklagelsen att det finns ett samarbete mellan Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna stämmer inte. Vi blir ofta anklagade för högt tonläge här i kammaren. Att tala om högt tonläge är väl ett gott exempel på ett rejält övertramp.

Det tog bara ett par dagar från artikeln till dess att hela Alliansen ställde sig bakom vår motion om att skicka tillbaka frågan till regeringen om att pröva vilka konsekvenser en förändring från två månader till tre veckor skulle kunna få. Nu har vi en riksdag som är enig om ett skarpt beslut. Det är unikt. Det är sällan det sker att riksdagen så entydigt går emot regeringen. Man kan fundera på hur samordningen är. Man kan också fundera på uttrycket i Expressen om att hoppa från tuva till tuva. Tuvorna står uppenbarligen ganska tätt hos Alliansen.

Jag tror att det är en medveten politik. Det är den politik som har förts i sex år, nämligen att slå mot sjuka och arbetslösa så fort man kan. Det är samma politik som går in även på det här utskottets område.

Det är bra att vi står eniga, och det är bra att riksdagen säger ifrån. Vi väntar på att regeringen återkommer med en analys av vilka konsekvenser detta kan få.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 124 JAN R ANDERSSON (M):

Herr talman! Sverige har ett väl fungerande rättsväsen. Det innebär att svenskarna i grunden litar på domstolarna och på att man ska få en rättvis bedömning. Det innebär att det i våra domstolar inte förekommer korruption i någon större utsträckning. Det innebär också att makten i myndigheter och domstolar utövas med stor öppenhet. Det är givetvis bra och något som vi ska vara stolta över.

Sedan några år rankas hur väl rättsstater i hela världen fungerar av organisationen the World Justice Project. I deras årliga index sammanställs 400 variabler till 48 indikatorer inom nio olika områden som sedan rankas. I den senaste rankningen placerade sig Sverige på första plats på fyra områden av nio. Samtidigt förbättrade sig Sverige på tre områden från året innan. Vi har all anledning att vara stolta över vårt rättsväsen.

Även om vi i och med detta skulle kunna säga att vi har världens jämförelsevis bästa rättssystem innebär det inte att det inte finns brister, och det innebär inte att det inte finns förbättringspotential. Flera av de indikatorer som redovisas i den internationella jämförelsen är inte enbart hedrande. Det finns fortfarande mycket kvar att göra. Det är därför vi har den proposition som vi diskuterar i dag.

I den internationella jämförelsen och utblicken över rättssystem finns det vissa områden där man inte tycker att vi är speciellt bra. Den största kritiken mot Sverige gäller väntetiden innan man får sitt mål behandlat. Tiden från det att ett ärende inkommer till dess att man når ett avgörande är alldeles för lång. Man konstaterar också att människor blir drabbade på grund av att tiden fram till ett avgörande många gånger blir alltför lång.

Det är framför allt förvaltningsdomstolarna i Sverige som inte klarar av sina uppdrag. De dröjer för länge med att komma till ett avgörande.

Flera förvaltningsrätter har också fått kritik av Justitieombudsmannen för att handläggningstiderna har varit för långa; det är inte acceptabelt.

För den som måste vänta ett helt år för att få veta vilken inkomstersättning man är berättigad till är det en ocean av osäkerhet. Likadant är det för den som vill bygga ett hus eller skapa en företagsfastighet eller för den som överklagar ett kommunalt beslut. När det drar ut på tiden händer något.

Exemplen är många, men alla har det gemensamt att människor under lång tid sätts i en form av karens där ingenting blir gjort och företagsamhet och andra mänskliga värden förtvinar.

När det gäller omloppstiderna i de svenska domstolarna är det förvaltningsrätterna som har svårast att nå upp till målsättningen. Regeringens mål är att dessa fall i genomsnitt ska avgöras inom sex månader, men de tar i dag åtta och en halv månad. Därför är de åtgärder som vi i dag kommer att besluta om viktiga.

Trots den här mörka bilden har stora förbättringar skett. De senaste två åren har antalet avgjorda ärenden ökat med 15 procent i våra förvaltningsdomstolar. Överbalansen har minskat från 45 till 33 procent. Det tycker jag visar att alliansregeringen tar dessa frågor på största allvar.

Vad vill vi då göra? Vi resonerar inledningsvis om att tyngdpunkten i rättskipningen ska ligga i första rättsinstans; det är viktigt att poängtera. Därför föreslår vi i betänkandet att ytterligare måltyper flyttas från kammarrätter till förvaltningsrätter. Av samma anledning föreslår vi också tydligare grunder för att meddela prövningstillstånd i kammarrätten.

Vi förenklar överklagandeprocessen och ger även möjlighet till kammarrätten att fortsätta handläggningen även om en ledamot får förhinder. Vi förkortar överklagandetiden för vissa måltyper för att få en snabbare process.

För att stärka rättssäkerheten utökar vi möjligheten att bevilja partiellt prövningstillstånd. För exempelvis migrationsdomstolar har denna möjlighet inte funnits tidigare.

Ytterligare åtgärder som syftar till att korta handläggningstiderna kan komma att övervägas. För att vi ska få en bättre bild av de positiva och negativa konsekvenserna av detta vill vi återkomma till kammaren när vi har tagit del av det nya underlag som ska beredas av Regeringskansliet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i justitieutskottets betänkande och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 125 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Jag ska säga något om de reservationer som Miljöpartiet har och som innehåller felaktiga jämförelser.

I den första reservationen jämför Miljöpartiet ett nämndemannauppdrag med att ha ett kommunalt uppdrag. Visst blir man vald av kommunfullmäktige till tingsrätten. Men det är inget kommunalt uppdrag. Som Agneta Börjesson skriver i reservationen jämförs nämndemännen med domare. De är en mer relevant jämförelse. Domare måste också vara svenska medborgare. Hela nämndemannasystemet utreds ju för närvarande.

I den andra reservationen gör man också en felaktig jämförelse när man jämför vad som krävs för att få prövningstillstånd från migrations-

Prot. 2012/13:68
20 februari

*En mer ändamålsenlig
förvaltningsprocess*

domstol till migrationsöverdomstol med vad som krävs för att få prövningstillstånd från förvaltningsdomstol till kammarrätt. Det är en märklig jämförelse. Migrationsöverdomstolen är ju den högsta instansen. Om man ska göra en jämförelse borde det gälla vad som krävs för ett prövningstillstånd till Högsta förvaltningsdomstolen som är högsta instans när det gäller mål som går genom förvaltningsdomstol och kammarrätt.

Jag ska också säga något om förslaget om förkortade överklagandetider.

Som i många fall finns det uppsidor och nedsidor. Vi har fått höra av Mattias Jonsson vad som skulle vara nackdelen med förkortade överklagandetider. Men det finns också fördelar. Att ha en enhetlig ordning kanske inte är det viktigaste argumentet, men det minskar definitivt risken för misstag. Som det är nu är det en viss överklagandetid om ett beslut om personlig assistans har fattats av en kommun. Om samma sorts beslut har fattats av Försäkringskassan är det en annan överklagandetid. Det är inte alldeles enkelt för vanliga medborgare att hålla reda på. Att ha en enhetlig tid kan därför vara viktigt.

Ju längre överklagandetiderna är desto längre tid tar det innan processen är färdig.

Detta handlar ofta om människors försörjning, vilket Försäkringskassan också har framhållit i sitt remissyttrande, och att de faktiskt ska få ett beslut för att det hela ska klarläggas och de kanske ska få pengar utbetalda. Med längre överklagandetider tar det längre tid innan processen är klar. Det gäller både om man i första instans har fått ett beslut som är till ens nackdel eller ett beslut som är till ens fördel.

Det finns alltså positiva och negativa sidor med de flesta beslut.

Efter en motion från Socialdemokraterna såg vi att det kanske behövs ytterligare en utredning. Regeringen ska titta närmare på detta innan den återkommer.

Man kan spekulera fram och tillbaka. Men dagens spekulationer kanske var av det märkligare slaget.

Men vi vill fatta välgrundade beslut. Det är det viktiga för oss. För oss är politiken inte ett taktiskt spel. Vi tar ansvar för Sverige, och vi spelar inget spel.

(Applåder)

Anf. 126 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag inte riktigt hängde med i Johan Linanders anförande.

Jag vet att det pågår en översyn när det gäller nämndemän. Men i min värld ska nämndemännen dels vara domare, dels vara folkets röst. De ska bland annat vara det sunda förnuft som ska finnas när lagstiftningen inte riktigt räcker till. Jag tror att det är ganska viktigt att man har jurister som kan lämna sin syn på lagstiftningen. Sedan finns nämndemännen för ett snäpp till. Då handlar det om att dessa personer ska vara en spegling av det svenska folket. Och det svenska folket består i dag inte enbart av människor med svenskt medborgarskap. Jag tror att man behöver vara medveten om att det där finns människor som ser ut ungefär som de som finns på kommunfullmäktigelistan, på landstingsfullmäktigelistan och på en hel del andra ställen.

I dagsläget kan man säga att nämndemännen inte riktigt ser ut som människor gör mest eftersom de oftast är betydligt äldre. Det finns mycket att säga om det.

Men det som vi redan i dagsläget skulle kunna slå fast är att denna idé om att de ska vara svenska medborgare är ganska otidsenlig i en globaliserad värld.

Jag ska kortfattat säga något om detta med enhetlig tid. Jag tog upp frågan om skattemål. Det handlar nog om att man behöver inse att olika mål kräver olika tid. Där tror jag att det är mycket bra att vi nu i ett enigt utskott skickar tillbaka frågan för att få den genomlyst en gång till.

Anf. 127 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Jag skulle kunna säga något roligt om att nämndemännen ska ha sunt förnuft. Det hoppas jag faktiskt att domarna också har. När det gäller vem som ska följa lagar och tolka lagar är det klart att nämndemännen inte ska göra någonting annat än det som står i lagarna. Annars vore det en mycket rättsosäker process.

Jag är lite orolig. Vi har i Nämndemannautredningen, eller i den referensgrupp som bland andra jag sitter med i och där Miljöpartiet också har en representant, diskuterat hur man ska se på nämndemannauppdraget. Jag tror att det är farligt om man sitter ute i partierna och ser på nämndemannauppdraget som någonting som man väljer bland andra saker och att någon säger: Ska du sitta i socialnämnden eller kanske i tekniska nämnden, eller ska du sitta som nämndeman? Det är någonting helt annat att vara statens företrädare som nämndeman i en domstol. Där tolkas lagarna som är stiftade av Sveriges riksdag.

För övrigt måste även vi riksdagsledamöter vara svenska medborgare. Miljöpartiet kanske vill ändra även på vem som ska vara valbar till Sveriges riksdag. Men jag tycker att en typisk sak som följer med medborgarskapet är att man har rätt att rösta till beslutande församling. Det är vi som stiftar lagarna, och lagarna ska tolkas och användas i domstolarna. Då tycker jag att det är logiskt att de som sitter där – nämndemännen och domarna – ska vara svenska medborgare. Nämndemännen är faktiskt domare också. De är inte någonting annat. Samma jävsregler gäller för en nämndeman som för en domare. Det har vi diskuterat för inte så länge sedan. Därför är det också viktigt att samma regler i övrigt gäller för nämndemän och för domare.

Anf. 128 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Herr talman! Det är helt tydligt att Johan Linander och jag inte kommer att bli överens i denna fråga.

Johan Linander talar om rätten att rösta i beslutande församlingar. I de beslutande församlingarna på kommunal och landstingskommunal nivå, där nämndemännen utses, behöver man inte vara svensk medborgare. För mig är det den springande punkten, och där handlar det om att bo i kommunen.

Anf. 129 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Men nu är det inte några kommunala beslut som ska tolkas i domstolarna utan det är just lagarna som Sveriges riksdag har

stiftat. Och för att vara valbar till riksdagen och för att rösta till riksdagen måste man vara svensk medborgare.

Men jag stänger inga dörrar, och vi ska ha denna diskussion i Nämnemannautredningen också. Det är fullt möjligt att jag kommer överens med Miljöpartiets representant där i stället. Sedan får vi se vad vi kommer fram till.

Men att ge ett tillkännagivande om detta precis när den utredning som ska titta på detta pågår känns lite bakvänt. Men det är fritt för Miljöpartiet att agera så.

Anf. 130 MATTIAS JONSSON (S):

Herr talman! Jag kunde inte låta bli att begära ordet en gång till eftersom jag blev lite förvånad över Johan Linanders påstående om det taktiska spelet. Jag förstår faktiskt inte riktigt vad han syftar på. Det kan inte vara så att det är ett taktiskt spel att vi hävdar att detta kan få stora konsekvenser för enskilda för att de inte hinner lämna in exempelvis sina läkarintyg på grund av att det är för kort tid. Det kan inte vara ett taktiskt spel när ni själva i dag ställer er bakom den motion som vi har skrivit om att detta behöver ses över för att man ska få reda på vilka konsekvenser detta kan få.

Ytterst handlar detta faktiskt om rättssäkerheten, alltså om att alla ska få möjlighet att hinna med att driva sitt mål, om det skulle vara på det viset.

Någonting som faktiskt är taktiskt spel är det som jag tog upp här i talarstolen om att man i ena stunden frågar hur nära vi står SD för att ett par dagar efteråt ställa sig bakom samma motion.

Någonting som i så fall är ett taktiskt spel är att Johan Linander twittar dagen efter utskottsmötet och skriver ned vår motion. Sedan sägs att LO står bakom regeringens förslag. Det får man sedan gå ut och ändra till att LO i stället var starkt kritiskt till regeringens förslag med de minskade tiderna från två månader till tre veckor. Det är väl i så fall någonting som är av karaktären taktiska skäl.

Du får gärna svara på det, Johan Linander.

Anf. 131 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Det som jag sade om taktiskt spel handlade inte om varför vi ska minska tiderna utan om Mattias Jonssons spekulationer om varför vi hade gått med på att se över detta en gång till. Det handlar om att fatta bra beslut. Det kan faktiskt vara så att till och med Socialdemokraterna kommer med några goda tankar ibland, och vi kan lyssna på dem också. Mer taktiskt spel än så är det inte från vår sida.

När det gäller vad jag twittrade om LO kan man säga båda sakerna. Mattias Jonsson har rätt i att LO som sådant var kritiskt. Men LO och deras förbund har också ett antal a-kassor som ingår i en samarbetsorganisation som tyckte att detta förslag var ganska bra.

Det är så lätt att vara i opposition och vara kritisk och negativ. Det skulle vara mer intressant att höra vad Socialdemokraterna vill göra för att förkorta handläggningstiderna så att denna typ av mål kan avgöras snabbare. Det är viktigt för människor som väntar på ett klagörande om huruvida de har rätt till pengarna eller inte. Det handlar om att få klarhet i

det så snabbt som möjligt – det kan handla om deras försörjning. Vad vill Socialdemokraterna göra för att förkorta handläggningstiden?

Prot. 2012/13:68
20 februari

Anf. 132 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Herr talman! Det var ett intressant klargörande, att a-kassorna inte skulle vara negativa till den förändring regeringen föreslår. Du får gärna plocka fram deras svar om detta. LO:s rättsskydd har nämligen varit oerhört tydliga med att detta kan få stora konsekvenser för den enskilde.

Anledningen till att jag pekar på detta är inte att det är i bara denna fråga just arbetslösa och sjuka får ta den stora konsekvensen när man antingen vill spara pengar eller när det är någonting som inte fungerar. Det har varit så under sex år – man drar ned ersättningarna för arbetslösa och sjuka.

Möjligheten här skulle kunna innebära att man inte får chansen att hinna med att överklaga om ett beslut har blivit fel. Man får inte möjlighet att driva ett mål. Det är ganska allvarligt. Om det nu också är så att man tycker att det kan finnas en poäng i att se över detta och få en konsekvensbeskrivning av på vilket sätt detta skulle kunna slå, varför då gå ut direkt efter utskottsmöte och peka på att LO ställer sig bakom? Sedan samarbetar ni med Sverigedemokraterna och hoppar från tuva till tuva, som din kollega i Alliansen påstår.

Då är det väl smartare att se över de förslag vi har, resonera om dem och i så fall ställa sig bakom. Det verkar dock vara ett stressat läge hos allianspartierna nuförtiden.

Anf. 133 JOHAN LINANDER (C) replik:

Herr talman! Jag känner mig inte det minsta stressad. Det kanske är så att det räcker med 140 tecken på Twitter för att förklara Socialdemokraternas politik, men själv tycker jag inte att det är en särskilt bra debattarena för att kunna förklara svåra och ofta komplicerade sammanhang.

Ett av dessa sammanhang är att det vore bra om handläggningstiderna kom ned så att människor som behöver få pengarna får klarhet i om de har rätt till dem så snabbt som möjligt i denna typ av mål. Jag konstaterar dock att ni i Socialdemokraterna inte har ett enda svar på vad ni vill göra för att få ned handläggningstiderna. Vi lägger fram förslag, och ni kritiserar och kommer inte med något eget. Det är i och för sig socialdemokratisk politik vi känner igen sedan Håkan Juholt tog över partiledarskapet.

När vi ska prata om att hinna överklaga måste vi också komma ihåg att man om man lämnar in ett överklagande sedan har rätt att komma in med förtydliganden och tillägg till överklagandet. Det är alltså inte så att tiden går ut direkt. Om vi tar exemplet med personlig assistans: Är det en kommun som har fattat beslutet har man en viss överklagandetid, och då ska man hinna med det. Är det Försäkringskassan som har fattat samma beslut har man dock en längre överklagandetid, och då skulle man alltså inte hinna med att överklaga på de tre veckorna. Detta är inte alldeles logiskt. Det är faktiskt väldigt svårt att förklara varför det är olika överklagandetider.

*En mer ändamålsenlig
förvaltningsprocess*

I så fall vore det mer logiskt att som Mattias Jonsson föreslog utöka tiderna, men det vore definitivt inte bra för de människor som behöver få snabba besked och snabba handläggningstider. Socialdemokraterna har dock som sagt inget svar på detta. De klarar bara av att kritisera.

Anf. 134 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Herr talman! Det är inte bara vad gäller socialförsäkringsmål och akassemål som ledtiderna hos domstolarna är för långa; det finns flera andra exempel där de också är för långa. Domstolsverket har dessutom ganska stort fokus på detta. Några klarar man av, och några klarar man inte av.

Det regeringen föreslår menar jag dock inte är unikt. Det har nämligen varit så på punkt efter punkt: Man slår på dem som är arbetslösa och sjuka i stället för att gå in och se över hur organisationen ser ut och hur man kan få det effektivare – är det så att man behöver lägga om arbets sättet, eller behöver man skjuta till ytterligare pengar? Detta gör man dock inte, och man föreslår det inte.

Man föreslår i stället möjligheten att gå från två månader till tre veckor, och det skulle korta ned handläggningstiderna. Det skulle med stor risk innebära att färre personer får chansen att överklaga. Det är detta vi är oroliga för, och det är det vi vill se en konsekvens av. Den konsekvensen hade regeringen nämligen inte utrett, och det har ni själva ställt er bakom. Ni säger också det. Det kan vara bra att få tillbaka det. Det kan vara bra att tänka igenom det en gång till.

Angående hur man ska göra i stället säger vi att detta är fel väg att gå och att det är fel fokus. Sedan får vi se hur konsekvensen sedan ser ut.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 februari.)

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

EU-dokument

KOM(2013) 71 Förslag till rådets direktiv om genomförande av det fördjupade samarbetet på området för skatt på finansiella transaktioner

KOM(2013) 78 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om konsumentprodukters säkerhet och om upphävande av rådets direktiv 87/357/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG

Socialutskottets utlåtande

2012/13:SoU17 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till reviderat tobaksprodukt direktiv

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 20 februari

2012/13:283 Tidigareläggning av Ostlänkens öppnande

av *Annika Lillemets* (MP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:284 Framtiden för den statliga förvaltningspolitiken

av *Meeri Wasberg* (S)

till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2012/13:285 Bostadsbidragets anpassning till arbetslivet

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2012/13:286 Nya jobb i Storuman och Tärnaby

av *Isak From* (S)

till näringsminister Annie Lööf (C)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 mars.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 20 februari

2012/13:323 Jämställdhetsfokus i det arktiska samarbetet

av *Maria Stenberg* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:324 Nya u-båtar

av *Kent Härstedt* (S)

till försvarsminister Karin Enström (M)

2012/13:325 Begränsningar inom registerkontrollen

av *Pia Nilsson* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2012/13:326 Brottsligheten i Skåne och Landskrona

av *Carina Herrstedt* (SD)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 mars.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 20 februari

2012/13:304 Barnomsorg på kvällar, nätter och helger

av *Ann-Christin Ahlberg* (S)

till statsrådet Maria Arnholm (FP)

2012/13:305 Generationsväxling i mindre och medelstora tillverkningsföretag

av *Peter Persson* (S)

till näringsminister Annie Lööf (C)

2012/13:310 Valfärdsstatens skyddsnät

av *Peter Persson* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

2012/13:311 Utvecklingen av förnybar energi

av *Lise Nordin* (MP)

till statsrådet Anna-Karin Hatt (C)

2012/13:312 Hästar

av *Jens Holm* (V)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2012/13:314 Det svenska artprojektet

av *Helena Leander* (MP)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 mars.

22 § Kammaren åtskildes kl. 19.35.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till och med 10 § anf. 17 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 50 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 12 § anf. 56 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.49,

av talmannen därefter till och med 16 § anf. 107 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelse.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval.....	1
4 § Utökning av antalet suppleanter i utrikesutskottet.....	2
5 § Val av extra suppleant i utrikesutskottet.....	2
6 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	2
7 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
8 § Förnyad bordläggning.....	3
9 § Granskning av grönbok om en integrerad paketmarknad	3
Trafikutskottets utlåtande 2012/13:TU8.....	3
(Beslut fattades under 13 §.).....	3
10 § Forskning och innovation.....	3
Utbildningsutskottets betänkande 2012/13:UbU3	3
Anf. 1 THOMAS STRAND (S)	3
Anf. 2 JABAR AMIN (MP)	6
Anf. 3 BJÖRN SÖDER (SD)	9
Anf. 4 ROSSANA DINAMARCA (V)	12
Anf. 5 BETTY MALMBERG (M).....	15
Anf. 6 THOMAS STRAND (S) replik.....	18
Anf. 7 BETTY MALMBERG (M) replik.....	18
Anf. 8 THOMAS STRAND (S) replik.....	19
Anf. 9 BETTY MALMBERG (M) replik.....	20
Anf. 10 TINA ACKETOFT (FP)	20
Anf. 11 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	23
Anf. 12 THOMAS STRAND (S) replik.....	26
Anf. 13 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	27
Anf. 14 THOMAS STRAND (S) replik	27
Anf. 15 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik	28
Anf. 16 YVONNE ANDERSSON (KD).....	28
Anf. 17 THOMAS STRAND (S) replik.....	31
Anf. 18 YVONNE ANDERSSON (KD) replik.....	31
Anf. 19 THOMAS STRAND (S) replik.....	32
Anf. 20 YVONNE ANDERSSON (KD) replik.....	32
Anf. 21 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	33
Anf. 22 ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	36
Anf. 23 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP) replik.....	37
Anf. 24 ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	37
Anf. 25 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP) replik.....	38
Anf. 26 THOMAS STRAND (S) replik.....	38
Anf. 27 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP) replik.....	39
Anf. 28 THOMAS STRAND (S) replik.....	39

Anf. 29 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	
replik	40
Anf. 30 JABAR AMIN (MP) replik	40
Anf. 31 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	
replik	40
Anf. 32 JABAR AMIN (MP) replik	41
Anf. 33 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	
replik	41
Anf. 34 INGELA NYLUND WATZ (S)	41
Anf. 35 BETTY MALMBERG (M) replik	44
Anf. 36 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	45
Anf. 37 BETTY MALMBERG (M) replik	45
Anf. 38 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	46
Anf. 39 KENT PERSSON (V)	46
Anf. 40 HANS ROTHENBERG (M)	48
Anf. 41 FINN BENGTTSSON (M)	50
(Beslut fattades under 13 §.)	52
11 § Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem	52
Näringsutskottets betänkande 2012/13:NU6	52
Anf. 42 INGEMAR NILSSON (S)	52
Anf. 43 LISE NORDIN (MP)	54
Anf. 44 JOSEF FRANSSON (SD)	55
Anf. 45 LISE NORDIN (MP) replik	58
Anf. 46 JOSEF FRANSSON (SD) replik	58
Anf. 47 LISE NORDIN (MP) replik	59
Anf. 48 JOSEF FRANSSON (SD) replik	59
Anf. 49 KENT PERSSON (V)	60
Anf. 50 MATS ODELL (KD)	60
Anf. 51 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M)	63
Anf. 52 EVA FLYBORG (FP)	65
Anf. 53 HELENA LINDAHL (C)	66
(Beslut fattades under 13 §.)	68
12 § Vissa säkerhetspolitiska frågor	68
Utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU7	68
Anf. 54 URBAN AHLIN (S)	68
Anf. 55 VALTER MUTT (MP)	72
Anf. 56 JULIA KRONLID (SD)	74
Anf. 57 URBAN AHLIN (S) replik	77
Anf. 58 JULIA KRONLID (SD) replik	78
Anf. 59 URBAN AHLIN (S) replik	78
Anf. 60 JULIA KRONLID (SD) replik	79
Anf. 61 HANS LINDE (V)	79
Anf. 62 HANS WALLMARK (M)	82
Anf. 63 URBAN AHLIN (S) replik	87
Anf. 64 HANS WALLMARK (M) replik	88
Anf. 65 URBAN AHLIN (S) replik	88
Anf. 66 FÖRSTE VICE TALMANNEN	89

Anf. 67 HANS WALLMARK (M) replik	89
Anf. 68 JULIA KRONLID (SD) replik	89
Anf. 69 HANS WALLMARK (M) replik	90
Anf. 70 JULIA KRONLID (SD) replik	90
Anf. 71 HANS WALLMARK (M) replik	91
Anf. 72 HANS LINDE (V) replik	92
Anf. 73 HANS WALLMARK (M) replik	92
Anf. 74 HANS LINDE (V) replik	93
Anf. 75 HANS WALLMARK (M) replik	93
Anf. 76 ISMAIL KAMIL (FP)	94
Anf. 77 URBAN AHLIN (S) replik	96
Anf. 78 ISMAIL KAMIL (FP) replik	97
Anf. 79 URBAN AHLIN (S) replik	97
Anf. 80 ISMAIL KAMIL (FP) replik	98
Anf. 81 VALTER MUTT (MP) replik	98
Anf. 82 ISMAIL KAMIL (FP) replik	99
Anf. 83 VALTER MUTT (MP) replik	99
Anf. 84 ISMAIL KAMIL (FP) replik	99
Anf. 85 HANS LINDE (V) replik	100
Anf. 86 ISMAIL KAMIL (FP) replik	101
Anf. 87 HANS LINDE (V) replik	101
Anf. 88 ISMAIL KAMIL (FP) replik	102
Anf. 89 JULIA KRONLID (SD) replik	102
Anf. 90 ISMAIL KAMIL (FP) replik	103
Anf. 91 JULIA KRONLID (SD) replik	103
Anf. 92 ISMAIL KAMIL (FP) replik	104
Anf. 93 KERSTIN LUNDGREN (C)	104
(forts. 14 §)	106
Ajournering	106
Återupptagna förhandlingar	106
13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	106
TU8 Granskning av grönbok om en integrerad paketmarknad	106
UbU3 Forskning och innovation	106
NU6 Forskning och innovation för ett långsiktigt hållbart energisystem	112
14 § (forts. från 12 §) Vissa säkerhetspolitiska frågor (forts. UU7)	113
Anf. 94 DÉSIREE PETHRUS (KD)	113
Anf. 95 ANNIKA LILLEMETS (MP)	116
(Beslut skulle fattas den 21 februari.)	118
15 § Strålningsskydd och kärnteknisk säkerhet	119
Försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU3	119
Anf. 96 PETER JEPPSSON (S)	119
Anf. 97 TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	120
Anf. 98 ANDERS HANSSON (M)	120
Anf. 99 PETER JEPPSSON (S) replik	123

Anf. 100	ANDERS HANSSON (M) replik	124
Anf. 101	PETER JEPPSSON (S) replik.....	124
Anf. 102	ANDERS HANSSON (M) replik	125
Anf. 103	STAFFAN DANIELSSON (C).....	125
Anf. 104	MIKAEL JANSSON (SD).....	127
Anf. 105	MIKAEL OSCARSSON (KD)	128
Anf. 106	JAN LINDHOLM (MP).....	129
	(Beslut skulle fattas den 21 februari.)	136
16 §	Offentlig upphandling	136
	Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU32	136
Anf. 107	MONICA GREEN (S)	136
Anf. 108	PER BOLUND (MP)	138
Anf. 109	SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	140
Anf. 110	JACOB JOHNSON (V)	141
Anf. 111	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M)	143
Anf. 112	MONICA GREEN (S) replik	145
Anf. 113	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik.....	146
Anf. 114	MONICA GREEN (S) replik	147
Anf. 115	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik.....	147
Anf. 116	ANNIKA LILLEMETS (MP).....	147
Anf. 117	RICHARD JOMSHOF (SD).....	149
Anf. 118	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik.....	150
Anf. 119	RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	151
Anf. 120	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik.....	151
Anf. 121	RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	152
	(Beslut skulle fattas den 21 februari.)	152
17 §	En mer ändamålsenlig förvaltningsprocess.....	152
	Justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU15.....	152
Anf. 122	AGNETA BÖRJESSON (MP)	152
Anf. 123	MATTIAS JONSSON (S).....	154
Anf. 124	JAN R ANDERSSON (M).....	155
Anf. 125	JOHAN LINANDER (C).....	156
Anf. 126	AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	157
Anf. 127	JOHAN LINANDER (C) replik.....	158
Anf. 128	AGNETA BÖRJESSON (MP) replik	158
Anf. 129	JOHAN LINANDER (C) replik.....	158
Anf. 130	MATTIAS JONSSON (S).....	159
Anf. 131	JOHAN LINANDER (C) replik.....	159
Anf. 132	MATTIAS JONSSON (S) replik	160
Anf. 133	JOHAN LINANDER (C) replik.....	160
Anf. 134	MATTIAS JONSSON (S) replik	161
	(Beslut skulle fattas den 21 februari.)	161
18 §	Bordläggning.....	161

19 § Anmälan om interpellationer.....	162	Prot. 2012/13:68
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	162	20 februari
21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	163	
22 § Kammaren åtskildes kl. 19.35.....	163	

Tryck: Elanders, Vällingby 2013